

เอกสารประกอบการพิจารณา

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ....

อ.พ. 6/2568 การประชุมร่วมกันของรัฐสภา สมัยประชุมสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง

อ.พ. 6/2568
การประชุมร่วมกันของรัฐสภา
สมัยประชุมสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง

สำนักวิชาการ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
โทร. 0 2242 5900 ต่อ 5731, 5741, 5751

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..)

พุทธศักราช ....

(แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 156 เพิ่มเติมกรณีที่รัฐสภาต้องมีการประชุมร่วมกัน

และเพิ่มหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่)

(นายปรีชัฐ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..)

พุทธศักราช ....

(แก้ไขเพิ่มเติม 256 หลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

และเพิ่มหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่)

(นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..)

พุทธศักราช ....

(แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 156 เพิ่มเติมกรณีที่รัฐสภาต้องมีการประชุมร่วมกัน

และเพิ่มหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่)

(รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

คำนำ

เอกสารประกอบการพิจารณา (อ.พ.) นี้ จัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญ ร่างพระราชบัญญัติ ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ พระราชกำหนด ญัตติ หรือหนังสือสัญญา ระหว่างประเทศ ที่เข้าสู่การประชุมของสภาผู้แทนราษฎร และที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา โดยศึกษา รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูล สถิติ ข้อเท็จจริง บทความทางวิชาการ และ/หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้น ให้กับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา กรรมการ และบุคคลในวงงานรัฐสภา ใช้ในการประกอบการ พิจารณา ตลอดจนเป็นข้อมูลอ้างอิงสำหรับผู้สนใจทั่วไป

สำนักวิชาการ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ผู้รับผิดชอบ

นายเชษฐา ทองยิ่ง

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ

นางสาวศรันยา สีมา

ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานบริการวิชาการ 1

ผู้จัดทำและรับผิดชอบ

นายแดนชัย ไชวิเศษ

นิติกรเชี่ยวชาญ

นายภูชงค์ สุวรรณมณี

วิทยากรชำนาญการพิเศษ

นางสาวนฐมลย์ พงษ์รอนันต์

วิทยากรชำนาญการพิเศษ

นางสาวอชัญญา อินทองช่วย

เจ้าพนักงานธุรการอาวุโส

นางสาวเปรมฤดี วงศ์สาคร

เจ้าพนักงานธุรการอาวุโส

นางเมตตาพร กาญจนินทุ

เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน

ตุลาคม 2568

บทสรุปสำหรับสมาชิกรัฐสภา

ภายหลังจากที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ใช้บังคับมาระยะเวลาหนึ่งได้เกิดกระแสเรียกร้องให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่อง โดยมีการให้เหตุผลว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีที่มาจากการรัฐประหาร และการบังคับใช้ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาได้แสดงให้เห็นถึงปัญหาเชิงโครงสร้าง กลไกในการตรวจสอบการใช้อำนาจขององค์กรต่าง ๆ ยังไม่มีประสิทธิภาพ และบทบัญญัติหลายประการไม่สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย อีกทั้งยังขาดความยืดหยุ่นและไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างแท้จริง หลายฝ่ายจึงเห็นพ้องต้องกันว่ามีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องดำเนินการยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) มาทำหน้าที่ในการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ซึ่งจะเป็นการเปิดโอกาสให้ตัวแทนของประชาชนจากหลายภาคส่วนของสังคมได้เข้ามาส่วนร่วมในกำหนดกรอบและเนื้อหาของรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ด้วย

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงได้มีการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ) ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ) และร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ) ต่อรัฐสภาสรุปประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. เพิ่มเติมหน้าที่และอำนาจของรัฐสภา

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... ซึ่งนายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ และรองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ ได้กำหนดให้แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 156 เพิ่มเติมหน้าที่และอำนาจของรัฐสภา ดังนี้

1) ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... ซึ่งนายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ กำหนดเพิ่มเติมให้ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภามีหน้าที่และอำนาจในการคัดเลือกคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ การพิจารณาให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ การพิจารณาให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ถูกกำหนดในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และการพิจารณาให้ความเห็นชอบให้มีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

2) ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... ซึ่งรองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ กำหนดเพิ่มเติมให้ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภามีหน้าที่และอำนาจในการให้ความเห็นชอบให้มีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญ การดำเนินการคัดเลือกสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ การให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญ และการให้ความเห็นชอบยุติให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

2. หลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... ซึ่งนายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ ได้มีการแก้ไขหลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 256 ซึ่งแตกต่างจากหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้เดิมในประเด็นของจำนวนผู้เสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ จำนวนคะแนนเสียงเห็นชอบในวาระที่หนึ่งขึ้นรับหลักการ และวาระที่สามขั้นสุดท้าย ดังนี้

1) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญต้องมาจากคณะรัฐมนตรี หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 10 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 10 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา หรือจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 50,000 คน ตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย

2) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งขึ้นรับหลักการ ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผยและต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ซึ่งในจำนวนนี้ต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง และในจำนวนนี้ต้องมีสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา

3) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามขั้นสุดท้าย ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผยและต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา โดยในจำนวนนี้ต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมืองที่มีสมาชิกมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือรองประธานสภาผู้แทนราษฎร เห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของทุกพรรคการเมืองดังกล่าวรวมกัน และมีสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา

3. การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... ซึ่งนายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ และรองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ กำหนดให้เพิ่มเติมหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยมีประเด็นสำคัญ ดังนี้

3.1 ผู้ทำหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... ทั้ง 3 ฉบับ ที่ได้เสนอต่อรัฐสภา กำหนดผู้ทำหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ไว้แตกต่างกัน ดังนี้

3.1.1 ผู้ทำหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ) กำหนดให้ผู้ทำหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญ ได้แก่

1) **สภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 100 คน** ซึ่งมาจากการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในแต่ละจังหวัดอย่างน้อยจังหวัดละ 1 คนแต่ไม่เกิน 5 คน รวมทั้งหมดต้องไม่เกิน 100 คน มีหน้าที่และอำนาจดำเนินการ ดังนี้

(1) รับฟังและรวบรวมความคิดเห็นของประชาชนอย่างทั่วถึงในเรื่องการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่และการจัดทำร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

(2) จัดให้มีการเข้าถึงและเผยแพร่เนื้อหาสาระและความคืบหน้าในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่และการจัดทำร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

(3) แจ้งให้สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา คณะรัฐมนตรี และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง แสดงความคิดเห็นหรือมีข้อเสนอแนะอื่นใดในระหว่างการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่และการจัดทำร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

2) **คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 35 คน** ซึ่งมาจากการเลือกตั้งของประชาชนจากบัญชีรายชื่อของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นบุคคลที่สมควรได้รับการคัดเลือกเป็นกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งรวมกันเป็นกลุ่มบุคคลบัญชีละไม่น้อยกว่า 17 คน แต่ไม่เกิน 70 คน โดยใช้ประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง และนำผลคะแนนเลือกตั้งมาคำนวณจำนวนผู้สมควรได้รับการคัดเลือกเป็นกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญในแต่ละบัญชีตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ให้ได้จำนวน 70 คน จัดทำเป็นบัญชีรายชื่อบุคคลที่สมควรได้รับการคัดเลือกเป็นกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ จากนั้นให้รัฐสภาคัดเลือกจากบัญชีดังกล่าวให้เหลือจำนวน 35 คน มีหน้าที่และอำนาจในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญและร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

3.1.2 **ผู้ทำหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)**

1) **สภาร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 99 คน** มีหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วย

(1) สมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกจากผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญจากบัญชีรายชื่อจังหวัด จังหวัดละ 1 คน (รวม 77 คน)

(2) สมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ จำนวน 22 คน ดังต่อไปนี้

(ก) ผู้เชี่ยวชาญสาขากฎหมายมหาชน จำนวน 7 คน

(ข) ผู้เชี่ยวชาญสาขารัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 7 คน

(ค) ผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดินหรือการร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 8 คน

2) **คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ จำนวนอย่างน้อย 45 คน** มีหน้าที่ยกร่างรัฐธรรมนูญ โดยให้สภาร่างรัฐธรรมนูญแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญจำนวนอย่างน้อย 2 ใน 3 ของจำนวนกรรมการทั้งหมด ส่วนกรรมการอื่นที่เหลืออาจแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งมิได้เป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ โดยพิจารณาถึงความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญประสบการณ์ในการทำหน้าที่

3.1.3 ผู้ทำหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

1) สภาร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 151 คน มีหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ประกอบด้วย

(1) สมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกจากบัญชีรายชื่อผู้ที่สมควรได้รับการเสนอชื่อเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 100 คน ซึ่งมาจากการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในแต่ละจังหวัด จังหวัดละไม่น้อยกว่า 1 คน ตามหลักเกณฑ์การคำนวณที่กำหนดไว้ให้ได้จำนวน 300 คน โดยใช้เขตจังหวัดและเขตกรุงเทพมหานครเป็นเขตเลือกตั้ง จัดทำเป็นบัญชีรายชื่อผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งให้เป็นผู้ที่สมควรได้รับการเสนอชื่อเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ จากนั้นให้รัฐสภาคัดเลือกจากบัญชีดังกล่าวให้เหลือจำนวน 100 คน

(2) สมาชิกซึ่งรัฐสภาแต่งตั้งจากบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถและมีความเหมาะสมที่เป็นตัวแทนโดยหรือมาจากการเสนอชื่อของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา คณะรัฐมนตรี องค์กร สมาคม หรือกลุ่มบุคคลต่าง ๆ จำนวน 51 คน

2) คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 27 คน ทำหน้าที่ยกร่างรัฐธรรมนูญตามแนวทางที่สภาร่างรัฐธรรมนูญกำหนด โดยให้สภาร่างรัฐธรรมนูญแต่งตั้งบุคคล ดังต่อไปนี้

(1) สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 14 คน โดยให้คำนึงถึงสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญในภูมิภาคต่าง ๆ อย่างเป็นธรรม

(2) ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายมหาชน จำนวน 5 คน

(3) ผู้เชี่ยวชาญสาขารัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 5 คน

(4) ผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดินและการร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 3 คน

3.2 กระบวนการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ

3.2.1 ระยะเวลาจัดทำร่างรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1) ระยะเวลาจัดทำร่างรัฐธรรมนูญตามร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญต้องจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ภายในกำหนดเวลา 270 วันนับแต่วันที่มีการประชุมคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญครั้งแรก และจัดทำร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามที่รัฐธรรมนูญฉบับใหม่กำหนดไว้ภายใน 180 วันนับแต่วันที่รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา หากจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญไม่แล้วเสร็จในกำหนดระยะเวลา ให้คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญและสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลง

**2) ระยะเวลาจัดทำร่างรัฐธรรมนูญตามร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)**

สภาร่างรัฐธรรมนูญต้องจัดทำร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลา 360 วันนับแต่วันที่มีการเปิดประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญครั้งแรก ซึ่งต้องจัดให้มีขึ้นไม่ช้ากว่า 30 วันนับแต่วันที่ประกาศรายชื่อสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญในราชกิจจานุเบกษา หากจัดทำร่างรัฐธรรมนูญไม่แล้วเสร็จในกำหนดระยะเวลา ให้สภาร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลง

**3) ระยะเวลาจัดทำร่างรัฐธรรมนูญตามร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)**

สภาร่างรัฐธรรมนูญต้องจัดทำร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลา 180 วันนับแต่วันที่มีการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญครั้งแรก ซึ่งต้องจัดให้มีขึ้นไม่ช้ากว่า 30 วันนับแต่วันที่ประธานรัฐสภาประกาศรายชื่อสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ

3.2.2 กรอบการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ

**1) กรอบการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญตามร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)**

ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่จะต้องมีเนื้อหา ดังต่อไปนี้

- (1) การรับรองความเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียวจะแบ่งแยกมิได้
- (2) การให้มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- (3) การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสวัสดิการขั้นพื้นฐานของประชาชน
- (4) การออกแบบสถาบันทางการเมืองให้มีที่มาที่ยึดโยงกับประชาชน ประชาชนตรวจสอบ ถ่วงดุลได้ และมีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น
- (5) การวางกลไกที่มีประสิทธิภาพในการป้องกัน ตรวจสอบ และจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบ การใช้อำนาจโดยมิชอบ และผลประโยชน์ทับซ้อน
- (6) การจำกัดขอบเขตการใช้อำนาจรัฐการควบคุมมิให้องค์กรของรัฐใช้ดุลพินิจตามอำเภอใจหรือขัดขวางเจตนารมณ์ของประชาชน
- (7) การสร้างเสริมความเข้มแข็งของหลักนิติธรรมและหลักธรรมาภิบาล รวมถึงการบังคับใช้กฎหมายอย่างเสมอภาค
- (8) การบริหารราชการแผ่นดินและการขับเคลื่อนนโยบายรัฐที่ยืดหยุ่น คล่องตัว และตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงและความต้องการของประชาชน
- (9) การวางหลักเกณฑ์ให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้ตามฉันทามติของประชาชน หรือผู้แทนที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน

2) กรอบการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญตามร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

ร่างรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐ รวมถึงมีการเปลี่ยนแปลง แก้ไขเพิ่มเติม หมวด 1 บททั่วไป และหมวด 2 พระมหากษัตริย์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 จะกระทำมิได้

3) กรอบการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญตามร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

การจัดทำร่างรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบของรัฐ จะกระทำมิได้

3.2.3 ผลกระทบของการสิ้นสุดลงของสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาต่อการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... ซึ่งนายพิริชัฐ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ และรองศาสตราจารย์ ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ กำหนดไว้ในลักษณะเช่นเดียวกัน คือ กรณีที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาสิ้นสุดลง หรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ไม่เป็นเหตุกระทบกระเทือนต่อการปฏิบัติหน้าที่ของ คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ สภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญ หรือสภาร่างรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี

3.2.4 การดำเนินการเมื่อจัดทำร่างรัฐธรรมนูญเสร็จแล้ว

1) การดำเนินการตามร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพิริชัฐ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

เมื่อคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่แล้วเสร็จ ให้ดำเนินการ ดังนี้

(1) เสนอร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ให้ประธานสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อจัดให้มีการประชุมร่วมกันระหว่างคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญกับสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อให้มีการอภิปรายแสดงความคิดเห็นต่อร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่โดยไม่มีการลงมติ และทำรายงานความเห็นของที่ประชุมร่วมให้แล้วเสร็จภายใน 15 วันนับแต่วันที่คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่แล้วเสร็จ

(2) ให้ประธานกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญเสนอร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่และความเห็นตาม (1) ให้ประธานรัฐสภาจัดให้มีการประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อออกเสียงลงคะแนนให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ภายใน 15 วันนับแต่วันที่ประธานรัฐสภาได้รับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่และความเห็นตาม (1) โดยรัฐสภาจะแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อหาของร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้

(ก) ในกรณีที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญด้วยคะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่งของสมาชิกทั้งเท่าที่มีของรัฐสภา ให้ดำเนินการจัดให้มีการออกเสียงประชามติว่าจะเห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่

(ข) ในกรณีที่รัฐสภาไม่ให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญให้ถือว่าร่างรัฐธรรมนูญนั้นตกไป

2) การดำเนินการตามร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..)

พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

เมื่อสภาร่างรัฐธรรมนูญจัดทำร่างรัฐธรรมนูญเสร็จสิ้นแล้วให้ดำเนินการ ดังนี้

(1) นำเสนอต่อรัฐสภา โดยให้สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญมีสิทธิเข้าชี้แจงประกอบร่างรัฐธรรมนูญนั้นในที่ประชุมของรัฐสภาได้ และให้รัฐสภาพิจารณาเป็น 3 วาระ ดังนี้

(ก) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งชั้นรับหลักการ ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ซึ่งในจำนวนนี้ต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร และต้องมีสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา

(ข) การพิจารณาในวาระที่สองชั้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา โดยการออกเสียงในวาระที่สองนี้ให้ถือเสียงข้างมากเป็นประมาณ

เมื่อการพิจารณาวาระที่สองเสร็จสิ้นแล้ว ให้รอไว้ 15 วัน เมื่อพ้นกำหนดนี้แล้วให้รัฐสภาพิจารณาในวาระที่สามต่อไป

(ค) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามขั้นสุดท้าย ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผยและต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา โดยในจำนวนนี้ต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมืองที่มีสมาชิกมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของทุกพรรคการเมืองดังกล่าวรวมกัน และมีสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา

(2) หากรัฐสภาให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญให้ดำเนินการจัดให้มีการออกเสียงประชามติว่าจะเห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญหรือไม่ แต่หากรัฐสภาไม่ให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญให้ร่างรัฐธรรมนูญนั้นตกไป

3) การดำเนินการตามร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..)

พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

เมื่อสภาร่างรัฐธรรมนูญจัดทำร่างรัฐธรรมนูญเสร็จสิ้นแล้วให้ดำเนินการ ดังนี้

(1) นำเสนอต่อรัฐสภา และให้รัฐสภาพิจารณาเพื่อให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญภายใน 30 นับแต่วันที่ได้รับร่างรัฐธรรมนูญ หากรัฐสภาพิจารณาไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาดังกล่าวให้ถือว่า

รัฐสภาให้ความเห็นชอบตามร่างรัฐธรรมนูญที่เสนอมา หากรัฐสภาให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญให้ดำเนินการจัดให้มีการออกเสียงประชามติว่าจะเห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญหรือไม่ แต่หากรัฐสภาไม่ให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญให้ร่างรัฐธรรมนูญนั้นตกไป

(2) ในกรณีที่รัฐสภาให้ความเห็นควรให้แก้ไขเพิ่มเติม ให้ส่งร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวคืนไปยังสภาร่างรัฐธรรมนูญ และให้สภาร่างรัฐธรรมนูญพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมตามความเห็นของรัฐสภาหรือลงมติยืนยันร่างรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี ภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับร่างรัฐธรรมนูญคืน หากรัฐสภาให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญให้ดำเนินการจัดให้มีการออกเสียงประชามติว่าจะเห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญหรือไม่ แต่หากรัฐสภาลงมติไม่เห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญหรือสภาร่างรัฐธรรมนูญไม่ลงมติยืนยันร่างรัฐธรรมนูญภายในเวลาที่กำหนด ให้ถือว่าร่างรัฐธรรมนูญนั้นตกไป

3.2.5 การออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ

1) การออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญตามร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

(1) เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญแล้ว ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีหน้าที่ดำเนินการจัดให้มีการออกเสียงประชามติและประกาศผลการออกเสียงประชามติ ให้คณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญจัดทำคำอธิบายสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญโดยสรุปในลักษณะที่ประชาชนจะสามารถเข้าใจเนื้อหาของร่างรัฐธรรมนูญได้โดยสะดวก และให้รัฐสภา คณะรัฐมนตรี คณะกรรมการการเลือกตั้ง และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องจัดพิมพ์คำอธิบายสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อเผยแพร่ให้ประชาชนทราบโดยสะดวกและเป็นการทั่วไป

(2) ในกรณีที่ผลการออกเสียงประชามติเห็นชอบด้วยกับรัฐร่างรัฐธรรมนูญ ให้ประธานรัฐสภานำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายภายใน 30 วันนับแต่วันประกาศผลการออกเสียงประชามติ เพื่อให้พระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และเมื่อทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาและใช้บังคับได้ โดยให้ประธานรัฐสภาลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ แต่ในกรณีที่ผลการออกเสียงประชามติไม่เห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญ ให้ร่างรัฐธรรมนูญเป็นอันตกไป

2) การออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญตามร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

(1) เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญและประธานรัฐสภาได้นำส่งร่างรัฐธรรมนูญให้แก่คณะกรรมการการเลือกตั้งแล้ว ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดวันออกเสียงประชามติ โดยให้กำหนดเป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร ตั้งแต่เวลา 08.00-17.00 นาฬิกา

(2) ให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะรัฐมนตรี และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องจัดพิมพ์คำอธิบายสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ เผยแพร่เนื้อหาของร่างรัฐธรรมนูญให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไปผ่านสื่อมวลชน เวทีแสดงความคิดเห็น และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ทุกประเภท

(3) เมื่อการออกเสียงประชามติเสร็จสิ้นแล้ว ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลการออกเสียงประชามติให้แล้วเสร็จภายใน 15 วันนับแต่วันออกเสียงประชามติ หากผลการออกเสียง

เห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญให้ประธานรัฐสภานำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย เมื่อทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาและใช้บังคับได้ แต่หากผลการออกเสียงประชามติไม่เห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญ ให้ร่างรัฐธรรมนูญนั้นตกไป

3) การออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญตามร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

(1) เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญและประธานรัฐสภาได้นำส่งร่างรัฐธรรมนูญให้แก่คณะกรรมการการเลือกตั้งแล้ว ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดวันออกเสียงประชามติ โดยให้กำหนดเป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร ตั้งแต่เวลา 08.00-17.00 นาฬิกา

(2) ให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะรัฐมนตรี และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง จัดพิมพ์คำอธิบายสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าว เผยแพร่เนื้อหาของร่างรัฐธรรมนูญให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไปผ่านสื่อมวลชน เวทีแสดงความคิดเห็น และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ทุกประเภท

(3) เมื่อการออกเสียงประชามติเสร็จสิ้นแล้ว ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลการออกเสียงประชามติให้แล้วเสร็จภายใน 15 วันนับแต่วันออกเสียงประชามติ หากผลการออกเสียงประชามติเห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญ ให้ประธานรัฐสภาหรือประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี นำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายและให้ประธานรัฐสภาหรือประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ แต่หากคะแนนการออกเสียงประชามติไม่เห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญ ให้ร่างรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป

3.2.6 การดำเนินการกรณีร่างรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นตกไป

1) การดำเนินการตามร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

กรณีที่ร่างรัฐธรรมนูญที่ยกร่างหรือจัดทำขึ้นตามหมวดนี้ตกไป คณะรัฐมนตรี หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีสิทธิเสนอญัตติต่อรัฐสภา เพื่อให้รัฐสภามีมติให้มีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญตามหมวดนี้ อีกได้ โดยมติเห็นชอบของรัฐสภาจะต้องได้เสียงเกินกึ่งหนึ่งของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา และเมื่อรัฐสภามีมติอย่างใดแล้วจะมีการเสนอญัตติเพื่อให้รัฐสภามีมติให้มีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญตามหมวดนี้ อีกไม่ได้ เว้นแต่จะได้มีการเลือกตั้งทั่วไปครั้งใหม่

2) การดำเนินการตามร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

กรณีที่ร่างรัฐธรรมนูญที่ยกร่างหรือจัดทำขึ้นตามหมวดนี้ตกไป คณะรัฐมนตรี หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีสิทธิเสนอญัตติต่อรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภามีมติให้มีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญตามหมวดนี้

อีกได้ โดยการออกเสียงลงคะแนนให้ความเห็นชอบให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ และเมื่อรัฐสภามีมติ
 อย่างไม่ได้แล้วจะมีการเสนอญัตติเพื่อให้รัฐสภามีมติให้มีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญตามหมวดนี้อีกไม่ได้ เว้นแต่
 จะมีการเลือกตั้งทั่วไปครั้งใหม่

3) การดำเนินการตามร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..)

พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

กรณีที่ร่างรัฐธรรมนูญที่ยกร่างหรือจัดทำขึ้นตามหมวดนี้ตกไป สมาชิกสภาผู้แทน
 ราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือ
 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่
 มีอยู่ของทั้งสองสภา มีสิทธิเสนอญัตติต่อรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภามีมติให้มีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญตามหมวดนี้
 อีกได้ โดยคะแนนเสียงลงคะแนนให้ความเห็นชอบของรัฐสภาจะต้องได้เสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของสมาชิกทั้งหมด
 เท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ทั้งนี้ บุคคลผู้ที่เคยเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญจะเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ
 อีกไม่ได้ และเมื่อรัฐสภามีมติอย่างใดแล้วจะมีการเสนอญัตติเพื่อให้รัฐสภามีมติให้มีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ
 ตามหมวดนี้อีกไม่ได้ เว้นแต่จะได้มีการเลือกตั้งทั่วไปครั้งใหม่แล้ว

การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่โดยสภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) และคณะกรรมการยกร่าง
 รัฐธรรมนูญที่ประกอบด้วยตัวแทนของประชาชนและผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ เช่น ด้าน
 กฎหมายมหาชน ด้านรัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์ และด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดินหรือ
 การร่างรัฐธรรมนูญ จึงเป็นกลไกสำคัญที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำ
 รัฐธรรมนูญ และสามารถสะท้อนความต้องการของประชาชนได้ดีกว่าการจัดทำรัฐธรรมนูญโดยองค์กรที่มี
 อำนาจรัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว อีกทั้งยังเป็นกลไกที่จะช่วยลดความขัดแย้งทางการเมือง และทำให้รัฐธรรมนูญ
 ที่จัดทำขึ้นได้รับการยอมรับจากประชาชนมากขึ้นด้วย

เอกสารประกอบการพิจารณา

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปสำหรับสมาชิกรัฐสภา	ก
ส่วนที่ 1 - หลักการและเหตุผลร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 156 เพิ่มเติมกรณีที่รัฐสภาต้องมีการประชุมร่วมกัน และเพิ่มหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่) (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	1-1
- หลักการและเหตุผลร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (แก้ไขเพิ่มเติม 256 หลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญและเพิ่มหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่) (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	1-2
- หลักการและเหตุผลร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 156 เพิ่มเติมกรณีที่รัฐสภาต้องมีการประชุมร่วมกัน และเพิ่มหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่) (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	1-3
- สาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 156 เพิ่มเติมกรณีที่รัฐสภาต้องมีการประชุมร่วมกัน และเพิ่มหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่) (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	1-4
- สาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (แก้ไขเพิ่มเติม 256 หลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญและเพิ่มหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่) (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	1-9
- สาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 156 เพิ่มเติมกรณีที่รัฐสภาต้องมีการประชุมร่วมกัน และเพิ่มหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่) (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	1-14
- ตารางเปรียบเทียบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 กับร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ) (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ) และ (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	1-17

ส่วนที่ 2	บทวิเคราะห์	2-1
ส่วนที่ 3	ข้อมูลประกอบการพิจารณา	3-1
	- ความมุ่งหมาย สภาพปัญหาและการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเปรียบเทียบกับต่างประเทศ	3-1
	- ความสำคัญและอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ	3-7
	- สภาร่างรัฐธรรมนูญไทย	3-23
	- สภาร่างรัฐธรรมนูญเปรียบเทียบ : ประสบการณ์ต่างประเทศ	3-28
	- ตารางเปรียบเทียบการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่โดยสภาร่างรัฐธรรมนูญในอดีต กับการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พ.ศ.	3-39
	- คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 18/2568 เรื่อง ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 210 วรรคหนึ่ง (2)	3-55

ส่วนที่ 1

หลักการและเหตุผล

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..)

พุทธศักราช ....

(แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 156 เพิ่มเติมกรณีที่รัฐสภาต้องมีการประชุมร่วมกัน

และเพิ่มหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่)

(นายพริชฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

หลักการ

แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 156 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และเพิ่มหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

เหตุผล

ด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยปัจจุบันมีปัญหาเรื่องความชอบธรรมทางประชาธิปไตย เนื่องจากเป็นรัฐธรรมนูญที่เชื่อมโยงกับคณะรัฐประหาร ถูกรับรองโดยกระบวนการประชามติที่ไม่เสรีและเป็นธรรม และมีบทบัญญัติหลายประการที่ไม่สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย จึงสมควรแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 156 โดยเพิ่มหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เพื่อให้รัฐสภาจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญด้วยกลไกที่มีความยึดโยงกับประชาชน และประชาชนมีส่วนร่วม จึงจำเป็นต้องตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... นี้

หลักการและเหตุผล
ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..)
พุทธศักราช ....
(แก้ไขเพิ่มเติม 256 หลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ
และเพิ่มหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่
(นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

หลักการ

แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 256 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และเพิ่มหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

เหตุผล

ด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 256 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติม รวมถึงจำนวนคะแนนเสียงของสมาชิกรัฐสภาที่เห็นชอบในการออกเสียงแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ตามที่กำหนดไว้ยังไม่เหมาะสมกับสัดส่วนของจำนวนสมาชิกรัฐสภาทั้งหมด อันเป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ทำให้ไม่อาจแก้ไขรัฐธรรมนูญได้ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงทั้งภายในประเทศ และสถานการณ์โลก จึงสมควรแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 256 ประกอบกับให้ประชาชนซึ่งเป็นผู้ทรงอำนาจในการสถาปนารัฐธรรมนูญหลายภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในรัฐธรรมนูญตั้งแต่ขั้นตอนการจัดทำจนถึงการให้ความเห็นชอบ ดังนั้น จึงสมควรเพิ่มหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงจำเป็นต้องตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... นี้

หลักการและเหตุผล**ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..)****พุทธศักราช ....****(แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 156 เพิ่มเติมกรณีที่มีรัฐสภาต้องมีการประชุมร่วมกัน****และเพิ่มหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่)****(รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)****หลักการ**

แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ดังต่อไปนี้

(1) แก้ไขเพิ่มเติมหน้าที่และอำนาจของรัฐสภา (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 156)

(2) แก้ไขเพิ่มเติมหมวด 15 (เพิ่มหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่)

เหตุผล

โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้จัดทำขึ้นในช่วงที่ประเทศมิได้ปกครองโดยรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน มีรัฐสภาที่มาจากการแต่งตั้ง และประชาชนมิได้มีส่วนร่วมในการจัดทำรัฐธรรมนูญอย่างแท้จริง ทำให้มีบทบัญญัติหลายประการขัดต่อหลักการประชาธิปไตย ขาดความสมดุลในการใช้อำนาจและการตรวจสอบการใช้อำนาจระหว่างองค์กรที่ใช้อำนาจอภิปไตยกับองค์กรอิสระต่าง ๆ องค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบหลายองค์กรมีที่มาไม่เหมาะสมและมีการใช้อำนาจที่ล้นเกิน ฝ่ายบริหารอยู่ในสภาพอ่อนแอไม่สามารถบริหารประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ ประเทศตกอยู่ในภาวะชะงักงัน ล้าหลัง ไม่สามารถดำเนินการให้เป็นไปตามความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลกได้ ขณะที่การใช้สิทธิเสรีภาพของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจทำได้ยาก ซึ่งปัญหาต่าง ๆ นี้ เกี่ยวพันกับรัฐธรรมนูญหลายหมวดและหลายมาตรา ไม่อาจดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นรายมาตราได้ แม้จะได้มีความพยายามแก้ไขในหลายครั้งแล้ว ดังนั้น เพื่อเป็นทางออกของประชาชน จึงสมควรให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญ และเพื่อให้ได้มาซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่เป็นประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและเพื่อกำหนดกลไกที่ทำให้ประเทศสามารถเดินหน้าไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความมั่นคง เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มิได้มีบทบัญญัติว่าด้วยการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ จึงจำเป็นต้องตรารัฐธรรมนูญฉบับนี้

สาระสำคัญ

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..)

พุทธศักราช ....

(แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 156 เพิ่มเติมกรณีที่รัฐสภาต้องมีการประชุมร่วมกัน

และเพิ่มหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่)

(นายพรชัย วีชรินทร์ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

1. ชื่อร่าง (ร่างมาตรา 1)

รัฐธรรมนูญนี้เรียกว่า “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ....”

2. วันที่มีผลใช้บังคับ (ร่างมาตรา 2)

รัฐธรรมนูญนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

3. แก้ไขเพิ่มหน้าที่และอำนาจของรัฐสภา (ร่างมาตรา 3)

แก้ไขเพิ่มหน้าที่และอำนาจของรัฐสภา (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 156) โดยกำหนดให้ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภามีหน้าที่และอำนาจในการคัดเลือกคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ (มาตรา 156 (15/1)) การพิจารณาให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ (มาตรา 156 (15/2)) การพิจารณาให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญทีู่กกำหนดในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ (มาตรา 156 (15/3)) การพิจารณาให้ความเห็นชอบให้มีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ (มาตรา 156 (15/4))

4. เพิ่มหมวด15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ (ร่างมาตรา 4)

ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ตั้งแต่มาตรา 256/1 ถึงมาตรา 256/39 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1) กำหนดให้มีคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วยกรรมการจำนวน 35 คน ซึ่งรัฐสภาคัดเลือกจากบัญชีรายชื่อบุคคลที่สมควรได้รับการคัดเลือก และสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 100 คน ซึ่งมาจากการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง (มาตรา256/1)

2) กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีดำเนินการเพื่อให้มีบัญชีรายชื่อบุคคลที่สมควรได้รับการคัดเลือกเป็นคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญจำนวน 70 คน (มาตรา 256/2)

3) กำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นบุคคลที่สมควรได้รับการคัดเลือกเป็นกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ (มาตรา 256/3)

4) กำหนดบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นบุคคลที่สมควรได้รับการคัดเลือกเป็นกรรมการการยกย่องรัฐธรรมนูญ และกำหนดห้ามมิให้กรรมการการยกย่องรัฐธรรมนูญดำรงตำแหน่งทางการเมืองภายใน 3 ปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งกรรมการการยกย่องรัฐธรรมนูญ (มาตรา 256/4)

5) กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีดำเนินการเพื่อให้รัฐสภาคัดเลือกกรรมการการยกย่องรัฐธรรมนูญประกอบเป็นคณะกรรมการการยกย่องรัฐธรรมนูญจำนวน 35 คน และการมีบัญชีสำรองรายชื่อบุคคลที่สมควรได้รับการคัดเลือกเป็นกรรมการการยกย่องรัฐธรรมนูญ (มาตรา 256/5)

6) กำหนดเหตุพ้นจากตำแหน่งของกรรมการการยกย่องรัฐธรรมนูญ และการดำเนินการกรณีตำแหน่งกรรมการการยกย่องรัฐธรรมนูญว่างลง (มาตรา 256/6)

7) กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาที่ปรึกษาการยกย่องรัฐธรรมนูญ (มาตรา 256/7)

8) กำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาที่ปรึกษาการยกย่องรัฐธรรมนูญ มาตรา 256/8)

9) กำหนดบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาที่ปรึกษาการยกย่องรัฐธรรมนูญ และกำหนดห้ามมิให้สมาชิกสภาที่ปรึกษาการยกย่องรัฐธรรมนูญดำรงตำแหน่งทางการเมืองภายใน 2 ปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาที่ปรึกษาการยกย่องรัฐธรรมนูญ (มาตรา 256/9)

10) กำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งบุคคลที่สมควรได้รับการคัดเลือกเป็นคณะกรรมการการยกย่องรัฐธรรมนูญ และสมาชิกสภาที่ปรึกษาการยกย่องรัฐธรรมนูญ (มาตรา 256/10)

11) กำหนดบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งบุคคลที่สมควรได้รับการคัดเลือกเป็นคณะกรรมการการยกย่องรัฐธรรมนูญ และสมาชิกสภาที่ปรึกษาการยกย่องรัฐธรรมนูญ (มาตรา 256/11)

12) กำหนดเหตุพ้นจากตำแหน่งของสมาชิกสภาที่ปรึกษาการยกย่องรัฐธรรมนูญ และกำหนดกรณีตำแหน่งสมาชิกสภาที่ปรึกษาการยกย่องรัฐธรรมนูญว่างลงไม่ว่าด้วยเหตุใด นอกจากที่ถึงคราวออกให้สภาที่ปรึกษาการยกย่องรัฐธรรมนูญประกอบด้วยสมาชิกสภาที่ปรึกษาการยกย่องรัฐธรรมนูญเท่าที่มีอยู่ (มาตรา 256/12)

13) กำหนดให้การประชุมคณะกรรมการการยกย่องรัฐธรรมนูญครั้งแรกต้องจัดให้มีขึ้นภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ประธานรัฐสภาประกาศรายชื่อบุคคลที่ได้รับคัดเลือกเป็นคณะกรรมการการยกย่องรัฐธรรมนูญ ในราชกิจจานุเบกษา (มาตรา 256/13)

14) กำหนดตำแหน่ง หน้าที่ และอำนาจ ของผู้ดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการการยกย่องรัฐธรรมนูญ และกำหนดให้อำนาจคณะกรรมการการยกย่องรัฐธรรมนูญตั้งบุคคลประกอบกันเป็นคณะอนุกรรมการ คณะหนึ่งหรือหลายคณะ เพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่คณะกรรมการการมอบหมาย (มาตรา 256/14)

15) กำหนดหน้าที่ อำนาจ และกรอบเวลาของคณะกรรมการการยกย่องรัฐธรรมนูญในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่และการจัดทำร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ (มาตรา 256/15)

16) กำหนดให้นำข้อบังคับการประชุมรัฐสภามาใช้ในการดำเนินการของคณะกรรมการการยกย่องรัฐธรรมนูญ รวมถึงนำความในมาตรา 120 มาตรา 124 และมาตรา 125 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาใช้บังคับโดยอนุโลม (มาตรา 256/16)

17) กำหนดให้การประชุมสภาที่ปรึกษาการยกย่องรัฐธรรมนูญครั้งแรกต้องจัดให้มีขึ้นภายใน 15 วัน นับแต่วันที่คณะกรรมการเลือกตั้งประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาที่ปรึกษาการยกย่องรัฐธรรมนูญ (มาตรา 256/17)

18) กำหนดตำแหน่ง หน้าที่ และอำนาจของผู้ดำรงตำแหน่งในสภาที่ปรึกษาการยกย่องรัฐธรรมนูญ (มาตรา 256/18)

19) กำหนดหน้าที่และอำนาจของสภาที่ปรึกษาการยกย่องรัฐธรรมนูญ (มาตรา 256/19)

20) กำหนดให้นำข้อบังคับการประชุมรัฐสภามาใช้ในการดำเนินการของสภาที่ปรึกษาการยกย่องรัฐธรรมนูญ รวมถึงนำความในมาตรา 120 มาตรา 124 และมาตรา 125 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาใช้บังคับโดยอนุโลม (มาตรา 256/20)

21) กำหนดเงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นของคณะกรรมการการยกย่องรัฐธรรมนูญ และสภาที่ปรึกษาการยกย่องรัฐธรรมนูญ คณะอนุกรรมการซึ่งคณะกรรมการการยกย่องรัฐธรรมนูญแต่งตั้ง และคณะกรรมการซึ่งสภาที่ปรึกษาการยกย่องรัฐธรรมนูญแต่งตั้งให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกา (มาตรา 256/21)

22) กำหนดมิให้นำบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่กำหนดคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามในการดำรงตำแหน่งทางการเมืองของเจ้าพนักงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ข้าราชการ พนักงานส่วนท้องถิ่น ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐหรือในรัฐวิสาหกิจ ผู้บริหารท้องถิ่น รองผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ช่วยผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าพนักงานตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ เจ้าพนักงานอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ กรรมการ อนุกรรมการ ลูกจ้างของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ และบุคคลหรือคณะบุคคลบรรดาซึ่งมีกฎหมายกำหนดให้ใช้อำนาจทางปกครองที่จัดตั้งขึ้นในระบบราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือกิจการอื่นของรัฐ มาใช้บังคับแก่กรรมการการยกย่องรัฐธรรมนูญ อนุกรรมการซึ่งคณะกรรมการการยกย่องรัฐธรรมนูญแต่งตั้ง สมาชิกสภาที่ปรึกษาการยกย่องรัฐธรรมนูญ และกรรมการซึ่งสภาที่ปรึกษาการยกย่องรัฐธรรมนูญแต่งตั้ง (มาตรา 256/22)

23) กำหนดมิให้การที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาลิ้นสุดลง หรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร เป็นเหตุกระทบกระเทือนต่อการปฏิบัติหน้าที่และการนับระยะเวลาดำเนินงานของคณะกรรมการการยกย่องรัฐธรรมนูญและสภาที่ปรึกษาการยกย่องรัฐธรรมนูญ (มาตรา 256/23)

24) กำหนดกระบวนการขึ้นตอนกรณีที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรภายหลังจากที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือหลังจากที่จัดให้มีการออกเสียงประชามติตามกฎหมายว่าด้วยการออกเสียงประชามติเสร็จสิ้นแล้ว (มาตรา 256/24)

25) กำหนดเกี่ยวกับการประชุมร่วมกันระหว่างคณะกรรมการการยกย่องรัฐธรรมนูญและสภาที่ปรึกษาการยกย่องรัฐธรรมนูญ และกำหนดให้นำข้อบังคับการประชุมรัฐสภา รวมถึงความในมาตรา 120 มาตรา 124

และมาตรา 125 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยให้ปฏิบัติกับสมาชิกสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญเสมือนกับสมาชิกรัฐสภา และให้ปฏิบัติกับคณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญเสมือนกับคณะรัฐมนตรีที่ได้รับการอนุญาตให้ชี้แจงต่อที่ประชุมรัฐสภา (มาตรา 256/25)

26) กำหนดเนื้อหาที่สำคัญของร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่คณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญและรัฐสภาจัดทำและให้ความเห็นชอบ (มาตรา 256/26)

27) กำหนดวิธีดำเนินการเมื่อคณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่แล้วเสร็จ (มาตรา 256/27)

28) กำหนดวิธีการออกเสียงลงคะแนนให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา (มาตรา 256/28)

29) กำหนดให้กรณีที่รัฐสภาไม่ให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญ ให้ถือว่าร่างรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป (มาตรา 256/29)

30) กำหนดการดำเนินการเพื่อจัดให้มีการออกเสียงประชามติว่าจะเห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่ตามกฎหมายว่าด้วยการออกเสียงประชามติ กรณีที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญ (มาตรา 256/30)

31) กำหนดขั้นตอนการดำเนินการของประธานรัฐสภากรณีผลการออกเสียงประชามติเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญ (มาตรา 256/31)

32) กำหนดให้กรณีที่ผลการออกเสียงประชามติไม่ให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญ ให้ถือว่าร่างรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป (มาตรา 256/32)

33) กำหนดขั้นตอน วิธีดำเนินการของคณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญในการจัดให้มีร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ การประชุมร่วมกันระหว่างคณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญกับสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อให้มีการอภิปรายแสดงความคิดเห็นต่อร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวโดยไม่มีการลงมติ และทำรายงานความเห็นของที่ประชุมร่วม และกำหนดให้ประธานรัฐสภาจัดให้มีการประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อออกเสียงลงคะแนนให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น ภายใน 15 วันนับแต่วันที่ประธานรัฐสภาได้รับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและความเห็นของที่ประชุมร่วม (มาตรา 256/33)

34) กำหนดวิธีการออกเสียงลงคะแนนให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา และกำหนดให้กรณีที่รัฐสภาพิจารณาไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลา ให้ถือว่ารัฐสภาให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ (มาตรา 256/34)

35) กำหนดขั้นตอนการดำเนินการของประธานรัฐสภากรณีร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา (มาตรา 256/35)

36) กำหนดให้กรณีที่รัฐสภาไม่ให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ หรือกรณีที่คณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญต่อรัฐสภาไม่ทัน

ภายในกำหนดเวลา ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของรัฐสภาในการจัดทำและพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญต่อไป (มาตรา 256/36)

37) กำหนดเหตุของการสิ้นสุดลงของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ (มาตรา 256/37)

38) กำหนดเหตุของการสิ้นสุดลงของสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญ (มาตรา 256/38)

39) กำหนดขั้นตอน วิธีดำเนินการ กรณีร่างรัฐธรรมนูญที่ยกร่างหรือจัดทำขึ้นตามหมวดนี้ตกไปให้คณะรัฐมนตรี หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีสิทธิเสนอญัตติต่อรัฐสภา เพื่อให้รัฐสภามีมติให้มีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญตามหมวดนี้ก็ได้ (มาตรา 256/39)

5. การอำนวยความสะดวกเพื่อประโยชน์แก่การจัดทำร่างรัฐธรรมนูญและสิทธิประโยชน์ของกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ สมาชิกสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญ กรรมการและอนุกรรมการ (ร่างมาตรา 5)

1) กำหนดให้สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรจัดงบประมาณ สถานที่ เจ้าหน้าที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกแก่คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญและสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญ คณะอนุกรรมการซึ่งคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญแต่งตั้ง และคณะกรรมการซึ่งสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญแต่งตั้ง เพื่อประโยชน์แก่การจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และการจัดทำร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ และในกรณีที่มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนให้สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร จัดค่าใช้จ่าย สิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทางและการปฏิบัติงาน และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2) กำหนดให้การเบิกเบี้ยประชุม ค่าตอบแทน ค่าใช้จ่าย ค่าพาหนะ ค่ารักษาพยาบาลของกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญและสมาชิกสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญ อนุกรรมการซึ่งคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญแต่งตั้ง และกรรมการซึ่งสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญแต่งตั้ง ให้เบิกจ่ายจากสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

6. บทเฉพาะกาล (ร่างมาตรา 6 และร่างมาตรา 7)

1) กำหนดให้ในวาระเริ่มแรกให้ดำเนินการเลือกตั้งบุคคลที่สมควรได้รับการคัดเลือกเป็นกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ และสมาชิกสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญ ให้แล้วเสร็จภายใน 60 วันนับแต่วันที่รัฐธรรมนูญนี้มีผลใช้บังคับ โดยให้วันออกเสียงเลือกตั้งเป็นวันเดียวกัน (ร่างมาตรา 6)

2) กำหนดให้ในระหว่างที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามที่กำหนดในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ยังไม่มีผลใช้บังคับ ให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ออกตามความในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ยังมีผลใช้บังคับต่อไปเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ (ร่างมาตรา 7)

สาระสำคัญ

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..)

พุทธศักราช ....

(แก้ไขเพิ่มเติม 256 หลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

และเพิ่มหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

(นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

1. ชื่อร่าง (ร่างมาตรา 1)

รัฐธรรมนูญนี้เรียกว่า “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ....”

2. วันที่มีผลใช้บังคับ (ร่างมาตรา 2)

รัฐธรรมนูญนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

3. แก้ไขหลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ (ร่างมาตรา 3)

ให้ยกเลิกความในมาตรา 256 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และให้ใช้ความใหม่แทน โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1) กำหนดให้ผู้ตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญต้องมาจากคณะรัฐมนตรี หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 10 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือจาก สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 10 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ของทั้งสองสภา หรือจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 50,000 คนตามกฎหมายว่าด้วย การเข้าชื่อเสนอกฎหมาย

2) กำหนดให้ผู้ตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญต้องเสนอเป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมต่อรัฐสภา และให้รัฐสภาพิจารณาเป็นสามวาระ

3) กำหนดให้การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งขึ้นรับหลักการ ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนน โดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิก ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ซึ่งในจำนวนนี้ต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง และในจำนวนนี้ต้องมีสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ของวุฒิสภา

4) กำหนดให้การพิจารณาในวาระที่สองขึ้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา โดยการออกเสียงในวาระที่สองนี้ ให้ถือเสียงข้างมากเป็นประมาณ แต่ในกรณีที่เป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่ประชาชนเป็นผู้เสนอ ต้องเปิดโอกาสให้ผู้แทนของประชาชนที่เข้าชื่อกันได้แสดงความคิดเห็นด้วย

5) กำหนดให้เมื่อการพิจารณาวาระที่สองเสร็จสิ้นแล้ว ให้รอไว้ 15 วัน เมื่อพ้นกำหนดนี้แล้ว ให้รัฐสภาพิจารณาในวาระที่สามต่อไป

6) กำหนดให้การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามขั้นสุดท้าย ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนน โดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา โดยในจำนวนนี้ต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมืองที่มีสมาชิกมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือรองประธานสภาผู้แทนราษฎร เห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของทุกพรรคการเมืองดังกล่าวรวมกัน และมีสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา

7) กำหนดให้เมื่อมีการลงมติเห็นชอบตาม 6) แล้ว ให้รอไว้ 15 วัน แล้วจึงนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย และให้นำความในมาตรา 81 วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

8) กำหนดให้ในกรณีร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเป็นการแก้ไขเพิ่มเติม หมวด 1 บททั่วไป หมวด 2 พระมหากษัตริย์ หรือหมวด 15 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่หรืออำนาจของศาลหรือองค์กรอิสระ หรือเรื่องที่ทำให้ศาลหรือองค์กรอิสระมีอาจปฏิบัติตามหน้าที่หรืออำนาจได้ ก่อนดำเนินการตาม 7) ให้จัดให้มีการออกเสียงประชามติตามกฎหมายว่าด้วยการออกเสียงประชามติ ถ้าผลการออกเสียงประชามติเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม จึงให้ดำเนินการตาม 7) ต่อไป

9) กำหนดให้ก่อนนายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยตาม 7) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 10 ของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา หรือของทั้งสองสภารวมกัน แล้วแต่กรณี มีสิทธิเข้าชื่อกันเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกหรือประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณี ว่าร่างรัฐธรรมนูญตาม 7) ขัดต่อมาตรา 255 หรือมีลักษณะตาม 8) และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับเรื่องดังกล่าว ส่งความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญ และให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้แล้วเสร็จภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับเรื่อง ในระหว่างการพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ นายกรัฐมนตรีจะนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยมิได้

4. เพิ่มหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ (ร่างมาตรา 4)

กำหนดให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ตั้งแต่มาตรา 256/1 ถึงมาตรา 256/23 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1) กำหนดให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญทำหน้าที่จัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมาจากผู้ประสงค์จะสมัครรับเลือกเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญจังหวัดละ 1 คน และจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ จำนวน 22 คน (มาตรา 256/1)

2) กำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (มาตรา 256/2)

3) กำหนดลักษณะต้องห้ามของผู้มีสิทธิรับเลือกเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (มาตรา 256/3)

4) กำหนดให้มีการเลือกสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญภายใน 90 วันนับแต่วันที่มิเหตุแห่งการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยให้ยื่นใบสมัครพร้อมด้วยหลักฐานต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งตามแบบและภายในกำหนดวัน เวลาและสถานที่ ที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งตรวจคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกและเห็นว่าถูกต้องแล้ว ให้จัดทำบัญชีรายชื่อโดยแยกเป็นรายชื่อของแต่ละจังหวัด และตามกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและผู้มีประสบการณ์ โดยให้เรียงรายชื่อของผู้สมัครรับเลือกตามลำดับอักษร และส่งบัญชีรายชื่อพร้อมด้วยเอกสารหลักฐานของผู้สมัครรับเลือกไปยังประธานรัฐสภาภายใน 7 วันนับแต่วันสิ้นสุดการรับสมัครรับเลือก (มาตรา 256/4)

5) กำหนดให้เมื่อประธานรัฐสภาได้รับบัญชีรายชื่อบุคคลตามมาตรา 256/4 วรรคสามแล้ว ให้จัดให้มีการประชุมร่วมกันของรัฐสภาภายใน 20 วันนับแต่วันที่ได้รับบัญชีรายชื่อครบถ้วน ให้สมาชิกรัฐสภาลงคะแนนเลือกผู้สมัครจากบัญชีรายชื่อจังหวัดละ 1 คน โดยให้ผู้ที่ได้รับคะแนนสูงสุดเป็นผู้ได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ให้จัดทำบัญชีรายชื่อสำรองจากผู้ที่ได้รับคะแนนเรียงตามลำดับคะแนนลงมาอีก 3 คน และให้สมาชิกรัฐสภาเลือกบุคคลจากบัญชีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญและผู้มีประสบการณ์ ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญสาขากฎหมายมหาชน จำนวน 7 คน สาขารัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 7 คน และผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดินหรือการร่างรัฐธรรมนูญ ตามหลักเกณฑ์ที่ประธานรัฐสภากำหนดจำนวน 8 คน โดยให้ผู้ที่ได้รับคะแนนสูงสุดเรียงตามลำดับลงมาจนครบจำนวนเป็นผู้ได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ และให้จัดทำบัญชีรายชื่อสำรองจากผู้ที่ได้รับคะแนนเรียงตามลำดับคะแนนลงมาอีก 3 คน ในแต่ละประเภท ในกรณีที่ผู้มีคะแนนเท่ากันในลำดับใดอันเป็นเหตุให้จะมีจำนวนผู้ได้รับคะแนนสูงสุดตามลำดับเกินจำนวนที่กำหนดในบัญชีดังกล่าว ให้ประธานรัฐสภาจัดให้ผู้ที่มิได้คะแนนเท่ากันนั้นจับสลากเพื่อเรียงลำดับตามจำนวนที่กำหนด ให้ประธานรัฐสภากำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเพื่อวินิจฉัยกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการสมัครรับเลือกและการเลือกสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ และประกาศรายชื่อผู้ได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญในราชกิจจานุเบกษา (มาตรา 256/5)

6) กำหนดให้ในกรณีที่รัฐสภาจะต้องดำเนินการใดตามหมวดนี้ในระหว่างปิดสมัยประชุมรัฐสภา ให้ประธานรัฐสภานำความกราบบังคมทูลเพื่อมีพระบรมราชโองการเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญและให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ แต่ถ้าอายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรและมีกรณีที่รัฐสภาจะต้องดำเนินการใดภายในระยะเวลาที่กำหนดตามหมวดนี้ มิให้ับระยะเวลาตั้งแต่วันที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรแล้วแต่กรณี จนถึงวันประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรกภายหลังจากมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งประธานสภาผู้แทนราษฎร รวมเข้าในระยะเวลาที่รัฐสภาจะต้องดำเนินการ (มาตรา 256/6)

7) กำหนดให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญเริ่มตั้งแต่วันที่ได้รับเลือกจากรัฐสภา กำหนดเหตุที่สมาชิกภาพของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลง และกำหนดการดำเนินการกรณีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญว่างลง (มาตรา 256/7)

8) กำหนดให้มีตำแหน่งประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ 1 คน และรองประธาน 1 คนหรือ 2 คน และกำหนดอำนาจหน้าที่และการปฏิบัติหน้าที่ของประธานและรองประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ (มาตรา 256/8)

9) กำหนดให้เงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นของประธานและรองประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ และกรรมการที่สภาร่างรัฐธรรมนูญแต่งตั้ง เป็นไปตามที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา (มาตรา 256/9)

10) กำหนดให้สภาร่างรัฐธรรมนูญจะต้องจัดทำร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลา 360 วันนับแต่วันที่มีการเปิดประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญครั้งแรก ซึ่งต้องจัดให้มีขึ้นไม่ช้ากว่า 30 วันนับแต่วันที่ประกาศรายชื่อสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญในราชกิจจานุเบกษา (มาตรา 256/10)

11) กำหนดให้กรณีการที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรไม่เป็นเหตุกระทบกระเทือนการปฏิบัติหน้าที่ของสภาร่างรัฐธรรมนูญ (มาตรา 256/11)

12) กำหนดให้ในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ สภาร่างรัฐธรรมนูญต้องคำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชนเป็นสำคัญและให้มีการรับฟังความคิดเห็นหรือเสนอแนะอื่นใดในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญของประชาชนอย่างทั่วถึง โดยให้สภาร่างรัฐธรรมนูญ คณะรัฐมนตรี และหน่วยงานของรัฐจัดให้มีการเผยแพร่เนื้อหาและความคืบหน้าในการร่างรัฐธรรมนูญผ่านสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และเวทีแสดงความคิดเห็นหรือทางช่องทางอื่นที่เห็นสมควร (มาตรา 256/12)

13) กำหนดให้ร่างรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐ รวมถึงมีการเปลี่ยนแปลง แก้ไขเพิ่มเติม หมวด 1 บททั่วไปและหมวด 2 พระมหากษัตริย์ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 จะกระทำมิได้ ในกรณีที่รัฐสภาวินิจฉัยว่าร่างรัฐธรรมนูญมีลักษณะดังกล่าว ให้ร่างรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป (มาตรา 256/13)

14) กำหนดให้นำข้อบังคับการประชุมรัฐสภามาใช้ในการดำเนินการของสภาร่างรัฐธรรมนูญ และคณะกรรมการ (มาตรา 256/14)

15) กำหนดให้สภาร่างรัฐธรรมนูญแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้น 1 คณะ เพื่อทำหน้าที่ยกร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จตามเงื่อนไขและกำหนดเวลา เพื่อเสนอต่อสภาร่างรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วยกรรมการจำนวนอย่างน้อย 45 คน โดยต้องแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญจำนวนอย่างน้อย 2 ใน 3 ของจำนวนกรรมการทั้งหมด ส่วนจำนวนกรรมการอื่นที่เหลืออาจแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งมิได้เป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญได้ โดยพิจารณาถึงความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ ในการทำหน้าที่ (มาตรา 256/15)

16) กำหนดขั้นตอนหลังจากที่สภาร่างรัฐธรรมนูญจัดทำร่างรัฐธรรมนูญเสร็จสิ้น โดยให้สภาร่างรัฐธรรมนูญเสนอร่างรัฐธรรมนูญต่อรัฐสภาเพื่อให้ความเห็นชอบ โดยพิจารณาเป็น 3 วาระ (มาตรา 256/16)

17) กำหนดให้เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ให้ส่งให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดให้มีการทำประชามติภายใน 7 วัน (มาตรา 256/17) และคณะกรรมการการเลือกตั้งต้องประกาศกำหนดวันออกเสียง

ประชามติซึ่งต้องไม่เร็วกว่า 120 วันและไม่ช้ากว่า 180 วันนับแต่วันที่รับร่างรัฐธรรมนูญจากรัฐสภา วันออกเสียงประชามติให้กำหนดเป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักรตั้งแต่เวลา 8.00-17.00 นาฬิกา หลักเกณฑ์และวิธีการออกเสียงประชามติให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (มาตรา 256/18)

18) กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะรัฐมนตรี และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องจัดให้มีการเผยแพร่เนื้อหาของร่างรัฐธรรมนูญให้ประชาชนรับทราบเป็นการทั่วไปผ่านสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ เวทีแสดงความคิดเห็น และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ทุกประเภท โดยให้ผู้เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยได้แสดงความคิดเห็นโดยเสรีภายใต้กรอบของกฎหมาย (มาตรา 256/19)

19) กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลการออกเสียงประชามติภายใน 15 วันนับแต่วันออกเสียงประชามติ หากผลการออกเสียงเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญให้ดำเนินการมาตรา 256/21 ต่อไป แต่หากผลการออกเสียงประชามติไม่เห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญ ให้ร่างรัฐธรรมนูญนั้นตกไป และให้แจ้งผลการออกเสียงประชามติให้ประธานรัฐสภาหรือประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี ทราบโดยเร็ว (มาตรา 256/20)

20) เมื่อผลการออกเสียงประชามติเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญให้ประธานรัฐสภานำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และให้นำบทบัญญัติมาตรา 81 วรรคสอง และมาตรา 146 มาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยให้ประธานรัฐสภาหรือประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ (มาตรา 256/21)

21) กำหนดเหตุของการสิ้นสุดของสภาร่างรัฐธรรมนูญ ไว้ 4 กรณี คือ (1) สภาร่างรัฐธรรมนูญเหลือไม่ถึงกึ่งหนึ่ง (2) สภาร่างรัฐธรรมนูญจัดทำรัฐธรรมนูญไม่แล้วเสร็จตามกำหนดเวลา (3) ร่างรัฐธรรมนูญมีผลบังคับใช้แล้ว และ (4) เมื่อร่างรัฐธรรมนูญตกไป รวมถึงกำหนดให้ในกรณีตาม (1) หรือ (2) ให้จัดให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ภายใน 90 วัน และผู้เคยเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญชุดเดิมจะเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญอีกไม่ได้ (มาตรา 256/22)

22) กำหนดให้ในกรณีร่างรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นตกไป คณะรัฐมนตรี หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภามีสิทธิเสนอญัตติต่อรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภามีมติให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามหมวดนี้ก็ได้ การออกเสียงลงคะแนนให้ความเห็นชอบของรัฐสภาให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ เมื่อรัฐสภามีมติอย่างหนึ่งอย่างใดแล้ว จะมีการเสนอญัตติเพื่อให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่อีกไม่ได้ เว้นแต่จะมีการเลือกตั้งทั่วไปครั้งใหม่ (มาตรา 256/23)

สาระสำคัญ

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..)

พุทธศักราช ....

(แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 156 เพิ่มเติมนิติที่รัฐสภาต้องมีการประชุมร่วมกัน

และเพิ่มหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่)

(รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

1. ชื่อร่าง (ร่างมาตรา 1)

รัฐธรรมนูญนี้เรียกว่า “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ....”

2. วันที่มีผลใช้บังคับ (ร่างมาตรา 2)

รัฐธรรมนูญนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

3. แก้ไขเพิ่มเติมหน้าที่และอำนาจของรัฐสภา (ร่างมาตรา 3)

แก้ไขเพิ่มเติมหน้าที่และอำนาจของรัฐสภา (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 156) โดยกำหนดให้ที่ประชุมรัฐสภา มีหน้าที่และอำนาจในการให้ความเห็นชอบให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญ (มาตรา 156 (15/1)) การดำเนินการเลือกสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (มาตรา 156 (15/2)) การให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญ (มาตรา 156 (15/3)) และการให้ความเห็นชอบยุติให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ (มาตรา 156 (15/4))

4. เพิ่มหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ (ร่างมาตรา 4)

กำหนดให้เพิ่มหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ตั้งแต่มาตรา 256/1 ถึงมาตรา 256/21 โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1) กำหนดให้ภายหลังจากที่ประชาชนได้ออกเสียงประชามติเห็นสมควรให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่แล้ว การเสนอญัตติจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามหมวดนี้ต้องมาจากคณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา หรือจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 50,000 คนตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย และการลงมติเห็นชอบต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา (มาตรา 256/1)

2) กำหนดให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญทำหน้าที่จัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 151 คน ซึ่งมาจากการเลือกและแต่งตั้งของรัฐสภาจากบุคคลที่สมควรได้รับการเสนอชื่อเป็นสมาชิก

สภาาร่างรัฐธรรมนูญที่ได้รับเลือกตั้งมาจากจังหวัดต่าง ๆ จำนวน 100 คน และบุคคลผู้มีความรู้ ความสามารถ และมีความเหมาะสม ซึ่งมาจากการเสนอชื่อของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา คณะรัฐมนตรี องค์กร สมาคม หรือกลุ่มบุคคลต่าง ๆ จำนวน 51 คน (มาตรา 256/2)

3) กำหนดวิธีการคำนวณจำนวนผู้ที่สมควรได้รับการเสนอชื่อต่อรัฐสภาเพื่อเลือกให้เป็นสมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญในแต่ละจังหวัดตามสัดส่วนจำนวนราษฎรของแต่ละจังหวัด รวมเป็นจำนวน 300 คน โดยแต่ละจังหวัดให้มีผู้ที่สมควรได้รับการเสนอชื่อเป็นสมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญไม่น้อยกว่า 2 คน (มาตรา 256/3)

4) กำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้ที่สมควรได้รับการเสนอชื่อเป็นสมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญ (มาตรา 256/4 และมาตรา 256/5)

5) กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีหน้าที่และอำนาจในการจัดให้มีการเลือกตั้งผู้ที่สมควรได้รับการเสนอชื่อเป็นสมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญในแต่ละจังหวัด โดยต้องกำหนดการจัดการเลือกตั้งให้แล้วเสร็จภายใน 60 วันนับแต่วันที่รัฐสภามีมติเห็นชอบให้จัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยให้มีสมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญและให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศรับรองผลการเลือกตั้งภายใน 15 วันนับแต่วันเลือกตั้ง พร้อมเสนอรายชื่อผู้ที่ได้รับเลือกตั้งและสมควรได้รับการเสนอชื่อเป็นสมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญให้ประธานรัฐสภาภายใน 3 วันนับแต่วันประกาศรับรองผลการเลือกตั้ง (มาตรา 256/6)

6) กำหนดให้ประธานรัฐสภาจัดการประชุมร่วมกันของรัฐสภาภายใน 15 วันนับแต่วันได้รับบัญชีรายชื่อตามมาตรา 256/6 เพื่อพิจารณาเลือกสมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญในแต่ละจังหวัด โดยต้องมีสมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญอย่างน้อยจังหวัดละ 1 คน (มาตรา 256/7)

7) กำหนดวิธีการเลือกสมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญในแต่ละจังหวัดของรัฐสภา โดยให้ลงคะแนนเลือกโดยวิธีลับที่ละจังหวัดและให้จำนวนผู้ที่ได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญในแต่ละจังหวัดเป็นไปตามสัดส่วนราษฎรของแต่ละจังหวัด จำนวนรวมไม่เกิน 100 คน และแต่ละจังหวัดต้องมีสมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญอย่างน้อย 1 คน (มาตรา 256/8)

8) กำหนดให้สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา คณะรัฐมนตรี องค์กร สมาคม หรือกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ตามที่บัญญัติไว้มีสิทธิเสนอชื่อบุคคลผู้มีความรู้ ความสามารถ และมีความเหมาะสมเพื่อให้รัฐสภาแต่งตั้งเป็นสมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญ โดยให้เสนอชื่อต่อประธานรัฐสภาภายใน 60 วัน นับแต่วันที่มีเหตุแห่งการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ (มาตรา 256/9)

9) กำหนดให้ประธานรัฐสภาประกาศรายชื่อสมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญซึ่งรัฐสภาเลือกจากผู้ที่สมควรได้รับการเสนอชื่อเป็นสมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญและแต่งตั้งจากบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถ จำนวน 151 คน และให้วันที่ประธานรัฐสภาประกาศเป็นวันเริ่มสมาชิกภาพของสมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญ (มาตรา 256/10)

10) กำหนดเหตุแห่งการสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญ และในกรณีที่ตำแหน่งสมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญว่างลง เว้นแต่กรณีที่สภาาร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลง ให้สภาาร่างรัฐธรรมนูญประกอบด้วยสมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญเท่าที่เหลืออยู่ แต่ต้องไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญทั้งหมด (มาตรา 256/11)

11) กำหนดให้สภาร่างรัฐธรรมนูญมีประธานสภา 1 คนและรองประธานสภา 1 คนหรือ 2 คน และให้สภาร่างรัฐธรรมนูญแต่งตั้งคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญขึ้นคณะหนึ่งประกอบด้วยกรรมการจำนวน 27 คน (มาตรา 256/12 และมาตรา 256/13)

12) กำหนดให้เงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอื่นของประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ รองประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ และกรรมการที่สภาร่างรัฐธรรมนูญแต่งตั้งให้เป็นไปตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา (มาตรา 256/14)

13) กำหนดให้สภาร่างรัฐธรรมนูญต้องจัดทำร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายใน 180 วันนับแต่วันที่มีการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญครั้งแรก ซึ่งต้องจัดให้มีขึ้นไม่ช้ากว่า 30 วันนับแต่วันที่ประธานรัฐสภาประกาศรายชื่อสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ การจัดทำร่างรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบของรัฐ จะกระทำมิได้ (มาตรา 256/15)

14) กำหนดให้การพิจารณาและการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ การประชุม การลงมติ การแต่งตั้งกรรมการ และการดำเนินการของกรรมการ การรักษาระเบียบและความเรียบร้อย และกิจการอื่น ให้นำข้อบังคับการประชุมรัฐสภามาใช้บังคับโดยอนุโลม (มาตรา 256/16)

15) กำหนดให้เมื่อสภาร่างรัฐธรรมนูญจัดทำร่างรัฐธรรมนูญเสร็จแล้ว ให้นำเสนอรัฐสภาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับร่างรัฐธรรมนูญ หากรัฐสภาพิจารณาไม่แล้วเสร็จในกำหนดเวลาดังกล่าวให้ถือว่ารัฐสภาเห็นชอบและนำไปจัดทำประชามติ ถ้ารัฐสภามีมติด้วยคะแนนเสียงจำนวน 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกเท่าที่มีอยู่ทั้งสองสภา ไม่ให้ความเห็นชอบ ให้ร่างรัฐธรรมนูญเป็นอันตกไป (มาตรา 256/17)

16) กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดให้มีการออกเสียงประชามติตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการออกเสียงประชามติ และหากผลการออกเสียงประชามติเห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญให้รอไว้ 15 วันแล้วจึงนำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย และเมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้ แต่หากผลการออกเสียงประชามติไม่เห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญ ให้ร่างรัฐธรรมนูญเป็นอันตกไป (มาตรา 256/18 และมาตรา 256/19)

17) กำหนดเหตุการณ์ของการสิ้นสุดลงของสภาร่างรัฐธรรมนูญ (มาตรา 256/20)

18) กำหนดให้กรณีที่ร่างรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นตกไป ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภามีสิทธิเสนอญัตติให้มีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามหมวดนี้ก็ได้ การออกเสียงลงคะแนนให้ความเห็นชอบของรัฐสภาต้องได้คะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้ง 2 สภา เมื่อรัฐสภามีมติอย่างหนึ่งอย่างใดแล้วจะมีการเสนอญัตติเพื่อให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่อีกไม่ได้ เว้นแต่จะมีการเลือกตั้งทั่วไปครั้งใหม่แล้ว (มาตรา 256/21)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
<p>มาตรา 156 ในกรณีต่อไปนี้ ให้รัฐสภาประชุมร่วมกัน</p> <p>(1) การให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามมาตรา 17</p> <p>(2) การปฏิญาณตนของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อรัฐสภาตามมาตรา 19</p> <p>(3) การรับทราบการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่ตราว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช 2467 ตามมาตรา 20</p>	<p>มาตรา 1 รัฐธรรมนูญนี้เรียกว่า “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ....”</p> <p>มาตรา 2 รัฐธรรมนูญนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป</p> <p>มาตรา 3 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (15/1) (15/2) (15/3) และ (15/4) ของมาตรา 156 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย</p>	<p>มาตรา 1 รัฐธรรมนูญนี้เรียกว่า “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ....”</p> <p>มาตรา 2 รัฐธรรมนูญนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป</p> <p>มาตรา 3 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (15/1) (15/2) (15/3) และ (15/4) ของมาตรา 156 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย</p>	<p>มาตรา 1 รัฐธรรมนูญนี้เรียกว่า “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ....”</p> <p>มาตรา 2 รัฐธรรมนูญนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป</p> <p>มาตรา 3 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (15/1) (15/2) (15/3) และ (15/4) ของมาตรา 156 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย</p>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
<p>(4) การรับทราบหรือให้ความเห็นชอบในการสืบราชสมบัติตามมาตรา 21</p> <p>(5) การให้ความเห็นชอบในการปิดสมัยประชุมตามมาตรา 121</p> <p>(6) การเปิดประชุมรัฐสภาตามมาตรา 122</p> <p>(7) การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามมาตรา 132</p> <p>(8) การพิจารณาพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติใหม่ตามมาตรา 146</p> <p>(9) การพิจารณาให้ความเห็นชอบตามมาตรา 147</p> <p>(10) การเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา 155 และมาตรา 165</p> <p>(11) การตราข้อบังคับการประชุมรัฐสภาตามมาตรา 157</p> <p>(12) การแถลงนโยบายตามมาตรา 162</p> <p>(13) การให้ความเห็นชอบในการประกาศสงครามตามมาตรา 177</p>			

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
<p>(14) การรับฟังคำชี้แจงและการให้ความเห็นชอบหนังสือสัญญาตามมาตรา 178</p> <p>(15) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256</p>	<p>“(15/1) คัดเลือกคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/5</p> <p>(15/2) พิจารณาให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ตามมาตรา 256/27</p> <p>(15/3) พิจารณาให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ถูกกำหนดในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ตามมาตรา 256/33</p> <p>(15/4) พิจารณาให้ความเห็นชอบให้มีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ตามมาตรา 256/39”</p>		<p>“(15/1) การให้ความเห็นชอบให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1</p> <p>(15/2) การดำเนินการเลือกสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/7 และมาตรา 256/8</p> <p>(15/3) การให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/17</p> <p>(15/4) การให้ความเห็นชอบญัติให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ตามมาตรา 256/21”</p>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
<p>(16) กรณีอื่นตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ</p> <p>มาตรา 256 ภายใต้บังคับมาตรา 255 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ให้กระทำได้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ดังต่อไปนี้</p> <p>(1) ผู้ตัดขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจาก คณะรัฐมนตรี หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาหรือจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคน ตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย</p> <p>(2) ผู้ตัดขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องเสนอเป็น ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมต่อรัฐสภาและให้ รัฐสภาพิจารณาเป็นสามวาระ</p>		<p>มาตรา 3 ให้ยกเลิกความในมาตรา 256 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน</p> <p>“มาตรา 256 ภายใต้บังคับมาตรา 255 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ให้กระทำได้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ดังต่อไปนี้</p> <p>(1) ผู้ตัดขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจาก คณะรัฐมนตรี หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา หรือจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคน ตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย</p> <p>(2) ผู้ตัดขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องเสนอเป็น ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมต่อรัฐสภาและให้ รัฐสภาพิจารณาเป็นสามวาระ</p>	

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
<p>(3) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่ง ชั้นรับหลักการ ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนน โดยเปิดเผยและต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วย ในการแก้ไขเพิ่มเติมนั้น ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของ จำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ซึ่งในจำนวนนี้ต้องมีสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วย ไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมด เท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา</p> <p>(4) การพิจารณาในวาระที่สองชั้นพิจารณา เรียงลำดับมาตรา โดยการออกเสียงในวาระที่สองนี้ ให้ถือเสียงข้างมากเป็นประมาณ แต่ในกรณี ที่เป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่ประชาชน เป็นผู้เสนอต้องเปิดโอกาสให้ผู้แทนของประชาชน ที่เข้าชื่อกันได้แสดงความคิดเห็นด้วย</p> <p>(5) เมื่อการพิจารณาวาระที่สองเสร็จสิ้นแล้ว ให้รอไว้สิบห้าวัน เมื่อพ้นกำหนดนี้แล้วให้รัฐสภา พิจารณาในวาระที่สามต่อไป</p>		<p>(3) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่ง ชั้นรับหลักการ ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนน โดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วย ในการแก้ไขเพิ่มเติมนั้น ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของ จำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ซึ่งในจำนวนนี้ต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งและในจำนวนนี้ ต้องมีสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่า หนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ของวุฒิสภา</p> <p>(4) การพิจารณาในวาระที่สองชั้นพิจารณา เรียงลำดับมาตรา โดยการออกเสียงในวาระที่สองนี้ ให้ถือเสียงข้างมากเป็นประมาณ แต่ในกรณี ที่เป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่ประชาชน เป็นผู้เสนอต้องเปิดโอกาสให้ผู้แทนของประชาชน ที่เข้าชื่อกันได้แสดงความคิดเห็นด้วย</p> <p>(5) เมื่อการพิจารณาวาระที่สองเสร็จสิ้นแล้ว ให้รอไว้สิบห้าวัน เมื่อพ้นกำหนดนี้แล้วให้รัฐสภา พิจารณาในวาระที่สามต่อไป</p>	

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
<p>(6) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สาม ขั้นสุดท้าย ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนน โดยเปิดเผยและต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วย ในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่ง ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา โดยในจำนวนนี้ต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จากพรรคการเมืองที่สมาชิกมิได้ดำรงตำแหน่ง รัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือรองประธาน สภาผู้แทนราษฎร เห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่า ร้อยละยี่สิบของทุกพรรคการเมืองดังกล่าวรวมกัน และมีสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่า หนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ของวุฒิสภา</p> <p>(7) เมื่อมีการลงมติเห็นชอบตาม (6) แล้ว ให้รอไว้สิบห้าวัน แล้วจึงนำร่างรัฐธรรมนูญ แก้ไขเพิ่มเติมขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย และให้นำความในมาตรา 81 มาใช้บังคับ โดยอนุโลม</p>		<p>(6) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สาม ขั้นสุดท้าย ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนน โดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วย ในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่ง ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา โดยในจำนวนนี้ต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จากพรรคการเมืองที่มีสมาชิกมิได้ดำรงตำแหน่ง รัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือ รองประธานสภาผู้แทนราษฎร เห็นชอบด้วย ไม่น้อยกว่าร้อยละยี่สิบของทุกพรรคการเมือง ดังกล่าวรวมกัน และมีสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบ ด้วยไม่น้อยกว่า<u>หนึ่งในห้า</u>ของจำนวนสมาชิก ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา</p> <p>(7) เมื่อมีการลงมติเห็นชอบตาม (6) แล้ว ให้รอไว้สิบห้าวัน แล้วจึงนำร่างรัฐธรรมนูญ แก้ไขเพิ่มเติมขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย และให้นำความในมาตรา 81 วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม</p>	

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
<p>(8) ในกรณีร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหมวด 1 บททั่วไป หมวด 2 พระมหากษัตริย์ หรือหมวด 15 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่หรืออำนาจของศาล หรือองค์การอิสระ หรือเรื่องที่ทำให้ศาลหรือองค์การอิสระไม่อาจปฏิบัติตามหน้าที่หรืออำนาจได้ ก่อนดำเนินการตาม (7) ให้จัดให้มีการออกเสียงประชามติตามกฎหมายว่าด้วยการออกเสียงประชามติ ถ้าผลการออกเสียงประชามติเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม จึงให้ดำเนินการตาม (7) ต่อไป</p> <p>(9) ก่อนนายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยตาม (7) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา หรือของทั้งสองสภารวมกัน</p>		<p>(8) ในกรณีร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเป็นการแก้ไขเพิ่มเติม หมวด 1 บททั่วไป หมวด 2 พระมหากษัตริย์ หรือหมวด 15 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่หรืออำนาจของศาลหรือองค์การอิสระ หรือเรื่องที่ทำให้ศาลหรือองค์การอิสระไม่อาจปฏิบัติตามหน้าที่หรืออำนาจได้ ก่อนดำเนินการตาม (7) ให้จัดให้มีการออกเสียงประชามติตามกฎหมายว่าด้วยการออกเสียงประชามติ ถ้าผลการออกเสียงประชามติเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม จึงให้ดำเนินการตาม (7) ต่อไป</p> <p>(9) ก่อนนายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยตาม (7) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา หรือของทั้งสองสภารวมกัน</p>	

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
แล้วแต่กรณี มีสิทธิเข้าชื่อกันเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกหรือประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณี ว่าร่างรัฐธรรมนูญตาม (7) ขัดต่อมาตรา 255 หรือมีลักษณะตาม (8) และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับเรื่องดังกล่าวส่งความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญ และให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ ได้รับเรื่อง ในระหว่างการพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ นายกรัฐมนตรีจะนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยมิได้	มาตรา 4 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ มาตรา 256/1 ถึงมาตรา 256/39 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย	แล้วแต่กรณี มีสิทธิเข้าชื่อกันเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกหรือประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณี ว่าร่างรัฐธรรมนูญตาม (7) ขัดต่อมาตรา 255 หรือมีลักษณะตาม (8) และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับเรื่องดังกล่าวส่งความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญ และให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ ได้รับเรื่อง ในระหว่างการพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ นายกรัฐมนตรีจะนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยมิได้”	มาตรา 4 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ มาตรา 256/1 ถึงมาตรา 256/21 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	“หมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ _____	“หมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ _____	“หมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ _____
			<p>มาตรา 256/1 ภายหลังจากที่ประชาชนได้ออกเสียงประชามติเห็นชอบให้มีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่แล้ว การเสนอญัตติจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามหมวดนี้ ต้องมาจากคณะรัฐมนตรีหรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา หรือจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคน ตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย</p> <p>การออกเสียงลงคะแนนตามวรรคหนึ่ง ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา</p>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p>มาตรา 256/1 การจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ให้มี</p> <p>(1) คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วยกรรมาธิการจำนวนสามสิบห้าคน ซึ่งรัฐสภาคัดเลือกจากบัญชีรายชื่อบุคคลที่สมควรได้รับการคัดเลือกตามมาตรา 256/5</p> <p>(2) สภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วยสมาชิกจำนวนหนึ่งร้อยคน ซึ่งมาจากการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง</p> <p>มาตรา 256/2 ให้บัญชีรายชื่อบุคคลที่สมควรได้รับการคัดเลือกเป็นกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 (1) จำนวนเจ็ดสิบคน มาจากการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ ตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้</p>	<p>มาตรา 256/1 ให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญทำหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามหมวดนี้ ประกอบด้วยสมาชิก ดังต่อไปนี้</p> <p>(1) สมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกจากผู้สมัครรับเลือกตามมาตรา 256/4 วรรคสอง ให้ได้จังหวัดละหนึ่งคน</p> <p>(2) สมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกจากผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้มีประสบการณ์ จำนวนยี่สิบสองคน</p> <p>(ก) ผู้เชี่ยวชาญสาขากฎหมายมหาชน จำนวนเจ็ดคน</p> <p>(ข) ผู้เชี่ยวชาญสาขาวิทยาศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวนเจ็ดคน</p> <p>(ค) ผู้มีประสบการณ์ด้านการเมืองการบริหารราชการแผ่นดินหรือการร่างรัฐธรรมนูญตามหลักเกณฑ์ที่ประธานรัฐสภากำหนด จำนวนแปดคน</p>	<p>เมื่อมีการลงมติเห็นชอบตามวรรคสองแล้ว ให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา 256/2 ถึงมาตรา 256/19</p> <p>มาตรา 256/2 ให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญทำหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามหมวดนี้ ประกอบด้วยสมาชิกจำนวนหนึ่งร้อยห้าสิบเจ็ดคน ดังต่อไปนี้</p> <p>(1) สมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกจากผู้สมควรได้รับการเสนอชื่อเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/6 ถึงมาตรา 256/8 จำนวนหนึ่งร้อยคน โดยต้องมีสมาชิกแต่ละจังหวัด รวมถึงกรุงเทพมหานคร จังหวัดละไม่น้อยกว่าหนึ่งคน</p> <p>(2) สมาชิกซึ่งรัฐสภาแต่งตั้งจากบุคคล ผู้มีความรู้ความสามารถและมีความเหมาะสมที่เป็นตัวแทนโดยหรือมาจากการเสนอชื่อของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา คณะรัฐมนตรี องค์กรสมาคม หรือกลุ่มบุคคลต่าง ๆ จำนวนห้าสิบเจ็ดคน</p> <p>ตามมาตรา 256/9</p>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p>(1) ให้มีการเลือกตั้งบุคคลที่สมควรได้รับการคัดเลือกเป็นกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 (1) ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่มีเหตุแห่งการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามหมวดนี้</p> <p>(2) ผู้ใดประสงค์จะสมัครรับเลือกตั้งตาม (1) ต้องสมัครรับเลือกตั้งรวมกันเป็นกลุ่มบุคคล โดยจัดทำเป็นบัญชีรายชื่อหนึ่งบัญชีประกอบด้วยผู้สมัครไม่น้อยกว่าสิบเจ็ดคน แต่ไม่เกินเจ็ดสิบคน โดยจัดเรียงลำดับรายชื่อผู้สมัครตามลำดับหมายเลข โดยผู้สมัครรับเลือกตั้งของแต่ละบัญชีต้องไม่ซ้ำกัน และไม่ซ้ำกับรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญ โดยให้ถือเขตประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง</p> <p>(3) ให้ผู้ประสงค์จะสมัครรับเลือกตั้งตาม (2) ยื่นบัญชีรายชื่อ ใบสมัครพร้อมด้วยหลักฐานต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตามแบบและเวลาที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกาซึ่งต้องกำหนดวันรับสมัครให้เป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร</p>		<p>มาตรา 256/3 การคำนวณจำนวนผู้ที่สมควรได้รับการเสนอชื่อต่อรัฐสภาเพื่อเลือกให้เป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญในแต่ละจังหวัด ให้ใช้จำนวนราษฎรทั้งประเทศตามหลักฐานการทะเบียนราษฎรที่ประกาศในปีสุดท้ายก่อนปีที่มีการเลือกและแต่งตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญเฉลี่ยด้วยจำนวนผู้ที่สมควรได้รับการเสนอชื่อเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญจำนวนสามร้อยคน จำนวนที่ได้รับให้ถือว่าเป็นจำนวนราษฎรต่อผู้ที่สมควรได้รับการเสนอชื่อเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญหนึ่งคน</p> <p>จังหวัดใดมีราษฎรไม่ถึงเกณฑ์จำนวนราษฎรต่อผู้ที่สมควรได้รับการเสนอชื่อเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญหนึ่งคนตามวรรคหนึ่งหรือจังหวัดใดที่มีจำนวนราษฎรต่อผู้ที่สมควรเสนอชื่อเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญเกินกว่าหนึ่งคน แต่ไม่ถึงสองคน ให้มีผู้ที่สมควรได้รับการเสนอชื่อเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญในจังหวัดนั้นได้สองคน จังหวัดใดและ</p>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p>ภายในห้าวันนับแต่วันที่มีเหตุแห่งการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามหมวดนี้</p> <p>(4) เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งตรวจคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครตาม (2) แล้ว ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง ทั้งนี้ หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการสมัครรับเลือกตั้ง การออกเสียงลงคะแนน การนับคะแนน การรวมคะแนน การประกาศผลการเลือกตั้ง การดำเนินการให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม และการอื่นที่เกี่ยวข้อง ให้นำกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มาใช้บังคับโดยอนุโลมเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อหมวดนี้</p> <p>(5) บัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งตาม (3) บัญชีใดได้คะแนนเสียงน้อยกว่าร้อยละหนึ่งของจำนวนคะแนนเสียงรวมทั้งประเทศ ให้ถือว่าไม่มีผู้ใดในบัญชีนั้นได้รับเลือกตั้ง ทั้งนี้ วิธีคำนวณ</p>		<p>กรุงเทพมหานคร มีราษฎรเกินจำนวนราษฎรต่อผู้ที่สมควรได้รับการเสนอชื่อเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญหนึ่งคน ให้มีผู้ที่สมควรได้รับการเสนอชื่อเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญในจังหวัดนั้นเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคน ทุกจำนวนราษฎรที่ถึงเกณฑ์จำนวนราษฎรต่อผู้ที่สมควรได้รับการเสนอชื่อเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญหนึ่งคน เมื่อได้จำนวนผู้ที่สมควรได้รับการเสนอชื่อเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญของแต่ละจังหวัดและกรุงเทพมหานครตามวรรคหนึ่งและวรรคสองแล้ว ถ้าจำนวนผู้ที่สมควรได้รับการเสนอชื่อเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญยังไม่ครบสามร้อยคน จังหวัดใดและกรุงเทพมหานครที่มีเศษเหลือจากการคำนวณตามวรรคสองมากที่สุดให้จังหวัดนั้นมีผู้ที่สมควรได้รับการเสนอชื่อเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคน และให้เพิ่มจำนวนผู้ที่สมควรได้รับการเสนอชื่อเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามวิธีการดังกล่าวแก่จังหวัดที่มีเศษ</p>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p>สัดส่วนคะแนนเสียงที่บัญชีรายชื่อแต่ละบัญชี พึงจะได้รับ อันจะถือว่าบุคคลซึ่งมีรายชื่ออยู่ใน บัญชีนั้นได้รับเลือกตั้งตามสัดส่วนที่คำนวณได้ ให้ดำเนินการตามวิธีการ ดังต่อไปนี้</p> <p>(ก) ให้รวมผลคะแนนทั้งหมดที่ทุกบัญชีรายชื่อ ตามวรรคหนึ่ง (2) ได้รับจากการเลือกตั้งทั่วประเทศ</p> <p>(ข) ให้นำคะแนนรวมจาก (ก) หารด้วยจำนวน บุคคลที่สมควรได้รับการคัดเลือกเป็นกรรมการ ยกเว้นรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 (1) จำนวน เจ็ดสิบคน ผลลัพธ์ที่ได้ให้ถือเป็นคะแนนเฉลี่ย ต่อบุคคลที่สมควรได้รับการคัดเลือกเป็น กรรมการยกเว้นรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 (1) หนึ่งคน</p> <p>(ค) ในการคำนวณหาจำนวนบุคคลที่สมควร ได้รับการคัดเลือกเป็นกรรมการยกเว้น รัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 (1) ที่แต่ละบัญชี รายชื่อตามวรรคหนึ่ง (2) จะได้รับ ให้นำคะแนนรวม จากการเลือกตั้งที่แต่ละบัญชีรายชื่อตามวรรคหนึ่ง (2) ได้รับ หารด้วยคะแนนเฉลี่ยตาม (ข) ผลลัพธ์ที่ได้</p>		<p>ที่เหลือจากการคำนวณนั้นในลำดับรองลงมา ตามลำดับจนครบจำนวนสามร้อยคน</p> <p>ในการเลือกตั้งผู้สมควรได้รับการเสนอชื่อ เป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญในแต่ละจังหวัด ให้ใช้เขตจังหวัดและเขตกรุงเทพมหานคร เป็นเขตเลือกตั้ง</p>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p>เฉพาะส่วนที่เป็นจำนวนเต็มคือจำนวนบุคคล ที่สมควรได้รับการคัดเลือกเป็นกรรมการ ยกร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 (1) ที่บัญชีรายชื่อตามวรรคหนึ่ง (2) นั้นได้รับ (ง) ในกรณีที่จำนวนบุคคลที่สมควรได้รับ การคัดเลือกเป็นกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 256/1 (1) ได้รับรวมกันทุกบัญชีรายชื่อ ตามวรรคหนึ่ง (2) มีจำนวนไม่ครบเจ็ดสิบคน ให้บัญชีรายชื่อตามวรรคหนึ่ง (2) ที่มีผลลัพธ์ ที่เป็นเศษโดยไม่มีจำนวนเต็มและบัญชีรายชื่อ ตามวรรคหนึ่ง (2) ที่มีเศษหลังจากการคำนวณ ตาม (ค) บัญชีรายชื่อใดเป็นหรือมีเศษจำนวน มากที่สุด ให้ได้รับจำนวนบุคคลที่สมควรได้รับ การคัดเลือกเป็นกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 256/1 (1) อีกหนึ่งคนเรียงตามลำดับ จนกว่าจะมีจำนวนบุคคลที่สมควรได้รับ การคัดเลือกเป็นกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 256/1 (1) ที่บัญชีรายชื่อตามวรรคหนึ่ง (2) ทั้งหมดได้รับรวมกันครบจำนวนเจ็ดสิบคน</p>		

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p>(จ) ในการดำเนินการตาม (ง) ถ้าในลำดับใด มีเศษเท่ากันและจะทำให้จำนวนบุคคลที่สมควร ได้รับการคัดเลือกเป็นกรรมการยกเว้นรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 256/1 (1) เกินจำนวนเจ็ดสิบคน ให้ตัวแทนของบัญชีรายชื่อตามวรรคหนึ่ง (2) ที่มีเศษเท่ากันจับสลากตามวันและเวลาที่ คณะกรรมการกำหนด เพื่อให้ได้บุคคลที่สมควร ได้รับการคัดเลือกเป็นกรรมการยกเว้นรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 (1) ครบจำนวน</p> <p>(ฉ) ให้ถือว่าผู้สมัครตามบัญชีรายชื่อ ตามวรรคหนึ่ง (2) ตามจำนวนที่บัญชีรายชื่อนั้น ได้รับตามผลการคำนวณตาม (ก) ถึง (จ) ได้รับเลือกตั้งเรียงตามลำดับหมายเลขในบัญชี รายชื่อนั้นจนครบจำนวน แต่ต้องไม่เกินจำนวน ผู้สมัครเท่าที่มีอยู่ในแต่ละบัญชีรายชื่อผู้สมัคร ที่บัญชีรายชื่อนั้นได้ส่งสมัคร</p> <p>(6) เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งคำนวณ สัดส่วนบุคคลที่ได้รับเลือกจากบัญชีรายชื่อ ที่ได้รับเลือกตั้งตามสัดส่วนที่คำนวณตาม (5) ได้แล้ว</p>		

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p>ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลการเลือกตั้ง รับรองบุคคลที่สมควรได้รับการคัดเลือกเป็น กรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 (1) จำนวนเจ็ดสิบคน ให้แล้วเสร็จโดยเร็ว แต่ต้อง ไม่ช้ากว่าสิบห้าวันนับแต่วันเลือกตั้ง ทั้งนี้ การประกาศผลดังกล่าวไม่เป็นการตัดหน้าที่ และอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ที่จะดำเนินการสืบสวน ใต้สวนหรือวินัยกรณี มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำการทุจริต ในการเลือกตั้ง หรือการเลือกตั้งไม่เป็นไป โดยสุจริตหรือเที่ยงธรรมไม่ว่าจะได้ประกาศผล การเลือกตั้งแล้วหรือไม่ก็ตาม</p> <p>(7) ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งส่งประกาศ ผลการเลือกตั้งบุคคลที่สมควรได้รับการคัดเลือก เป็นกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญตาม (6) เป็น บัญชีรายชื่อบุคคลที่สมควรได้รับการคัดเลือกเป็น กรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญไปยังประธานรัฐสภา ภายในสามวันนับแต่วันที่ประกาศผลการเลือกตั้ง เพื่อดำเนินการตามมาตรา 256/5 ต่อไป</p>		

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p>มาตรา 256/3 บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นบุคคลที่สมควร ได้รับการคัดเลือกเป็นกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ</p> <p>(1) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด</p> <p>(2) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีนับถึงวันเลือกตั้ง</p>	<p>มาตรา 256/2 บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกเป็นสมาชิก สภาร่างรัฐธรรมนูญ</p> <p>(1) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด</p> <p>(2) มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี และมีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์นับถึง วันสมัครรับเลือก</p> <p>(3) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัคร รับเลือกมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า หนึ่งปีนับถึงวันสมัครรับเลือก</p> <p>(4) เป็นบุคคลซึ่งเกิดในจังหวัดที่สมัคร รับเลือก</p> <p>(5) เคยศึกษาในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในจังหวัด ที่สมัครรับเลือกเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า หนึ่งปีการศึกษา</p> <p>(6) เคยรับราชการหรือปฏิบัติหน้าที่ ในหน่วยงานของรัฐ หรือเคยมีชื่ออยู่ใน ทะเบียนบ้าน ในจังหวัดที่สมัครรับเลือก แล้วแต่กรณี เป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปี</p>	<p>มาตรา 256/4 บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้ที่สมควรได้รับ การเสนอชื่อเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ</p> <p>(1) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด</p> <p>(2) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์ ในวันเลือกตั้ง</p> <p>(3) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัคร รับเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า ห้าปี นับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งหรือเป็นบุคคล ที่เกิดในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง หรือเคยศึกษา ในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง เป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าห้าปีการศึกษา หรือเคยรับราชการหรือปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยงาน ของรัฐหรือเคยมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัด ที่สมัครรับเลือกตั้ง แล้วแต่กรณี เป็นเวลา ติดต่อกันไม่น้อยกว่าห้าปี</p>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p>(3) มีคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ด้วย</p> <p>(ก) เป็นหรือเคยเป็นผู้สอนวิชาในสาขา นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ หรือวิชาที่เกี่ยวกับ การบริหารราชการแผ่นดินในสถาบันอุดมศึกษา เป็นเวลาไม่น้อยกว่าห้าปี</p> <p>(ข) รับราชการหรือเคยรับราชการไม่น้อย กว่าสามปีในตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาล ชั้นต้นหรือเทียบเท่า ซึ่งได้รับเงินเดือนในชั้น 3 หรือไม่ต่ำกว่าตุลาการศาลปกครองชั้นต้น</p> <p>(ค) รับราชการหรือเคยรับราชการ ไม่น้อยกว่าสามปีในตำแหน่งอัยการประจำกอง หรือเทียบเท่า</p> <p>(ง) รับราชการหรือเคยรับราชการไม่น้อยกว่า สามปีในตำแหน่งไม่ต่ำกว่าข้าราชการพลเรือน ระดับ 8 หรือข้าราชการพลเรือนประเภทวิชาการ ระดับชำนาญการพิเศษ ประเภทอำนวยการ</p>	<p>คุณสมบัติตามวรรคหนึ่ง (3) (4) (5) และ (6) มิให้ใช้บังคับกับผู้สมัครตามมาตรา 256/1 (2)</p>	

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p><u>หรือประเภทบริหาร หรือปฏิบัติงานหรือเคย</u> <u>ปฏิบัติงานไม่น้อยกว่าสามปีในตำแหน่งที่เทียบเท่า</u> <u>ในหน่วยงานของรัฐ องค์การมหาชน หรือรัฐวิสาหกิจ</u> <u>ที่ตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา</u></p> <p>(จ) <u>เคยดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรี สมาชิก</u> <u>สภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ผู้ว่าราชการ</u> <u>กรุงเทพมหานคร นายองค์การบริหารส่วนจังหวัด</u> <u>นายกเทศมนตรีเทศบาลนคร ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ</u> <u>หรือผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ แต่พ้นจาก</u> <u>ตำแหน่งดังกล่าวมาแล้ว ไม่น้อยกว่าห้าปี</u> <u>ก่อนวันสมัครรับเลือกตั้ง</u></p> <p>(ฉ) <u>เป็นผู้ทำงานหรือเคยทำงานในภาค</u> <u>ประชาสังคมมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่าห้าปี</u> <u>ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด</u></p> <p><u>มาตรา 256/4 บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้</u> <u>เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง</u> <u>เป็นบุคคลที่สมควรได้รับการคัดเลือกเป็น</u> <u>กรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญ</u></p>	<p><u>มาตรา 256/3 บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้</u> <u>เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง</u> <u>สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ</u></p>	<p><u>มาตรา 256/5 บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้</u> <u>เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง</u> <u>เป็นผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อเป็นสมาชิก</u> <u>สภาร่างรัฐธรรมนูญ</u></p>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p>(1) <u>ติดยาเสพติดให้โทษ</u></p> <p>(2) <u>เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช</u></p> <p>(3) <u>วิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ</u></p> <p>(4) <u>ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่ โดยหมายของศาล</u></p> <p>(5) <u>เคยถูกสั่งให้พ้นจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจเพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือถือว่า กระทำการทุจริตหรือประพฤติมิชอบในวงราชการ</u></p>	<p>(1) <u>ติดยาเสพติดให้โทษ</u></p> <p>(2) <u>เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคล ล้มละลายทุจริต</u></p> <p>(3) <u>เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้าม มิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามมาตรา 96</u></p> <p>(4) <u>อยู่ระหว่างถูกระงับการใช้สิทธิสมัคร รับเลือกตั้งเป็นการชั่วคราวหรือถูกเพิกถอน สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง</u></p> <p>(5) <u>ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่ โดยหมายของศาล</u></p> <p>(6) <u>เคยได้รับโทษจำคุกโดยได้พ้นโทษมา ยังไม่ถึงสิบปีนับถึงวันสมัครรับเลือก เว้นแต่ ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือ ความผิดลหุโทษ</u></p> <p>(7) <u>เคยถูกสั่งให้พ้นจากราชการ หน่วยงาน ของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจเพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือถือว่ากระทำการทุจริตหรือประพฤติมิชอบ ในวงราชการ</u></p>	<p>(1) <u>เป็นบุคคลซึ่งมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิ สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามมาตรา 98 (1) (2) (4) (5) (6) (8) (9) (10) (11) (12) (13) (15) (16) (17) หรือ (18)</u></p>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p>(6) <u>เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอันถึงที่สุดให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพราะร่ำรวยผิดปกติ หรือเคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุกเพราะกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต</u></p> <p>(7) <u>เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกักขังเงินที่เป็น การฉ้อโกงประชาชน กฎหมายว่าด้วยยาเสพติด ในความผิดฐานเป็นผู้ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือผู้ค้า กฎหมายว่าด้วยการพนันในความผิดฐานเป็น เจ้ามือหรือเจ้าสำนัก กฎหมายว่าด้วยการป้องกัน และปราบปรามการค้ามนุษย์ หรือกฎหมายว่าด้วย การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ในความผิดฐานฟอกเงิน</u></p>	<p>(8) <u>เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอันถึงที่สุดให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน เพราะร่ำรวยผิดปกติ หรือเคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุกเพราะกระทำความผิด ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม การทุจริต</u></p> <p>(9) <u>เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือกระทำความผิด ตามกฎหมายว่าด้วยความผิดของพนักงาน ในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือความผิด เกี่ยวกับทรัพย์สินที่กระทำโดยทุจริตตามประมวล กฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วย การกักขังเงินที่เป็น การฉ้อโกงประชาชน กฎหมาย ว่าด้วยยาเสพติดในความผิดฐานเป็นผู้ผลิตนำเข้า ส่งออก หรือผู้ค้า กฎหมายว่าด้วยการพนัน ในความผิดฐานเป็นเจ้ามือหรือเจ้าสำนัก กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม การค้ามนุษย์ หรือกฎหมายว่าด้วยการป้องกัน และปราบปรามการฟอกเงินในความผิดฐานฟอกเงิน</u></p>	

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p>(8) เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่า กระทำการอันเป็นการทุจริตในการเลือกตั้ง</p> <p>(9) เป็นรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ผู้บริหารท้องถิ่นหรือสมาชิก สภาท้องถิ่น</p> <p>(10) เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ หรือผู้ดำรง ตำแหน่งในองค์กรอิสระ</p> <p>(11) เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิก สภาที่ปรึกษาการยกเว้นรัฐธรรมนูญ หรือเป็น สมาชิกสภาที่ปรึกษาการยกเว้นรัฐธรรมนูญ เพื่อประโยชน์แห่งการจัดส่วนได้เสีย ห้ามมิให้ กรรมการยกเว้นรัฐธรรมนูญดำรงตำแหน่ง ทางการเมืองภายในสามปีนับแต่วันที่พ้นจาก ตำแหน่งกรรมการยกเว้นรัฐธรรมนูญ</p>	<p>(10) เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่า กระทำการอันเป็นการทุจริตในการเลือกตั้ง</p> <p>(11) เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิก วุฒิสภา หรือข้าราชการการเมือง</p> <p>มาตรา 256/4 ให้มีการเลือกสมาชิก สภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 ภายใน เก้าสิบวันนับแต่วันที่มติแห่งการจัดทำ รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามหมวดนี้</p>	<p>(2) เป็นข้าราชการการเมือง</p> <p>(3) เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือรัฐมนตรี</p> <p>มาตรา 256/6 ให้มีการตราพระราชกฤษฎีกา กำหนดให้มีการรับสมัครเลือกตั้งเป็นสมาชิก สภาร่างรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวันและให้ คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดให้มีการเลือกตั้ง ผู้ที่สมควรได้รับการเสนอชื่อเป็นสมาชิก</p>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
		<p>ผู้ประสงค์จะสมัครรับเลือกเป็นสมาชิก สภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 ให้อยู่ใน ใบสมัครพร้อมด้วยหลักฐานต่อคณะกรรมการการ เลือกตั้งตามแบบและภายในกำหนดวัน เวลาและ สถานที่ที่คณะกรรมการเลือกตั้งกำหนด</p> <p>เมื่อคณะกรรมการเลือกตั้งตรวจ คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัคร รับเลือกและเห็นว่าถูกต้องแล้ว ให้จัดทำบัญชี รายชื่อ โดยแยกเป็นรายชื่อของแต่ละจังหวัด ตามมาตรา 256/1 (1) และตามกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และผู้มีประสบการณ์ตามมาตรา 256/1 (2) (ก) (ข) และ (ค) โดยให้เรียงรายชื่อของผู้สมัคร รับเลือกตามลำดับอักษร และส่งบัญชีรายชื่อ พร้อมด้วยเอกสารหลักฐานของผู้สมัครรับเลือก ไปยังประธานรัฐสภาภายในเจ็ดวันนับแต่ วันสิ้นสุดการรับสมัครรับเลือกเพื่อดำเนินการ ต่อไป</p>	<p>สภาร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวัน นับแต่มีเหตุแห่งการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ตามมาตรา 256/1</p> <p>ให้ผู้ที่ประสงค์จะสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิก สภาร่างรัฐธรรมนูญยื่นใบสมัครพร้อมหลักฐาน ต่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด และกรุงเทพมหานครที่ตนประสงค์จะสมัคร รับเลือกตั้งภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการ เลือกตั้งกำหนด</p> <p>การกำหนดวันเลือกตั้งตามวรรคหนึ่ง ให้กระทำโดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา ซึ่งต้อง กำหนดให้เป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร</p> <p>เพื่อประโยชน์แห่งความเที่ยงธรรม ความเท่าเทียม และความเป็นระเบียบเรียบร้อยให้คณะกรรมการ เลือกตั้ง กำหนดวิธีการหาเสียงเลือกตั้ง และข้อห้ามในการกระทำการเพื่อจูงใจให้ผู้มีสิทธิ เลือกตั้งลงคะแนนให้แก่ตนเองหรือผู้สมัครอื่น หรือให้งดเว้นการลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครใด โดยให้นำบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติประกอบ</p>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
			<p>รัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาใช้บังคับแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งโดยอนุโลม</p> <p><u>การเลือกตั้งผู้สมควรได้รับการเสนอชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ โดยให้ผู้มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมควรได้รับการเสนอชื่อเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้หนึ่งคน และจะลงคะแนนเลือกผู้สมัครผู้ใดหรือจะลงคะแนนไม่เลือกผู้ใดเลยก็ได้</u></p> <p><u>คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้สมควรได้รับการเสนอชื่อเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้เป็นไปตามมาตรา 95 และมาตรา 96 ของรัฐธรรมนูญ</u></p> <p><u>หลักเกณฑ์และวิธีการในการเลือกตั้งผู้สมควรได้รับการเสนอชื่อเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด</u></p>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p>มาตรา 256/5 เมื่อประธานรัฐสภาได้รับ บัญชีรายชื่อบุคคลตามมาตรา 256/2 (7) แล้ว ให้รัฐสภาคัดเลือกคณะกรรมการร่าง รัฐธรรมนูญ จากบัญชีรายชื่อให้ได้จำนวน สามสิบห้าคน ให้แล้วเสร็จภายในสิบห้าวัน ตามหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้</p>	<p>มาตรา 256/5 เมื่อประธานรัฐสภาได้รับบัญชี รายชื่อบุคคลตามมาตรา 256/4 วรรคสามแล้ว ให้จัดให้มีการประชุมร่วมกันของรัฐสภาภายใน ยี่สิบวันนับแต่วันที่ได้รับบัญชีรายชื่อครบถ้วน ให้สมาชิกรัฐสภาลงคะแนนเลือกผู้สมัครจาก บัญชีรายชื่อจากจังหวัดต่าง ๆ จังหวัดละหนึ่งคน ตามมาตรา 256/1 (1) โดยให้ผู้ที่ได้รับคะแนนสูงสุด</p>	<p>เมื่อได้มีการเลือกตั้งผู้ที่สมควรได้รับการเสนอชื่อ เป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญแล้ว ให้คณะกรรมการ การเลือกตั้งประกาศรับรองผลการเลือกตั้ง ให้แล้วเสร็จภายในสิบห้าวันนับแต่วันเลือกตั้ง โดยให้ผู้สมัครที่ได้รับคะแนนสูงสุดเรียงตามลำดับ จนครบตามจำนวนผู้ที่สมควรได้รับการเสนอชื่อ เป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญที่พึงมีในแต่ละ จังหวัดเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง และให้ส่งรายชื่อ ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งและสมควรได้รับการเสนอชื่อ เป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญพร้อมประวัติ บุคคลนั้นให้ประธานรัฐสภาภายในสามวัน นับแต่วันประกาศรับรองผลการเลือกตั้ง</p> <p>มาตรา 256/7 เมื่อประธานรัฐสภาได้รับ บัญชีรายชื่อผู้ที่ได้รับเลือกตั้งให้เป็นผู้ที่สมควร ได้รับการเสนอชื่อเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 256/6 จากคณะกรรมการการเลือกตั้งแล้ว ให้จัดให้มีการประชุมร่วมกันของรัฐสภาภายใน สิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับบัญชีรายชื่อ เพื่อพิจารณา เลือกสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญจากบัญชีรายชื่อ</p>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p>(1) ให้นำจำนวนสมาชิกสภาทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ หารด้วยจำนวนคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ สามสิบห้าคน</p> <p>(2) ให้ผลการคำนวณจาก (1) ถือเป็นจำนวน สมาชิกสภาที่ต้องใช้ในการเข้าชื่อเสนอรายชื่อ กรรมการร่างรัฐธรรมนูญหนึ่งคนในแต่ละกลุ่ม</p> <p>(3) ให้กลุ่มสมาชิกสภาที่มีจำนวนตาม (2) เข้าชื่อเพื่อเสนอรายชื่อบุคคลที่สมควรได้รับ การคัดเลือกเป็นคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ จากบัญชีรายชื่อบุคคลตามมาตรา 256/2 โดยสมาชิกสภาคนหนึ่งจะเข้าชื่อเพื่อเสนอรายชื่อ บุคคลที่สมควรได้รับการคัดเลือกเป็นกรรมการ ร่างรัฐธรรมนูญมากกว่าหนึ่งรายชื่อไม่ได้</p> <p>(4) ในกรณีที่กลุ่มสมาชิกสภาที่มีจำนวน ตาม (2) เข้าชื่อเพื่อเสนอรายชื่อบุคคลที่สมควร ได้รับการคัดเลือกเป็นกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ เป็นรายชื่อที่ซ้ำกันกับรายชื่อที่กลุ่มสมาชิกสภา ที่มีจำนวนตาม (2) กลุ่มอื่นได้เข้าชื่อเสนอต่อ ประธานรัฐสภาไว้ก่อนแล้ว ให้กลุ่มสมาชิกสภา</p>	<p>เป็นผู้ได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ รวมถึงให้จัดทำบัญชีรายชื่อสำรองจากผู้ได้รับ คะแนนเรียงตามลำดับคะแนนลงมาอีกสามคน</p> <p>ให้สมาชิกสภาเลือกบุคคลจากบัญชีรายชื่อ ผู้เชี่ยวชาญและผู้มีประสบการณ์ตาม มาตรา 256/1 (2) ดังนี้</p> <p>(ก) ผู้เชี่ยวชาญสาขากฎหมายมหาชน จำนวนเจ็ดคน</p> <p>(ข) ผู้เชี่ยวชาญสาขารัฐศาสตร์ หรือรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวนเจ็ดคน</p> <p>(ค) ผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การบริหาร ราชการแผ่นดินหรือการร่างรัฐธรรมนูญ ตามหลักเกณฑ์ที่ประธานรัฐสภากำหนด จำนวนแปดคน</p> <p>ให้ผู้ที่ได้รับคะแนนสูงสุดเรียงตามลำดับลงมา จนครบจำนวนตามวรรคสามเป็นผู้ได้รับเลือกเป็น สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ รวมถึงให้จัดทำบัญชี รายชื่อสำรองจากผู้ได้รับคะแนนเรียงตามลำดับ คะแนนลงมาอีกสามคนในแต่ละประเภท</p>	<p>ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งให้ได้จำนวนหนึ่งร้อยคน และในจำนวนนี้ให้มีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ในแต่ละจังหวัดทุกจังหวัดและกรุงเทพมหานคร อย่างน้อยจังหวัดละหนึ่งคน โดยถือว่าผู้ที่ ได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา 256/8 การเลือกตั้งสมาชิกสภาร่าง รัฐธรรมนูญของรัฐสภาให้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้</p> <p>(1) ให้นำรายชื่อผู้ที่ได้รับเลือกตั้งให้เป็น ผู้ที่สมควรได้รับการเสนอชื่อเป็นสมาชิกสภาร่าง รัฐธรรมนูญของจังหวัดและกรุงเทพมหานครมา ให้สมาชิกสภาได้ลงคะแนนเลือกโดยวิธีลับ ที่ละจังหวัดและให้ผู้ที่ได้คะแนนสูงสุดลำดับที่ 1 ในแต่ละจังหวัดและกรุงเทพมหานครเป็นผู้ได้ รับเลือกเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ของจังหวัดนั้นหรือของกรุงเทพมหานคร</p> <p>(2) ในแต่ละจังหวัดและกรุงเทพมหานคร หากจังหวัดนั้นมีจำนวนสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ เกินกว่าหนึ่งคนตามสัดส่วนจำนวนราษฎรทั่วประเทศ เฉลี่ยด้วยจำนวนสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ</p>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p>ที่เข้าชื่อในภายหลังดำเนินการเสนอรายชื่อบุคคลที่สมควรได้รับการคัดเลือกเป็นกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญรายชื่อใหม่ต่อประธานรัฐสภาเมื่อครบกำหนดระยะเวลาสิบห้าวันตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้ประธานรัฐสภารวบรวมรายชื่อบุคคลที่สมควรได้รับการคัดเลือกเป็นกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญที่สมาชิกรัฐสภาเข้าชื่อตามวรรคหนึ่ง ประกอบเป็นคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญจำนวนสามสิบห้าคน และมีประกาศแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ</p> <p>ในกรณีที่เมื่อครบกำหนดระยะเวลาสิบห้าวันตามวรรคหนึ่งแล้ว ประธานรัฐสภายังรวบรวมรายชื่อบุคคลที่สมควรได้รับการคัดเลือกเป็นกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญได้ไม่ครบจำนวนสามสิบห้าคน ให้ประธานรัฐสภาจับสลากรายชื่อบุคคลที่สมควรได้รับการคัดเลือกเป็นกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญตามบัญชีรายชื่อที่เหลืออยู่เพิ่มเติม ให้ได้รายชื่อบุคคลที่สมควรได้รับ</p>	<p>ในกรณีที่มิได้มีผู้ได้คะแนนเท่ากันในลำดับใดอันเป็นเหตุให้จะมีจำนวนผู้ได้รับคะแนนสูงสุดตามลำดับเกินจำนวนที่กำหนดในบัญชีดังกล่าว ให้ประธานรัฐสภาจัดให้ผู้ที่มีคะแนนเท่ากันนั้นจับสลากเพื่อเรียงลำดับตามจำนวนที่กำหนด</p> <p>ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการสมัครรับเลือกและการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามหมวดนี้ ให้ประธานรัฐสภากำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเพื่อวินิจฉัยปัญหาดังกล่าว</p> <p>ให้ประธานรัฐสภาประกาศรายชื่อผู้ได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรายชื่อในราชกิจจานุเบกษา</p>	<p>หนึ่งร้อยคน ให้ผู้ซึ่งได้คะแนนลำดับถัดไปจนครบตามจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของจังหวัดนั้นเป็นผู้ได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร</p> <p>(3) ให้ประธานรัฐสภาประกาศรายชื่อผู้ที่ได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา 256/2 (1) จำนวนหนึ่งร้อยคน มาตรา 256/9 การแต่งตั้งบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถและมีความเหมาะสมที่เป็นตัวแทนหรือมาจากการเสนอชื่อของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา คณะรัฐมนตรี องค์กร สมาคม หรือกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ตามมาตรา 256/2 (2) ให้ดำเนินการแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติตามมาตรา 256/4 ยกเว้น (3) และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 256/5 ที่ได้รับการเสนอชื่อดังต่อไปนี้</p> <p>(1) สภาผู้แทนราษฎรเสนอรายชื่อผู้แทนพรรคการเมืองที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยบุคคลที่ได้รับการเสนอชื่อมิได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามสัดส่วนของจำนวน</p>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p>การคัดเลือกเป็นกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ จนครบจำนวนสามสิบห้าคน ให้แล้วเสร็จภายใน สามวันนับแต่วันครบกำหนดระยะเวลาสิบห้าวัน ตามวรรคหนึ่ง และมีประกาศแต่งตั้งเป็น คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ ให้บุคคลตามบัญชีรายชื่อวรรคหนึ่ง ซึ่งไม่ได้ รับการคัดเลือกเป็นกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ เป็นบัญชีสำรองรายชื่อบุคคลที่สมควรได้รับ การคัดเลือกเป็นกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ และแจ้งให้สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ทราบ</p> <p>หลักเกณฑ์และวิธีการการเข้าชื่อเสนอรายชื่อ บุคคลที่สมควรได้รับการคัดเลือกเป็น คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ การประกาศ รายชื่อ และการจับสลากรายชื่อ ให้เป็นไป ตามที่ประธานรัฐสภากำหนด</p> <p>ให้ประธานรัฐสภาประกาศรายชื่อ คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ ในราชกิจจานุเบกษา</p>		<p>สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรค จำนวนรวมสิบห้าคน</p> <p>(2) วุฒิสภาเสนอรายชื่อบุคคลที่มีได้เป็น สมาชิกวุฒิสภา จำนวนห้าคน</p> <p>(3) คณะรัฐมนตรีเสนอรายชื่อบุคคล ที่มีได้เป็นรัฐมนตรี จำนวนห้าคน</p> <p>(4) ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเสนอชื่อบุคคล ที่มีได้เป็นผู้พิพากษาศาลฎีกา จำนวนหนึ่งคน</p> <p>(5) ที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุดเสนอ รายชื่อบุคคลที่มีได้เป็นผู้พิพากษาศาลปกครองสูงสุด จำนวนหนึ่งคน</p> <p>(6) สมาคมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทุกรูปแบบเสนอชื่อบุคคล จำนวนสามคน</p> <p>(7) ที่ประชุมอธิการบดี สถาบันอุดมศึกษา ของรัฐที่เป็นนิติบุคคลทุกแห่งประชุมและเสนอ ชื่อบุคคล จำนวนสองคน</p> <p>(8) ที่ประชุมคณบดีคณะนิติศาสตร์ และคณะรัฐศาสตร์หรือเทียบเท่าของสถาบัน อุดมศึกษาของรัฐทุกแห่งประชุมและเสนอชื่อบุคคล จำนวนสองคน</p>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
			<p>(9) สมาคมวิชาชีพด้านกฎหมาย ด้านรัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ เสนอชื่อบุคคล จำนวนสามคน</p> <p>(10) สถานศึกษาสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ทุกแห่งเสนอชื่อบุคคล จำนวนสองคน</p> <p>(11) สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สภาเกษตรกรแห่งชาติ สภาองค์การลูกจ้างแรงงานแห่งประเทศไทย สมาคมธนาคารไทย สภาองค์กรของผู้บริโภค และมูลนิธิองค์กรกลางเพื่อประชาธิปไตย เสนอรายชื่อบุคคลองค์กรละหนึ่งคน รวมจำนวนเจ็ดคน</p> <p>(12) สภาและสมาคมวิชาชีพสื่อมวลชน ทุกแห่ง เสนอชื่อบุคคล จำนวนสองคน</p> <p>(13) แพทยสภาและสภาวิชาชีพด้านสุขภาพ เสนอชื่อบุคคล จำนวนสองคน</p> <p>(14) องค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชน และกฎหมาย เสนอชื่อบุคคล จำนวนหนึ่งคน</p>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
		<p>มาตรา 256/6 ในกรณีที่รัฐสภาจะต้องดำเนินการใดตามหมวดนี้ในระหว่างปิดสมัยประชุมรัฐสภา ให้ประธานรัฐสภานำความกราบบังคมทูลเพื่อมีพระบรมราชโองการเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญ และให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ แต่ถ้าอายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร และมีกรณีที่รัฐสภาจะต้องดำเนินการใดภายในระยะเวลาที่กำหนดตามหมวดนี้ มิให้</p>	<p>ให้สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา คณะรัฐมนตรี องค์กร สมาคม หรือกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ตาม (1) - (14) เสนอชื่อบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ และมีความเหมาะสมเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ โดยให้เสนอชื่อต่อประธานรัฐสภาภายในหกสัปดาห์นับแต่วันที่มีเหตุแห่งการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับใหม่ตามมาตรา 256/1 โดยหลักเกณฑ์ และวิธีการในการเสนอชื่อบุคคลให้เป็นไปตามที่รัฐสภากำหนด</p>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p>มาตรา 256/6 กรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ พ้นจากตำแหน่งเมื่อ</p> <p>(1) ตาย</p> <p>(2) ลาออก</p> <p>(3) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 256/3 หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 256/4</p>	<p>นับระยะเวลาตั้งแต่วันที่อายุของสภาผู้แทนราษฎร สิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร แล้วแต่กรณี จนถึงวันประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรก ภายหลังจากมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งประธานสภาผู้แทนราษฎรรวมเข้า ในระยะเวลาที่รัฐสภาจะต้องดำเนินการ</p> <p>มาตรา 256/7 สมาชิกภาพของสมาชิก สภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 เริ่มตั้งแต่วันที่ ได้รับเลือกจากรัฐสภา</p> <p>สมาชิกภาพของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 256/1 สิ้นสุดลง เมื่อ</p> <p>(1) สภาร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลง</p> <p>(2) ตาย</p> <p>(3) ลาออก</p> <p>(4) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 256/2 หรือมี ลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 256/3 แล้วแต่กรณี</p>	<p>มาตรา 256/10 ให้ประธานรัฐสภาประกาศรายชื่อ สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 256/2 (1) และ (2) จำนวนหนึ่งร้อยห้าสิบเอ็ดคน และให้ สมาชิกภาพของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ เริ่มตั้งแต่วันที่ มีประกาศของประธานรัฐสภา</p> <p>มาตรา 256/11 สมาชิกภาพของสมาชิก สภาร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลง เมื่อ</p> <p>(1) สภาร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุด</p> <p>(2) ตาย</p> <p>(3) ลาออก</p> <p>(4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม ตามมาตรา 256/4 มาตรา 256/5 หรือมาตรา 256/9 แล้วแต่กรณี</p>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p>ในกรณีที่กรรมการยกย่องร่างรัฐธรรมนูญ ว่างลงไม่ว่าด้วยเหตุใด นอกจากที่ถึงคราวออก ตามมาตรา 256/37 ให้รัฐสภาเลือกบุคคล ตามบัญชีรายชื่อสำรองตามมาตรา 256/5 วรรคสี่ โดยใช้คะแนนเสียงสองในสามของสมาชิกเท่าที่มีอยู่ ของรัฐสภา และให้ประธานรัฐสภาประกาศ รายชื่อตามมาตรา 256/5 วรรคหก ต่อไป</p>	<p>เมื่อตำแหน่งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 256/1 (1) หรือ (2) ว่างลงเพราะเหตุ อื่นใด นอกจากถึงคราวออกตามมาตรา 256/7 วรรคสอง (1) ให้ประธานรัฐสภาดำเนินการเลื่อน ผู้ที่ได้รับเลือกไว้ในบัญชีสำรองตามมาตรา 256/5 วรรคสองหรือวรรคสี่ แล้วแต่กรณีตามลำดับ ขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่างลง เว้นแต่ระยะเวลา การจัดทำร่างรัฐธรรมนูญของสภาร่างรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 256/10 จะเหลือไม่ถึงสามสิบวัน</p> <p>ในกรณีที่สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 256/1 (1) ที่รัฐสภาเลือกจากผู้สมัคร รับเลือกของจังหวัดใดว่างลงและไม่มีรายชื่อรายอื่น ในบัญชีรายชื่อสำรองของผู้ที่ได้รับเลือก ของจังหวัดนั้นแล้ว หรือในกรณีที่สมาชิก สภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 (2) (ก) (ข) หรือ (ค) ประเภทใดประเภทหนึ่งว่างลง และไม่มี รายชื่อผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ ตามบัญชีรายชื่อสำรองของผู้ที่ได้รับเลือก ในประเภทที่ว่างลงนั้นแล้ว ให้สภาร่างรัฐธรรมนูญ</p>	<p>เมื่อตำแหน่งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญว่างลง เพราะเหตุอื่นใดนอกจากกรณีตามมาตรา 256/20 ให้สภาร่างรัฐธรรมนูญประกอบด้วยสมาชิก สภาร่างรัฐธรรมนูญเท่าที่มีอยู่ แต่ทั้งนี้ สภาร่างรัฐธรรมนูญต้องมีจำนวนสมาชิกเหลืออยู่ ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิก สภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/2</p>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
		<p>มีสมาชิกเท่าที่มีอยู่และปฏิบัติหน้าที่ต่อไปโดย ไม่ต้องดำเนินการเลือกแทนตำแหน่งที่ว่างนั้น แต่ทั้งนี้สภาร่างรัฐธรรมนูญต้องมีจำนวน สมาชิกเหลืออยู่ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวน สมาชิกตามมาตรา 256/1 (1) และ (2) มาตรา 256/8 สภาร่างรัฐธรรมนูญ มีประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญคนหนึ่ง และรองประธานคนหนึ่งหรือสองคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากสมาชิก แห่งสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมติของ สภาร่างรัฐธรรมนูญและให้ประธานรัฐสภา เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่ ดำเนินการของสภาร่างรัฐธรรมนูญตามหมวดนี้ รองประธานมีอำนาจหน้าที่ตามที่ประธาน มอบหมาย และปฏิบัติหน้าที่แทนประธาน เมื่อประธานไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้</p>	<p>มาตรา 256/12 สภาร่างรัฐธรรมนูญ มีประธานสภาคนหนึ่งและรองประธานสภา คนหนึ่งหรือสองคนซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง จากสมาชิกแห่งสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมติ ของสภาร่างรัฐธรรมนูญและให้ประธานรัฐสภา เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญมีหน้าที่และอำนาจ ดำเนินการของสภาร่างรัฐธรรมนูญตามหมวดนี้ รองประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญมีหน้าที่และอำนาจ ตามที่ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญมอบหมาย และปฏิบัติหน้าที่แทนประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญไม่อยู่ หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้</p>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
		เมื่อประธานและรองประธานไม่อยู่ในที่ประชุม ให้สมาชิกแห่งสภาร่างรัฐธรรมนูญเลือกกันขึ้นเอง เป็นประธานในคราวประชุมนั้น	กรณีประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญไม่อยู่ หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้และไม่มี รองประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญปฏิบัติหน้าที่แทน ตามวรรคสอง ให้ที่ประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ เลือกสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญคนหนึ่งทำหน้าที่ เป็นประธานการประชุมในคราวนั้น เพื่อดำเนินการ ประชุมต่อไปได้ มาตรา 256/13 ให้สภาร่างรัฐธรรมนูญแต่งตั้ง คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญขึ้นคณะหนึ่ง ทำหน้าที่ยกร่างรัฐธรรมนูญตามแนวทางที่ สภาร่างรัฐธรรมนูญกำหนดเพื่อเสนอต่อ สภาร่างรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วยกรรมการ จำนวนยี่สิบเจ็ดคน ซึ่งแต่งตั้งจากสมาชิก สภาร่างรัฐธรรมนูญจำนวนสิบสี่คน จากผู้เชี่ยวชาญ ด้านกฎหมายมหาชนจำนวนห้าคน ผู้เชี่ยวชาญ สาขารัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน ห้าคน และจากผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดินและการร่างรัฐธรรมนูญ จำนวนสามคน รวมจำนวนสิบสามคน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p>มาตรา 256/7 ให้ผู้ประสงค์จะสมัครเป็นสมาชิกสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 256/1 (2) มาจากการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ โดยให้แต่ละจังหวัด หมายรวมถึงกรุงเทพมหานคร มีสมาชิกสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญอย่างน้อยจังหวัดละหนึ่งคน โดยให้ถือเขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้งตามหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้</p> <p>(1) ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 (2) ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่มีเหตุแห่งการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามหมวดนี้</p> <p>(2) การกำหนดจำนวนสมาชิกสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญที่แต่ละจังหวัดจะพึงมี ให้ดำเนินการตามวิธีการ ดังต่อไปนี้</p>		<p><u>การแต่งตั้งกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ</u> <u>ในส่วนของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญให้คำนึงถึง</u> <u>สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญในภูมิภาคต่าง ๆ</u> <u>อย่างเป็นธรรม</u></p>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p>(ก) ให้ใช้จำนวนราษฎรทั้งประเทศตามหลักฐานการทะเบียนราษฎรที่ประกาศในปีสุดท้ายก่อนปีที่มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญ เฉลี่ยด้วยจำนวนสมาชิกสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญจำนวนหนึ่งร้อยคน จำนวนที่ได้รับให้ถือว่าเป็นจำนวนราษฎรต่อสมาชิกสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญหนึ่งคน</p> <p>(ข) จังหวัดใดมีราษฎรไม่ถึงเกณฑ์จำนวนราษฎรต่อสมาชิกสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญหนึ่งคนตาม (ก) ให้มีสมาชิกสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญในจังหวัดนั้นได้หนึ่งคน</p> <p>(ค) จังหวัดใดมีราษฎรเกินจำนวนราษฎรต่อสมาชิกสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญหนึ่งคน ให้มีสมาชิกสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญในจังหวัดนั้นเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคน</p> <p>ทุกจำนวนราษฎรที่ถึงเกณฑ์จำนวนราษฎรต่อสมาชิกสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญหนึ่งคน แต่จะเพิ่มจนทำให้จังหวัดใดมีสมาชิกสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญเกินห้าคนมิได้</p>		

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p>(ง) เมื่อได้จำนวนสมาชิกสภาที่ปรึกษา การยกร่างรัฐธรรมนูญของแต่ละจังหวัดตาม (ก) (ข) และ (ค) แล้ว ถ้าจำนวนสมาชิกสภาที่ปรึกษา การยกร่างรัฐธรรมนูญยังไม่ครบหนึ่งร้อยคน จังหวัดใดที่มีเศษที่เหลือจากการคำนวณตาม (ข) และ (ค) มากที่สุด ให้จังหวัดนั้นมีสมาชิก สภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญเพิ่มขึ้น อีกหนึ่งคน และให้เพิ่มสมาชิกสภาที่ปรึกษา การยกร่างรัฐธรรมนูญตามวิธีการดังกล่าวแก่จังหวัด ที่มีเศษที่เหลือจากการคำนวณนั้นในลำดับ รองลงมาตามลำดับจนครบจำนวนหนึ่งร้อยคน</p> <p>(จ) เมื่อได้จำนวนสมาชิกสภาที่ปรึกษาการยกร่าง รัฐธรรมนูญของแต่ละจังหวัดตาม (ก) (ข) และ (ค) แล้ว ถ้าจำนวนสมาชิกสภาที่ปรึกษาการยกร่าง รัฐธรรมนูญเกินหนึ่งร้อยคน จังหวัดใดที่มีจำนวน สมาชิกสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญ สองคนขึ้นไป จากการคำนวณตาม (ก) (ข) และ (ค) และมีเศษที่เหลือจากการคำนวณ ตาม (ข) และ (ค) น้อยที่สุด ให้จังหวัดนั้น</p>		

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายปรีชัฐ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p>มีสมาชิกสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญลดลง หนึ่งคน และให้ลดสมาชิกสภาที่ปรึกษาการยกร่าง รัฐธรรมนูญตามวิธีการดังกล่าวแก่จังหวัดที่มีเศษ ที่เหลือจากการคำนวณนั้นในลำดับรองลงมา ตามลำดับจนเหลือจำนวนหนึ่งร้อยคน</p> <p>(3) ให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาที่ปรึกษา การยกร่างรัฐธรรมนูญยื่นใบสมัครพร้อมด้วย หลักฐานต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ตามแบบและเวลาที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา ซึ่งต้องกำหนดวันรับสมัครให้เป็นวันเดียวกัน ทั่วราชอาณาจักรภายในห้าวันนับแต่วันที่มีเหตุ แห่งการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามหมวดนี้</p> <p>(4) เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำ จังหวัดตรวจคุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม ของผู้สมัครตาม (3) แล้ว ให้คณะกรรมการ การเลือกตั้งประกาศรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง ทั้งนี้ หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการสมัคร รับเลือกตั้ง การออกเสียงลงคะแนน การนับคะแนน การรวมคะแนน การประกาศผลการเลือกตั้ง</p>		

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p>การดำเนินการให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม และการอื่นที่เกี่ยวข้อง</p> <p>ให้นำกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาใช้บังคับโดยอนุโลมเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อหมวดนี้</p> <p>(5) ให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งตาม (4) ซึ่งได้รับคะแนนสูงสุดเรียงตามลำดับจนครบสมาชิกสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญที่พึงมีในแต่ละจังหวัดเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง</p> <p>(6) ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จโดยเร็ว แต่ต้องไม่ช้ากว่าสิบห้าวันนับแต่วันเลือกตั้ง ทั้งนี้ การประกาศผลการเลือกตั้งดังกล่าวไม่เป็นการตัดหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่จะดำเนินการสืบสวน ใต่สวน หรือวินิจฉัยกรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำการทุจริตในการเลือกตั้ง หรือการเลือกตั้งไม่เป็นไป</p>		

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p>โดยสุจริตหรือเที่ยงธรรมไม่ว่าจะได้ประกาศผล การเลือกตั้งแล้วหรือไม่ก็ตาม</p> <p><u>มาตรา 256/8 บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้</u> <u>เป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิก</u> <u>สภาที่ปรึกษาการยกเว้นรัฐธรรมนูญ</u></p> <p>(1) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด</p> <p>(2) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีนับถึงวันเลือกตั้ง</p> <p>(3) มีคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ด้วย</p> <p>(ก) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัด ที่สมัครรับเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกัน ไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง</p> <p>(ข) เป็นบุคคลซึ่งเกิดในจังหวัดที่สมัคร รับเลือกตั้ง</p> <p>(ค) เคยศึกษาในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ใน จังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกัน ไม่น้อยกว่าสามปีการศึกษา</p> <p>(ง) เคยรับราชการหรือปฏิบัติหน้าที่ ในหน่วยงานของรัฐ หรือเคยมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน ในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง แล้วแต่กรณี เป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสามปี</p>		

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p><u>มาตรา 256/9 บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้</u> <u>เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง</u> <u>เป็นสมาชิกสภาที่ปรึกษาการยกเว้นรัฐธรรมนูญ</u></p> <p>(1) <u>ติดยาเสพติดให้โทษ</u></p> <p>(2) <u>เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช</u></p> <p>(3) <u>วิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ</u></p> <p>(4) <u>ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่</u> <u>โดยหมายของศาล</u></p> <p>(5) <u>เคยถูกสั่งให้พ้นจากราชการ หน่วยงาน</u> <u>ของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจเพราะทุจริตต่อหน้าที่</u> <u>หรือถือว่ากระทำการทุจริตหรือประพฤติมิชอบ</u> <u>ในวงราชการ</u></p> <p>(6) <u>เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล</u> <u>อันถึงที่สุดให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน</u> <u>เพราะร่ำรวยผิดปกติ หรือเคยต้องคำพิพากษา</u> <u>อันถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุกเพราะกระทำความผิด</u> <u>ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม</u> <u>การทุจริต</u></p>		

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p>(7) <u>เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกักเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน กฎหมายว่าด้วยยาเสพติดในความผิดฐานเป็นผู้ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือผู้ค้า กฎหมายว่าด้วยการพนันในความผิดฐานเป็นเจ้ามือหรือเจ้าสำนัก กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ หรือกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในความผิดฐานฟอกเงิน</u></p> <p>(8) <u>เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำการอันเป็นการทุจริตในการเลือกตั้ง</u></p> <p>(9) <u>เป็นรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ผู้บริหารท้องถิ่นหรือสมาชิกสภาท้องถิ่น</u></p>		

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p>(10) เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ หรือผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ</p> <p>(11) เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นบุคคลที่สมควรได้รับการคัดเลือกเป็นกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ หรือเป็นกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ</p> <p>เพื่อประโยชน์แห่งการจัดส่วนได้เสีย ห้ามมิให้สมาชิกสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญดำรงตำแหน่งทางการเมืองภายในสองปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญ</p> <p>มาตรา 256/10 บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งบุคคลที่สมควรได้รับการคัดเลือกเป็นกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 (1) และสมาชิกสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 (2)</p> <p>(1) มีสัญชาติไทย</p> <p>(2) มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีในวันเลือกตั้ง</p>		

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p>(3) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดซึ่งเป็นเขตเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง</p> <p>ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งอยู่นอกจังหวัดซึ่งเป็นเขตเลือกตั้งที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน หรือมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดซึ่งเป็นเขตเลือกตั้งเป็นเวลาไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง หรือมีถิ่นที่อยู่นอกราชอาณาจักร จะขอลงทะเบียนเพื่อออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งก่อนวันเลือกตั้งนอกเขตเลือกตั้ง หรือเลือกตั้งนอกราชอาณาจักรก็ได้ ตามวันเวลา วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการเลือกตั้งกำหนด ทั้งนี้ ให้นำหลักเกณฑ์ และวิธีการตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาใช้บังคับโดยอนุโลม มาตรา 256/11 บุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 96 เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งบุคคลที่สมควรได้รับการคัดเลือกเป็นกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 (1)</p>		

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p>และสมาชิกสภาที่ปรึกษาการยกเว้นรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 256/1 (2)</p> <p>มาตรา 256/12 สมาชิกสภาที่ปรึกษา การยกเว้นรัฐธรรมนูญ พ้นจากตำแหน่งเมื่อ</p> <p>(1) ตาย</p> <p>(2) ลาออก</p> <p>(3) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 256/8 หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 256/9</p> <p>ในกรณีที่ตำแหน่งสมาชิกสภาที่ปรึกษา การยกเว้นรัฐธรรมนูญว่างลงไม่ว่าด้วยเหตุใด นอกจากที่ถึงคราวออกตามมาตรา 256/38 ให้สภาที่ปรึกษาการยกเว้นรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วยสมาชิกสภาที่ปรึกษาการยกเว้น รัฐธรรมนูญเท่าที่มีอยู่</p> <p>มาตรา 256/13 การประชุมคณะกรรมการ ยกเว้นรัฐธรรมนูญครั้งแรกต้องจัดให้มีขึ้นภายใน สิบห้าวันนับแต่วันที่ประธานรัฐสภาประกาศรายชื่อ บุคคลที่ได้รับคัดเลือกเป็นคณะกรรมการ ยกเว้นรัฐธรรมนูญในราชกิจจานุเบกษา</p>		

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p><u>มาตรา 256/14 ให้คณะกรรมการการยกย่อง</u> <u>รัฐธรรมนูญเลือกประธาน รองประธาน</u> <u>เลขาธิการ และตำแหน่งอื่น ๆ จากกรรมการ</u> <u>ประธานคณะกรรมการยกย่องรัฐธรรมนูญ</u> <u>มีหน้าที่และอำนาจดำเนินการของคณะกรรมการ</u> <u>ยกย่องรัฐธรรมนูญตามหมวดนี้</u></p> <p><u>รองประธานคณะกรรมการยกย่อง</u> <u>รัฐธรรมนูญมีหน้าที่และอำนาจตามที่ประธาน</u> <u>คณะกรรมการยกย่องรัฐธรรมนูญมอบหมาย</u> <u>และปฏิบัติหน้าที่แทนประธานคณะกรรมการ</u> <u>ยกย่องรัฐธรรมนูญในกรณีที่ประธาน</u> <u>คณะกรรมการยกย่องรัฐธรรมนูญไม่อยู่</u> <u>หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้</u></p> <p><u>กรณีประธานคณะกรรมการยกย่อง</u> <u>รัฐธรรมนูญไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้</u> <u>และไม่มีรองประธานคณะกรรมการยกย่อง</u> <u>รัฐธรรมนูญปฏิบัติหน้าที่แทนตามวรรคสาม</u> <u>ให้ที่ประชุมคณะกรรมการยกย่องรัฐธรรมนูญ</u> <u>เลือกกรรมการยกย่องรัฐธรรมนูญคนหนึ่ง</u></p>		

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p>ทำหน้าที่เป็นประธานการประชุมในคราวนั้น เพื่อดำเนินการประชุมต่อไปได้</p> <p>ในการปฏิบัติหน้าที่ คณะกรรมการยกร่าง รัฐธรรมนูญอาจตั้งบุคคลประกอบกันเป็น คณะอนุกรรมการคณะหนึ่งหรือหลายคณะ เพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่คณะกรรมการ มอบหมายก็ได้</p> <p>มาตรา 256/15 คณะกรรมการยกร่าง รัฐธรรมนูญมีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้</p> <p>(1) จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ภายใน กำหนดเวลาสองร้อยเจ็ดสิบวันนับแต่วันที่มี การประชุมคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งแรก เพื่อเสนอต่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบ</p> <p>(2) จัดทำร่างพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญตามที่รัฐธรรมนูญฉบับใหม่กำหนดไว้ ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่รัฐธรรมนูญ ฉบับใหม่ประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา ตามมาตรา 256/33 เพื่อเสนอต่อรัฐสภา ให้ความเห็นชอบ</p>		

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p><u>มาตรา 256/16 การประชุมและการดำเนินการของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ</u> ให้นำข้อบังคับการประชุมรัฐสภาที่เกี่ยวกับการประชุมคณะกรรมการ รวมถึงความในมาตรา 120 มาตรา 124 และมาตรา 125 มาใช้บังคับโดยอนุโลม</p> <p><u>มาตรา 256/17 การประชุมสภาที่ปรึกษาการร่างรัฐธรรมนูญครั้งแรกต้องจัดให้มีขึ้นภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่คณะกรรมการเลือกตั้งประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาที่ปรึกษาการร่างรัฐธรรมนูญ</u></p> <p><u>มาตรา 256/18 สภาที่ปรึกษาการร่างรัฐธรรมนูญมีประธานหนึ่งคนและรองประธานหนึ่งหรือสองคนตามมติของสภาที่ปรึกษาการร่างรัฐธรรมนูญ</u></p> <p><u>ประธานสภาที่ปรึกษาการร่างรัฐธรรมนูญมีหน้าที่และอำนาจดำเนินการของสภาที่ปรึกษาการร่างรัฐธรรมนูญตามหมวดนี้</u></p>		

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p><u>รองประธานสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญ</u> มีหน้าที่และอำนาจตามที่ประธานสภาที่ปรึกษา การยกร่างรัฐธรรมนูญมอบหมาย และปฏิบัติ หน้าที่แทนประธานสภาที่ปรึกษาการยกร่าง รัฐธรรมนูญในกรณีที่ประธานสภาที่ปรึกษา การยกร่างรัฐธรรมนูญไม่อยู่หรือไม่สามารถ ปฏิบัติหน้าที่ได้</p> <p><u>กรณีประธานสภาที่ปรึกษาการยกร่าง</u> รัฐธรรมนูญไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ และไม่มีรองประธานสภาที่ปรึกษาการยกร่าง รัฐธรรมนูญปฏิบัติหน้าที่แทนตามวรรคสาม ให้ที่ประชุมสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญ เลือกสมาชิกสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญ คนหนึ่งทำหน้าที่เป็นประธานการประชุมในคราวนั้น เพื่อดำเนินการประชุมต่อไปได้</p> <p><u>มาตรา 256/19 สภาที่ปรึกษาการยกร่าง</u> รัฐธรรมนูญมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้</p> <p>(1) รับฟังและรวบรวมความคิดเห็น ของประชาชนอย่างทั่วถึงในเรื่องการจัดทำ</p>		

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p>ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่และการจัดทำ ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ (2) จัดให้มีการเข้าถึงและเผยแพร่เนื้อหาสาระ และความคืบหน้าในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับใหม่และการจัดทำร่างพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญ</p> <p>(3) แจ้งให้สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา คณะรัฐมนตรี และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง แสดงความคิดเห็นหรือมีข้อเสนอแนะอื่นใด ในระหว่างการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และการจัดทำร่างพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ที่สภาที่ปรึกษาการร่างรัฐธรรมนูญกำหนด</p> <p>ในการปฏิบัติหน้าที่ สภาที่ปรึกษาการร่าง รัฐธรรมนูญอาจตั้งบุคคลประกอบกันเป็น คณะกรรมการคณะหนึ่งหรือหลายคณะ เพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่สภาที่ปรึกษาการร่าง รัฐธรรมนูญมอบหมายก็ได้</p>		

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p><u>มาตรา 256/20 การประชุมและการดำเนินการ</u> ของสภาที่ปรึกษาการยกเว้นรัฐธรรมนูญ ให้นำข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร รวมถึงความในมาตรา 120 มาตรา 124 และมาตรา 125 มาใช้บังคับโดยอนุโลม</p> <p><u>มาตรา 256/21 เงินประจำตำแหน่งและประโยชน์</u> ตอบแทนอย่างอื่นของคณะกรรมการยกเว้น รัฐธรรมนูญและสภาที่ปรึกษาการยกเว้นรัฐธรรมนูญ คณะอนุกรรมการซึ่งคณะกรรมการยกเว้น รัฐธรรมนูญแต่งตั้งและคณะกรรมการ ซึ่งสภาที่ปรึกษาการยกเว้นรัฐธรรมนูญแต่งตั้ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกา</p> <p><u>มาตรา 256/22 ในกรณีที่มีบทบัญญัติ</u> แห่งกฎหมายใดกำหนดคุณสมบัติหรือลักษณะ ต้องห้ามในการดำรงตำแหน่งทางการเมือง ของเจ้าพนักงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ข้าราชการ พนักงานส่วนท้องถิ่น ผู้ปฏิบัติงาน ในหน่วยงานของรัฐหรือในรัฐวิสาหกิจ ผู้บริหาร ท้องถิ่น รองผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ช่วยผู้บริหาร</p>	<p><u>มาตรา 256/9 เงินประจำตำแหน่งและประโยชน์</u> ตอบแทนอย่างอื่นของประธานและรองประธาน สภาร่างรัฐธรรมนูญ สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ และกรรมการที่สภาร่างรัฐธรรมนูญแต่งตั้ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา</p>	<p><u>มาตรา 256/14 เงินประจำตำแหน่ง</u> และประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นของประธาน และรองประธาน สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ และกรรมการที่สภาร่างรัฐธรรมนูญแต่งตั้ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกา</p>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p><u>ท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าพนักงานตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ เจ้าพนักงานอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ กรรมการ อนุกรรมการ ลูกจ้างของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ และบุคคลหรือคณะบุคคลบรรดาซึ่งมีกฎหมายกำหนดให้ใช้อำนาจทางปกครองที่จัดตั้งขึ้นในระบบราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือกิจการอื่นของรัฐ มีให้นำบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นมาใช้บังคับแก่</u></p> <p><u>กรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ อนุกรรมาธิการซึ่งคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญแต่งตั้ง สมาชิกสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญ และกรรมาธิการซึ่งสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญแต่งตั้ง</u></p>	<p>มาตรา 256/10 สภาร่างรัฐธรรมนูญจะต้องจัดทำร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาสามร้อยหกสิบวันนับแต่วันที่มีการเปิดประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญครั้งแรก ซึ่งต้องจัดให้มีขึ้นไม่ช้ากว่าสามสิบวัน นับแต่วันที่</p>	<p>มาตรา 256/15 สภาร่างรัฐธรรมนูญต้องจัดทำร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่มีการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญครั้งแรก ซึ่งต้องจัดให้มีขึ้นไม่ช้ากว่าสามสิบวันนับแต่วันที่</p>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p>มาตรา 256/23 ในกรณีที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาลิ้นสุดลง หรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรไม่เป็นเหตุกระทบกระเทือนต่อการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญและสภาที่ปรึกษาการร่างรัฐธรรมนูญ ในหมวดนี้</p> <p>เมื่อมีกรณีตามวรรคหนึ่ง ให้การนับระยะเวลาดำเนินงานของคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/15 สะดุดหยุดอยู่ โดยในระหว่างที่การนับระยะเวลาดำเนินงานที่สะดุดหยุดอยู่นั้น ให้คณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญปฏิบัติหน้าที่ต่อไป และเมื่อมีการเรียกประชุมรัฐสภาครั้งแรกภายหลังการเลือกตั้งทั่วไป จึงให้นับระยะเวลาที่สะดุดหยุดอยู่นั้นต่อไปเป็นระยะเวลาการดำเนินงานของคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/15 ต่อไป</p>	<p>ประกาศรายชื่อสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญในราชกิจจานุเบกษา ตามมาตรา 256/5</p> <p>มาตรา 256/11 กรณีการที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรไม่เป็นเหตุกระทบกระเทือนการปฏิบัติหน้าที่ของสภาร่างรัฐธรรมนูญ</p> <p>มาตรา 256/12 ในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ สภาร่างรัฐธรรมนูญต้องคำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชนเป็นสำคัญและให้มีการรับฟังความคิดเห็นหรือเสนอแนะอื่นใดในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญของประชาชนอย่างทั่วถึง โดยให้สภาร่างรัฐธรรมนูญ คณะรัฐมนตรีและหน่วยงานของรัฐจัดให้มีการเผยแพร่เนื้อหา และความคับหน้าในการร่างรัฐธรรมนูญผ่านสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และเวทีแสดงความคิดเห็นหรือทางช่องทางอื่นที่เห็นสมควร</p> <p>มาตรา 256/13 ร่างรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐรวมถึงมีการเปลี่ยนแปลง แก้ไขเพิ่มเติม</p>	<p>ประธานรัฐสภาประกาศรายชื่อสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 256/10</p> <p>การที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรไม่เป็นเหตุกระทบกระเทือนการปฏิบัติหน้าที่ของสภาร่างรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง</p> <p>ในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญให้สภาร่างรัฐธรรมนูญจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทั่วไป และประชาชนในทุกจังหวัดอย่างทั่วถึง โดยให้สภาร่างรัฐธรรมนูญ คณะรัฐมนตรี และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องจัดให้มีการเผยแพร่เนื้อหาสาระและความคับหน้าในการร่างรัฐธรรมนูญผ่านสื่อมวลชนและเวทีแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ</p> <p>การจัดทำร่างรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบของรัฐ จะกระทำมิได้</p>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p>มาตรา 256/24 ในกรณีที่อายุของ สภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบ สภาผู้แทนราษฎร</p> <p>(1) ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่รัฐสภา ให้ความเห็นชอบแล้ว และกำลังอยู่ในขั้นตอน การจัดให้มีการออกเสียงประชามติตามกฎหมาย ว่าด้วยการออกเสียงประชามติ หรือร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับใหม่ที่ดำเนินการจัดให้มีการออกเสียง ประชามติตามกฎหมายว่าด้วยการออกเสียง ประชามติเสร็จสิ้นแล้ว และผลการออกเสียง ประชามติเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เป็นอันไม่ตกไป</p>	<p>หมวด 1 บททั่วไปและหมวด 2 พระมหากษัตริย์ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 จะกระทำมิได้</p> <p>ในกรณีที่รัฐสภาวินิจฉัยว่า ร่างรัฐธรรมนูญ มีลักษณะตามวรรคหนึ่ง ให้ร่างรัฐธรรมนูญ เป็นอันตกไป</p>	<p>กรณีที่รัฐสภาวินิจฉัยว่าร่างรัฐธรรมนูญ มีลักษณะตามวรรคสี่ให้ร่างรัฐธรรมนูญ เป็นอันตกไป</p>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p>(2) ในกรณีร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว และกำลังอยู่ในขั้นตอนการจัดให้มีการออกเสียงประชามติตามกฎหมายว่าด้วยการออกเสียงประชามติ ให้ดำเนินการให้มีการออกเสียงประชามติต่อไป และถ้าผลการออกเสียงประชามติเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ให้ประธานรัฐสภาที่แต่งตั้งขึ้นใหม่ภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปดำเนินการตามมาตรา 256/31 ต่อไป</p> <p>(3) ในกรณีร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่ดำเนินการจัดให้มีการออกเสียงประชามติตามกฎหมายว่าด้วยการออกเสียงประชามติเสร็จสิ้นแล้ว และผลการออกเสียงประชามติเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ให้ประธานรัฐสภาที่แต่งตั้งขึ้นใหม่ภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปดำเนินการตามมาตรา 256/31 ต่อไป</p> <p>(4) ในกรณีถ้าผลการออกเสียงประชามติไม่เห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ให้ดำเนินการตามมาตรา 256/39</p>		

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p>มาตรา 256/25 การประชุมร่วมกันครั้งแรก ระหว่างคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ และสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญ จะต้อง จัดให้มีขึ้นภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ประธาน รัฐสภาประกาศรายชื่อบุคคลที่ได้รับคัดเลือก เป็นคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญลงใน ราชกิจจานุเบกษา</p> <p>หลังจากการประชุมร่วมกันครั้งแรก ตามวรรคหนึ่ง จะต้องจัดให้มีการประชุมร่วมกัน อย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้งจนกว่าคณะกรรมาธิการ ยกร่างรัฐธรรมนูญหรือสภาที่ปรึกษาการยกร่าง รัฐธรรมนูญจะสิ้นสุดลง</p> <p>ในการประชุมร่วมกันตามมาตรานี้ ให้ประธานสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญ ทำหน้าที่เป็นประธานในที่ประชุม และให้นำ ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา รวมถึงความ ในมาตรา 120 มาตรา 124 และ มาตรา 125 มาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยให้ปฏิบัติกับสมาชิก สภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญเสมือนกับ</p>		

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p>สมาชิกรัฐสภา และให้ปฏิบัติกับคณะกรรมการ ยกร่างรัฐธรรมนูญเสมือนกับคณะรัฐมนตรี ที่ได้รับการอนุญาตให้ชี้แจงต่อที่ประชุมรัฐสภา มาตรา 256/26 ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ที่คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญและรัฐสภา จัดทำและให้ความเห็นชอบ <u>จะต้องมีเนื้อหา ที่สำคัญดังต่อไปนี้ด้วย</u></p> <p>(1) การรับรองความเป็นราชอาณาจักร อันหนึ่งอันเดียวจะแบ่งแยกมิได้</p> <p>(2) การให้มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข</p> <p>(3) การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ และสวัสดิการขั้นพื้นฐาน ของประชาชน</p> <p>(4) การออกแบบสถาบันทางการเมือง ให้มีที่มาที่ยึดโยงกับประชาชน ประชาชนตรวจสอบ ถ่วงดุลได้ และมีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น</p> <p>(5) การวางกลไกที่มีประสิทธิภาพในการป้องกัน ตรวจสอบ และจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบ การใช้อำนาจโดยมิชอบ และผลประโยชน์ทับซ้อน</p>		

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p>(6) การจำกัดขอบเขตการใช้อำนาจรัฐ การควบคุม มิให้องค์กรของรัฐใช้ดุลพินิจตามอำเภอใจ หรือขัดขวางเจตนารมณ์ของประชาชน</p> <p>(7) การสร้างเสริมความเข้มแข็งของหลักนิติธรรม และหลักธรรมาภิบาล รวมถึงการบังคับใช้กฎหมาย อย่างเสมอภาค</p> <p>(8) การบริหารราชการแผ่นดินและ การขับเคลื่อนนโยบายรัฐ ที่ยึดหยุ่น คล่องตัว และตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลง และความต้องการของประชาชน</p> <p>(9) การวางหลักเกณฑ์ให้มีการแก้ไขเพิ่มเติม รัฐธรรมนูญได้ตามฉันทามติของประชาชน หรือผู้แทนที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน มาตรา 256/27 เมื่อคณะกรรมการยกร่าง รัฐธรรมนูญจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ แล้วเสร็จ ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้</p> <p>(1) เสนอร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ให้ ประธานสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อจัดให้มีการประชุมร่วมกันระหว่าง</p>		

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p>คณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญกับสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อให้มีการอภิปรายแสดงความคิดเห็นต่อร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยไม่มีการลงมติ และทำรายงานความเห็นของที่ประชุมร่วมให้แล้วเสร็จภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่คณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่แล้วเสร็จ</p> <p>(2) ให้ประธานกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญเสนอร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่และความเห็นตาม (1) ให้ประธานรัฐสภาจัดให้มีการประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อออกเสียงลงคะแนนให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่ประธานรัฐสภาได้รับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่และความเห็นตาม (1) โดยรัฐสภาจะแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อหาของร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้</p> <p>ในกรณีที่สภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง (1) ได้ ไม่ว่าจะโดยเหตุใด ให้คณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญดำเนินการตามวรรคหนึ่ง (1) ไปฝ่ายเดียว</p>		

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p><u>มาตรา 256/28 การออกเสียงลงคะแนน</u> ตาม<u>มาตรา 256/27</u> วรรคหนึ่ง (2) ให้ใช้วิธีเรียกชื่อ และลงคะแนนโดยเปิดเผย โดยมติเห็นชอบ ของรัฐสภา<u>มาตรา 256/27</u> วรรคหนึ่ง (2) จะต้อง ได้เสียงเกินกึ่งหนึ่งของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ของรัฐสภา</p> <p>ในกรณีที่รัฐสภาพิจารณาไม่แล้วเสร็จภายใน กำหนดเวลาใน<u>มาตรา 256/27</u> วรรคหนึ่ง (2) ให้ถือว่ารัฐสภาให้ความเห็นชอบตามวรรคหนึ่ง</p> <p><u>มาตรา 256/29</u> ในกรณีที่รัฐสภาไม่ให้ความ เห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญ ให้ถือว่า <u>ร่างรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป</u></p>	<p><u>มาตรา 256/14</u> วิธีการพิจารณาและจัดทำ ร่างรัฐธรรมนูญ การประชุม การลงมติ การแต่งตั้ง กรรมาธิการและการดำเนินการของกรรมาธิการ การรักษาระเบียบและความเรียบร้อย และกิจการอื่น เพื่อดำเนินการตามบทบัญญัติของหมวดนี้ ให้ใช้ ข้อบังคับการประชุมของรัฐสภาโดยอนุโลม</p>	<p><u>มาตรา 256/16</u> การพิจารณาและจัดทำ ร่างรัฐธรรมนูญ การประชุม การลงมติ การแต่งตั้ง กรรมาธิการ และการดำเนินการของกรรมาธิการ การรักษาระเบียบและความเรียบร้อย และกิจการอื่น เพื่อดำเนินการตามหมวดนี้ให้นำข้อบังคับ การประชุมรัฐสภามาใช้บังคับโดยอนุโลม</p>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
		<p><u>ให้นำบทบัญญัติมาตรา 120 มาตรา 124 และมาตรา 125 มาใช้กับการประชุมของสภาร่างรัฐธรรมนูญโดยอนุโลม</u></p> <p>มาตรา 256/15 ในการยกร่างรัฐธรรมนูญให้สภาร่างรัฐธรรมนูญแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งทำหน้าที่ยกร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จตามเงื่อนไขและกำหนดเวลา เพื่อเสนอต่อสภาร่างรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วยกรรมการจำนวนอย่างน้อยสี่สิบห้าคน โดยต้องแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญจำนวนอย่างน้อยสองในสามของจำนวนกรรมการทั้งหมด ส่วนจำนวนกรรมการอื่นที่เหลืออาจแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งมิได้เป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญโดยพิจารณาถึงความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ในการทำหน้าที่</p> <p>มาตรา 256/16 เมื่อสภาร่างรัฐธรรมนูญได้จัดทำร่างรัฐธรรมนูญเสร็จสิ้นแล้วให้นำเสนอต่อรัฐสภา โดยสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญมีสิทธิ</p>	<p><u>ให้นำบทบัญญัติมาตรา 120 มาตรา 124 และมาตรา 125 มาใช้บังคับกับการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ และการประชุมของคณะกรรมการธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ โดยอนุโลม</u></p> <p>มาตรา 256/17 เมื่อสภาร่างรัฐธรรมนูญจัดทำร่างรัฐธรรมนูญเสร็จแล้วให้นำเสนอต่อรัฐสภา</p>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p>มาตรา 256/30 ในกรณีที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญ ให้ประธานรัฐสภาส่งร่างรัฐธรรมนูญให้นายกรัฐมนตรีและคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในเจ็ดวัน เพื่อดำเนินการจัดให้มีการออกเสียงประชามติว่า จะเห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่ ตามกฎหมายว่าด้วยการออกเสียงประชามติ</p> <p>เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญนี้</p> <p>ให้คณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญจัดทำคำอธิบายสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญโดยสรุป ในลักษณะที่ประชาชนจะสามารถเข้าใจเนื้อหาของร่างรัฐธรรมนูญได้โดยสะดวก</p>	<p>เข้าชี้แจงประกอบร่างรัฐธรรมนูญนั้นในที่ประชุมของรัฐสภาได้ โดยให้รัฐสภาพิจารณาเป็นสามวาระ</p> <p>(1) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่ง ขึ้นรับหลักการ ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนน โดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วย ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาซึ่งในจำนวนนี้ต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร และต้องมีสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา</p> <p>(2) การพิจารณาในวาระที่สองขึ้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา โดยการออกเสียงในวาระที่สองนี้ ให้ถือเสียงข้างมากเป็นประมาณ</p> <p>(3) เมื่อการพิจารณาวาระที่สองเสร็จสิ้นแล้ว ให้รอไว้สิบห้าวัน เมื่อพ้นกำหนดนี้แล้วให้รัฐสภาพิจารณาในวาระที่สามต่อไป</p>	<p>ให้รัฐสภาพิจารณาเพื่อให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รับร่างรัฐธรรมนูญ หากรัฐสภาพิจารณาไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาดังกล่าวให้ถือว่ารัฐสภาให้ความเห็นชอบตามร่างรัฐธรรมนูญที่เสนอมา</p> <p>เมื่อรัฐสภาได้ให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญแล้ว หรือเมื่อพ้นกำหนดเวลาตามวรรคสอง แล้วแต่กรณี ให้ประธานรัฐสภาแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบ และให้ส่งร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวไปยังคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยไม่ชักช้า เพื่อให้การออกเสียงประชามติว่า จะเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวหรือไม่</p> <p>กรณีที่รัฐสภามีความเห็นควรให้แก้ไขเพิ่มเติมให้ส่งร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวคืนไปยังสภาว่า รัฐธรรมนูญ และให้สภาว่ารัฐธรรมนูญพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมตามความเห็นของรัฐสภาหรือลงมติยืนยันร่างรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี ภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่รับร่างรัฐธรรมนูญคืน โดยการลงมติ</p>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p><u>ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีหน้าที่</u> <u>ในการดำเนินการจัดให้มีการออกเสียงประชามติ</u> <u>และประกาศผลการออกเสียงประชามติ</u></p> <p><u>ให้รัฐสภา คณะรัฐมนตรี คณะกรรมการ</u> <u>การเลือกตั้ง และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง</u> <u>จัดพิมพ์ร่างรัฐธรรมนูญและคำอธิบายสาระสำคัญ</u> <u>ของร่างรัฐธรรมนูญตามวรรคสองเพื่อเผยแพร่</u> <u>ด้วยวิธีการใด ๆ ให้ประชาชนทราบได้โดยสะดวก</u> <u>และเป็นการทั่วไป โดยคุ้มครองเสรีภาพ</u> <u>ในการแสดงความคิดเห็นและเสรีภาพ</u> <u>ในการแสดงออกของประชาชน</u></p>	<p>(4) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สาม ขั้นสุดท้าย ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของ จำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา โดยในจำนวนนี้ต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จากพรรคการเมืองที่มีสมาชิกมิได้ดำรงตำแหน่ง รัฐมนตรี เห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าร้อยละยี่สิบ ของทุกพรรคการเมืองดังกล่าวรวมกัน และมี สมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้า ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา</p> <p>มาตรา 256/17 เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบ ต่อร่างรัฐธรรมนูญเสร็จสิ้นแล้ว ให้ประธานรัฐสภา นำร่างรัฐธรรมนูญส่งให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง ภายในเจ็ดวัน เพื่อจัดให้มีการออกเสียงประชามติ ของประชาชนว่าจะเห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับใหม่หรือไม่</p>	<p>ยืนยันต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสาม ของจำนวนสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญทั้งหมด เท่าที่มีอยู่ และเมื่อสภาร่างรัฐธรรมนูญได้แก้ไข เพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญหรือได้ลงมติยืนยัน ร่างรัฐธรรมนูญแล้วให้แจ้งผลการพิจารณาหรือ การลงมติยืนยันดังกล่าวไปยังประธานรัฐสภา เพื่อให้รัฐสภาได้พิจารณาให้ความเห็นชอบ และหากรัฐสภาได้ให้ความเห็นชอบให้ดำเนินการ สร้างรัฐธรรมนูญให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง จัดให้มีการออกเสียงประชามติ</p> <p>หากรัฐสภาโดยมติด้วยเสียงจำนวนสองในสาม ของจำนวนสมาชิกเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาไม่ ให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญหรือหากสภาร่าง รัฐธรรมนูญไม่ลงมติยืนยันด้วยคะแนนเสียง ไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกสภาร่าง รัฐธรรมนูญทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ภายในกำหนดเวลา ตามวรรคสี่ ให้ถือว่าร่างรัฐธรรมนูญเป็นอันตกไป และให้สภาร่างรัฐธรรมนูญจัดทำร่างรัฐธรรมนูญใหม่ ให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่พ้น</p>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
		<p>มาตรา 256/18 ให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง ประกาศกำหนดวันออกเสียงประชามติซึ่งต้องไม่เร็วกว่าหนึ่งร้อยยี่สิบวันและไม่ช้ากว่าหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่รับร่างรัฐธรรมนูญจากรัฐสภา วันออกเสียงประชามติให้กำหนดเป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักรตั้งแต่วเวลาแปดนาฬิกาจนถึงเวลาสิบเจ็ดนาฬิกา สำหรับหลักเกณฑ์และวิธีการออกเสียงประชามติให้ เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้</p> <p>มาตรา 256/19 ให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะรัฐมนตรีและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง จัดให้มีการเผยแพร่เนื้อหาของร่างรัฐธรรมนูญ ให้ประชาชนรับทราบเป็นการทั่วไปผ่าน สื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ เวทีแสดงความคิดเห็น และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ทุกประเภท โดยให้ผู้เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญ</p>	<p>กำหนดเวลาตามวรรคสี่ และให้ดำเนิน กระบวนการตามมาตรา 256/15 ถึงมาตรา 256/17 โดยอนุโลม</p> <p>มาตรา 256/18 ให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง ประกาศกำหนดวันออกเสียงประชามติภายใน ระยะเวลาที่กำหนดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการออกเสียงประชามตินับแต่วันที่ได้รับร่าง รัฐธรรมนูญจากรัฐสภา วันออกเสียงประชามติ ให้กำหนดเป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร ตั้งแต่วเวลาแปดนาฬิกาจนถึงเวลาสิบเจ็ดนาฬิกา สำหรับหลักเกณฑ์และวิธีการออกเสียงประชามติ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้</p> <p>ให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะรัฐมนตรี และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องจัดให้มีการเผยแพร่ เนื้อหาของร่างรัฐธรรมนูญให้ประชาชนรับทราบ เป็นการทั่วไปผ่านสื่อมวลชน เวทีแสดงความคิดเห็น และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ทุกประเภท โดยให้ ผู้ที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญ</p>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p>มาตรา 256/31 ในกรณีที่ผลการออกเสียง ประชามติเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญ ให้ประธานรัฐสภานำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้า ทูลกระหม่อมถวายภายในสามสิบวันนับแต่ วันประกาศผลการออกเสียงประชามติ เพื่อให้ พระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และเมื่อ ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว ให้ประกาศใน ราชกิจจานุเบกษาและใช้บังคับได้ โดยให้ ประธานรัฐสภาลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ</p> <p>มาตรา 256/32 ในกรณีที่ผลการออกเสียง ประชามติไม่เห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญ ให้ร่างรัฐธรรมนูญเป็นอันตกไป</p>	<p>และไม่เห็นด้วยได้แสดงความคิดเห็นโดยเสรี ภายใต้กรอบของกฎหมาย</p> <p>มาตรา 256/20 เมื่อการออกเสียงประชามติ เสร็จสิ้นแล้ว ให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง ประกาศผลการออกเสียงประชามติให้แล้วเสร็จ ภายในสิบห้าวันนับแต่วันออกเสียงประชามติ หากผลการออกเสียงเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญ ให้ดำเนินการมาตรา 256/21 ต่อไป แต่หากผล การออกเสียงประชามติไม่เห็นชอบด้วยกับ ร่างรัฐธรรมนูญ ให้ร่างรัฐธรรมนูญนั้นตกไป และให้แจ้งผลการออกเสียงประชามติให้ ประธานรัฐสภาทราบโดยเร็ว</p> <p>มาตรา 256/21 เมื่อผลการออกเสียงประชามติ เห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญ ให้ประธาน รัฐสภานำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อม ถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และให้นำบทบัญญัติมาตรา 81 วรรคสอง และมาตรา 146 มาใช้บังคับโดยอนุโลมโดยให้ ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนอง พระบรมราชโองการ</p>	<p>ได้แสดงความคิดเห็นโดยเสรีภายใต้กรอบ ของกฎหมาย</p> <p>เมื่อการออกเสียงประชามติเสร็จสิ้นแล้ว ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลการออกเสียง ประชามติให้แล้วเสร็จภายในสิบห้าวันนับแต่วัน ออกเสียงประชามติ หากคะแนนการออกเสียง ประชามติเห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญให้ดำเนินการ ตามมาตรา 256 (7) ต่อไป แต่หากคะแนน การออกเสียงประชามติไม่เห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญ ให้ร่างรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป และให้แจ้งผล การออกเสียงประชามติให้ประธานรัฐสภาหรือ ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญแล้วแต่กรณีทราบโดยเร็ว</p> <p>มาตรา 256/19 เมื่อผลการออกเสียงประชามติ เห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญ ให้ประธานรัฐสภา หรือประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี นำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย และให้นำบทบัญญัติมาตรา 81 วรรคสอง และมาตรา 146 มาใช้บังคับโดยอนุโลม และให้ ประธานรัฐสภาหรือประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ</p>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p>มาตรา 256/33 เมื่อร่างรัฐธรรมนูญได้ ประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้ใช้บังคับเป็น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ให้คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญจัดทำ ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ โดยดำเนินการดังต่อไปนี้ ภายในกำหนดเวลา ตามมาตรา 256/15 (2)</p> <p>(1) เมื่อคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ จัดทำร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ฉบับใดแล้วเสร็จ ให้ประธานกรรมการยกร่าง รัฐธรรมนูญเสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวให้ประธานสภาที่ปรึกษา การยกร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อจัดให้มีการประชุม ร่วมกันระหว่างคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ กับสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ มีการอภิปรายแสดงความคิดเห็นต่อ ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ฉบับดังกล่าวโดยไม่มีการลงมติ และทำรายงาน ความเห็นของที่ประชุมร่วมให้แล้วเสร็จภายใน</p>		

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p>สืบหาวันนับแต่วันที่คณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญจัดทำร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนั้นแล้วเสร็จ</p> <p>(2) ให้ประธานกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญเสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและความเห็นตาม (1) ให้ประธานรัฐสภาจัดให้มีการประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อออกเสียงลงคะแนนให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น ภายในสืบหาวันนับแต่วันที่ประธานรัฐสภาได้รับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและความเห็นตาม (1) โดยรัฐสภาจะแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อหาของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญมิได้</p> <p>ในกรณีที่สภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง (1) ได้ ไม่ว่าจะโดยเหตุใด ให้คณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญดำเนินการตามวรรคหนึ่ง (1) ไปฝ่ายเดียว</p>		

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p>มาตรา 256/34 การออกเสียงลงคะแนนตามมาตรา 256/33 วรรคหนึ่ง (2) ให้ใช้วิธีลงคะแนนโดยเปิดเผย โดยมติเห็นชอบของรัฐสภามาตรา 256/33 วรรคหนึ่ง (2) จะต้องได้เสียงเกินกึ่งหนึ่งของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสองสภา</p> <p>ในกรณีที่รัฐสภาพิจารณาไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาในมาตรา 256/33 วรรคหนึ่ง (2) ให้ถือว่ารัฐสภาให้ความเห็นชอบตามวรรคหนึ่ง</p> <p>มาตรา 256/35 ในกรณีที่ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับใดได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาตามมาตรา 256/34 ให้ประธานรัฐสภานำร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายภายในยี่สิบวันนับแต่วันที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบ และเมื่อทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาและใช้บังคับได้ โดยให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ</p>		

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p><u>มาตรา 256/36 ในกรณีที่ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับใดไม่ได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา หรือคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอต่อรัฐสภาไม่ทันภายในกำหนดเวลาตามมาตรา 256/15 (2) ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของรัฐสภาในการจัดทำและพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญต่อไป</u></p> <p><u>มาตรา 256/37 คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลงในกรณีดังต่อไปนี้</u></p> <p>(1) <u>คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญมีจำนวนกรรมการเหลืออยู่ไม่ถึงกึ่งหนึ่ง</u></p> <p>(2) <u>คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญจัดทำร่างรัฐธรรมนูญไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาตามมาตรา 256/15 (1)</u></p> <p>(3) <u>เมื่อร่างรัฐธรรมนูญตกไปตามมาตรา 256/29 หรือ 256/32</u></p> <p>(4) <u>คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญจัดทำพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามที่กำหนด</u></p>		

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพรินธุ์ วัชรสินธุ์ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p>ในรัฐธรรมนูญไม่แล้วเสร็จภายในกำหนด ระยะเวลาตามมาตรา 256/15 (2)</p> <p>(5) เมื่อร่างรัฐธรรมนูญได้ประกาศ ในราชกิจจานุเบกษาให้ใช้บังคับเป็นรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทยและรัฐสภาได้ดำเนินการ พิจารณาและลงมติเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการยกร่าง รัฐธรรมนูญจัดทำและนำเสนอต่อรัฐสภา ตามมาตรา 256/33 แล้ว</p> <p>ในกรณีที่คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ สิ้นสุดลงตามวรรคหนึ่ง (2) ให้ดำเนินการจัด ให้มีคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ ตามหมวดนี้ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันสิ้นสุด ระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง (2) ทั้งนี้ บุคคลผู้ เคยเป็นกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญชุดเดิม จะเป็นกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญอีกไม่ได้</p> <p>มาตรา 256/38 สภาที่ปรึกษาการยกร่าง รัฐธรรมนูญสิ้นสุดลงในกรณีดังต่อไปนี้</p>	<p>มาตรา 256/22 สภาร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลง ในกรณีดังต่อไปนี้</p>	<p>มาตรา 256/20 สภาร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลง ในกรณี ดังต่อไปนี้</p>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p>(1) คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญจัดทำร่างรัฐธรรมนูญไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาตามมาตรา 256/15 (1)</p> <p>(2) เมื่อร่างรัฐธรรมนูญตกไปตามมาตรา 256/29 หรือ 256/32</p> <p>(3) คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญจัดทำพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามที่กำหนดในรัฐธรรมนูญไม่แล้วเสร็จ ภายในกำหนดระยะเวลาตามมาตรา 256/15 (2)</p> <p>(4) เมื่อร่างรัฐธรรมนูญได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้ใช้บังคับเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และรัฐสภาได้ดำเนินการพิจารณาและลงมติเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมาธิการยกร่าง</p>	<p>(1) สภาร่างรัฐธรรมนูญมีจำนวนสมาชิกเหลืออยู่ไม่ถึงกึ่งหนึ่ง</p> <p>(2) สภาร่างรัฐธรรมนูญจัดทำร่างรัฐธรรมนูญไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาตามมาตรา 256/10</p> <p>(3) เมื่อร่างรัฐธรรมนูญได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้ใช้บังคับเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย</p> <p>(4) เมื่อร่างรัฐธรรมนูญตกไป</p>	<p>(1) สภาร่างรัฐธรรมนูญมีจำนวนสมาชิกเหลืออยู่ไม่ถึงกึ่งหนึ่ง</p> <p>(2) สภาร่างรัฐธรรมนูญจัดทำร่างรัฐธรรมนูญไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาตามมาตรา 256/15 วรรคหนึ่ง</p> <p>(3) เมื่อร่างรัฐธรรมนูญตกไปตามมาตรา 256/17 วรรคท้าย</p> <p>(4) เมื่อร่างรัฐธรรมนูญได้ประกาศใช้บังคับเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว</p>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพรินธุ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p>รัฐธรรมนูญจัดทำและนำเสนอต่อรัฐสภา ตามมาตรา 256/33 แล้ว</p> <p>ในกรณีที่สภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญ สิ้นสุดลงตามวรรคหนึ่ง (1) ให้ดำเนินการจัดให้มี สภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ ตามหมวดนี้ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันสิ้นสุด ระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง (1)</p> <p>มาตรา 256/39 ในกรณีร่างรัฐธรรมนูญ ที่ยกหรือจัดทำขึ้นตามหมวดนี้ตกไป คณะรัฐมนตรี หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิก ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิก ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีสิทธิเสนอ ญัตติต่อรัฐสภา เพื่อให้รัฐสภามีมติให้มีการจัดทำ ร่างรัฐธรรมนูญตามหมวดนี้ก็ได้</p>	<p>ในกรณีที่สภาร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลง ตามวรรคหนึ่ง (1) หรือ (2) ให้ดำเนินการจัดให้มี สภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ตามหมวดนี้ ภายใน เก้าสิบวันนับแต่วันที่สภาร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลง ตามวรรคหนึ่ง ทั้งนี้ บุคคลผู้ที่เคยเป็นสมาชิก สภาร่างรัฐธรรมนูญชุดเดิมจะเป็นสมาชิก สภาร่างรัฐธรรมนูญอีกไม่ได้</p> <p>มาตรา 256/23 ถ้าร่างรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้น ตามหมวดนี้ตกไป คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสาม ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของ สภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภาและ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า หนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ของทั้งสองสภา มีสิทธิเสนอญัตติต่อรัฐสภาเพื่อให้ รัฐสภามีมติให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ตามความในหมวดนี้ก็ได้ การออกเสียง</p>	<p>มาตรา 256/21 ถ้าร่างรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้น ตามหมวดนี้ตกไป สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิก ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิก ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีสิทธิเสนอ ญัตติต่อรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภามีมติให้มีการจัดทำ ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามหมวดนี้ก็ได้ การออกเสียงลงคะแนนให้ความเห็นชอบของ</p>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p><u>การออกเสียงลงคะแนนตามวรรคหนึ่ง ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย โดยมติเห็นชอบของรัฐสภาตามวรรคหนึ่ง จะต้องได้เสียงเกินกึ่งหนึ่งของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสองสภา</u></p> <p><u>เมื่อรัฐสภามีมติอย่างหนึ่งอย่างใดตามวรรคหนึ่งแล้ว จะมีการเสนอญัตติตามวรรคหนึ่งอีกมิได้เว้นแต่จะมีการเลือกตั้งทั่วไปครั้งใหม่”</u></p> <p><u>มาตรา 5 ให้สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรจัดงบประมาณ สถานที่ เจ้าหน้าที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกแก่คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญและสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญ คณะอนุกรรมการซึ่งคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญแต่งตั้ง และคณะกรรมการซึ่งสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญแต่งตั้ง เพื่อประโยชน์แก่การจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และการจัดทำ</u></p>	<p><u>ลงคะแนนให้ความเห็นชอบของรัฐสภาให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ</u></p> <p><u>เมื่อรัฐสภามีมติอย่างหนึ่งอย่างใดตามวรรคหนึ่งแล้ว จะมีการเสนอญัตติตามวรรคหนึ่งอีกมิได้เว้นแต่จะมีการเลือกตั้งทั่วไปครั้งใหม่”</u></p>	<p><u>รัฐสภาต้องได้เสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ทั้งนี้บุคคลผู้ที่เคยเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญจะเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญอีกมิได้</u></p> <p><u>เมื่อรัฐสภามีมติอย่างหนึ่งอย่างใดตามวรรคหนึ่งแล้วจะมีการเสนอญัตติตามวรรคหนึ่งอีกมิได้เว้นแต่จะมีการเลือกตั้งทั่วไปครั้งใหม่แล้ว”</u></p>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	<p>ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนให้สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร จัดค่าใช้จ่าย สิ่งอำนวยความสะดวก ในการเดินทางและการปฏิบัติงานและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ด้วยการเบิกเบี้ยประชุม ค่าตอบแทน ค่าใช้จ่าย ค่าพาหนะ ค่ารักษาพยาบาลของกรรมการ ยกร่างรัฐธรรมนูญและสมาชิกสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญ อนุกรรมการ ซึ่งคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญแต่งตั้ง และกรรมาธิการซึ่งสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญแต่งตั้ง ให้เบิกจ่ายจากสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร</p> <p>มาตรา 6 ในวาระเริ่มแรก ให้ดำเนินการเลือกตั้งบุคคลที่สมควรได้รับการคัดเลือกเป็นกรรมการ ยกร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/2 (1) และสมาชิกสภาที่ปรึกษาการยกร่างรัฐธรรมนูญ</p>		

<p>รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560</p>	<p>ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)</p>	<p>ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)</p>	<p>ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)</p>
	<p>ตามมาตรา 256/7 วรรคหนึ่ง (2) ให้แล้วเสร็จ ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่รัฐธรรมนูญนี้ มีผลใช้บังคับ โดยให้วันออกเสียงเลือกตั้ง เป็นวันเดียวกัน</p> <p>มาตรา 7 ในระหว่างที่พระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญตามที่กำหนดในรัฐธรรมนูญ ฉบับใหม่ ยังไม่มีผลใช้บังคับ ให้พระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญที่ออกตามความรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ยังมีผลใช้บังคับต่อไปเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญฉบับใหม่</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>.....</p> <p>.....</p>	<p>.....</p> <p>.....</p>

ส่วนที่ 2

บทวิเคราะห์

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... ตามที่ นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ และรองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ ซึ่งได้เสนอต่อรัฐสภาโดยสรุปประเด็นที่สำคัญได้ ดังนี้

1. การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

1.1 ความมุ่งหมายของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560¹

โดยที่รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ เป็นกฎหมายที่กำหนดรูปแบบของประเทศ และองค์ภาพในการบริหารกิจการบ้านเมือง และที่สำคัญความสัมพันธ์ขององค์ภาพดังกล่าว เป็นเสมือนสัญญาประชาคมที่จะยอมให้รัฐมีบทบาทในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้มากน้อยเพียงใด ภายใต้เงื่อนไขอย่างไรก็ตาม แต่แม้จะเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ในยามที่สถานการณ์เปลี่ยนแปลงไป หรือความต้องการของประชาชนเปลี่ยนแปลง ก็อาจมีความจำเป็นต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมได้ ในรัฐธรรมนูญ จึงต้องมีบทบัญญัติว่าด้วยวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไว้โดยเฉพาะ ซึ่งตามปกติจะมีวิธีการแก้ไข ใน 2 ระดับ คือ สามารถแก้ไขได้ง่าย หรือแก้ไขได้ยาก ซึ่งตามปกติในนานาประเทศ การแก้ไขรัฐธรรมนูญ จะกำหนดให้มีการแก้ไขได้ยากกว่าการแก้ไขกฎหมายปกติ แต่แม้กระนั้นระดับความยากก็ยังมีหลายระดับ สุดแต่ภูมิหลังหรือความประสงค์ของประชาชนในขณะที่เกิดรัฐธรรมนูญขึ้น ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดวิธีการแก้ไขรัฐธรรมนูญไว้เป็น 2 ระดับ คือ ระดับที่สำคัญมากจะกำหนดให้การแก้ไขเป็นไปได้ยากมาก ส่วนระดับที่ไม่มีผลกระทบต่อรูปแบบของรัฐหรือโครงสร้างทางการเมืองมากนัก จะกำหนดให้แก้ไขได้ในระดับที่ยากกว่าปกติ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายเป็นสำคัญ เหตุที่แยกเป็น 2 ระดับเช่นนี้ เนื่องจากรัฐธรรมนูญนี้ได้มีเจตนารมณ์ที่จะให้มีการพัฒนาปฏิรูปการเมืองให้เป็นไปโดยสุจริต ขจัดการทุจริตคอร์รัปชันให้ลดน้อยหรือหมดไป จึงมีความจำเป็นต้องสร้างกลไกต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางให้มีการดำเนินการไปสู่ผลสัมฤทธิ์ดังกล่าว การแก้ไขรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวจึง กำหนดให้ทำได้ยากมากขึ้นกว่าปกติ โดยกำหนดให้ต้องผ่านการทำประชามติจากประชาชนก่อนการแก้ไขเพิ่มเติมจึงจะเกิดผล แต่ในกรณีที่เป็นการแก้ไขบทบัญญัติที่ไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว จะกำหนดให้ทำได้ยากกว่าปกติ เพื่อให้มีการคำนึงถึงทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง อันเป็นการป้องกันมิให้ใช้เสียงข้างมาก โดยไม่คำนึงถึงเสียงข้างน้อยอย่างที่เคยปรากฏในอดีต

¹ คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ. (2562). ความมุ่งหมายและคำอธิบายประกอบรายมาตราของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. น. 453-454, 458-459.

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้เป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

(1) ห้ามแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบของรัฐ (มาตรา 255)

(2) การแก้ไขเพิ่มเติมในเรื่องต่อไปนี้ 1) หมวด 1 บททั่วไป 2) หมวด 2 พระมหากษัตริย์ 3) หมวด 15 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ 4) เรื่องที่เกี่ยวกับคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ และ 5) เรื่องที่เกี่ยวกับหน้าที่หรืออำนาจของศาล หรือองค์กรอิสระ หรือเรื่องที่ทำให้ศาลหรือองค์กรอิสระไม่อาจปฏิบัติตามหน้าที่หรืออำนาจได้ กำหนดให้รัฐสภาเป็นผู้พิจารณาญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่เสนอโดยสมาชิกวุฒิสภา คณะรัฐมนตรี หรือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 50,000 คน (มาตรา 256) แล้ว ต้องจัดให้มีการออกเสียงประชามติด้วย

(3) การแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติอื่นใดต้องผ่านความเห็นชอบของรัฐสภา ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมืองที่สมาชิกไม่ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎร หรือรองประธานสภาผู้แทนราษฎร เห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของทุกพรรคการเมืองดังกล่าวรวมกัน และต้องมีสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา

สำหรับญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องเสนอเป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมต่อรัฐสภา และให้รัฐสภาพิจารณาเป็น 3 วาระ ดังนี้

วาระที่หนึ่ง ขึ้นรับหลักการ การออกเสียงลงคะแนนใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องได้รับคะแนนเสียงเห็นชอบในการแก้ไขเพิ่มเติมนั้น ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ซึ่งในจำนวนนี้ต้องมีสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา ทั้งนี้ เนื่องจากการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและมีผลใช้บังคับกับประชาชนทุกคน การออกเสียงลงคะแนนจึงต้องเกิดจากความร่วมมือกันและความเห็นชอบร่วมกันของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา

วาระที่สอง ขึ้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา การออกเสียงให้ถือเสียงข้างมาก แต่หากเป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่ประชาชนเป็นผู้เสนอ ต้องเปิดโอกาสให้ผู้แทนของประชาชนที่เข้าชื่อเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมแสดงความคิดเห็นด้วย เมื่อการพิจารณาวาระที่สองเสร็จสิ้นแล้ว ให้ออกไว้ 15 วัน เมื่อพ้นกำหนดให้รัฐสภาพิจารณาในวาระที่สามต่อไป

วาระที่สาม เป็นขั้นสุดท้าย การออกเสียงลงคะแนนให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องได้รับคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา โดยในจำนวนนี้ต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมืองที่สมาชิกไม่ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎร หรือรองประธานสภาผู้แทนราษฎร เห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของทุกพรรคการเมืองดังกล่าวรวมกัน และต้องมีสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามความเห็นชอบร่วมกันของทุกพรรคการเมืองและด้วยความเห็นชอบสมาชิกวุฒิสภา เพื่อป้องกันปัญหาการลงมติการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญโดยใช้เสียงข้างมากและไม่คำนึงถึงเสียงข้างน้อยได้

1.2 ปัญหาการออกเสียงลงคะแนนเห็นชอบในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ให้อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นอำนาจของรัฐสภาที่เป็นอำนาจฝ่ายนิติบัญญัติ โดยมีปัญหาของกระบวนการพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ดังนี้

ในวาระที่หนึ่ง ชั้นรับหลักการตามมาตรา 256 (3) ได้กำหนดว่า การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งชั้นรับหลักการ ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผยและต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ซึ่งในจำนวนนี้ต้องมีสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภาที่กำหนดว่าให้มีจำนวนคะแนนเสียงต้องมีสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา เพื่อให้สมาชิกวุฒิสภามีส่วนร่วมในการเห็นชอบด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มิใช่อาศัยเพียงคะแนนเสียงของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น และเพื่อต้องการถ่วงดุลไม่ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใช้เสียงข้างมากในแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้โดยไม่สนใจเสียงข้างน้อย แต่เมื่อมองอีกด้านหนึ่ง การกำหนดเช่นนี้ทำให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นปัญหาสำคัญของรัฐธรรมนูญไทย เนื่องจากกำหนดกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไว้อย่างยากและซับซ้อนมาก และแสดงให้เห็นว่าอำนาจของคะแนนเสียงในการลงมติเห็นชอบในวาระที่หนึ่งชั้นรับหลักการในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญของวุฒิสภามีมากกว่าอำนาจของคะแนนเสียงที่สมาชิกวุฒิสภาได้ลงคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

ในวาระที่สาม ชั้นสุดท้ายตามมาตรา 256 (6) เมื่อพิจารณาเงื่อนไขการให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่จะต้องสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมืองที่สมาชิกมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือรองประธานสภาผู้แทนราษฎร เห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของทุกพรรคการเมืองดังกล่าวรวมกันด้วยนั้น เนื่องจากมีความมุ่งหมายที่จะให้เกิดฉันทามติในการแก้ไขเพิ่มเติมจากพรรคการเมืองฝ่ายค้านด้วย แต่ความเป็นจริงแล้วก็จะมีพรรคการเมืองที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมืองที่สมาชิกมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือรองประธานสภาผู้แทนราษฎรได้เข้าร่วมเป็นพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลมาโดยตลอด ทำให้มีพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรไม่ตรงกับความเป็นจริง องค์กรประกอบดังกล่าวจึงมิได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการให้มีฉันทามติแต่อย่างใด เนื่องจากในสัดส่วนดังกล่าวมิได้ประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมืองฝ่ายค้านเท่านั้น เพราะยังมีพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลอีกจำนวนหนึ่งที่มีได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี และไม่มีตำแหน่งเป็นประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือรองประธานสภาผู้แทนราษฎรอยู่ในสภาผู้แทนราษฎรด้วย จึงมิใช่การสร้างฉันทามติจากพรรคการเมืองฝ่ายค้านแต่อย่างใด ส่งผลต่อการคิดคะแนนเสียงจากพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญและเป็นช่องทางหนึ่งที่จะหลบเลี่ยงเพื่อให้ได้คะแนนเสียงจากพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรที่มีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของทุกพรรคการเมืองดังกล่าวรวมกัน

1.3 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การจัดทำรัฐธรรมนูญใหม่ทั้งฉบับ

ปัญหาว่าองค์กรผู้ทรงอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจะสามารถใช้อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ “ทั้งฉบับ” หรือใช้กระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดเอาไว้ “จัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่” ขึ้นทั้งฉบับเพื่อแทนที่รัฐธรรมนูญฉบับที่บังคับใช้อยู่อันมีผลเป็นการยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวได้หรือไม่ ในแวดวงวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญไทยนั้น มีความเห็นต่อประเด็นปัญหาดังกล่าวอยู่ 2 ความเห็นด้วยกัน ดังนี้

ความเห็นที่ 1 องค์กรผู้ทรงอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไม่สามารถอาศัยอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญของตนเข้าไปดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ “ทั้งฉบับ” ได้ หากการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นเป็นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญอย่างสิ้นเชิงโดยไม่หลงเหลือ “สาระสำคัญ” หรือ “ความคิดอันเป็นรากเหง้า” อันมีอยู่ในรัฐธรรมนูญฉบับเดิมเอาไว้เลย ทั้งนี้ เนื่องจากการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ หมายถึง การแก้ไขของเดิมหรือเพิ่มเติมของเดิมขึ้น ซึ่งจะต้องรักษาสาระสำคัญอันมีอยู่แต่เดิมไว้ เพียงแต่แก้ไขเปลี่ยนแปลง ตกแต่งให้ดีขึ้นเท่านั้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญย่อมหมายถึงการทำให้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญเปลี่ยนแปลงไปโดยยังคงรักษา “โครงสร้างของรัฐธรรมนูญเดิม” เอาไว้ด้วยเท่านั้น นอกจากนี้ การที่ผู้ทรงอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่แทนที่รัฐธรรมนูญฉบับเดิมนั้น อาจถือว่าเป็นการกระทำที่เกินขอบอำนาจที่ได้รับมอบมาจากอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิมเพราะการกระทำดังกล่าว ถือว่าเป็นการยกเลิกรัฐธรรมนูญทั้งฉบับซึ่งเป็นสิ่งที่รัฐธรรมนูญมิได้มอบอำนาจให้ไว้

ความเห็นที่ 2 องค์กรผู้ทรงอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญสามารถอาศัยอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญของตนเข้าไปดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ “ทั้งฉบับ” หรือสามารถใช้กระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดเอาไว้ “จัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่” ขึ้นทั้งฉบับและประกาศใช้แทนที่รัฐธรรมนูญฉบับที่บังคับใช้อยู่เดิม อันมีผลเป็นการยกเลิกรัฐธรรมนูญนั้นไปในตัวได้เสมอ ทั้งนี้ เนื่องจากการใช้อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นถือว่าเป็นการใช้อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญรูปแบบหนึ่ง โดยถือว่าเป็นอำนาจที่ต่อเนื่องมาจากอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิม ในทางวิชาการจึงเรียกอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญว่า “อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญที่ได้รับมาจากอำนาจดั้งเดิมหรืออำนาจในการเปลี่ยนแปลงองค์กรที่ได้รับมอบมาจากอำนาจในการก่อตั้งองค์กร” และยังสามารถเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า “อำนาจพิจารณาใหม่” ซึ่งไม่ใช่เป็นแต่เพียงอำนาจในการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติรัฐธรรมนูญที่ใช้อยู่บางบทบางมาตราเท่านั้น แต่ยังคงครอบคลุมไปถึงอำนาจที่จะจัดทำรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ทั้งฉบับด้วย นักกฎหมายฝ่ายหลังบางคนยังมีความเห็นต่อไปอีกว่า การยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับหนึ่งนั้นอาจทำได้เสมอ แม้ไม่มีบทบัญญัติกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญก็ตาม โดยยกตัวอย่างกรณีพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475 ที่ไม่มีบทบัญญัติใดบอกวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมหรือวิธียกเลิกรัฐธรรมนูญไว้ แต่พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองดังกล่าวก็ได้ถูกยกเลิกไปโดยการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 เช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2490 ซึ่งถูกยกเลิกไปโดยการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492

เมื่อพิจารณาจากมุมมองในทางรูปแบบแล้ว องค์กรผู้ทรงอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญย่อมสามารถดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้ทั้งฉบับหรือเพื่อจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้นแทนที่

รัฐธรรมนูญฉบับที่บังคับใช้อยู่ได้ トラบใดที่ข้อจำกัดในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่รัฐธรรมนูญบัญญัติเอาไว้ โดยขัดแย้ง ไม่ว่าจะข้อจำกัดในทางรูปแบบและกระบวนการก็ดี ข้อจำกัดในทางเวลาที่ดี หรือข้อจำกัดในทางเนื้อหาที่ดี ยังคงได้รับความเคารพและไม่ถูกล่วงละเมิดโดยองค์กรผู้ทรงอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ยกตัวอย่างเช่น กระบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งเกิดจากการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับที่ใช้บังคับอยู่ก่อนหน้า คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 โดยใช้วิธีการ “เพิ่มเติม” บทบัญญัติหมวดใหม่ว่าด้วยการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่กำหนดให้มีการจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นเพื่อดำเนินการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เข้าไปในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ซึ่งจะเห็นได้ว่ากระบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 นั้น เกิดขึ้นจากการใช้อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ที่ได้ดำเนินการโดยชอบด้วยข้อจำกัดในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 กำหนดเอาไว้ทุกประการ ดังนั้น การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญครั้งดังกล่าวและรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่ตามมา นั้น จึงไม่ถือว่าเป็นกระบวนการที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

หากพิจารณาจากมุมมองในทางเนื้อหาแล้ว คำตอบต่อปัญหาดังกล่าวอาจจะแตกต่างออกไป เนื่องจากมุมมองดังกล่าวถือว่าข้อจำกัดในทางเนื้อหาต่ออำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้น ไม่จำเป็นต้องเป็นข้อจำกัดที่บัญญัติเอาไว้โดยชัดแจ้งในรัฐธรรมนูญเสมอไปเท่านั้น หากแต่ยังรวมไปถึงข้อจำกัดในทางเนื้อหาโดยปริยายที่ไม่ได้บัญญัติเอาไว้โดยชัดแจ้งในรัฐธรรมนูญด้วย เพราะแนวความคิดนี้มองว่ารัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรนั้นไม่ได้เป็นเพียงเอกสารทางกฎหมายที่บรรจุกฎหมายในการปกครองสังคมใดสังคมหนึ่งเอาไว้เท่านั้น หากแต่เป็นสิ่งซึ่งบรรจุคุณค่าต่าง ๆ ที่สังคมนั้นให้การยอมรับนับถือด้วย ดังนั้น รัฐธรรมนูญทุกฉบับจึงมีหลักการพื้นฐานสำคัญของแต่ละฉบับอยู่เสมอ หลักการพื้นฐานสำคัญเหล่านี้เปรียบเสมือนกับโครงสร้างที่ค้ำจุนการดำรงอยู่ของรัฐธรรมนูญฉบับนั้น เปรียบเสมือนกับสิ่งซึ่งบ่งบอกถึง “อัตลักษณ์ของรัฐธรรมนูญ” หรือเปรียบเสมือนกับ “จิตวิญญาณ” หรือ “รหัสพันธุกรรม” ของรัฐธรรมนูญเลยทีเดียว เพราะหากปราศจากหลักการพื้นฐานสำคัญเหล่านั้นแล้ว รัฐธรรมนูญฉบับนั้นก็ย่อมไม่อาจมีตัวตนอยู่ได้เลย เมื่อหลักการพื้นฐานสำคัญดังกล่าวเป็นสิ่งที่อยู่ภายในของรัฐธรรมนูญ จึงไม่มีความจำเป็นที่รัฐธรรมนูญจะต้องบัญญัติรับรองเอาไว้อย่างชัดแจ้ง หากแต่หลักการดังกล่าวสามารถสืบสาวออกมาได้จากการตีความบทบัญญัติลายลักษณ์อักษรมาตราต่าง ๆ ของรัฐธรรมนูญอย่างเป็นระบบและเชื่อมโยงกัน

ดังนั้น ในเบื้องต้นอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจึงไม่ได้รวมไปถึงอำนาจที่จะทำลายรัฐธรรมนูญทั้งฉบับลงหรือเพื่อสร้างรัฐธรรมนูญใหม่ด้วย เพราะโดยสภาพของการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในลักษณะดังกล่าวย่อมเป็นไปได้ที่จะมีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกหลักการพื้นฐานสำคัญของรัฐธรรมนูญ ซึ่งเปรียบเสมือนกับตัวตนของรัฐธรรมนูญเอง การเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกหลักการเหล่านี้ย่อมเท่ากับเป็น “การยุติชีวิต” ของรัฐธรรมนูญฉบับนั้น และจากเนื้อหาของรัฐธรรมนูญเดิมก็จะเกิดเป็นระบอบการเมืองใหม่ตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ซึ่งถือว่าเป็นการกระทำที่เกินขอบอำนาจของผู้ทรงอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ แต่หากการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งฉบับหรือการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเพื่อจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้นแทนที่ฉบับที่ใช้บังคับอยู่นั้น ไม่เข้าไปแตะต้องหรือเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกหลักการพื้นฐานสำคัญของรัฐธรรมนูญเดิมเลย

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งฉบับหรือการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเพื่อจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เช่นนี้ ย่อมถือว่าชอบด้วยรัฐธรรมนูญแล้ว ยกตัวอย่างเช่น การจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 ได้ใช้วิธีการ “แก้ไขเพิ่มเติม” รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 “ทั้งฉบับ” ดังที่คำปรารภของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 ใช้คำว่า “...สมควรปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย...” โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 ยังคงรักษาระบบการปกครองตามรัฐธรรมนูญฉบับก่อนหน้า คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 เอาไว้ดั้งเดิม กล่าวคือ ยังคงรักษาความคิดอันเป็นรากเหง้า คือ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข อยู่อย่างรัฐธรรมนูญเดิมเอาไว้ การจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 จึงเป็นเพียงแต่การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเท่านั้น และถือว่าไม่เป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญฉบับเดิมด้วย²

ส่วนอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญและอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแท้จริงแล้วดำรงอยู่เคียงคู่กัน เพราะหากพิจารณารัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรของประเทศต่าง ๆ แล้ว จะพบว่ารัฐธรรมนูญของประเทศต่าง ๆ ต่างก็มีบทบัญญัติว่าด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ (Amendment Provision) ด้วยกันทั้งสิ้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารัฐธรรมนูญได้สร้างและเชื่อมโยงการใช้อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญกับอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเข้าไว้ด้วยกัน การที่รัฐธรรมนูญต้องมีบทบัญญัติว่าด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญซึ่งกำหนดถึงองค์กรผู้มีอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตลอดจนรูปแบบและกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเอาไว้ อย่างชัดเจนนั้นก็ด้วยเหตุผลว่าผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญที่ก่อตั้งรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวต้องการหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ในทางการเมืองดังกล่าวข้างต้นนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม แม้จะถือว่าอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญและอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญดำรงอยู่เคียงคู่กันก็ตาม แต่รัฐธรรมนูญจะต้องไม่ปล่อยให้อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเข้าไปครอบงำหรือทำลายอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิม (Pouvoir Constituant Originaire) ได้ อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจึงเป็นอำนาจที่มีข้อจำกัด (Limited Power) โดยจะต้องถูกจำกัดผ่านการกำหนดให้มีข้อจำกัดในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่จะกำหนดให้การใช้อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นไม่อาจล่วงล้ำเข้าไปในดินแดนของอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิมได้ อีกทั้งการดำรงอยู่ของอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญก็ไม่เป็นเหตุให้ผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิมสูญเสียอำนาจที่จะก่อตั้งระบอบการเมืองและระบบกฎหมายขึ้นมาใหม่ กล่าวอีกนัยหนึ่ง การดำรงอยู่ของอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไม่ได้ทำให้องค์อธิปัตย์สูญเสียอธิปไตยที่จะทำลายระบบรัฐธรรมนูญที่ใช้บังคับอยู่และก่อตั้งระบบรัฐธรรมนูญขึ้นมาใหม่นั้นเอง

เมื่ออำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญเป็นอำนาจนอกรัฐธรรมนูญ ประเด็นที่น่าพิจารณาประเด็นแรกคือ เมื่อผู้สถาปนารัฐธรรมนูญก่อตั้งรัฐธรรมนูญสำเร็จแล้ว อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญจะสูญสิ้นไปเลยทันที นับแต่รัฐธรรมนูญมีผลบังคับใช้หรือไม่ หรืออำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญยังคงดำรงอยู่คู่กับรัฐธรรมนูญตลอดไป

² ธีรพงศ์ ลาชโรจน์. (2558). ข้อจำกัดในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ. สืบค้น 6 ตุลาคม 2568 จาก https://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2015/TU_2015_5501032055_4149_3297.pdf

แนวคิดเกี่ยวกับสถานะของอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญภายหลังรัฐธรรมนูญมีผลใช้บังคับแล้ว มีแนวคิดที่สำคัญอยู่ 3 แนวคิด คือ

แนวคิดที่ 1 อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิมเป็นอำนาจที่ดำรงอยู่ตลอดแม้รัฐธรรมนูญมีผลใช้บังคับแล้ว เมื่อมีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญก็เป็นการใช้อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิมในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ผลคือ เมื่อมีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ การแก้ไขต้องเคารพเจตนารมณ์ของผู้สถาปนารัฐธรรมนูญ ทำให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญอาจเป็นไปได้ยาก

แนวคิดที่ 2 อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิมสลายไปนับตั้งแต่รัฐธรรมนูญมีผลใช้บังคับ ผลสำคัญของแนวคิดนี้ คือ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไม่จำเป็นต้องพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของผู้สถาปนารัฐธรรมนูญแต่อย่างใด ทำให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญอาจทำลายรัฐธรรมนูญเอง

แนวคิดที่ 3 เป็นแนวคิดในลักษณะของทางสายกลางที่อธิบายว่า ทั้งอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิม และอำนาจในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญดำรงอยู่ด้วยกัน ทั้ง 2 อำนาจเห็นพ้องกับแนวคิดที่ 3 ที่ว่า อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิมและอำนาจในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญยังดำรงอยู่ในระบบกฎหมายของรัฐ ทั้ง 2 อำนาจ หลักดังกล่าวส่งผลให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญต้องเคารพหลักการ 3 ประการ คือ

ประการที่ 1 อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไม่สามารถล้มล้างอำนาจดั้งเดิมได้

ประการที่ 2 อำนาจในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญมีอำนาจที่เป็นข้อจำกัด

ประการที่ 3 กระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจะดำรงอยู่ได้โดยสอดคล้องกับอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญขององค์อธิปัตย์ ก็ด้วยวิธีการที่อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญยอมให้อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญขององค์อธิปัตย์เข้ามาเป็นส่วนของการดำเนินการเท่านั้น

ดังนั้น รัฐธรรมนูญที่ดีต้องสามารถถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้เพื่อให้สามารถปรับใช้กับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพ ในเบื้องต้นสามารถแบ่งแยกการแก้ไขเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญออกเป็น 2 แบบ คือ

แบบที่ 1 การเปลี่ยนแปลงบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ (changer de constitution) มีลักษณะคือนำบทบัญญัติอื่นมาแทนที่บทบัญญัติเดิม ซึ่งจะมีลักษณะเป็นการปฏิวัติความหมายของถ้อยคำในทางกฎหมาย แนวคิดนี้มีความจำเป็นเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงระบบทำให้ผลทางกฎหมายเปลี่ยนแปลงไปและผลของการเปลี่ยนแปลงอาจมีความสำคัญอย่างมาก การที่เราเปลี่ยนกฎเกณฑ์ทางกฎหมายรัฐธรรมนูญแบบตรงกันข้ามภายใต้ความต่อเนื่องทางกฎหมายโดยใช้กระบวนการที่รัฐธรรมนูญกำหนด กระบวนการดังกล่าวนี้ปกติเรียกว่า การแก้ไขเพิ่มเติม (révision) ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีบัญญัติในรัฐธรรมนูญทางรูปแบบ (une constitution formelle) และเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดของรัฐธรรมนูญทางเนื้อหา (la constitution matérielle) ดังนั้น การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญผ่านกระบวนการตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด คือ การเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญโดยวิธีการเปลี่ยนบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ (changer de constitution)

แบบที่ 2 การเปลี่ยนแปลงความหมายของรัฐธรรมนูญโดยปราศจากการแก้ไขเพิ่มเติมตามกระบวนการที่กำหนดในรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ ความหมายของรัฐธรรมนูญเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากการตีความกฎหมายนั้น ๆ โดยที่การตีความกฎหมายอาจมีที่มาจากบทบัญญัติของกฎหมายอาจมีความหมายที่คลุมเครือไม่แน่นอน (indéterminée) กล่าวคือ บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวสามารถตีความได้หลายนัย

(significations) แต่ไม่ได้หมายความว่า จะมีการตีความไปในทางตรงข้ามของบทบัญญัติ แต่อาจมีการตีความตัวบทกฎหมายที่กว้างเกินไป การบังคับใช้กฎหมาย คือ การทำให้บทบัญญัติแห่งกฎหมายมีผลเป็นรูปธรรม (concrétisation) ซึ่งการตีความรัฐธรรมนูญจนทำให้ความหมายของบทบัญญัติเปลี่ยนไปเช่นนี้ คือ การเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญโดยการตีความ (changer la constitution) การเปลี่ยนแปลงความหมายของรัฐธรรมนูญ โดยการตีความอาจมาจากการตีความของศาล (judicial interpretations) หรือการเปลี่ยนแปลงความหมายอันเนื่องมาจากแนวปฏิบัติขององค์กรตามรัฐธรรมนูญก็ได้³

2. แนวทางการออกแบบโครงสร้าง คุณสมบัติและวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกขององค์กรยกร่างรัฐธรรมนูญ⁴

ประเทศญี่ปุ่น (รัฐธรรมนูญฉบับปี ค.ศ. 1946) **ประเทศเยอรมนี** (รัฐธรรมนูญฉบับปี ค.ศ.1949) และ **ประเทศฝรั่งเศส** (รัฐธรรมนูญฉบับปี ค.ศ. 1958) พบว่า ประเทศทั้ง 3 โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศญี่ปุ่น มีองค์กรยกร่างรัฐธรรมนูญที่ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายรัฐธรรมนูญหรือมีประสบการณ์ในการร่างรัฐธรรมนูญเป็นหลัก

ประเทศเยอรมนี มีองค์กรยกร่างรัฐธรรมนูญ 2 ชุด คือ (1) คณะกรรมาธิการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ จะเน้นผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายรัฐธรรมนูญและเจ้าหน้าที่รัฐระดับสูง (2) สภาร่างรัฐธรรมนูญซึ่งทำหน้าที่พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญจะมีกรรมการซึ่งเป็นผู้แทนจากมลรัฐต่าง ๆ เป็นหลัก

ประเทศฝรั่งเศส จะมีคณะกรรมการ 2 ชุด ในการยกร่างรัฐธรรมนูญ ได้แก่ (1) คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งจะมีผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย เจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐ (2) คณะกรรมการร่วมระหว่างกระทรวงซึ่งมีสมาชิกเป็นรัฐมนตรีอันเป็นตัวแทนของผู้ที่จะอยู่ในบังคับของรัฐธรรมนูญฉบับนั้น เป็นผู้แทนจากสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาาร่วมเป็นคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญและคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

องค์กรยกร่างรัฐธรรมนูญของประเทศไทย ซึ่งกำหนดให้มีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2491 ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2502 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) พุทธศักราช 2539 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549

โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่มาของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญเป็นประชาธิปไตยและยึดโยงกับประชาชนมากที่สุด กล่าวคือ มีสมาชิกซึ่งมาจากการคัดเลือกของรัฐสภาจังหวัดละ 1 คน (ขณะนั้นประเทศไทยมี 76 จังหวัด) รวมกับผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมายมหาชน รัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ และผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การร่างรัฐธรรมนูญและการบริหารราชการแผ่นดินจำนวน 23 คน รวมเป็น 99 คน นับเป็นส่วนผสมที่เหมาะสมและลงตัวเป็นอย่างมาก เพราะมีฐานที่มาจากประชาชนในแต่ละจังหวัดที่เสนอตัวเข้ามาแล้วเลือกกันเองให้เหลือ 10 คน เพื่อนำรายชื่อของแต่ละจังหวัดให้สมาชิกรัฐสภา

³ พัชรวรรณ นุชประยูร และวศิน ยิ้มแย้ม. (2562). ปัญหาเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในประเทศไทย. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสต์แฮมป์ไชร์, ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม), น. 84-85.

⁴ ฉานินท์ สันตะพันธุ์. (2567). แนวทางการออกแบบองค์กรและกระบวนการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญเพื่อการปฏิรูปการเมืองครั้งใหม่. สืบค้น 6 ตุลาคม 2568. จาก <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/llsj/article/view/268088/184475>

ซึ่งเป็นผู้แทนปวงชนได้ลงมติเลือกจังหวัดละ 1 คน นับเป็นตัวแทนของประชาชนในสัดส่วนร้อยละ 75 หรือ 3 ใน 4 โดยมีสัดส่วนของผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ร้อยละ 25 หรือ 1 ใน 4

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 แม้จะมีการเริ่มการได้มาซึ่งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญจากสมาชิกสภาแห่งชาติซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนทุกภาคส่วน ซึ่งถือว่ามีคามยึดโยงกับประชาชนพอสมควร แต่ในขั้นตอนการเลือกผู้จะมาเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญกลับเป็นอำนาจการตัดสินใจเลือกของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่ก่อการรัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ที่ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จึงถือว่าอาจจะนำมาเป็นตัวแทนได้เฉพาะในส่วนแรก คือ ที่มาของสมาชิกสภาแห่งชาติ แต่วิธีการให้ คมช. ซึ่งเป็นคณะรัฐประหารเป็นผู้ตัดสินใจเลือกย่อมไม่เป็นประชาธิปไตย เพราะไม่มีความเชื่อมโยงกับประชาชน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีองค์กรยกร่างซึ่งล้วนมาจากการแต่งตั้งโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) โดยตรง จึงอาจไม่สามารถนำมาเป็นแบบอย่างของการได้มาซึ่งสมาชิกองค์กรที่มีอำนาจจัดทำรัฐธรรมนูญที่ยึดโยงกับประชาชนได้

ด้วยเหตุผลดังกล่าว องค์กรยกร่างรัฐธรรมนูญที่เหมาะสมกับสถานการณ์การปฏิรูปภายใต้บรรยากาศทางการเมืองในช่วงปลายปี พ.ศ. 2566 ต้องมีที่มาจากประชาชนทุกภาคส่วนในลักษณะเดียวกับสมาชิกสภาแห่งชาติที่จัดทำรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 แต่กระบวนการเลือกบุคคลจากสมาชิกสภาแห่งชาติมาเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ เห็นควรใช้กระบวนการแบบเดียวกับของสภาร่างรัฐธรรมนูญที่จัดทำรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540

3. แนวทางการออกแบบกลไก กระบวนการจัดทำและอนุมัติรัฐธรรมนูญ

ประเทศญี่ปุ่น ประเทศเยอรมนี และประเทศฝรั่งเศส พบว่า ในกรณีของประเทศญี่ปุ่นนั้น มีการตั้งคณะกรรมการขึ้นมาจัดทำร่างรัฐธรรมนูญโดยบทบาทของสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นผู้ยึดครองประเทศญี่ปุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง ส่วนการอนุมัติให้ประกาศใช้เป็นอำนาจของสภาที่ปรึกษา (Privy Council) ของประเทศญี่ปุ่น เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเมจิที่เข้ามาแต่เดิม โดยไม่ได้มีการลงประชามติแต่อย่างใด

ประเทศฝรั่งเศส มีกระบวนการจัดเตรียมร่างรัฐธรรมนูญโดยคณะกรรมการที่เป็นตัวแทนจากรัฐสภาและรัฐบาล จากนั้นได้นำไปให้สภาแห่งรัฐ (Conseil d'Etat) ให้ความเห็น แล้วจึงนำไปให้ประชาชนออกเสียงประชามติ

ประเทศเยอรมนี เป็นการจัดทำโดยคณะกรรมการจัดทำต้นร่างรัฐธรรมนูญและสภาร่างรัฐธรรมนูญมาพิจารณาปรับแก้ไขในบางประเด็น จากนั้นได้นำร่างรัฐธรรมนูญไปให้กลุ่มประเทศฝ่ายสัมพันธมิตรตะวันตกที่ควบคุมเขตเยอรมนีตะวันตกอยู่พิจารณาให้ความเห็นชอบ โดยไม่ได้มีการออกเสียงประชามติ

กระบวนการของประเทศไทย ตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นบทบาทของคณะกรรมการกร่างรัฐธรรมนูญในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญร่างแรกแล้วเสนอให้สภาร่างรัฐธรรมนูญพิจารณาอีกครั้ง จากนั้นนำร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภาได้อภิปรายและลงมติให้ความเห็นชอบ โดยไม่ได้มีการออกเสียงประชามติ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้จัดทำร่างรัฐธรรมนูญโดยคณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญ เช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 นอกจากนี้ คณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญจะต้องจัดทำคำชี้แจงว่า ร่างรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นใหม่มีความแตกต่างกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในเรื่องใดบ้าง ประกอบกับเหตุผลว่าการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่นี้ มีจุดประสงค์สำคัญอย่างหนึ่ง คือ ต้องการแก้ไขข้อบกพร่องของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จากนั้นต้องส่งร่างรัฐธรรมนูญพร้อมคำชี้แจงดังกล่าวไปยังสภาร่างรัฐธรรมนูญ และองค์กรตลอดจนบุคคลต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว ทำให้เห็นชัดเจนว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้ให้ความสำคัญต่อการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบังคับใช้รัฐธรรมนูญ อันได้แก่ องค์กรตามรัฐธรรมนูญทั้งหลาย รวมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยในระดับที่ใกล้เคียงหรือสูงกว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ก็ว่าได้ จากนั้นเป็นการพิจารณาโดยสภาร่างรัฐธรรมนูญซึ่งมีมติเห็นชอบและจัดให้มีการออกเสียงประชามติ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีกระบวนการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญที่ค่อนข้างจำกัดเนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 กำหนดกรอบระยะเวลาไว้เพียง 180 วัน เมื่อยกร่างแล้วเสร็จให้ดำเนินการออกเสียงประชามติโดยไม่ได้ผ่านการพิจารณาขององค์กรใด ๆ อีก

ความพยายามปฏิรูปการเมืองโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่ได้ริเริ่มไว้ แต่ยังไม่เสร็จสมบูรณ์ก็เกิดความขัดแย้งทางการเมืองจนเกิดการรัฐประหารขึ้นในปี พ.ศ. 2549 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ก็ยังไม่สามารถบรรลุภารกิจดังกล่าวได้ การเมืองไทยต้องเผชิญกับการรัฐประหารอีกครั้งในปี พ.ศ. 2557 เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่ผู้ร่างนำเสนอว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับปราบโกง กลับไม่ได้รับการยอมรับจากประชาชนในวงกว้าง กระแสเรียกร้องให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญมีขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่กลางปี พ.ศ. 2563 จากการศึกษาทั้งกระบวนการแก้ไขรัฐธรรมนูญตามหลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และพฤติการณ์ที่ปรากฏจากการทำหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาเสียงข้างมากในการลงมติต่อร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ แสดงให้เห็นถึงการมีอยู่จริงของ “อุปสรรคเชิงโครงสร้าง” ที่มีต่อความพยายามในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ของหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็นการแก้ไขทั้งฉบับเพื่อนำไปสู่การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

ส่วนที่ 3

ข้อมูลประกอบการพิจารณา

ความมุ่งหมาย สภาพปัญหาและการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเปรียบเทียบกับต่างประเทศ*

ความมุ่งหมาย¹

โดยที่รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ เป็นกฎหมายที่กำหนดรูปแบบของประเทศ และองค์ภาพในการบริหารกิจการบ้านเมือง และที่สำคัญความสัมพันธ์ขององค์ภาพดังกล่าว เป็นเสมือนสัญญาประชาคมที่จะยอมให้รัฐมีบทบาทในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้มากน้อยเพียงใด ภายใต้เงื่อนไขข้อใด แต่แม้จะเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ในยามที่สถานการณ์เปลี่ยนแปลงไป หรือความต้องการของประชาชนเปลี่ยนแปลง ก็อาจมีความจำเป็นต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมได้ ในรัฐธรรมนูญจึงต้องมีบทบัญญัติว่าด้วยวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไว้โดยเฉพาะ ซึ่งจะมีวิธีการแก้ไขใน 2 ระดับ คือ สามารถแก้ไขได้ง่ายหรือแก้ไขได้ยาก ในนานาประเทศ การแก้ไขรัฐธรรมนูญจะกำหนดให้มีการแก้ไขได้ยากกว่าการแก้ไขกฎหมายปกติ แต่แม้กระนั้นระดับความยากก็ยังมีหลายระดับ สุดแต่ภูมิหลังหรือความประสงค์ของประชาชนในขณะที่เกิดรัฐธรรมนูญขึ้น ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดวิธีการแก้ไขรัฐธรรมนูญไว้เป็น 2 ระดับ คือ ระดับที่สำคัญมากจะกำหนดให้การแก้ไขเป็นไปได้ยากมาก ส่วนระดับที่ไม่มีผลกระทบต่อรูปแบบของรัฐหรือโครงสร้างทางการเมืองมากนัก จะกำหนดให้แก้ไขได้ในระดับที่ยากกว่าปกติ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายเป็นสำคัญ เหตุที่แยกเป็น 2 ระดับเช่นนี้เนื่องจากรัฐธรรมนูญฉบับนี้มีเจตนารมณ์ที่จะให้มีการพัฒนา ปฎิรูปการเมืองให้เป็นไปโดยสุจริต และจัดการทุจริตคอร์รัปชันให้ลดน้อยหรือหมดไป จึงมีความจำเป็นต้องสร้างกลไกต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางให้มีการดำเนินการไปสู่ผลสัมฤทธิ์ดังกล่าว การแก้ไขรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวจึงกำหนดให้ทำได้ยากมากยิ่งขึ้นกว่าปกติ โดยกำหนดให้ต้องผ่านการทำประชามติจากประชาชนก่อนการแก้ไขเพิ่มเติมจึงจะเกิดผล แต่ในกรณีที่เป็นการแก้ไขบทบัญญัติที่ไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว ก็ยังคงกำหนดให้ทำได้ยากกว่าปกติแต่ไม่ต้องการการทำประชามติ เช่นกรณีก่อนเพื่อให้มีการคำนึงถึงถึงทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง อันเป็นการป้องกันมิให้ใช้เสียงข้างมากโดยไม่คำนึงถึงเสียงข้างน้อยอย่างที่เคยปรากฏในอดีต

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดไว้เป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1) ห้ามแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบของรัฐ (มาตรา 255)

* รวบรวมและเรียบเรียงโดย นายแดนชัย ไชวพิเศษ นิติกรเชี่ยวชาญ กลุ่มงานบริการวิชาการ 1 สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

¹ คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ. (2562). ความมุ่งหมายและคำอธิบายประกอบรายมาตราของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. น. 458-459, 458-459.

2) การแก้ไขเพิ่มเติมในเรื่องต่อไปนี้ (1) หมวด 1 บททั่วไป (2) หมวด 2 พระมหากษัตริย์ (3) หมวด 15 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ (4) เรื่องที่เกี่ยวกับคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ และ (5) เรื่องที่เกี่ยวกับหน้าที่หรืออำนาจของศาล หรือองค์กรอิสระ หรือเรื่องที่ทำให้ศาล หรือองค์กรอิสระไม่อาจปฏิบัติตามหน้าที่หรืออำนาจได้ เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมแล้วต้องจัดให้มีการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวก่อนที่จะนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย

3) การแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติอื่นใดต้องผ่านความเห็นชอบของรัฐสภา ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมืองที่สมาชิกไม่ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎร หรือรองประธานสภาผู้แทนราษฎร เห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของทุกพรรคการเมืองดังกล่าวรวมกัน และต้องมีสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา

โดยบทบัญญัติลักษณะนี้ได้บัญญัติเป็นครั้งแรกไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 (มาตรา 63) และบัญญัติทำนองเดียวกันในรัฐธรรมนูญทุกฉบับ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ปรับปรุงหลักเกณฑ์และวิธีการในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญบางประการ เพื่อป้องกันการใช้เสียงข้างมากแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญโดยไม่คำนึงถึงเสียงข้างน้อย และให้ความสำคัญกับวุฒิสภา เพื่อให้ได้ความเห็นชอบจากทุกภาคส่วนที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง

สำหรับอดีตขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องเสนอเป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมต่อรัฐสภา และให้รัฐสภาพิจารณาเป็น 3 วาระ ดังนี้

วาระที่หนึ่ง ขึ้นรับหลักการ การออกเสียงลงคะแนนใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องได้รับคะแนนเสียงเห็นชอบในการแก้ไขเพิ่มเติมนั้น ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ซึ่งในจำนวนนี้ต้องมีสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา ทั้งนี้ เนื่องจากการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและมีผลใช้บังคับกับประชาชนทุกคน การออกเสียงลงคะแนนจึงต้องเกิดจากความร่วมมือกันและความเห็นชอบร่วมกันของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา

วาระที่สอง ขึ้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา การออกเสียงให้ถือเสียงข้างมาก แต่หากเป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่ประชาชนเป็นผู้เสนอ ต้องเปิดโอกาสให้ผู้แทนของประชาชนที่เข้าชื่อเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมแสดงความคิดเห็นด้วย เมื่อการพิจารณาวาระที่สองเสร็จสิ้นแล้ว ให้รอไว้ 15 วัน เมื่อพ้นกำหนดให้รัฐสภาพิจารณาในวาระที่สามต่อไป

วาระที่สาม เป็นขั้นสุดท้าย การออกเสียงลงคะแนนให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องได้รับคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา โดยในจำนวนนี้ต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมืองที่สมาชิกไม่ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎร หรือรองประธานสภาผู้แทนราษฎร เห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของทุกพรรคการเมืองดังกล่าวรวมกัน และต้องมีสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามความเห็นชอบร่วมกันของทุกพรรคการเมืองและด้วย

ความเห็นชอบสมาชิกวุฒิสภา เพื่อป้องกันปัญหาการลงมติการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญโดยใช้เสียงข้างมากและไม่คำนึงถึงเสียงข้างน้อยได้

สภาพปัญหา

การแก้ไขเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญเป็นการปรับปรุงให้รัฐธรรมนูญมีความยืดหยุ่นปรับตัวเองให้สอดคล้องสภาพสังคมหรือความต้องการของพลเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไม่ใช่การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ การแก้ไขเพิ่มเติมย่อมมีขอบเขตไม่ว่าจะเป็นขอบเขตที่กำหนดอย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษรหรือขอบเขตโดยสภาพก็ตาม เมื่ออำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นอำนาจที่มีขอบเขตจำกัด ย่อมต้องมีการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ซึ่งพื้นฐานของการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญต้องเป็นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพียงเล็กน้อยและต้องไม่เปลี่ยนแปลงหลักการสำคัญที่รัฐธรรมนูญมุ่งคุ้มครอง อย่างไรก็ตาม แม้ว่าในทางทฤษฎีจะเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นของรัฐสภา เนื่องจากรัฐสภาเป็นองค์กรที่เป็นตัวแทนของประชาชน และในการปกครองระบอบประชาธิปไตยซึ่งถือว่ารัฐธรรมนูญเป็นสัญญาประชาคม จึงกำหนดให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญมีจุดยึดโยงกับประชาชนด้วยการให้ตัวแทนของประชาชนเป็นผู้ให้ความเห็นชอบแก่ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม กล่าวคือ อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นอำนาจที่แท้จริงของรัฐสภาที่เป็นอำนาจฝ่ายนิติบัญญัติ เนื่องจากรัฐสภาเป็นองค์กรที่เป็นตัวแทนของประชาชน และในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยซึ่งถือว่ารัฐธรรมนูญเป็นสัญญาประชาคม มีจุดยึดโยงกับประชาชนด้วยการให้ตัวแทนของประชาชนเป็นผู้ให้ความเห็นชอบแก่ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม แต่ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขและข้อจำกัดหลายประการ เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ให้อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นอำนาจที่แท้จริงของรัฐสภาที่เป็นอำนาจฝ่ายนิติบัญญัติแล้ว สิ่งต้องพิจารณาต่อไป คือ

1) การพิจารณาในวาระที่หนึ่ง ขึ้นรับหลักการตามมาตรา 256 (3) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่ง ขึ้นรับหลักการในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญมาตรา 256 (3) ที่กำหนดว่า “ซึ่งในจำนวนนี้ต้องมีสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา” มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกวุฒิสภามีส่วนร่วมในการเห็นชอบด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มิใช่อาศัยเพียงคะแนนเสียงของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น และเพื่อต้องการถ่วงดุลไม่ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใช้เสียงข้างมากในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้โดยไม่สนใจเสียงข้างน้อย แต่เมื่อมองอีกด้านหนึ่ง การกำหนดเช่นนี้จะทำให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นปัญหาสำคัญของรัฐธรรมนูญไทย เนื่องจากกำหนดกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไว้ยากและซับซ้อนมาก กล่าวคือ ในวาระเริ่มแรก นอกจากกำหนดให้คะแนนเสียงเห็นชอบในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจะต้องไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้ง 2 สภาแล้ว ยังกำหนดให้ต้องมีจำนวนสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภาด้วย (ไม่น้อยกว่า 67 เสียง) ถือเป็นเงื่อนไขใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน ซึ่งหากจำนวนเสียงของวุฒิสภาไม่ถึงจำนวนดังกล่าว ทำให้ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมตกไป แสดงให้เห็นว่า

อำนาจของคะแนนเสียงในการลงมติเห็นชอบในวาระที่หนึ่งขึ้นรับหลักการในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญของวุฒิสภามีมากกว่าอำนาจจำนวนคะแนนเสียงที่สมาชิกรัฐสภาได้ลงคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เมื่อเปรียบเทียบจำนวนคะแนนเสียงแล้ว ถือว่าไม่เป็นตามหลักประชาธิปไตยที่ต้องถือตามเสียงข้างมาก

2) การพิจารณาในวาระที่สาม ขั้นสุดท้ายตามมาตรา 256 (6) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

เมื่อพิจารณาเงื่อนไขที่กำหนดว่า ต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมืองที่สมาชิกมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือรองประธานสภาผู้แทนราษฎร เห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของทุกพรรคการเมืองดังกล่าวรวมกันนั้น หมายความว่า ต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ให้ความเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ด้วย แต่ความเป็นจริงแล้วก็จะมีพรรคการเมืองที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมืองที่สมาชิกมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎร หรือรองประธานสภาผู้แทนราษฎร ได้เข้าร่วมเป็นพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลมาโดยตลอด ทำให้มีพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรเกิดขึ้นโดยไม่ตรงกับความเป็นจริงโดยพฤตินัยซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อความคิดคะแนนเสียงจากพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ และเป็นช่องทางหนึ่งที่จะหลบเลี่ยงเพื่อให้ได้คะแนนเสียงจากพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรที่มีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของทุกพรรคการเมืองดังกล่าวรวมกัน

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญของต่างประเทศ

1) กรณีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ

(1) รัฐธรรมนูญของประเทศสเปน ค.ศ. 1978 มาตรา 168 กำหนดให้ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญต้องผ่านความเห็นชอบจากทั้งสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาเช่นเดียวกัน แต่ใช้คะแนนเสียงมากขึ้นเป็นไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด นอกจากนี้ ยังกำหนดให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจะต้องได้รับความเห็นชอบในขั้นตอนสุดท้ายโดยองค์กรอื่นที่ไม่ใช่รัฐสภาชุดเดิม กล่าวคือหลังจากที่สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นแล้ว จะต้องมีการยุบรัฐสภาและเลือกตั้งรัฐสภาชุดใหม่ เมื่อได้รัฐสภาชุดใหม่แล้วก็ให้สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาชุดใหม่ลงมติให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญอีกครั้งหนึ่ง โดยจะต้องได้รับความเห็นชอบด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเช่นกัน เมื่อสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาชุดใหม่ได้ให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญดังกล่าวแล้ว รัฐธรรมนูญยังกำหนดให้นำร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นไปให้ประชาชนออกเสียงลงประชามติอีกเป็นขั้นตอนสุดท้าย เมื่อร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นผ่านการลงประชามติของประชาชนแล้ว จึงจะบังคับใช้เป็นรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมได้

(2) รัฐธรรมนูญของประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ค.ศ. 1999 การริเริ่มแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งฉบับนั้นต้องผ่านการลงประชามติเพื่อรับหลักการก่อน เมื่อผ่านการลงประชามติในขั้นรับหลักการแล้วจะมีผลทำให้

รัฐสภาต้องถูกยุบไปและสิ้นสุดการปฏิบัติหน้าที่ หลังจากนั้นจึงให้เป็นอำนาจหน้าที่ของรัฐสภาชุดใหม่ในการพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ เมื่อผ่านการพิจารณาของรัฐสภาชุดใหม่แล้วก็ให้นำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไปให้ประชาชนออกเสียงลงประชามติอีกครั้งหนึ่งและให้นำไปให้บรรดาเขตปกครองต่าง ๆ ให้ความเห็นชอบในขั้นตอนสุดท้าย แต่หากไม่ผ่านการลงประชามติในขั้นรับหลักการต้องถือว่าการริเริ่มการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งฉบับนั้นเป็นอันตกไป

2) กรณีใช้เสียงข้างมากพิเศษในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

หลักการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในระบบรัฐสภาของต่างประเทศที่เป็นสากลจะมีกระบวนการที่แก้ไขยากกว่ากระบวนการที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เนื่องจากการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้น เป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งและอย่างน้อยที่สุดจะต้องมีความเห็นร่วมกันของเสียงข้างมากและเสียงข้างน้อยในรัฐสภาระดับหนึ่งจึงจะมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย การที่รัฐธรรมนูญของหลาย ๆ ประเทศกำหนดให้ต้องใช้เสียงข้างมากพิเศษในการให้ความเห็นชอบแก่การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้น ย่อมทำให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญมีความสำคัญและกระทำได้ยากกว่าการตราหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายธรรมดาทั่ว ๆ ไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ

ประเทศที่กำหนดคะแนนเสียงข้างมากพิเศษที่ต้องใช้สำหรับการให้ความเห็นชอบแก่การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ดังนี้

(ก) ต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบในการแก้ไขเพิ่มเติมไม่น้อยกว่า 3 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกรัฐสภา เช่น รัฐธรรมนูญของประเทศกรีซ ค.ศ. 1975 มาตรา 110 (4) หรือรัฐธรรมนูญของประเทศตุรกี ค.ศ. 1982 มาตรา 175 วรรคสี่ เป็นต้น

(ข) ต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบในการแก้ไขเพิ่มเติมไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกรัฐสภา เช่น รัฐธรรมนูญของประเทศออสเตรเลีย ค.ศ. 1920 มาตรา 44 (1) รัฐธรรมนูญของประเทศเกาหลีใต้ ค.ศ. 1948 มาตรา 130 (1) รัฐธรรมนูญของประเทศลักเซมเบิร์ก ค.ศ. 1868 มาตรา 114 วรรคสอง รัฐธรรมนูญของประเทศยูเครน ค.ศ. 1996 มาตรา 155 รัฐธรรมนูญของประเทศโปรตุเกส ค.ศ. 1976 มาตรา 286 (1) เป็นต้น

(ค) ต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบในการแก้ไขเพิ่มเติมไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ของจำนวนสมาชิกรัฐสภา เช่น รัฐธรรมนูญของประเทศบัลแกเรีย ค.ศ. 1991 มาตรา 155 (2) รัฐธรรมนูญของประเทศสวีเดน ค.ศ. 1974 มาตรา 17 เป็นต้น

3) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญของประเทศที่ใช้ระบบ 2 สภา

ประเทศที่ใช้ระบบ 2 สภา โดยปกติแล้วรัฐธรรมนูญมักจะกำหนดให้สภาล่าง และสภาสูงต้องมีการแยกกันพิจารณาและแยกกันลงมติให้ความเห็นชอบแก่การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ คะแนนเสียงที่ต้องใช้สำหรับให้ความเห็นชอบแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในแต่ละสภานั้น ดังนี้

(ก) เสียงข้างมากธรรมดาของสมาชิกในแต่ละสภา เช่น รัฐธรรมนูญของประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ค.ศ. 1999 เป็นต้น

(ข) เสียงข้างมากเด็ดขาดของสมาชิกในแต่ละสภา เช่น รัฐธรรมนูญของประเทศอิตาลี ค.ศ. 1947 มาตรา 138 เป็นต้น

(ค) เสียงข้างมากพิเศษ เช่น

- 2 ใน 3 ของสมาชิกในแต่ละสภา เช่น รัฐธรรมนูญของประเทศเบลเยียม ค.ศ. 1831 มาตรา 195 วรรค 5 กฎหมายพื้นฐานของประเทศเยอรมนี ค.ศ. 1949 มาตรา 79 (2) รัฐธรรมนูญของประเทศญี่ปุ่น ค.ศ. 1947 มาตรา 96 รัฐธรรมนูญของประเทศเนเธอร์แลนด์ ค.ศ. 1815 มาตรา 137 (4) และ (5) รัฐธรรมนูญของประเทศโปแลนด์ ค.ศ. 1997 มาตรา 235 (4) เป็นต้น

- 3 ใน 5 ของสมาชิกในแต่ละสภา เช่น รัฐธรรมนูญของประเทศสเปน ค.ศ. 1978 มาตรา 167 (1) รัฐธรรมนูญของประเทศฝรั่งเศส ค.ศ. 1958 มาตรา 89 วรรคสาม เป็นต้น

ทั้งนี้ รัฐธรรมนูญของประเทศที่ใช้ระบบสองสภาในบางประเทศก็อาจกำหนดให้สภาล่างและสภาสูงต้องร่วมกันพิจารณาและร่วมกันลงมติให้ความเห็นชอบแก่การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในบางกรณีก็ได้ โดยต้องใช้คะแนนเสียง 3 ใน 4 ของสมาชิกสภาสูงและสภาล่างร่วมกัน

รัฐธรรมนูญของบางประเทศอาจกำหนดให้เพียงแค่เสียงข้างมากธรรมดาของสมาชิกรัฐสภาที่เป็นมติที่เพียงพอแล้วสำหรับการให้ความเห็นชอบแก่การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ เช่น รัฐธรรมนูญของประเทศเดนมาร์ก ค.ศ. 1953 มาตรา 88 รัฐธรรมนูญของประเทศไอซ์แลนด์ ค.ศ. 1944 มาตรา 79 หรือรัฐธรรมนูญของประเทศสวีเดน ค.ศ. 1974 มาตรา 14 เป็นต้น

ทั้งนี้ รัฐธรรมนูญของประเทศเหล่านี้มักจะกำหนดให้ต้องดำเนินการตามข้อเรียกร้องอย่างอื่นต่อไป ด้วย การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นจึงจะมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญบางประเทศอาจกำหนดให้การให้ความเห็นชอบแก่ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม นั้น จะต้องกระทำ 2 ครั้ง คือ โดยรัฐสภาชุดที่ริเริ่มดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญครั้งหนึ่ง และโดยรัฐสภาชุดใหม่ภายหลังจากการยุบรัฐสภาเดิมและเลือกตั้งใหม่แล้วอีกครั้งหนึ่ง กล่าวโดยสรุปคือ ภายหลังจากรัฐสภาชุดเดิมได้ลงมติให้ความเห็นชอบแก่ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมแล้ว รัฐธรรมนูญจะกำหนดให้ต้องมีการยุบสภาและจัดการเลือกตั้งทั่วไปใหม่ เมื่อได้รัฐสภาชุดใหม่ภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปแล้ว รัฐธรรมนูญก็จะกำหนดให้รัฐสภาดังกล่าวดำเนินการลงมติให้ความเห็นชอบแก่ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม นั้น อีกครั้งหนึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายก่อนที่จะประกาศใช้บังคับเป็นกฎหมายต่อไป การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ที่ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาที่แตกต่างกัน ก็เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในทางอ้อม กล่าวคือ เมื่อมีการยุบรัฐสภาเดิมและจัดการเลือกตั้งทั่วไปแล้ว พรรคการเมืองต่าง ๆ ก็จะต้องนำประเด็นเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่ได้ดำเนินการไปแล้ว โดยรัฐสภาชุดเดิมไปใช้เป็นนโยบายในการหาเสียงสนับสนุนจากประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพรรคการเมืองที่เป็นผู้ริเริ่มให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ซึ่งผลการเลือกตั้งทั่วไปนี้ ก็จะสะท้อนถึงความต้องการของประชาชนต่อประเด็นการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ²

² คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนพิจารณาศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 สภาผู้แทนราษฎร, รายงานการพิจารณาการศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, (กรุงเทพฯ : สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2563). 106-109.

ความสำคัญและอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญ (Constitution) โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐธรรมนูญในรัฐเสรีประชาธิปไตย (Liberal and Democratic State) มิใช่เป็นแต่เพียงกฎเกณฑ์ในการปกครองประเทศเท่านั้น หากแต่ยังเป็นเครื่องมือในการจำกัดอำนาจของผู้ปกครอง ตลอดจนเป็นหลักประกันต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอีกด้วย รัฐธรรมนูญในรัฐเสรีประชาธิปไตยจึงต้องมีความมั่นคงพอสมควรจะแก้ไขเปลี่ยนแปลงบ่อยไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรัฐเสรีประชาธิปไตยที่ถือหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ (The Supremacy of Constitution) ด้วยแล้ว การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจะต้องกระทำได้ยากเป็นพิเศษ ทั้งนี้ เพราะหากยอมให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้โดยง่ายแล้ว หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญย่อมไร้ความหมายและอาจทำให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองและคุ้มครองเอาไว้ย่อมถูกล้มล้างหรือล่วงละเมิดได้

1. ความสำคัญของการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

การที่รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดก็มีได้หมายความโดยอัตโนมัติว่ารัฐธรรมนูญจะต้องเป็นสิ่งตายตัวที่แก้ไขเปลี่ยนแปลงไม่ได้ ในทางตรงกันข้ามรัฐธรรมนูญถือว่าเป็นกฎเกณฑ์ในทางกฎหมาย (Legal Norm) รูปแบบหนึ่งจึงอาจล้าสมัยไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ตลอดจนความต้องการของประชาชนที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตามยุคสมัยได้ เฉกเช่นเดียวกันกับกฎหมายธรรมดาทั่วไป ดังนั้นจึงเป็นธรรมดาที่บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญย่อมจะต้องสามารถถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ ทั้งนี้ เพื่อให้รัฐธรรมนูญมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์และความต้องการของประชาชนในแต่ละยุคสมัย¹

Georg Jellinek มีความเห็นว่า ประเด็นเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามกระบวนการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้นั้นมีความน่าสนใจน้อยกว่าการเปลี่ยนแปลงหรือการแปลงรูปของรัฐธรรมนูญ (Transformation) ที่เกิดขึ้นภายนอกบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ แต่เราก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นเป็นสิ่งที่ไม่น่าสนใจและไม่มี ความสำคัญ เนื่องจากในปัจจุบันประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้เข้าไปก่อให้เกิดคำถามที่สำคัญอย่างยิ่งทั้งในทางทฤษฎีกฎหมายรัฐธรรมนูญและในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำถามที่ว่า การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นจะถือว่าเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ (Unconstitutional) ดังเช่นการตราหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายธรรมดาได้หรือไม่ และหากการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญอาจถือว่าเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญได้แล้ว ความไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญเช่นนั้นจะมีที่มาจากสาเหตุใดได้บ้าง ตลอดจนองค์การตุลาการจะเข้าไปควบคุมตรวจสอบความไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญเช่นนั้นได้หรือไม่ แค่นั้นเพียงใด ซึ่งการจะตอบคำถามดังกล่าวได้นั้นจำเป็นต้องย้อนกลับไปพิจารณาในทางทฤษฎีว่าแท้จริงแล้วอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญและอำนาจที่ได้รับมาจากรัฐธรรมนูญนั้นมีลักษณะ

¹ กาญจนารัตน์ สิริโรจน์. (2544). สารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2540) หมวดรัฐธรรมนูญและกฎหมาย เรื่อง 4 การจัดทำและแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ. นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า, น. 39. และ ธิติพันธ์ เชื้อบุญชัย. (2552). สารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เรื่อง การจัดทำและแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ. นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า, น. 47.

(Nature) อย่างไร และมีขอบเขต (Scope) แคไหนเพียงใด ดังนั้น การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจึงมีความจำเป็น และมีความสำคัญด้วยเหตุผล 3 ประการ ดังนี้

1) รัฐธรรมนูญควรมีความยืดหยุ่น (Flexible) เพียงพอที่จะอนุญาตให้คนรุ่นหลัง (Future Generation) สามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงในทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของคุณค่าบางอย่างในสังคมได้ รัฐธรรมนูญที่ไม่อนุญาตให้มีการปรับตัวเช่นนั้นย่อมตกอยู่ในภาวะอันตรายที่จะถูกหลีกเลี่ยง และในไม่ช้าก็เรื้อย่อมกลายเป็นเพียงตราสารที่ไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของตัวมันเองได้ ซึ่งในที่สุดก็จะต้องถูกทำลายลงและถูกแทนที่โดยรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ในแง่นี้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจึงเป็นกลไกที่ทำให้รัฐธรรมนูญมีความยืดหยุ่น (Flexibility) และรัฐธรรมนูญที่มีความยืดหยุ่นเท่านั้นจึงจะมีความมั่นคงและสามารถดำรงอยู่ผ่านกาลเวลาที่เปลี่ยนแปลงไปได้

2) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ คือ วิธีการอย่างหนึ่งที่ใช้ในการแก้ไขความไม่ถูกต้องสมบูรณ์ของเอกสารลายลักษณ์อักษร (Written Documents) กระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจะเข้าไปช่วยแก้ไขข้อบกพร่องและจุดอ่อนต่าง ๆ ของรัฐธรรมนูญซึ่งอาจเกิดขึ้นจากการใช้บังคับรัฐธรรมนูญไประยะเวลาหนึ่งหรืออาจเกิดจากทางปฏิบัติในทางการเมืองที่ไม่สอดคล้องกับข้อความในรัฐธรรมนูญ

3) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นสิ่งที่ช่วยทำให้สิทธิที่จะเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองของประชาชน (Right to Alter the Form of Government) เกิดขึ้นได้จริงในทางปฏิบัติ อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวยังเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างสงบและสันติ โดยไม่ต้องใช้กำลังในการปฏิวัติที่รุนแรงหรือต้องทำให้เกิด “สภาวะปราศจากรัฐธรรมนูญ” ก่อนที่จะเข้าไปแก้ไขเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด ในแง่นี้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจึงช่วยสนับสนุนความชอบธรรมของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย (Democracy) เพราะรัฐธรรมนูญที่ไม่สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้เช่นนั้น ย่อมไม่อาจสะท้อนถึงความเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย และความยินยอมของประชาชนในการถูกปกครองได้นั่นเอง

อย่างไรก็ตาม การที่รัฐธรรมนูญควรจะเปิดโอกาสให้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพในทางการเมือง เศรษฐกิจ หรือสังคมนั้น ก็ได้หมายความว่า การแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงเช่นนั้นจะสามารถกระทำได้อย่างง่าย ๆ โดยไม่มีข้อจำกัดใด ๆ ด้วยเหตุผล 3 ประการ ดังนี้

(1) รัฐธรรมนูญเป็นสิ่งที่กำหนด “กติกาของการแข่งขัน” (The Rules of the Game) จึงต้องมีความมั่นคงเพียงพอที่จะทำให้ผู้เข้าแข่งขันทั้งหลายสามารถคาดการณ์ผลจากการกระทำของตนได้ รัฐธรรมนูญที่แก้ไขง่ายเกินไปอาจก่อให้เกิดความไม่มั่นคง ความไม่แน่นอน ตลอดจนอาจเป็นการกีดกันระบอบการเมืองการปกครองของประเทศได้

(2) กระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่ทำได้ง่ายเกินไปย่อมทำให้หลักการและสถาบันการเมืองขั้นพื้นฐานที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้อยู่ในความเสี่ยงที่จะถูกทำลายลงโดยเสียงข้างมากในทางการเมือง ด้วยผลประโยชน์ทางการเมืองระยะสั้น และอาจมีการใช้อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไปในทางที่ผิด (Abuse of the Constitutional Power) ได้

(3) รัฐธรรมนูญที่แก้ไขได้ง่ายอาจจะสูญเสียอำนาจบังคับในทางกฎหมาย (Authority) และคุณค่าแห่งความเป็นกฎหมายสูงสุด (The Supreme Law of the Land) ได้ และท้ายที่สุดอาจเป็น

การทำลายหลักการรัฐธรรมนูญนิยม (Constitutionalism) เสียเอง รัฐธรรมนูญที่แก้ไขได้ง่ายมาก ๆ ท้ายที่สุดย่อมกลายเป็นสิ่งไร้ค่าและอาจถูกล้มล้างได้

ดังนั้น เป้าหมายสูงสุดที่ทำนายผู้ร่างรัฐธรรมนูญอย่างยิ่งในการออกแบบกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้น จึงเป็นการแสวงหาความสัมพัทธ์ที่เหมาะสม (Proper Balance) ระหว่างความจำกัด (Rigidity) และความยืดหยุ่น (Flexibility) ในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ ในด้านหนึ่งก็เพื่อให้รัฐธรรมนูญมีความมั่นคงเพียงพอที่จะทำให้ระบอบการเมืองที่รัฐธรรมนูญสถาปนาขึ้นมีเสถียรภาพและทำให้สิทธิเสรีภาพของประชาชนที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้มีหลักประกันและได้รับความคุ้มครองว่าจะไม่ถูกล่วงละเมิดโดยอำนาจรัฐ แต่ในอีกด้านหนึ่งรัฐธรรมนูญก็ต้องสามารถถูกแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ในด้านต่าง ๆ ของประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยด้วย อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติว่าด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ (Amendment Provision) ในฐานะที่เป็น “กฎเกณฑ์ว่าด้วยการเปลี่ยนแปลง” (The Rule of Change) ย่อมไม่อาจถูกมองว่าเป็นเพียงกลไกทางเทคนิค (Technical Mechanism) ในการสร้างความสมดุลระหว่างความมั่นคงแน่นอนกับความยืดหยุ่นเท่านั้น แต่บทบัญญัติว่าด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญยังเกี่ยวข้องโดยตรงกับระบบแห่งคุณค่าทางสังคมของแต่ละประเทศด้วย “สูตรว่าด้วยการแก้ไขเพิ่มเติม” (Amendment Formula) ของหลาย ๆ ประเทศได้สะท้อนให้เห็นถึงความสลับซับซ้อนและควมมีลักษณะเฉพาะตัวของวัฒนธรรมในทางการเมืองและสังคมของประเทศนั้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง บทบัญญัติว่าด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญย่อมไม่ใช่อะไรอื่นหากแต่เป็นพื้นที่ซึ่งกฎหมาย การเมือง ประวัติศาสตร์ และปรัชญามารบรจพบกัน กระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจึงเป็นปัญหาของระบบกฎหมายรัฐธรรมนูญทุกระบบ²

2. การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

การแก้ไขเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญเป็นการปรับปรุงให้รัฐธรรมนูญมีความยืดหยุ่นปรับตัวเองให้สอดคล้องสภาพสังคมหรือความต้องการของพลเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปจากตอนจัดทำรัฐธรรมนูญครั้งแรกได้ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจึงเป็นส่วนสำคัญในการดำรงอยู่ของรัฐธรรมนูญ โดยลักษณะสำคัญของการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ คือ การทำลายบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเดิมแล้วเปลี่ยนแปลงเนื้อหาเป็นบทบัญญัติใหม่ กล่าวคือ เมื่อมีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ โดยพื้นฐานย่อมเป็นการทำลายรัฐธรรมนูญเดิมที่มีอยู่แล้ว ดังนั้น การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไม่สามารถใช้อำนาจปกติขององค์กรของรัฐที่รัฐธรรมนูญมอบให้ได้ (pouvoir constitué) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญต้องเป็นการใช้อำนาจในระดับเดียวกันกับอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ (pouvoir constituant)

ในทางทฤษฎีกฎหมายมหาชนอธิบายกันว่า อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้เป็นอำนาจที่สืบเนื่องมาจากอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญเพื่อดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ (pouvoir constituant dérivé) และเมื่อเป็นอำนาจที่ได้รับสืบเนื่องมา อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญย่อมไม่ใช่อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจึงไม่สามารถดำเนินการตามอำเภอใจจนเข้าลักษณะทำลายรัฐธรรมนูญได้ กล่าวได้ว่า การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไม่ใช่การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ การแก้ไขเพิ่มเติม

² ฌ็องป็อลล์ ลาสโรจน์. (2558). *ข้อจำกัดในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, น. 20-23.

ย่อมมีขอบเขตไม่ว่าจะเป็นขอบเขตที่กำหนดอย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษรหรือขอบเขตโดยสภาพก็ตาม เมื่ออำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นอำนาจที่มีขอบเขตจำกัด ย่อมต้องมีการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ซึ่งพื้นฐานของการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญต้องเป็นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพียงเล็กน้อยและต้องไม่เปลี่ยนแปลงหลักการสำคัญที่รัฐธรรมนูญมุ่งคุ้มครอง³

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าในทางทฤษฎีจะเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ แต่หลายประเทศก็จะกำหนดให้องค์กรที่มีอำนาจให้ความเห็นชอบแก่ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมคือ รัฐสภา เนื่องจากรัฐสภาเป็นองค์กรที่เป็นตัวแทนของประชาชน และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยซึ่งถือว่ารัฐธรรมนูญเป็นสัญญาประชาคม จึงมักกำหนดให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญมีจุดยึดโยงกับประชาชน และการทำให้กระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญมีจุดยึดโยงกับประชาชนที่ง่ายที่สุด ก็คือ การให้ตัวแทนของประชาชนเป็นผู้ให้ความเห็นชอบแก่ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นคนละอย่างกับอำนาจนิติบัญญัติ อีกทั้งรัฐธรรมนูญยังถือว่าเป็นกฎหมายที่มีลำดับศักดิ์สูงกว่าพระราชบัญญัติ ดังนั้น หลายประเทศจึงมักกำหนดให้กระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทำได้ยากกว่าการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย เช่น การกำหนดให้ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมจะต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาด้วยคะแนนเสียงที่มากกว่าปกติ หรือกำหนดเงื่อนไขในกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเพื่อให้การแก้ไขนั้นทำได้ยากยิ่งขึ้น⁴

3. ประเภทของการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

โดยทั่วไป การแบ่งแยกประเภทของการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญมักจะแบ่งออกเป็นรัฐธรรมนูญแก้ไขได้ง่ายและรัฐธรรมนูญแก้ไขยาก อย่างไรก็ตาม การแบ่งประเภทการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญออกเป็นแก้ไขเพิ่มเติมง่ายและแก้ไขเพิ่มเติมยากไม่ได้แสดงให้เห็นถึงรายละเอียดลักษณะของแต่ละประเภทอย่างชัดเจน ให้สามารถเปรียบเทียบข้อดีข้อบกพร่องของแต่ละรูปแบบเพื่อพัฒนารูปแบบการแก้ไขที่เหมาะสมกับประเทศไทยได้

ในงานของ Richard Albert มีการแบ่งแยกประเภทของการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญอย่างละเอียดและแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของรูปแบบการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศ ซึ่งสามารถนำมาเปรียบเทียบกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญกับประเทศไทยได้ ซึ่งสามารถแบ่งแยกประเภทการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญออกเป็น 6 ประเภท ดังนี้⁵

³ พัชรพรรณ นุชประยูร, และวศิน ยิ้มแย้ม. (2562). ปัญหาเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในประเทศไทย, วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม), น. 81-82.

⁴ ชมพูนุท ตั้งถาวร. (2565). ประเด็นสำคัญที่พึงมีและควรแก้ไขตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 : การออกแบบรัฐธรรมนูญ กระบวนการยกร่างและแก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพฯ : เอ.พี. กราฟิค ดีไซน์และการพิมพ์ จำกัด, น. 37-38.

⁵ Richard Albert, "The Structure of Constitutional Amendment Rules," *Wake Forest Law Review* 49 (January 2014): 939-948. ใน พัชรพรรณ นุชประยูร, และวศิน ยิ้มแย้ม, ปัญหาเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในประเทศไทย, วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2562), 87-88.

ประเภทที่ 1 รัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไว้วิธีการเดียว (comprehensive single-track Amendment) กล่าวคือ กระบวนการในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญรูปแบบเดียวใช้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้ทั้งหมดทุกมาตรา เช่น รัฐธรรมนูญของเยอรมัน รัฐธรรมนูญของญี่ปุ่น เป็นต้น

ประเภทที่ 2 รัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไว้หลายรูปแบบ (comprehensive multi-track Amendment) เป็นการให้อำนาจฝ่ายการเมืองเลือกกระบวนการในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามเงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญจะกำหนด ซึ่งรัฐธรรมนูญกำหนดวิธีการแก้ไขไว้หลายวิธีการ และทุกวิธีการสามารถแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้ในทุกมาตรา ทำให้องค์กรที่มีอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญมีอำนาจในการที่จะเลือกกระบวนการใดก็ได้เพื่อที่จะดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ตัวอย่างที่น่าสนใจสำหรับประเภทของการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญประเภทนี้ ได้แก่ รัฐธรรมนูญของฝรั่งเศส รัฐธรรมนูญของอิตาลี เป็นต้น

ประเภทที่ 3 รัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการพิเศษเพิ่มเติมอีกรูปแบบหนึ่งเพื่อการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญบางมาตรา (restricted single-track amendment) รัฐธรรมนูญจะกำหนดกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญมากกว่ารูปแบบเดียว ซึ่งรูปแบบพิเศษที่กำหนดขึ้นมานั้นจะใช้เพื่อแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญบางมาตราเป็นพิเศษเท่านั้น กล่าวคือ กระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแต่ละรูปแบบใช้กับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่ต่างกัน ซึ่งจะมีกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญพิเศษเพิ่มขึ้นมาเพื่อแก้ไขบทบัญญัติบางมาตรา เช่น รัฐธรรมนูญของอินเดียและแอฟริกาใต้ เป็นต้น

ประเภทที่ 4 รัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการพิเศษเพิ่มเติมหลายรูปแบบ (restricted multi-track amendment) มีลักษณะกำหนดกฎเกณฑ์เฉพาะในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเฉพาะบางบทบัญญัติเพียงแต่รัฐธรรมนูญไม่ได้กำหนดแค่กระบวนการพิเศษเพียงรูปแบบเดียวในการแก้ไขดังเช่นรูปแบบซึ่งกำหนดกระบวนการพิเศษเพื่อการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญบางมาตรา (restricted single-track amendment) รูปแบบนี้ได้กำหนดกระบวนการแก้ไขหลายแนวทาง เช่น รัฐธรรมนูญของแคนาดา ซิลี เอสโตเนีย และสเปน มีลักษณะการกำหนดกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามรูปแบบรัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการพิเศษเพิ่มเติมหลายรูปแบบเพื่อการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ (restricted multi-track amendment)

ประเภทที่ 5 รัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมพิเศษประการเดียว (exceptional single-track amendment) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในรูปแบบที่รัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการแก้ไขพิเศษประการเดียวและรัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการแก้ไขพิเศษไว้หลายประการ (exceptional multi-track amendment) มีความคล้ายคลึงกับรูปแบบรัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการพิเศษเพิ่มเติมอีกรูปแบบหนึ่งเพื่อการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญบางมาตรา (restricted single-track amendment) และรัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการพิเศษหลายรูปแบบ (restricted multi-track amendment)

อย่างไรก็ตาม ทั้ง 2 รูปแบบ คือ รัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการแก้ไขพิเศษประการเดียว และรัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการแก้ไขพิเศษไว้หลายประการมีความแตกต่างจากอีก 2 รูปแบบ คือ รัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการพิเศษอีกรูปแบบหนึ่งเพื่อการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญบางมาตรา และรัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการพิเศษหลายรูปแบบตรงตามรูปแบบที่รัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการ

เพิ่มมาเป็นพิเศษ (exceptional frameworks) นั้นมีกระบวนการแก้ไขเพียง 2 กระบวนการเท่านั้น กล่าวคือ กระบวนการหนึ่งเป็นการใช้ทั่วไปในการแก้ไขบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญทุกมาตรา อีกกระบวนการหนึ่งในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นแบบพิเศษเอาไว้ใช้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญมาตราใดมาตราหนึ่ง โดยเฉพาะหรือใช้แก้ไขในหมวดใดหมวดหนึ่ง (a set of related provisions) สำหรับรูปแบบที่รัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการเพิ่มมาเป็นพิเศษ (exceptional frameworks) กระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแบบพิเศษ (the special amendment procedure) ประกอบด้วยกระบวนการแรกอยู่ภายในตัว การแก้ไขบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือหมวดที่มีลักษณะพิเศษต้องการใช้แค่วิธีการแก้ไขที่สำเร็จเพียงวิธีการเดียวที่มีอยู่ทั้งหมดและเพิ่มเติมกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญอื่นด้วย มีเพียง 3 ประเทศเท่านั้นที่มีรูปแบบรัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการแก้ไขพิเศษประการเดียว ได้แก่ รัฐธรรมนูญของออสเตรเลีย ออสเตรีย และไอซ์แลนด์

ประเภทที่ 6 รูปแบบที่รัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมพิเศษไว้หลายประการ (exceptional multi-track amendment) สำหรับรูปแบบนี้มีเพียงประเทศเดียว คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา

4. ขอบเขตการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นกระบวนการสำคัญสำหรับตัวรัฐธรรมนูญเอง กล่าวคือ รัฐธรรมนูญจะดำรงอยู่ได้ รัฐธรรมนูญต้องสามารถปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมของสังคม ทั้งนี้ เนื่องจากปัจจุบันระบบกฎหมายมีความซับซ้อนในเชิงเทคนิคมากขึ้น อีกทั้งแรงผลักดันทางการเมืองส่งผลให้สถานการณ์ทางการเมืองที่รัฐต้องเผชิญมีลักษณะแตกต่างจากในอดีต ดังนั้น โดยปกติการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ แต่เนื่องจากรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่จัดระเบียบการใช้อำนาจรัฐ ความมั่นคงแน่นอนของอำนาจรัฐย่อมมีความสำคัญ เพื่อไม่ให้รัฐธรรมนูญถูกแก้ไขเพิ่มเติมได้ง่ายเกินไป โดยมากผู้ร่างรัฐธรรมนูญจึงกำหนดกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญกระทำได้ยากกว่าการนิติบัญญัติปกติ ผู้ร่างรัฐธรรมนูญต้องหาดุลยภาพระหว่างความมั่นคงแน่นอนของรัฐธรรมนูญและความยืดหยุ่นของรัฐธรรมนูญให้สามารถปรับเปลี่ยนไปตามสภาวการณ์ของสังคมได้ กระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมที่รัฐธรรมนูญกำหนดเป็นวิธีการหนึ่งในการประสานลักษณะทั้งสองประการ ซึ่งขอบเขตการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญสามารถอธิบายได้ดังนี้

ประการที่ 1 ขอบเขตการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญซึ่งกำหนดอย่างชัดเจน เหตุผลเบื้องหลังของความต้องการห้ามไม่ให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญของผู้มีอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญว่ามีความหลากหลาย จึงส่งผลให้บทบัญญัติที่ห้ามไม่ให้แก้ไขเพิ่มเติมกำหนดเรื่องที่ไม่แก้ไขแตกต่างกันไป อาทิ การกำหนดห้ามไม่ให้แก้ไขเพิ่มเติมในรูปแบบและระบบรัฐบาล (the form and system of government) การกำหนดห้ามแก้ไขบทบัญญัติที่เกี่ยวกับโครงสร้างทางการเมือง (political structure) การกำหนดห้ามไม่ให้แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติที่เกี่ยวกับอุดมการณ์พื้นฐานของรัฐหรือบทบัญญัติที่เป็นเอกลักษณ์ของรัฐ (the state's fundamental ideology or identity) ข้อกำหนดลักษณะนี้พบมากในรัฐศาสนา การกำหนดห้ามไม่ให้แก้ไขบทบัญญัติที่เกี่ยวกับสิทธิขั้นพื้นฐาน (basic rights) การกำหนดห้ามไม่ให้แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในรัฐ (state's integrity) และรัฐธรรมนูญบางฉบับก็ปกป้องบทบัญญัติ

ในประเด็นที่พิเศษ อาทิ การนิรโทษกรรม การปรองดอง และข้อตกลงสันติภาพ เช่น ในรัฐธรรมนูญของประเทศไนเจอร์ ประเทศซูดาน เป็นต้น การรับรองความมีผลบังคับใช้ของกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศ เช่น รัฐธรรมนูญของสวิตเซอร์แลนด์ เป็นต้น

ประการที่ 2 ขอบเขตการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญกรณีไม่มีการบัญญัติกำหนดอย่างชัดเจน แม้การกำหนดขอบเขตในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญปัจจุบันเป็นสิ่งปรากฏในรัฐธรรมนูญสมัยใหม่แทบทุกฉบับ แต่ไม่ได้หมายความว่ารัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรทั่วโลกจะมีข้อกำหนดดังกล่าวหรือไม่ได้หมายความว่าข้อจำกัดในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจะมีขอบเขตเพียงบทบัญญัติลายลักษณ์อักษรเท่านั้น ลักษณะดังกล่าวทำให้เกิดปัญหาว่า เมื่อรัฐธรรมนูญไม่ได้กำหนดข้อห้ามใด ๆ ในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไว้ หมายความว่าองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่รัฐธรรมนูญมอบอำนาจให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจะสามารถแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญโดยไม่มีข้อจำกัดใด ๆ เลยใช้หรือไม่ หรือแม้รัฐธรรมนูญจะกำหนดให้มีข้อห้ามบางประการที่ห้ามแก้ไขเพิ่มเติม หมายความว่า บทบัญญัติที่อยู่นอกเหนือข้อห้ามที่รัฐธรรมนูญกำหนด องค์กรตามรัฐธรรมนูญที่รัฐธรรมนูญมอบอำนาจให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจะสามารถแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญโดยไม่มีข้อจำกัดใด ๆ เลยใช้หรือไม่

จากการศึกษารัฐธรรมนูญของต่างประเทศพบว่า นอกจากข้อจำกัดที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรแล้ว ยังพบว่าจะมีข้อจำกัดการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญโดยปริยายอีกด้วย⁶

5. อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

แม้รัฐธรรมนูญจะถูกก่อตั้งขึ้นโดยอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ (Pouvoir Constituant) ซึ่งถือว่าเป็นอำนาจสูงสุดขององค์อธิปัตย์ที่จะแสดงเจตจำนงก่อตั้งรัฐธรรมนูญโดยอิสระและปราศจากข้อจำกัดใด ๆ ก็ตาม แต่ในทางความเป็นจริงแล้ว จะพบว่ารัฐธรรมนูญของประเทศต่าง ๆ มักจะได้รับการแก้ไขปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เนื่องจากรัฐธรรมนูญนั้นเมื่อใช้ไประยะเวลาหนึ่งย่อมล้าสมัยไม่อาจปรับใช้ให้สอดคล้องกับสภาพในทาง การเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ด้วยเหตุนี้จึงก่อให้เกิดคำในทางทฤษฎีกฎหมายรัฐธรรมนูญตามมาว่า ในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญนั้นจะต้องใช้อำนาจชนิดใด อำนาจดังกล่าวมีลักษณะอย่างไร การใช้อำนาจดังกล่าวต้องดำเนินการโดยขั้นตอนหรือวิธีการเช่นใด และท้ายที่สุดอำนาจดังกล่าวมีข้อจำกัดหรือขอบเขตในทางกฎหมายหรือไม่อย่างไร

1) ข้อถกเถียงเกี่ยวกับลักษณะของอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

เมื่อตามทฤษฎีอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญของ Sieyès นั้น อธิบายว่าอำนาจที่เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ (Pouvoir Constituant) และอำนาจที่ได้รับมาจากรัฐธรรมนูญ (Pouvoir Constitué) กรณีจึงมีปัญหาที่ต้องพิจารณาว่าอำนาจที่ใช้ในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้น แท้จริงแล้วเป็นอำนาจชนิดใดระหว่างอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ (Pouvoir Constituant) หรืออำนาจที่ได้รับมาจากรัฐธรรมนูญ (Pouvoir Constitué) หรือแท้จริงแล้วอำนาจที่ใช้ในการแก้ไขเพิ่มเติม

⁶ พัชรวรรณ นุชประยูร, และวศิน ยิ้มแย้ม. (2562). ปัญหาเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในประเทศไทย. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม), น. 86-89.

รัฐธรรมนูญเป็นอำนาจอีกชนิดหนึ่งที่แตกต่างหากออกมาจากอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญและอำนาจที่ได้รับมาจากรัฐธรรมนูญ และเป็นอำนาจที่มีลักษณะเฉพาะของตัวเอง (Sui Generis)

(1) อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ

โดยทั่วไปแล้วอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญมักจะถูกกำหนดให้มีลักษณะเช่นเดียวกับกับอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ (Pouvoir Constituant) เนื่องจากอำนาจที่จะนำไปใช้ในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงบรรทัดฐานในทางรัฐธรรมนูญได้นั้นย่อมต้องเป็นอำนาจในระดับเดียวกันกับอำนาจที่ใช้ในการก่อตั้งบรรทัดฐานในรัฐธรรมนูญนั้นนั่นเอง ประกอบกับการแก้ไขเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญย่อมเท่ากับเป็นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงอำนาจต่าง ๆ ที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดเอาไว้ เช่น อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร หรืออำนาจตุลาการ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นอำนาจที่ได้รับมาจากรัฐธรรมนูญ (Pouvoir Constitué) ทั้งสิ้น ดังนั้น เมื่อพิจารณาในแง่นี้แล้วอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญย่อมไม่ใช่อำนาจที่ได้รับมาจากรัฐธรรมนูญ (Pouvoir Constitué) เนื่องจากโดยทั่วไปแล้วอำนาจที่ได้รับมาจากรัฐธรรมนูญจะถูกกำหนดเอาไว้ในรัฐธรรมนูญและการใช้อำนาจดังกล่าวต้องเป็นไปตามเงื่อนไขและขอบเขตที่รัฐธรรมนูญกำหนดเอาไว้เท่านั้น อีกทั้งอำนาจที่ได้รับมาจากรัฐธรรมนูญยังไม่สามารถกำหนดหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงลักษณะของตัวเองตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดเอาไว้แต่เดิมได้ กล่าวอีกนัยหนึ่ง อำนาจที่ได้รับมาจากรัฐธรรมนูญย่อมไม่สามารถถูกใช้เพื่อแก้ไขเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ อันเท่ากับเป็นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงลักษณะของตัวเองได้นั่นเอง ในขณะที่อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอำนาจที่สามารถกำหนดเนื้อหาให้แตกต่างไปจากเนื้อหาที่รัฐธรรมนูญกำหนดเอาไว้แต่เดิมได้ ดังนั้น เมื่อพิจารณาในแง่นี้จึงต้องถือว่าการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นการใช้อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ (Pouvoir Constituant) รูปแบบหนึ่ง อย่างไรก็ตาม อำนาจการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญมีขอบเขตอำนาจแคบกว่าอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ และแต่ก็ไม่ใช่อำนาจที่รับมอบจากรัฐธรรมนูญปกติ แต่เป็นอำนาจพิเศษไปดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้⁷

(2) อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นอำนาจที่ได้รับมาจากรัฐธรรมนูญ

อย่างไรก็ตาม มีข้อโต้แย้งเช่นกันว่าการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นแท้จริงแล้วเป็นเพียงแค่การใช้อำนาจที่ได้รับมาจากรัฐธรรมนูญ (Pouvoir Constitué) เท่านั้น เนื่องจากอำนาจที่ใช้ในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นถูกบัญญัติเอาไว้ในรัฐธรรมนูญ และในหลาย ๆ กรณีที่รัฐธรรมนูญกำหนดถึงขอบเขตของอำนาจ (Compétence) กระบวนการใช้อำนาจ (Procédure) และเนื้อหาที่จะใช้อำนาจ (Conténu) สำหรับการใช้อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเอาไว้เฉกเช่นเดียวกับที่รัฐธรรมนูญบัญญัติถึงขอบเขตของอำนาจ กระบวนการใช้อำนาจ และเนื้อหาที่จะใช้อำนาจสำหรับการใช้อำนาจที่ได้รับมาจากรัฐธรรมนูญ (Pouvoir Constitué) เช่น อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร หรืออำนาจตุลาการ ดังนั้น เมื่อพิจารณาในแง่นี้แล้ว จึงต้องถือว่าการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นเพียงการใช้อำนาจที่ได้รับมาจากรัฐธรรมนูญหรืออำนาจตามรัฐธรรมนูญ (Pouvoir Constitué) รูปแบบหนึ่งเท่านั้น แม้ว่าจะจะเป็นอำนาจตามรัฐธรรมนูญที่มีความสามารถพิเศษในการ

⁷ พัชวรารณ นุชประยูร, และวศิน ยิ้มแย้ม. (2562). ปัญหาเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในประเทศไทย. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสต์อีสต์, ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม), น. 83.

เข้าไปแก้ไขเปลี่ยนแปลงลักษณะ ขอบเขต และข้อจำกัดของตัวมันเองได้ก็ตาม แต่ก็ยังคงเป็นอำนาจที่ถูกจัดตั้งขึ้น และมีข้อจำกัดอยู่ดี ด้วยเหตุที่อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นอำนาจที่ถูกจัดตั้งและมีข้อจำกัด ในทางกฎหมายโดยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ดังนั้น อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจึงไม่ใช่อำนาจสถาปนา รัฐธรรมนูญ (Pouvoir Constituant) อย่างแท้จริง

(3) อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นอำนาจที่มีลักษณะเฉพาะตัว

ด้วยลักษณะของอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่ผสมผสานระหว่างอำนาจสถาปนา รัฐธรรมนูญ (Pouvoir Constituant) กับอำนาจที่ได้รับมาจากรัฐธรรมนูญ (Pouvoir Constitué) กล่าวคือ อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นอำนาจที่สามารถใช้เพื่อแก้ไขเปลี่ยนแปลงเจตจำนงในการก่อตั้ง รัฐธรรมนูญของผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญได้ แต่ในขณะเดียวกันอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ก็เป็นอำนาจที่ถูกจัดตั้ง และกำหนดขอบเขตหรือข้อจำกัดในการใช้อำนาจเอาไว้ในรัฐธรรมนูญเหมือนกับอำนาจ ที่ได้รับมาจากรัฐธรรมนูญ ด้วยเหตุนี้ จึงมีผู้บรรยายถึงลักษณะของอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเอาไว้ อย่างน่าฟังว่า

“อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้น เป็นอำนาจซึ่งอยู่ในแดนสนธิระหว่างผู้ทรงอำนาจ กับผู้รับอำนาจ . . . อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจึงเป็นอำนาจที่วางกรอบและถูกตีกรอบ เป็นอำนาจ ที่อนุญาตและได้รับอนุญาต เป็นอำนาจดั้งเดิมและได้รับมาอีกที เป็นอำนาจที่สูงกว่าและต่ำกว่ารัฐธรรมนูญ ในขณะเดียวกัน”⁸

ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่าอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นแท้จริงแล้วไม่ได้เป็นเพียง การแสดงออกซึ่งอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ (Pouvoir Constituant) หรืออำนาจที่ได้รับมาจากรัฐธรรมนูญ (Pouvoir Constitué) อำนาจใดอำนาจหนึ่งเพียงอำนาจเดียวเท่านั้น หากแต่อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ เป็นอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญรูปแบบหนึ่งที่มีลักษณะพิเศษ โดยมีสถานะในทางกฎหมายที่ต่ำกว่าอำนาจ สถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิม แต่ในขณะเดียวกันก็มีสถานะที่สูงกว่าอำนาจที่ได้รับมาจากรัฐธรรมนูญหรืออำนาจ ตามรัฐธรรมนูญ ลักษณะพิเศษของอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเช่นนี้นำไปสู่การอธิบายถึงความแตกต่าง ในทางทฤษฎีกฎหมายรัฐธรรมนูญระหว่าง “อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิมหรืออำนาจในการก่อตั้งองค์กร เริ่มแรก” (Pouvoir Constituant Originaire, Original Constituent Power) ซึ่งเป็นอำนาจที่ใช้ในการสร้าง หรือจัดให้มีรัฐธรรมนูญกับ “อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญที่ได้รับมาจากอำนาจดั้งเดิมหรืออำนาจในการเปลี่ยนแปลง องค์กรที่ได้รับมอบมาจากอำนาจในการก่อตั้งองค์กร” (Pouvoir Constituant Dé rivé , Derived Constituent Power) ซึ่งเป็นอำนาจที่ใช้ในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญอันมีลักษณะที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่

(ก) เป็นการพิจารณาจากลักษณะการเกิดขึ้นของอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นอำนาจที่ถูกสร้างขึ้นและอยู่ภายใต้ขอบเขตหรือข้อจำกัดของอำนาจ

⁸ Stephen Holmes and Cass R. Susstein, “The Politic of Constitutional Revision in Eastern Europe,” in *Responding to Imperfection : the Theory and Practice of Constitutional Amendment*, Stanford Levinson (ed.) (Princeton : Princeton University Press, 1995), p. 276. ใน ฌ็อง-ปอล ลาสโรว์, ข้อจำกัดในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558), 48.

สถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิม (Pouvoir Constituant Originaire) เนื่องจากในการยกร่างรัฐธรรมนูญนั้น ผู้ร่างรัฐธรรมนูญย่อมไม่สามารถบัญญัติรัฐธรรมนูญให้มีเนื้อหาครอบคลุมถึงเหตุการณ์ที่อาจเปลี่ยนแปลงไปในอนาคตได้ทั้งหมดทุกประการ ผู้ร่างรัฐธรรมนูญจึงจำเป็นต้องมีบทบัญญัติเอาไว้ในรัฐธรรมนูญให้รัฐธรรมนูญนั้นสามารถถูกแก้ไขเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยได้

(ข) เป็นการพิจารณาจากลักษณะที่ถูกจำกัดโดยอัตโนมัติของอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ อำนาจการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นจะต้องกระทำการเท่าที่จำเป็นเพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพการณ์ของประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปเท่านั้นและไม่อาจถูกใช้จนมีผลเป็นการทำลายหลักการสำคัญของรัฐธรรมนูญเดิมได้ โดยหลักแล้วผู้ทรงอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญก็คือผู้ที่มีอำนาจในการสถาปนารัฐธรรมนูญ แต่อย่างไรก็ดี ผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิมอาจจะกำหนดไว้ในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญนั้นเองว่าจะให้องค์กรใดเป็นผู้ทรงอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจะต้องดำเนินการภายใต้หลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขอย่างไรบ้าง ดังนั้น การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจึงต้องอยู่ภายในขอบเขตหรือข้อจำกัดตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดเอาไว้เท่านั้น?

ในทางทฤษฎีอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นอำนาจที่ได้รับมาจากอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิม กล่าวคือ ในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไม่สามารถจะใช้อำนาจที่ได้รับมอบจากรัฐธรรมนูญปกติ (pouvoir constitué) ไปดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญต้องใช้ใช้อำนาจที่สูงกว่าอำนาจที่รับมอบจากรัฐธรรมนูญปกติ รัฐธรรมนูญจะถูกแก้ไขโดยอำนาจที่พิเศษที่ได้รับมาโดยตรงจากอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญโดยเฉพาะเท่านั้น⁹

2) ความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญกับอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ

เมื่ออำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญได้ถูกใช้เพื่อทำลายระบบรัฐธรรมนูญเดิมและก่อตั้งระบบรัฐธรรมนูญใหม่แล้ว คำถามที่ต้องพิจารณาต่อไป คือ อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญจะยังคงดำรงอยู่ต่อไปหรือไม่ หรืออำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญจะสูญสลายไปทันที เนื่องจากเสร็จสิ้นภารกิจของตนในการสถาปนารัฐธรรมนูญแล้ว เพราะหากอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญยังคงดำรงอยู่ต่อไปย่อมหมายความว่าผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญสามารถทำลายรัฐธรรมนูญที่ใช้บังคับอยู่และก่อตั้งรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ได้เสมอ รัฐธรรมนูญจึงไม่มีความมั่นคงและอาจถูกทำลายได้ตลอดเวลา ในทางตรงกันข้าม หากถือว่าอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญสูญสลายไปทันทีที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแล้ว รัฐธรรมนูญที่ถูกก่อตั้งขึ้นย่อมต้องคงอยู่ชั่ววันรันดร์และไม่อาจถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลง ยกเลิก หรือทำลายลงได้เลย แต่เมื่อพิจารณาจากความเป็นจริงแล้วจะพบว่า รัฐธรรมนูญของประเทศต่าง ๆ กลับถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอหรือแม้แต่ถูกยกเลิกไปเสียแล้วจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้นใช้แทน ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจ

⁹ ญัฐปคัลภ์ ลาซโรจน์. (2558). ข้อจำกัดในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, น. 46-49.

¹⁰ พิชรพรรณ นุชประยูร, และวศิน ยิ้มแย้ม. (2562). ปัญหาเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในประเทศไทย. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม), น. 84.

แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ (Amendment Power) กับอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ (Constituent Power) ซึ่งมีแนวความคิดที่แตกต่างกัน 3 แนวทางด้วยกัน ดังนี้¹¹

(1) แนวความคิดว่าอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดำรงอยู่อย่างถาวร

แนวความคิดนี้เห็นว่าอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดำรงอยู่ถาวรตลอดไป (Permanent) และปราศจากข้อจำกัดใด ๆ เฉพาะแต่อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญเท่านั้นที่จะสามารถเข้าไปแก้ไขเปลี่ยนแปลง ยกเลิก หรือทำลายรัฐธรรมนูญที่มันก่อตั้งขึ้นมาได้ เจตจำนง (Will) ของผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ จึงชอบด้วยกฎหมายเสมอ เพราะผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญมีมาก่อนรัฐธรรมนูญ มีมาก่อนกฎหมาย และเป็นต้นกำเนิดของระบอบการเมืองและระบบกฎหมายของรัฐทั้งหมด กล่าวอีกนัยหนึ่ง ผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญก็คือกฎหมายโดยตัวของมันเอง ผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญจึงไม่ถูกผูกมัดโดยรูปแบบ และกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่รัฐธรรมนูญบัญญัติเอาไว้หรือแม้แต่เนื้อหาบางประการที่รัฐธรรมนูญบัญญัติห้ามไม่ให้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงโดยวิธีทางแห่งการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ แนวความคิดนี้จึงเห็นว่า แท้จริงแล้วไม่มีอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ (Amendment Power) เลย มีก็แต่อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ (Constituent Power) เท่านั้น

(2) แนวความคิดการเปลี่ยนรูปของอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญไปเป็นอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

แนวความคิดนี้เห็นว่าอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ (Constituent Power) สามารถเกิดขึ้น และถูกใช้ได้เพียงครั้งเดียวเท่านั้น หลังจากนั้นอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญจะสูญสลายไปในทันที เนื่องจากเสร็จสิ้นภารกิจในการทำลายระบบรัฐธรรมนูญเดิมและก่อตั้งระบบรัฐธรรมนูญใหม่แล้ว ในแง่นี้การใช้อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญในการก่อตั้งรัฐธรรมนูญจึงเปรียบเสมือนกับการชุดหลุมฝังศพตัวเอง รัฐธรรมนูญที่ถูกก่อตั้งขึ้น โดยอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญจะเข้าไปสลายอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญนั้นเสีย และให้กำเนิดอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ (Amendment Power) ขึ้นมาแทนที่ กล่าวอีกนัยหนึ่ง อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญได้เปลี่ยนรูป (Transformation) ไปเป็นอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามที่บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญกำหนดเอาไว้นั่นเอง

อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจึงเป็น “อำนาจตามกฎหมาย” (de jure Power) ไม่ใช่ “อำนาจในทางข้อเท็จจริง” (de facto Power) ที่ปราศจากข้อจำกัดใด ๆ ดังเช่นอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ ด้วยเหตุนี้รัฐธรรมนูญจึงต้องมีบทบัญญัติว่าด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ (Amendment Provision) เอาไว้เสมอ เพื่อกำหนดว่าองค์กรใดจะเป็นผู้ทรงอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ตลอดจนกำหนดว่าการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญต้องดำเนินการโดยรูปแบบและกระบวนการอย่างไร หรือมีข้อห้ามไม่ให้แก้ไขเปลี่ยนแปลงเนื้อหาบางประการของรัฐธรรมนูญหรือไม่ กล่าวอีกนัยหนึ่งรัฐธรรมนูญได้ทำให้อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญกลายเป็นสถาบัน (Institutionalization) โดยการกำหนดให้เข้ามาอยู่ในรัฐธรรมนูญ

¹¹ ปิยบุตร แสงกนกกุล, อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ (15), (มติชนสุดสัปดาห์ ฉบับที่ 1809, 2558), น. 36.

(Constitutionalization) นั่นเอง อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจึงเป็นอำนาจที่รัฐธรรมนูญก่อตั้งขึ้นและต้องอยู่ในกรอบของรัฐธรรมนูญเท่านั้น

(3) แนวความคิดการดำรงอยู่เคียงคู่กันของอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญและอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

แนวความคิดนี้เห็นว่าแนวความคิดการดำรงอยู่อย่างถาวรตลอดไป (Permanent) ของอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ และแนวความคิดการสูญสลายไปทันทีของอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ โดยเปลี่ยนรูป (Transformation) ไปเป็นอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้น เป็นแนวความคิดที่สอดคล้องกัน เนื่องจากหากถือว่าอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดำรงอยู่อย่างถาวรตลอดไป รัฐธรรมนูญย่อมไม่สามารถกำหนดข้อจำกัดใด ๆ ในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้เลย หรือแม้ว่ารัฐธรรมนูญจะได้กำหนดข้อจำกัดในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเอาไว้ก็ตาม ข้อจำกัดเช่นนั้นก็ไร้ความหมายอย่างสิ้นเชิงเพราะอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญย่อมเข้าไปทำลายข้อจำกัดดังกล่าวและรัฐธรรมนูญได้ตลอดเวลา ในทางกลับกันหากถือว่าอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญได้สูญสลายไปทันทีและเปลี่ยนรูปไปเป็นอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ การแก้ไขปรับปรุงระบอบการเมืองและระบบกฎหมายเดิมย่อมไม่อาจเกิดขึ้นได้เพราะไม่อาจแสวงหาอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญเพื่อเข้าไปทำลายระบบรัฐธรรมนูญเดิมได้ แนวคิดทั้งสองประการนี้จึงอาจนำไปสู่สถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ในทางการเมืองที่พลังทางการเมืองต่าง ๆ อาจเข้าต่อสู้ช่วงชิงการใช้อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญเพื่อเข้าไปแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญและอาจลุกลามบานปลายกลายเป็นวิกฤตรัฐธรรมนูญได้

จากจุดอ่อนของแนวความคิดทั้งสองนี้ George Burdeau จึงได้เสนอแนวความคิดใหม่ว่าอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญและอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแท้จริงแล้วดำรงอยู่เคียงคู่กัน เพราะหากพิจารณารัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรของประเทศต่าง ๆ แล้ว จะพบว่ารัฐธรรมนูญของประเทศต่างก็มีบทบัญญัติว่าด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ (Amendment Provision) ด้วยกันทั้งสิ้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารัฐธรรมนูญได้สร้างและเชื่อมโยงการใช้อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญกับอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเข้าไว้ด้วยกัน การที่รัฐธรรมนูญต้องมีบทบัญญัติว่าด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญซึ่งกำหนดถึงองค์กรผู้มีอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตลอดจนรูปแบบและกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเอาไว้อย่างชัดเจนนั้นก็ด้วยเหตุผลว่าผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญที่ก่อตั้งรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวต้องการหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ในทางการเมืองดังกล่าวข้างต้นนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม แม้จะถือว่าอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญและอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญดำรงอยู่เคียงคู่กันก็ตาม แต่รัฐธรรมนูญจะต้องไม่ปล่อยให้อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเข้าไปครอบงำหรือทำลายอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิม (Pouvoir Constituant Originaire) ได้ อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจึงเป็นอำนาจที่มีข้อจำกัด (Limited Power) โดยจะต้องถูกจำกัดผ่านการกำหนดให้มีข้อจำกัดในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่จะกำหนดให้การใช้อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นไม่อาจล่วงล้ำเข้าไปในดินแดนของอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิมได้ อีกทั้งการดำรงอยู่ของอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญก็ไม่เป็นเหตุให้ผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิมสูญเสียอำนาจที่จะก่อตั้งระบอบการเมืองและระบบ

กฎหมายขึ้นมาใหม่ กล่าวอีกนัยหนึ่งการดำรงอยู่ของอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไม่ได้ทำให้องค์อธิปัตย์สูญเสียอธิปไตยที่จะทำลายระบบรัฐธรรมนูญที่ใช้บังคับอยู่และก่อตั้งระบบรัฐธรรมนูญขึ้นมาใหม่ตนเอง

เมื่ออำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญเป็นอำนาจนอกรัฐธรรมนูญ ประเด็นที่น่าพิจารณาประเด็นแรกคือ เมื่อผู้สถาปนารัฐธรรมนูญก่อตั้งรัฐธรรมนูญสำเร็จแล้ว อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญจะสูญสิ้นไปเลยทันทีนับแต่รัฐธรรมนูญมีผลบังคับใช้หรือไม่ หรืออำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญยังคงดำรงอยู่คู่กับรัฐธรรมนูญตลอดไป แนวคิดเกี่ยวกับสถานะของอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญภายหลังรัฐธรรมนูญมีผลใช้บังคับแล้วมีแนวคิดที่สำคัญอยู่ 3 แนวคิด คือ

แนวคิดที่ 1 อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิมเป็นอำนาจดำรงอยู่ตลอด แม้รัฐธรรมนูญมีผลใช้บังคับแล้ว เมื่อมีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญก็เป็นการใช้อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิมในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ผลคือ เมื่อมีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ การแก้ไขต้องเคารพเจตนารมณ์ของผู้สถาปนารัฐธรรมนูญ ทำให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญอาจเป็นไปได้ยาก

แนวคิดที่ 2 อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิมสลายไปนับตั้งแต่รัฐธรรมนูญมีผลใช้บังคับ ผลสำคัญของแนวคิดนี้ คือ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไม่จำเป็นต้องพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของผู้สถาปนารัฐธรรมนูญแต่อย่างใด ทำให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญอาจทำลายรัฐธรรมนูญเอง

แนวคิดที่ 3 เป็นแนวคิดในลักษณะของทางสายกลางที่อธิบายว่าทั้งอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิม ทั้งอำนาจในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญดำรงอยู่ด้วยกันทั้งสองอำนาจ

เห็นพ้องกับแนวคิดที่สามที่ว่า อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิมและอำนาจในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญยังดำรงอยู่ในระบบกฎหมายของรัฐทั้งสองอำนาจ หลักดังกล่าวส่งผลให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญต้องเคารพหลักการสามประการ คือ

ประการที่ 1 อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไม่สามารถล้มล้างอำนาจดั้งเดิมได้

ประการที่ 2 อำนาจในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญมีอำนาจที่เป็นข้อจำกัด

ประการที่ 3 กระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจะดำรงอยู่ได้โดยสอดคล้องกับอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญขององค์อธิปัตย์ก็ด้วยวิธีการที่อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญยอมให้อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญขององค์อธิปัตย์เข้ามาเป็นส่วนของการดำเนินการเท่านั้น

ฉะนั้น รัฐธรรมนูญที่ดีต้องสามารถถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้เพื่อให้สามารถปรับใช้กับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพ ในเบื้องต้นสามารถแบ่งการแก้ไขเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญออกเป็น 2 แบบ คือ

แบบที่ 1 การเปลี่ยนแปลงบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ (change de constitution) มีลักษณะคือนำบทบัญญัติอื่นมาแทนที่บทบัญญัติเดิม ซึ่งจะมีลักษณะเป็นการปฏิบัติความหมายของถ้อยคำในทางกฎหมาย แนวคิดนี้มีความจำเป็นเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงระบบทำให้ผลทางกฎหมายเปลี่ยนแปลงไป และผลของการเปลี่ยนแปลงอาจมีความสำคัญอย่างมาก การที่เราเปลี่ยนกฎเกณฑ์ทางกฎหมายรัฐธรรมนูญแบบตรงกันข้ามภายใต้ความต่อเนื่องทางกฎหมายโดยใช้กระบวนการที่รัฐธรรมนูญกำหนด กระบวนการดังกล่าวนี้ปกติเรียกว่า การแก้ไขเพิ่มเติม (révision) ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีบัญญัติในรัฐธรรมนูญทางรูปแบบ

(une constitution formelle) และเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดของรัฐธรรมนูญทางเนื้อหา (la constitution matérielle) ดังนั้น การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญผ่านกระบวนการตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด คือ การเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญโดยวิธีการเปลี่ยนบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ (changer de constitution)

แบบที่ 2 การเปลี่ยนแปลงความหมายของรัฐธรรมนูญโดยปราศจากการแก้ไขเพิ่มเติมตามกระบวนการที่กำหนดในรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ ความหมายของรัฐธรรมนูญเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากการตีความกฎหมายนั้น ๆ โดยที่การตีความกฎหมายอาจมีที่มาจากบทบัญญัติของกฎหมายอาจมีความหมายที่คลุมเครือไม่แน่นอน (indéterminée) กล่าวคือ บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวสามารถตีความได้หลายนัย (significations) แต่ไม่ได้หมายความว่า จะมีการตีความไปในทางตรงข้ามของบทบัญญัติ แต่อาจมีการตีความตัวบทกฎหมายที่กว้างเกินไป การบังคับใช้กฎหมาย คือ การทำให้บทบัญญัติแห่งกฎหมายมีผลเป็นรูปธรรม (concrétisation) ซึ่งการตีความรัฐธรรมนูญจนทำให้ความหมายของบทบัญญัติเปลี่ยนไปเช่นนี้ คือ การเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญโดยการตีความ (changer la constitution) การเปลี่ยนแปลงความหมายของรัฐธรรมนูญโดยการตีความอาจมาจากการตีความของศาล (judicial interpretations) หรือการเปลี่ยนแปลงความหมายอันเนื่องมาจากแนวปฏิบัติขององค์กรตามรัฐธรรมนูญก็ได้¹²

3) การแบ่งแยกอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญออกจากอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ

ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอำนาจอีกชนิดหนึ่งที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ อีกทั้งยังมีสถานะในทางกฎหมายที่ต่ำกว่าอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจึงเป็นอำนาจที่ถูกจำกัดโดยอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องแบ่งแยกอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญออกจากอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญให้ได้ โดยหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่งแยกอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญออกจากอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญมีอยู่ 2 หลักเกณฑ์ด้วยกัน ได้แก่¹³

(1) ผู้ทรงอำนาจและรูปแบบการใช้อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

การที่อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญมีสถานะเหนือกว่าอำนาจที่ได้รับมาจากรัฐธรรมนูญ (Pouvoir Constitué) ทำให้โดยหลักการแล้วไม่อาจจะนำองค์กรตลอดจนรูปแบบและกระบวนการตราและแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายธรรมดามาใช้กับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้ หากแต่จะต้องกำหนดรูปแบบและกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเอาไว้เป็นพิเศษให้แตกต่างจากการตราและแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายธรรมดา และโดยปกติถือกันว่าผู้ทรงอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญก็คือผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิม อันได้แก่ผู้ทรงอำนาจอธิปไตยซึ่งในระบอบประชาธิปไตยก็คือประชาชนนั่นเอง ดังนั้น โดยหลักการแล้วการใช้อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจึงต้องกำหนดให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมด้วยไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางผู้แทนก็ตาม

¹² พิชรพรรณ นุชประยูร, และวศิน ยิ้มแย้ม. (2562). ปัญหาเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในประเทศไทย. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม), น. 84-86.

¹³ ปิยบุตร แสงกนกกุล, *อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ (15)*, มติชนสุดสัปดาห์ ฉบับที่ 1810, 2558) 54,

อย่างไรก็ตาม รัฐธรรมนูญอาจกำหนดผู้ทรงอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเอาไว้เป็นอย่างอื่น โดยกำหนดให้เป็นคนละองค์กรกับผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิมก็ได้ เช่น อาจกำหนดให้รัฐสภา ซึ่งเป็นฝ่ายนิติบัญญัติในฐานะผู้แทนของประชาชนเป็นองค์กรที่ทรงไว้ซึ่งอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และสามารถดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้โดยรูปแบบและกระบวนการที่ใกล้เคียงกับกระบวนการนิติบัญญัติตามปกติ เพียงแต่รัฐธรรมนูญอาจกำหนดเงื่อนไขพิเศษบางประการให้ดำเนินการได้ยากกว่า การตราหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายธรรมดา

(2) การให้รัฐสภาเป็นองค์กรที่มีอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในกรณีนี้มักจะใช้รูปแบบและกระบวนการเช่นเดียวกัน หรือใกล้เคียงกันกับรูปแบบและกระบวนการตราหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายธรรมดา (Ordinary Legislation) โดยถือว่าองค์กรนิติบัญญัติ (Legislature) ในฐานะเป็นองค์กรที่เป็นผู้แทนของประชาชนและเป็นองค์กรที่มีความชอบธรรมในทางประชาธิปไตยสูงสุดเหนือกว่าบรรดาองค์กรอื่น ๆ จึงสมควรมีอำนาจในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญด้วย กรณีนี้ถือว่าเป็นการขยายอำนาจให้แก่รัฐสภาซึ่งตามปกติจะมีอำนาจหน้าที่ในด้านนิติบัญญัติ หรือการตรากฎหมายธรรมดาซึ่งเป็นการใช้อำนาจที่ได้รับมาจากรัฐธรรมนูญ (Pouvoir Constitué) เท่านั้น โดยกำหนดให้มีอำนาจในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญด้วย จึงต้องถือว่ารัฐสภาในกรณีนี้มี 2 ฐานะด้วยกัน คือ ฐานะองค์กรผู้ทรงอำนาจนิติบัญญัติ และฐานะองค์กรผู้ทรงอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และโดยทั่วไปในกรณีนี้รัฐธรรมนูญจะวางหลักให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญสามารถกระทำได้ง่าย (Flexible Constitution) เว้นแต่รัฐธรรมนูญจะกำหนดกลไกพิเศษเพิ่มเติมซึ่งอาจทำให้รัฐธรรมนูญนั้นแก้ไขเพิ่มเติมได้ยากยิ่งขึ้น เช่น การให้รัฐสภาใหม่ให้ความเห็นชอบอีกครั้งหนึ่ง (Intervening Election) การให้สัตยาบันโดยมลรัฐในรัฐที่เป็นสหพันธรัฐ (State Ratification) เป็นต้น

(3) การให้สภาร่างรัฐธรรมนูญที่มีอำนาจเต็มหรือมีอำนาจเฉพาะเจาะจงทำหน้าที่แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญที่กำหนดให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญกระทำได้ยากมักจะกำหนดให้ต้องมีการจัดตั้งองค์กรพิเศษ (Special Body) ขึ้น เพื่อทำหน้าที่ในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญโดยเฉพาะ คือ การกำหนดให้องค์กรนิติบัญญัติ (Legislature) ที่มีอยู่เดิมเปลี่ยนแปลงไปเป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมด้วย เช่น สภานิติบัญญัติแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสสาธารณรัฐที่ 3 หรือรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสสาธารณรัฐที่ 5 หรือการจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญ (Constitutional Assembly) ขึ้นมาใหม่เพื่อทำหน้าที่ในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญโดยเฉพาะ เช่น การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศส ฉบับปี ค.ศ. 1791 และ ค.ศ. 1848 เป็นต้น

(4) การให้ประชาชนออกเสียงลงประชามติในกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

แม้ว่าในปัจจุบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศต่าง ๆ จะถือตามหลักประชาธิปไตยทางผู้แทน (Representative Democracy) ซึ่งถือว่าการให้ประชาชนออกเสียงลงประชามติ (Referendum) โดยตรงเป็นข้อยกเว้นก็ตาม แต่หลักการให้ประชาชนออกเสียงลงประชามติในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นก็เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในประเทศเสรีประชาธิปไตยส่วนใหญ่ เนื่องจากการแก้ไข

เพิ่มเติมรัฐธรรมนูญถือว่าเป็นประเด็นสำคัญในทางการเมืองของประเทศ การให้ประชาชนออกเสียงลงประชามติให้ความเห็นชอบแก่การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญอันเป็นไปตามหลักประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy) ในการให้ประชาชนเจ้าของอำนาจอธิปไตยได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญโดยตรงนั้น ย่อมส่งเสริมให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นมีความชอบธรรมในทางประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้นไปอีก เช่น รัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสฉบับสาธารณรัฐที่ 4 ค.ศ. 1946 มาตรา 90 และรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสฉบับสาธารณรัฐที่ 5 ค.ศ. 1958 มาตรา 89 เป็นต้น¹⁴

---

¹⁴ ญัฐปคัลภ์ ลาซโรจน์. (2558). *ข้อจำกัดในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ*, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, น. 59-60.

สภาาร่างรัฐธรรมนูญไทย*

ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงจากการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 และพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชทานพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475 เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2475 ซึ่งถือว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกของประเทศไทย นับตั้งแต่หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญรวมทั้งสิ้น 20 ฉบับ และในการจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พบว่า ประเทศไทยมีการจัดตั้งสภาาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นเพื่อทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมาแล้วจำนวน 4 ครั้ง ดังนี้ **ครั้งที่ 1** จัดตั้งสภาาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นในปี 2491 เพื่อจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492 **ครั้งที่ 2** จัดตั้งสภาาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นในปี 2502 เพื่อจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511 **ครั้งที่ 3** จัดตั้งสภาาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นในปี 2539 เพื่อจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และ **ครั้งที่ 4** จัดตั้งสภาาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นในปี 2549 เพื่อจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

ความหมายของสภาาร่างรัฐธรรมนูญ

คณิน บุญสุวรรณ ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า สภาาร่างรัฐธรรมนูญ หมายถึง สภาแห่งชาติซึ่งทำหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ เพื่อเสนอต่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบและประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

กาญจนาภรณ์ สิริโรจน์ ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า คณะบุคคลที่ทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญ มักเกิดขึ้นเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวไปแล้ว และต้องการให้มีรัฐธรรมนูญฉบับถาวร หรือเป็นกรณีที่ต้องการประสานประโยชน์ระหว่างบุคคลทุกฝ่ายเพื่อให้ได้รัฐธรรมนูญที่สมบูรณ์ และตรงตามความประสงค์ของบุคคลทุกฝ่ายมากที่สุด

พรชัย เลื่อนฉวี ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า สภาาร่างรัฐธรรมนูญ หมายถึง สภาที่ประกอบไปด้วยสมาชิกที่ราษฎรทั่วทั้งประเทศได้ออกเสียงเลือกตั้งเข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้ร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใช้โดยเฉพาะ และโดยปกติสภานี้จะถูกยุบไปทันที เมื่อรัฐธรรมนูญที่ร่างขึ้นนั้นได้รับการประกาศใช้แล้ว เพื่อให้ราษฎรทำการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้ามาทำหน้าที่ในสภานิติบัญญัติตามรัฐธรรมนูญใหม่ แต่ในบางครั้งก็มีความจำเป็นที่สภาาร่างรัฐธรรมนูญจะยุบเลิกไปทันทีไม่ได้ เพราะจะต้องทำงานให้ติดต่อกัน ในร่างรัฐธรรมนูญที่ร่างขึ้นนั้นจึงมักจะมิบบัญญัติให้สภาาร่างรัฐธรรมนูญทำหน้าที่เป็นสภานิติบัญญัติไปชั่วคราวด้วย จนกว่าจะถึงเวลาที่มีการเลือกตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติขึ้น

* อุนชา ดีสวัสดิ์. (2561). สภาาร่างรัฐธรรมนูญไทย. สืบค้น 24 สิงหาคม 2563 จาก <https://library2.parliament.go.th/ebook/content-ebbas/2561-anucha.pdf>

สภาร่างรัฐธรรมนูญของไทย

สภาร่างรัฐธรรมนูญ หรือ ส.ส.ร. แต่งตั้งขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และนับจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยได้มีการจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นมาร่างรัฐธรรมนูญแล้ว จำนวน 4 ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ 1 สภาร่างรัฐธรรมนูญปี 2491 จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2491 เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2491 รัฐบาลในขณะนั้นได้เสนอให้แก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2490 เพื่อให้มีการจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญ สภาร่างรัฐธรรมนูญชุดนี้ประกอบด้วยสมาชิก 40 คน โดยกำหนดให้สมาชิกสภาเป็นผู้เลือกจากสมาชิกวุฒิสภา 10 คน จากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 10 คน และจากผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสภาร่างรัฐธรรมนูญอีก 4 ประเภท ประเภทละ 5 คน คือ 1) ผู้มีคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทน (ประเภททั่วไป) 2) ผู้ที่ดำรงหรือเคยดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวง หรืออธิบดี หรือเทียบเท่า 3) ผู้ที่เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกสภาผู้แทน หรือสมาชิกวุฒิสภา หรือดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรี และ 4) ผู้สำเร็จการศึกษาได้รับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า โดยกำหนดให้สภาร่างรัฐธรรมนูญชุดนี้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวรให้แล้วเสร็จภายใน 180 วัน นับแต่วันเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญเสร็จสิ้น การเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญกำหนดขึ้นเมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2491 จากนั้นดำเนินการเปิดการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2491 ณ พระที่นั่งอภิเชษฐาศูต โดยที่ประชุมมีมติเลือกเจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ เป็นประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ สภาร่างรัฐธรรมนูญชุดนี้ร่างรัฐธรรมนูญแล้วเสร็จเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2491 และเสนอต่อที่ประชุมรัฐสภาตามวิธีการที่รัฐธรรมนูญกำหนด ที่ประชุมรัฐสภาให้ความเห็นชอบเมื่อวันที่ 28 มกราคม 2492 ประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492 เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2492

ความเป็นมา

เนื่องจากรัฐบาลพลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ ถูกยึดอำนาจโดยคณะรัฐประหาร นำโดย พลโท ผิน ชุณหะวัณ ในวันที่ 8 พฤศจิกายน 2490 ทั้งนี้ คณะรัฐประหารได้ให้เหตุผลในการก่อรัฐประหารว่า รัฐบาลทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวง ประกอบกับรัฐบาลพลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ ไม่สามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศเรื่องการขาดแคลนเครื่องอุปโภคบริโภค และเรื่องราคาสินค้าในท้องตลาดที่มีราคาแพงขึ้นได้

ในวันที่ 9 พฤศจิกายน 2490 คณะรัฐประหารได้ประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 แล้วประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2490 แทน และในวันถัดมาได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งนายควง อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรี โดยคณะรัฐประหารเปิดโอกาสให้นายควง อภัยวงศ์ จัดตั้งคณะรัฐมนตรี

วันที่ 18 ธันวาคม 2490 รัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ ได้เสนอให้รัฐสภา (ซึ่งขณะนั้นหมายถึงวุฒิสภา เนื่องจากรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวบัญญัติให้วุฒิสภามีหน้าที่ของรัฐสภาจนกว่าจะมีการเลือกตั้งสภาผู้แทน) พิจารณา “ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2490” โดยมีสาระสำคัญ คือ การร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวร ทั้งนี้ รัฐบาลเสนอวิธีร่าง 3 วิธี คือ

1. ตั้งคณะกรรมการการยกร่าง
2. ให้ราษฎรเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญเพื่อทำการร่างและประกาศใช้รัฐธรรมนูญ และให้สภาร่างรัฐธรรมนูญเลิกไปหลังจากร่างรัฐธรรมนูญเสร็จ
3. ให้รัฐสภาเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นเพื่อร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อรัฐสภา ที่ประชุมวุฒิสภาลงมติรับหลักการร่างรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขเพิ่มเติม และตั้งคณะกรรมการวิสามัญขึ้นจำนวน 15 คน เพื่อพิจารณาวิธีการร่างรัฐธรรมนูญ คณะกรรมการชุดนี้เป็นสมาชิกวุฒิสภา 11 คน และสมาชิกสภา 4 คน คณะกรรมการวิสามัญนำร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวเสนอที่ประชุมวุฒิสภาสมัยสามัญ ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 15 มกราคม 2491 ที่ประชุมได้มีมติเห็นชอบกับการแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการวิสามัญ ซึ่งได้แก้ไขร่างของรัฐบาล โดยให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญซึ่งประกอบไปด้วยสมาชิกที่ได้รับเลือกตั้งจากรัฐสภา และให้สภาร่างรัฐธรรมนูญมีการดำเนินงานที่เป็นอิสระจากรัฐสภาและประกาศใช้เป็น “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2491” เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2491

ครั้งที่ 2 สภาร่างรัฐธรรมนูญปี 2502 จัดตั้งขึ้นตามธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2502 โดยธรรมนูญดังกล่าวกำหนดให้จัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วยสมาชิกซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจำนวน 240 คน ทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญและให้มีฐานะเป็นรัฐสภาทำหน้าที่นิติบัญญัติอีกด้วย โดยมีการประกาศแต่งตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้น เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2502 และเปิดประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ในวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2502 ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม มีพลเอก สุทธิ สุทธิสารณกร เป็นประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ สภาร่างรัฐธรรมนูญชุดนี้ยังทำหน้าที่ในการคัดเลือกจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และยังมีอำนาจในการให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญทั้งฉบับที่จัดทำขึ้นอีกด้วย แต่ไม่มีอำนาจในการควบคุมบริหารราชการแผ่นดิน นับได้ว่าเป็นสภาร่างรัฐธรรมนูญที่มีอายุยาวนานที่สุด เพราะการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ใช้เวลายาวนานถึง 9 ปี 4 เดือน (3 กุมภาพันธ์ 2502 ถึง 20 มิถุนายน 2511) ในระหว่างนั้นมีการเลือกตั้งตำแหน่งประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญคนใหม่ คือ นายทวี บุญยเกตุ เมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2511 เนื่องจากการอสัญกรรมของประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญคนเดิม สภาร่างรัฐธรรมนูญชุดนี้ทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511 แล้วเสร็จประกาศและบังคับใช้เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2511

ความเป็นมา

เนื่องจากวันที่ 20 ตุลาคม 2501 เวลา 15.00 นาฬิกา พลเอก ถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี ได้ลาออกจากตำแหน่ง จากนั้นในเวลา 21.00 นาฬิกา จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ประกาศยึดอำนาจอีกครั้ง โดยอ้างถึงเหตุความมั่นคงของประเทศ ซึ่งมีลัทธิคอมมิวนิสต์กำลังคุกคาม โดยมีคำสั่งคณะปฏิวัติให้ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2495 และให้สมาชิกภาพของสภาผู้แทนราษฎรและคณะรัฐมนตรีเป็นอันสิ้นสุดลง คณะปฏิวัติได้บริหารประเทศโดยให้ปลัดกระทรวงทุกกระทรวงปฏิบัติภารกิจตามอำนาจของรัฐมนตรีไปพลางก่อน และอาศัยประกาศของคณะปฏิวัติในการปกครองประเทศเป็นการชั่วคราวระยะหนึ่ง

เมื่อคณะปฏิวัติได้ประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2495 แล้ว คณะปฏิวัติได้นำความกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร

มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ว่าสมควรจัดให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญ และมีธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไปพลางก่อนทรงมีพระราชดำริเห็นชอบด้วย วันที่ 28 มกราคม 2502 จึงได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ใช้ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2502 จนกว่าจะได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ซึ่งสภาร่างรัฐธรรมนูญจะได้จัดร่างขึ้น

ครั้งที่ 3 สภาร่างรัฐธรรมนูญปี 2539 จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) พุทธศักราช 2539 ประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งจังหวัดละหนึ่งคน (ขณะนั้นประเทศไทยมี 76 จังหวัด) รวมกับผู้เชี่ยวชาญด้านนิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดิน หรือการร่างรัฐธรรมนูญจากบัญชีรายชื่อที่สถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ได้เสนอมาจำนวน 23 คน โดยที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาเลือกและได้ลงมติตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญรวมเป็นจำนวน 99 คน มีหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ทั้งฉบับ กำหนดให้จัดทำร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายในเวลา 240 วัน นับแต่วันที่สมาชิกครบจำนวนให้สภาร่างรัฐธรรมนูญคำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชนในการทำหน้าที่เป็นสำคัญ และให้สภาร่างรัฐธรรมนูญกำหนดพื้นฐานอันนำไปสู่การปฏิรูปการเมือง โดยปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองขึ้นใหม่ให้มีเสถียรภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ยังคงรักษาระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขไว้ตลอดไป รัฐสภาดำเนินการคัดเลือกสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ จังหวัดละ 1 คน (จากประชาชนที่สนใจสมัครและคัดเลือกกันเองแล้วจนเหลือเป็นผู้แทนจังหวัดละ 10 คน) และประกาศแต่งตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2539 ในการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญครั้งที่หนึ่งที่ประชุมมีมติเลือกนายอุทัย พิมพ์ใจชนเป็นประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ สภาร่างรัฐธรรมนูญดำเนินการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญเสร็จสิ้นทั้งฉบับและลงมติให้ความเห็นชอบ พร้อมส่งมอบให้ประธานรัฐสภา เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2540 จากนั้นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ประกาศใช้บังคับเมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2540

ความเป็นมา

เนื่องจากในขณะที่มีการใช้บังคับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ได้เกิดการชุมนุมใหญ่เรียกร้องให้นายกรัฐมนตรีในขณะนั้นลาออกจากตำแหน่งและให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ โดยให้นายกรัฐมนตรีต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เกิดเหตุการณ์จลาจลขึ้น เหตุการณ์นี้เรียกว่า “พฤษภาทมิฬ” พลเอก สุจินดา คราประยูร นายกรัฐมนตรีในขณะนั้นจึงได้ลาออก และมีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว ครั้งที่ 4 เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2535 โดยกำหนดให้ผู้ที่จะมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จากนั้น ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวอีกเป็นครั้งที่ 5 เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2538 โดยมีการแก้ไขเพิ่มเติมรวม 188 มาตรา ประธานรัฐสภา (นายมารุต บุณนาค) ได้แต่งตั้ง “คณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย” (คพป.) โดยมีนายแพทย์ ประเวศ วะสี เป็นประธานเพื่อทำหน้าที่ศึกษา ค้นคว้า และเสนอแนะในการพัฒนาหรือปฏิรูปการเมืองการปกครองประเทศในระยะเฉพาะหน้าและระยะยาวให้สอดคล้องกับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข คพป. ได้ดำเนินการแล้วเสร็จและส่งมอบข้อเสนอแนะต่อประธานรัฐสภา เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2538 โดยมีข้อเสนอสรุปได้ 2 ประการ คือ ประการแรก ควรมืองค์กรที่ทำหน้าที่พัฒนาการเมืองอย่างต่อเนื่อง

ประการที่สอง ควรมีการปฏิรูปการเมืองโดยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2538 มาตรา 211 ให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการพิเศษเพื่อยกร่างรัฐธรรมนูญแห่งชาติ

ภายหลังจากการเลือกตั้งทั่วไปในปี 2538 รัฐบาลซึ่งมีนายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นนายกรัฐมนตรี สนับสนุนให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 และได้แต่งตั้ง “คณะกรรมการปฏิรูปการเมือง” (คปก.) ขึ้นเพื่อทำหน้าที่จัดทำแผนพัฒนาการเมือง รวมทั้งวิธีการปฏิรูปการเมือง และพิจารณาแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้พิจารณาข้อเสนอของคณะกรรมการปฏิรูปการเมืองแล้ว มีมติให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ และได้นำเสนอต่อรัฐสภา ซึ่งในที่สุดรัฐสภาได้มีมติเห็นชอบให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 มาตรา 211 โดยกำหนดให้มี “สภาร่างรัฐธรรมนูญ” (สสร.) ประกอบด้วยสมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งจำนวน 99 คน เพื่อทำหน้าที่จัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เสนอต่อรัฐสภา เพื่อปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองขึ้นใหม่ให้มีเสถียรภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ครั้งที่ 4 สภาร่างรัฐธรรมนูญปี 2549 จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 จากเหตุการณ์การยึดอำนาจการปกครองของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549 และได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว แทนฉบับเดิม โดยเนื้อหาของรัฐธรรมนูญฉบับนี้กำหนดให้มีสมาชิกแห่งชาติ โดยมีจำนวนสมาชิกที่มาจากการสรรหาจากทุกภาคส่วนจำนวนทั้งสิ้น 1,982 คน จากนั้นให้ลงมติคัดเลือกกันเอง เหลือ 200 คน แล้วให้คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) ทำการคัดเลือกเหลือ 100 คน เพื่อไปเป็นสภาร่างรัฐธรรมนูญ โดยสภาร่างรัฐธรรมนูญชุดนี้มีหน้าที่ในการร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายใน 180 วัน นับแต่วันเปิดประชุม สภาร่างรัฐธรรมนูญครั้งแรกและต้องเสนอความเห็นพร้อมทั้งเผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบ เพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

สภาร่างรัฐธรรมนูญชุดนี้เปิดประชุมครั้งแรกเมื่อวันที่ 8 มกราคม 2550 และที่ประชุมมีมติเลือก นายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ ดำเนินการร่างรัฐธรรมนูญจนแล้วเสร็จ และจัดให้มีการลงประชามติต่อร่างรัฐธรรมนูญของประชาชนทั่วประเทศเมื่อวันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2550 โดยผลการลงประชามติปรากฏว่าประชาชนส่วนใหญ่ให้ความเห็นชอบ 14,727,306 เสียง (คิดเป็นร้อยละ 57.81) มากกว่าคะแนนเสียงที่ไม่เห็นชอบ ซึ่งมีคะแนนเสียง 10,747,441 เสียง (คิดเป็นร้อยละ 42.19) จากนั้นจึงประกาศและบังคับใช้เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2550

สภาร่างรัฐธรรมนูญเปรียบเทียบ : ประสบการณ์ต่างประเทศ¹

ในทางวิชาการกฎหมายมหาชนนั้นถือว่าอำนาจในการตรารัฐธรรมนูญเป็นอำนาจก่อตั้งระบอบการเมืองและองค์กรทางการเมืองที่เรียกในภาษาฝรั่งเศสว่า Pouvoir constituent (Constituent Power) และอำนาจนี้มีความสำคัญมาก ในบางกรณีอำนาจนี้เป็นอำนาจที่เกิดขึ้นและเป็นที่มาของรัฐและอำนาจอธิปไตย โดยเฉพาะเมื่อเมืองแม่ให้เอกราชแก่เมืองขึ้นหรือรัฐที่อยู่ในอารักขา ดังเช่นกรณีสหราชอาณาจักรให้รัฐธรรมนูญแก่มาเลเซียเมื่อวันที่ 27 สิงหาคม ค.ศ. 1957 เป็นที่มาของการให้เอกราชแก่มาเลเซียในวันที่ 31 สิงหาคม ปีเดียวกัน ในกรณีนี้ต้องถือว่าอำนาจตรารัฐธรรมนูญมีมาก่อนและก่อให้เกิดรัฐใหม่และอำนาจอธิปไตยของรัฐใหม่นั้น

ผู้มีอำนาจในการตรารัฐธรรมนูญก็คือผู้มีอำนาจสูงสุดหรือทรงไว้ซึ่งอำนาจอธิปไตยในรัฐนั้นนั่นเอง หรือจะเรียกย่อ ๆ ก็คือ รัฐอธิปไตย (Sovereign) ในประเทศที่มีพระมหากษัตริย์เป็นองค์อธิปัตย์ทรงไว้ซึ่งสมบูรณ์ญาสิทธิราชย์ พระมหากษัตริย์ก็ทรงตรารัฐธรรมนูญโดยพระราชอำนาจสูงสุดนั้นได้ ดังเช่นรัฐธรรมนูญเม็กซิโกของญี่ปุ่น ซึ่งสมเด็จพระจักรพรรดิมีสซุมิอิโตพระราชทานให้ชาวญี่ปุ่นในปี 1890 แต่ในคติประชาธิปไตย ซึ่งถือว่ารัฐอธิปไตยคือประชาชน อำนาจในการตรารัฐธรรมนูญก็ต้องอยู่ที่ประชาชน

การจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ : คณะกรรมการหรือสภาร่างรัฐธรรมนูญ

แต่ก่อนที่ผู้เป็นรัฐอธิปไตยจะอนุมัติร่างรัฐธรรมนูญให้ใช้บังคับ ก็อาจจะต้องมีการยกร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญเรียงมาตราในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญนั้น ในประเทศต่าง ๆ ก็จะใช้วิธีการจัดทำไม่เหมือนกัน

1. คณะกรรมการหรือคณะกรรมการ

บางประเทศใช้คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิชุดพิเศษเป็นผู้ยกร่าง เช่น ร่างรัฐธรรมนูญของญี่ปุ่นปี 1946 จัดทำโดยคณะกรรมการ 8 ชุด และคณะรัฐมนตรีญี่ปุ่นลงมติเห็นชอบ และนำเสนอสภาที่ปรึกษา (Privy Council) พิจารณาให้ความเห็นชอบ หรือการจัดทำรัฐธรรมนูญปี ค.ศ. 1958 ซึ่งมีคณะกรรมการ 2 ชุดในการยกร่าง คือ คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (Comité d'experts) ซึ่งประกอบด้วยข้าราชการระดับสูง และคณะกรรมการร่วมระหว่างกระทรวงทั้งหลาย (Comité Interministériel) ซึ่งนายพลเดอโกล (Général de Gaulle) และนายมิเชล เดอเบร (Michel Debré) เป็นผู้นำสำคัญในการยกร่างแล้วนำเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษา ซึ่งรัฐสภาแต่งตั้ง (Comité Consultatif) เป็นผู้ให้ความเห็นเพื่อแก้ไขเพิ่มเติม ก่อนนำเสนอสภาแห่งรัฐ (Conseil d'Etat) พิจารณาสุดท้ายก่อนจะนำไปให้ประชาชนลงประชามติ

¹ บวรศักดิ์ อวรรณโณ และ ชมพูนุท ตั้งถาวร. (2555). สภาร่างรัฐธรรมนูญเปรียบเทียบ : ประสบการณ์ต่างประเทศและประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

ประเทศไทยในอดีตก็เคยใช้คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญทำนองนี้เหมือนกัน เช่น คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญปี 2534 ซึ่งคณะรัฐมนตรีเป็นผู้แต่งตั้ง

นอกจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว บางประเทศก็ใช้คณะกรรมการสภาเป็นผู้จัดทำ เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรแต่งตั้งคณะอนุกรรมการยกร่าง 9 ท่าน ประกอบด้วย พระยามโนปกรณนิติธาดาเป็นประธาน พระยาเทพวิฑูร พระยามานวราชเสวี พระยานิติศาสตร์ไพศาล พระยาปริदानฤเบศร์ หลวงสินาดโยธารักษ์ พระยาศรีวิสารวาจา พระยาราชวังสัน และหลวงประดิษฐ์มนูธรรม เป็นเลขานุการ

2. สภาร่างรัฐธรรมนูญ

รูปแบบที่หลายประเทศใช้ในการจัดทำรัฐธรรมนูญก็คือสภาร่างรัฐธรรมนูญ (Constitutional Convention) ซึ่งสหรัฐอเมริกาเป็นต้นแบบที่มีการจัดทำด้วยวิธีนี้ โดยมีการจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญที่เมืองฟิลาเดลเฟีย โดยผู้แทนของ 12 มลรัฐ 55 คน ในปี ค.ศ. 1787 ซึ่งต่อมาประเทศฝรั่งเศสก็ใช้รูปแบบเดียวกัน โดยสภา Convention ซึ่งเปลี่ยนสภาพมาจากสภานานันดรก่อนปฏิวัติใหญ่ และรูปแบบสภาร่างรัฐธรรมนูญนี้ก็แพร่หลายทั่วไป ความจริงแล้วสภาร่างรัฐธรรมนูญเช่นนี้ เกิดตั้งแต่การประกาศเอกราชอเมริกาซึ่งในมลรัฐเอกราชทั้ง 13 แห่ง ได้มีการจัดประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญของมลรัฐ (State Convention) ถึง 150 ครั้ง และอันที่จริงผู้ร่างรัฐธรรมนูญอเมริกันในสภาร่างรัฐธรรมนูญได้ใช้ตัวอย่างของรัฐธรรมนูญมลรัฐนี้เอง ในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญอเมริกัน

ประเทศที่ใช้รูปแบบสภาร่างรัฐธรรมนูญ มีสภาร่างรัฐธรรมนูญนอร์เวย์ (ปี ค.ศ. 1814) สภาร่างรัฐธรรมนูญเบลเยียม (ปี ค.ศ. 1830) สภาร่างรัฐธรรมนูญลักเซมเบิร์ก (ปี ค.ศ. 1848) สภาร่างรัฐธรรมนูญออสเตรเลีย (ปี ค.ศ. 1897) สภาร่างรัฐธรรมนูญเยอรมนี (ปี ค.ศ. 1919) สภาร่างรัฐธรรมนูญไอร์แลนด์ (ปี ค.ศ. 1922) สภาร่างรัฐธรรมนูญจอร์เจีย (ปี ค.ศ. 1914) สภาร่างรัฐธรรมนูญลิทัวเนีย (ปี ค.ศ. 1920) สภาร่างรัฐธรรมนูญเอสทัวเนีย (ปี ค.ศ. 1920 และ ค.ศ. 1992) สภาร่างรัฐธรรมนูญอิตาลี (ปี ค.ศ. 1946) สภาร่างรัฐธรรมนูญอินเดีย (ปี ค.ศ. 1946) สภาร่างรัฐธรรมนูญซีเรีย (ปี ค.ศ. 1930) สภาร่างรัฐธรรมนูญอินโดนีเซีย (ปี ค.ศ. 1955) สภาร่างรัฐธรรมนูญปากีสถาน (ปี ค.ศ. 1947) สภาร่างรัฐธรรมนูญเอลซัลวาดอร์ (ปี ค.ศ. 1982) สภาร่างรัฐธรรมนูญโคลัมเบีย (ปี ค.ศ. 1991) สภาร่างรัฐธรรมนูญเปรู (ปี ค.ศ. 1979 และ ค.ศ. 1992) สภาร่างรัฐธรรมนูญเวเนซุเอลา (ปี ค.ศ. 1999) สภาร่างรัฐธรรมนูญเนปาล (ปี ค.ศ. 2008) สภาร่างรัฐธรรมนูญอิรัก (ปี ค.ศ. 2005) สภาร่างรัฐธรรมนูญโบลิเวีย (ปี ค.ศ. 2008) สภาร่างรัฐธรรมนูญเอกวาดอร์ (ปี ค.ศ. 2007) สภาร่างรัฐธรรมนูญมอนเตเนโกร (ปี ค.ศ. 2006) สภาร่างรัฐธรรมนูญไอซ์แลนด์ (ปี ค.ศ. 2010)

สำหรับประเทศไทย เคยใช้รูปแบบสภาร่างรัฐธรรมนูญมาแล้ว 2 ครั้ง คือ สภาร่างรัฐธรรมนูญในปี พ.ศ. 2491 ซึ่งจัดทำรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2492 และสภาร่างรัฐธรรมนูญซึ่งจัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2539 ซึ่งจัดทำรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2540 (สำหรับสภาร่างรัฐธรรมนูญตามธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2502 นั้น เนื่องจากทำหน้าที่เป็นสภานิติบัญญัติด้วย และมาจากการแต่งตั้งของคณะปฏิวัติ

ในปี พ.ศ. 2500 และสภาร่างรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาจากคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติคัดเลือกบุคคลตามบัญชีรายชื่อ จึงไม่ได้นำมาจัดไว้ในกรณีศึกษา)

สภาร่างรัฐธรรมนูญเหล่านี้ก็มีลักษณะต่าง ๆ กัน บางสภาร่างรัฐธรรมนูญใช้วิธีให้มีสมาชิกที่มีได้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน แต่อาจมาจากการเลือกของรัฐสภา เช่น สภาร่างรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาปี ค.ศ. 1787 นั้น ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน แต่รัฐบาลบางมลรัฐหรือรัฐสภามลรัฐเป็นผู้ส่งตัวแทนเข้าร่วมประชุม หรือสภาร่างรัฐธรรมนูญไทยปี พ.ศ. 2491 และปี พ.ศ. 2539 ก็ให้รัฐสภาเป็นผู้เลือก แต่บางประเทศก็ให้สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญมาจากการเลือกตั้งของประชาชนโดยตรง เช่น สภาร่างรัฐธรรมนูญฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1946 สภาร่างรัฐธรรมนูญของอินเดียในปี ค.ศ. 1846 บางประเทศ เช่น ออสเตรเลีย ในปี ค.ศ. 1897 ก็ใช้ผสมระหว่างการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญโดยตรงกับให้รัฐสภาของมลรัฐเลือกตัวแทนมา ในบางประเทศก็ให้รัฐสภาเป็นสภาร่างรัฐธรรมนูญไปด้วย แต่จัดประชุมในลักษณะพิเศษ แตกต่างจากการพิจารณากฎหมายธรรมดา เช่น แอฟริกาใต้ ได้เลือกรูปแบบให้รัฐสภาซึ่งประกอบด้วยสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (400 คน) อันมีที่มาจากเลือกตั้งของประชาชนโดยตรง และวุฒิสภาอันมีที่มาจากเลือกตั้งของสมาชิกสภาจังหวัด (90 คน) แต่ในการร่างรัฐธรรมนูญนั้น ให้ประชุมร่วมกันของ 2 สภา

กระบวนการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ

กระบวนการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญมีความสำคัญกว่าการจัดทำกฎหมายธรรมดา เพราะ

ประการที่ 1 เป็นการจัดความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างประชาชนกับสถาบันทางการเมือง ซึ่งเป็นตัวแทนประชาชน

ประการที่ 2 เป็นการจัดความสัมพันธ์เชิงอำนาจของสถาบันการเมืองและชนชั้นนำของสังคม

ประการที่ 3 เป็นการกำหนดอุดมการณ์และโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของประเทศ ที่มีผลผูกพันตลอดไปเป็น

ประการที่ 4 กระบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญจะเพิ่มหรือลดความชอบธรรมและการยอมรับของรัฐธรรมนูญ

ดังนั้น กระบวนการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญจึงมีความสำคัญไม่แพ้องค์กรที่มีหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญ และเป็นที่ยอมรับว่ากระบวนการยกร่างรัฐธรรมนูญจะมีผลโดยตรงต่อเนื้อหาของรัฐธรรมนูญโดยตรง

กระบวนการร่างรัฐธรรมนูญแบบประชาธิปไตยนั้น จะมีลักษณะต่าง ๆ กันไปตามแต่ละประเทศ ขึ้นอยู่กับประวัติศาสตร์ทางการเมืองแต่ละประเทศ บรรยากาศและสภาพการเมืองขณะร่างรัฐธรรมนูญ ความเข้มแข็ง หรืออ่อนแอของพลเมืองและประชาสังคม ความใส่ใจของสื่อมวลชน ฯลฯ แต่มีประเด็นที่น่าสนใจในกระบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญของประเทศต่าง ๆ อันควรแต่การพิจารณา ดังนี้

1. การขอประชามติจากประชาชนและการกำหนดหลักการสำคัญก่อนลงมือร่างรัฐธรรมนูญ

การให้ประชาชนออกเสียงประชามติกำหนดสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญก่อนจะให้ลงมือยกร่างรัฐธรรมนูญนั้น หลายประเทศใช้กระบวนการนี้ อาทิ ในฝรั่งเศสหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้มีการขอให้

ประชาชนลงประชามติในคำถาม 2 คำถาม พร้อม ๆ กับการเลือกตั้งสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 1945 คือ คำถามข้อ 1 “ท่าน (ประชาชนฝรั่งเศส) ต้องการให้สภานิติบัญญัติที่เลือกตั้งในวันนี้เป็นสภาร่างรัฐธรรมนูญแห่งชาติหรือไม่” คำถามข้อที่ 2 คือ ถ้าผลการลงประชามติมีเสียงข้างมากกว่า “เห็นชอบ” ก็ขอให้ตอบคำถามข้อ 2 ว่า “ท่านเห็นชอบที่จะให้จัดการปกครองประเทศโดยองค์กรทั้งหลายที่กำหนดไว้ในร่างกฎหมายที่แนบท้ายมาด้วยนี้จนกว่ารัฐธรรมนูญฉบับใหม่จะมีผลใช้บังคับหรือไม่?” เมื่อประชาชนส่วนใหญ่ให้ความเห็นชอบร่างกฎหมายท้ายประชามติก็เป็น “รัฐบัญญัติรัฐธรรมนูญ” ลงวันที่ 4 พฤศจิกายน 1945 ทันที

อีกประเทศหนึ่งก็คือ ประเทศแอฟริกาใต้ เมื่อมีการปรองดองหลังจากการกดขี่แบ่งสีผิวมาอย่างรุนแรง เมื่อมีการให้ที่ประชุมร่วมรัฐสภาเป็นสภาร่างรัฐธรรมนูญ ก็มีความกลัวว่า สภาร่างรัฐธรรมนูญ (ซึ่งอาจประกอบด้วยคนผิวดำที่มาจากพรรค ANC (African National Congress ของคนผิวดำ) เป็นฝ่ายข้างมาก) จะร่างรัฐธรรมนูญกดขี่คนผิวขาวซึ่งเป็นฝ่ายข้างน้อยเป็นการแก้แค้นพรรค NP (National Party ของคนผิวขาว) จึงมีการขอให้ใช้เสียงข้างมากร้อยละ 75 ของรัฐสภาเพื่อให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งพรรค ANC ไม่ยอม การประนีประนอมจึงล้มเหลวจึงมีความพยายามใหม่ โดยเสนอให้มีการกำหนดหลักการสำคัญในการร่างรัฐธรรมนูญไว้ในรัฐธรรมนูญชั่วคราว เพื่อให้สภาร่างรัฐธรรมนูญต้องร่างรัฐธรรมนูญตามหลักการนั้น 34 ประการ โดยหลักการสำคัญที่กำหนดเป็นกรอบในการร่างรัฐธรรมนูญของสภาร่างรัฐธรรมนูญ มี 34 หลัก ดังมีตัวอย่าง เช่น จะต้องเป็นระบบการเมืองหลายพรรค (Multi party democracy) สิทธิเลือกตั้งทั่วไปของพลเมือง ความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ การไม่เลือกปฏิบัติเพราะผิวหรือเพศ การรับรองสิทธิเสรีภาพพลเมือง การแบ่งแยกอำนาจ ความเป็นอิสระของศาล การเคารพความหลากหลายของภาษาและวัฒนธรรม ฯลฯ

2. ส่วนร่วมของ “ผู้เชี่ยวชาญ” หรือของ “ประชาชน” ในการร่างรัฐธรรมนูญ

เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า การร่างรัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตยนั้น ประชาชนต้องมีส่วนร่วม แต่ส่วนร่วมของประชาชนนั้น มักจะเข้าใจว่าเป็นส่วนร่วมด้วยการลงคะแนนเป็นทางการ เช่น ลงคะแนนเลือกสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ หรือลงประชามติ แท้จริงแล้ว ส่วนร่วมของประชาชนในการร่างรัฐธรรมนูญด้วยการให้ความคิดเห็น และกดดันผู้ร่างรัฐธรรมนูญโดยผ่านกระบวนการต่าง ๆ เช่น การทำประชาพิจารณ์ (Public hearing) การทำประชาหารือ (Public consultation) การทำการเสวนา (Dialogue) และอื่น ๆ อย่างเข้มข้น นอกจากจะทำให้ผู้ร่างได้รับรู้ความต้องการและความรู้สึกของประชาชน เพื่อนำมาแปลงลงเป็นบทบัญญัติต่าง ๆ ของรัฐธรรมนูญแล้ว ยังสร้างความยอมรับและความเป็น “เจ้าข้าวเจ้าของ” รัฐธรรมนูญโดยประชาชนด้วย ในเรื่องนี้ ตัวอย่างการทำรัฐธรรมนูญแอฟริกาใต้และของไทยในปี พ.ศ. 2540 มักได้รับการอ้างอิงอย่างกว้างขวาง ซึ่งแสดงความสำเร็จและทำให้รัฐธรรมนูญได้สมญาว่า “รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน”

อย่างไรก็ตาม ต้องยอมรับว่าการร่างรัฐธรรมนูญก็ต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจในการเมืองการปกครอง และเทคนิคการบัญญัติกฎหมาย ดังนั้นความจำเป็นที่ต้องให้ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญจึงเป็นที่ยอมรับทั่วไป ดังเช่นการจัดทำรัฐธรรมนูญฝรั่งเศส ปี ค.ศ. 1958 ที่อาศัยผู้เชี่ยวชาญในการยกร่าง แม้กฎหมายพื้นฐานเยอรมนี รัฐธรรมนูญญี่ปุ่น หรือรัฐธรรมนูญไทยในปี พ.ศ. 2492 และปี พ.ศ. 2540 ก็อาศัยผู้เชี่ยวชาญเช่นกัน และเป็นที่ยอมรับว่า ระบบรัฐสภาแบบทำให้เป็นเหตุเป็นผลขึ้น (Rationalized parliamentary system)

ซึ่งมุ่งการสร้างเสถียรภาพให้รัฐบาลและการสร้างระบบตรวจสอบที่หลากหลายเป็นผลมาจากข้อเสนอของผู้เชี่ยวชาญ

นอกจากนั้น ส่วนร่วมของสมาชิกรัฐสภาก็มีประเด็นต้องขบคิดเพราะด้านหนึ่ง คนเหล่านี้ก็เป็น “ผู้แทนปวงชน” แต่อีกด้านหนึ่งก็เป็น “ผู้มีส่วนได้เสีย” โดยตรงจากรัฐธรรมนูญ บางประเทศจึงให้อำนาจร่างรัฐธรรมนูญอยู่ที่สมาชิกรัฐสภา แต่อำนาจเห็นชอบอยู่ที่ประชาชน เช่น รัฐธรรมนูญฝรั่งเศส ปี ค.ศ. 1946 แต่บ้างก็ไม่ให้สมาชิกรัฐสภาเป็นผู้ร่างรัฐธรรมนูญ และไม่ให้อำนาจเห็นชอบ แต่ให้มีเพียงอำนาจให้ความเห็นประกอบการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อไม่ให้เกิดสภาวะ “ผู้รับเหมาเป็นผู้เขียนสเปค” เช่น การร่างรัฐธรรมนูญปี ค.ศ. 1958 ของฝรั่งเศสมีการเปิดโอกาสให้สมาชิกสภาทั้งสองเสนอความเห็นผ่านคณะกรรมการที่ปรึกษา (Comité Consultatif) เท่านั้น

ดังนั้น กระบวนการร่างรัฐธรรมนูญ จึงต้องสร้างความสมดุลระหว่างส่วนร่วมของประชาชน ความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒิ และส่วนร่วมของสมาชิกรัฐสภา ความเหมาะสมพอดีของสามส่วนผสมนี้เองที่จะทำให้ทั้งเนื้อหาและความชอบธรรมของรัฐธรรมนูญเกิดขึ้น

3. เนื้อหาของรัฐธรรมนูญ

เนื้อหาของรัฐธรรมนูญในพัฒนาการของการยกร่างรัฐธรรมนูญของประเทศต่าง ๆ ในโลกนั้น เริ่มตั้งแต่ทฤษฎีดั้งเดิมของรัฐธรรมนูญที่ถือว่าเนื้อหาจะต้องกำหนดระบอบการเมือง และองค์กรทางการเมืองเท่านั้น ดังเช่น รัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาปี ค.ศ. 1787 รัฐธรรมนูญฝรั่งเศสปี ค.ศ. 1946 และ ปี ค.ศ. 1958 หรือพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475 ในคดีนี้ รัฐธรรมนูญจะไม่มีบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยตรง (แต่อาจจัดทำเป็นเอกสารต่างหาก เช่น คำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมืองฝรั่งเศสปี 1789)

ต่อมาเมื่อเรื่องเรียกร้องให้นำสิทธิเสรีภาพ (Bill of Rights) มาบัญญัติไว้ เพื่อคุ้มครองประชาชนจากรัฐ รัฐธรรมนูญอเมริกันบทแก้ไขเพิ่มเติมที่ 1-10 ที่ตราขึ้นทันทีหลังจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญในปี 1787 คือตัวอย่าง จนเป็นที่ยอมรับทั่วไปว่า รัฐธรรมนูญยุคหลัง ๆ จะต้องบรรจุเรื่องนี้ไว้

ครั้นล่วงมาถึงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ก็มีการนำหลักการสำคัญทางเศรษฐกิจ สังคม ที่เห็นกันว่าเป็นรากฐานของสังคมมาบัญญัติเพิ่มเข้าไว้เป็นแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ (Fundamental Principles of the State) รัฐธรรมนูญอินเดียเป็นผู้บุกเบิกในเรื่องนี้ และรัฐธรรมนูญไทย พ.ศ. 2492 ก็นำมาบัญญัติไว้เป็น “แนวนโยบายแห่งรัฐ” เป็นครั้งแรก หลังจากนั้น ก็มีการนำเรื่องสำคัญ ๆ ที่ต้องการให้แก้ไขยกไปบัญญัติในรัฐธรรมนูญ เช่น การปกครองท้องถิ่น หรือการห้ามดื่มสุรา (ในรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาบทแก้ไขเพิ่มเติมที่ 18 ซึ่งถูกยกเลิกโดยบทแก้ไขเพิ่มเติมที่ 21)

ความสั้นยาวของรัฐธรรมนูญก็มีความแตกต่างกัน รัฐธรรมนูญในยุคแรก ๆ จะมีความสั้นกะทัดรัด เช่นรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา เพราะถือคติว่ารัฐธรรมนูญควรบัญญัติแต่เรื่องสำคัญที่สุดไว้ และต้องกะทัดรัดถึงขนาดเมื่อพิมพ์แล้ว สามารถพกติดตัวไปได้ทุกที่เพื่อให้ใช้ได้ทุกเมื่อ และเพื่อให้จำจนขึ้นใจได้ แต่รัฐธรรมนูญในยุคหลัง ๆ ซึ่งบรรจุรายละเอียดไว้มาก เช่น รัฐธรรมนูญอินเดีย รัฐธรรมนูญแอฟริกาใต้ หรือรัฐธรรมนูญไทย มักจะมีความยาวมากขึ้น จนเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์กันไป

สภาาร่างรัฐธรรมนูญในต่างประเทศ

สำหรับสภาาร่างรัฐธรรมนูญในต่างประเทศแบ่งเป็นสภาาร่างรัฐธรรมนูญของประเทศที่เป็นต้นแบบของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตะวันตก ได้แก่ สภาาร่างรัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งได้ทำการร่างรัฐธรรมนูญตั้งแต่ปี ค.ศ. 1787 และรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวยังคงมีผลบังคับใช้มาจนปัจจุบัน และได้มีการนำวิธีการร่างรัฐธรรมนูญด้วยสภาาร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวมาใช้ในการตั้งสภาาร่างรัฐธรรมนูญในประเทศเครือจักรภพออสเตรเลียเพื่อร่างรัฐธรรมนูญ โดยแต่ละประเทศเครือจักรภพออสเตรเลียกลับประสบความล้มเหลวในการร่างรัฐธรรมนูญเมื่อนำวิธีการจัดตั้งสภาาร่างรัฐธรรมนูญอย่างประเทศสหรัฐอเมริกามาใช้ จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการในการจัดตั้งสภาาร่างรัฐธรรมนูญ ตลอดจนเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ซึ่งทำให้การร่างรัฐธรรมนูญประสบความสำเร็จ และสภาาร่างรัฐธรรมนูญในประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ซึ่งจะขอกล่าวอย่างละเอียดเฉพาะการร่างรัฐธรรมนูญในปี ค.ศ. 1945-1946 ซึ่งเป็นกรร่างรัฐธรรมนูญที่มีการจัดให้ลงประชามติตั้งแต่ก่อนการจัดตั้งสภาาร่างรัฐธรรมนูญ และก่อนการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ

ส่วนสภาาร่างรัฐธรรมนูญของประเทศที่ร่างรัฐธรรมนูญภายหลังเหตุการณ์พิเศษ ได้แก่ สภาาร่างรัฐธรรมนูญของประเทศอินเดีย ซึ่งได้จัดตั้งสภาาร่างรัฐธรรมนูญให้ทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญเพื่อให้ได้รับเอกราชจากประเทศอังกฤษ และสภาาร่างรัฐธรรมนูญของประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ซึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากการสร้างความปรองดองเพื่อยุติข้อขัดแย้งในเรื่องการแบ่งแยกสีผิว ซึ่งเป็นปัญหาความขัดแย้งที่ฝังรากลึกในประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้มานาน และสุดท้ายคือ สภาาร่างรัฐธรรมนูญของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ซึ่งเป็นสภาาร่างรัฐธรรมนูญที่เกิดขึ้นด้วยการริเริ่มของกลุ่มประเทศฝ่ายสัมพันธมิตรตะวันตก (ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส) ที่ควบคุมเขตเยอรมนีตะวันตกในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งต้องการให้มีการร่างรัฐธรรมนูญเพื่อสถาปนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยในเขตเยอรมนีตะวันตกเนื่องจากเกรงกลัวภัยของลัทธิคอมมิวนิสต์ในช่วงสงครามเย็น

1. สภาาร่างรัฐธรรมนูญของประเทศที่เป็นต้นแบบของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตะวันตก

1.1 สภาาร่างรัฐธรรมนูญประเทศสหรัฐอเมริกา

การประชุมเพื่อร่างรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาเกิดขึ้น ณ เมืองฟิลาเดลเฟีย ระหว่างวันที่ 14 พฤษภาคม-17 กันยายน ค.ศ. 1787 (รวมเวลาที่ใช้ในการร่างรัฐธรรมนูญทั้งสิ้น ประมาณ 4 เดือน) โดยสภาองเกรสมติให้รัฐทั้ง 13 รัฐส่งผู้แทนเข้าร่วมประชุม ทั้งนี้ แต่ละรัฐจะส่งตัวแทนเข้าร่วมประชุมรัฐละกี่คนก็ได้ แต่ในเวลาลงมติในที่ประชุมจะต้องลงมติในนามของรัฐ กล่าวคือ ไม่ว่ารัฐนั้นจะส่งตัวแทนมากี่คนก็ตาม เวลาลงมติในที่ประชุมแต่ละรัฐจะมีเสียงเพียงเสียงเดียวในการลงมติเท่านั้น ไม่ได้ลงมติตามจำนวนผู้แทนที่ส่งมาร่วมประชุม ซึ่งในประเด็นนี้มีนักวิชาการมองว่าการไม่จำกัดจำนวนตัวแทนที่แต่ละรัฐจะส่งเข้าร่วมประชุมแต่จำกัดให้แต่ละรัฐมีเสียงในการลงประชามติเพียงเสียงเดียวอย่างการประชุมเพื่อร่างรัฐธรรมนูญในลักษณะนี้อาจจะทำให้เกิดปัญหาความยุ่งยากได้ ถ้าหากรัฐหนึ่ง ๆ ส่งตัวแทนมาเป็นจำนวนมากแล้วในบรรดาตัวแทนจากรัฐเดียวกันมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ก็จะทำให้การลงมติให้ความเห็นชอบในประเด็นต่าง ๆ เป็นไปอย่างล่าช้า หรือหยุดชะงักลง เพราะตัวแทนในรัฐนั้น ๆ ไม่สามารถตกลงกันได้ว่าจะลงมติดังไร

สำหรับที่มาของตัวแทนของแต่ละรัฐนั้น สภาองเกรสไม่ได้กำหนดกฎเกณฑ์การคัดเลือกตัวแทนในแต่ละรัฐ และไม่ได้กำหนดคุณสมบัติของตัวแทนเหล่านั้นด้วย แต่รัฐส่วนใหญ่มักจะให้ฝ่ายนิติบัญญัติของรัฐนั้น ๆ ทำหน้าที่เลือกผู้ที่จะมาเป็นตัวแทนของรัฐในการประชุม

ในการประชุมที่เมืองฟิลาเดลเฟียดังกล่าว มีรัฐโรดไอแลนด์เพียงรัฐเดียว ที่ไม่ยอมส่งตัวแทนเข้าร่วมประชุม ตัวแทนจาก 12 รัฐทั้งหมดมีจำนวน 55 คน ในส่วนของตัวแทนผู้เข้าร่วมประชุมนั้น มีข้อสังเกตอยู่สองประการ คือ

ประการที่ 1 ตัวแทนทั้ง 55 คนนี้ ล้วนแล้วแต่เป็นนักวิชาการ นักปรัชญา ทั้งทางสาขานิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ บางคนก็เป็นพ่อค้าหรือผู้มีอิทธิพลในรัฐนั้น ๆ ยิ่งกว่านั้นบางคนก็เป็นผู้มีส่วนร่วมในการประกาศอิสรภาพของสหรัฐอเมริกา โดยทั้ง 55 คนนี้ ไม่มีผู้ใดมาจากชนชั้นกรรมกร หรือผู้ใช้แรงงาน

ประการที่ 2 เมื่อไม่มีข้อกำหนดถึงคุณสมบัติของตัวแทนที่เข้าร่วมประชุม ตัวแทนทั้ง 55 คนดังกล่าว จึงอยู่ในวัยที่ต่าง ๆ กัน บางคนก็อยู่ในวัยที่อาวุโส แต่ส่วนใหญ่ตัวแทนเหล่านี้มีอายุน้อยมาก โดยมีตัวแทนจำนวน 4 คนที่มีอายุยังไม่ถึง 30 ปี และจำนวน 1 ใน 3 ของตัวแทนทั้งหมดอยู่ในวัยไม่เกิน 30 ปี

1.2 สภาร่างรัฐธรรมนูญในสาธารณรัฐฝรั่งเศส

ผลการลงประชามติในวันที่ 21 ตุลาคม ค.ศ. 1945 ทำให้สภานิติบัญญัติที่ได้รับเลือกตั้งในวันเดียวกันนั้นเองกลายเป็นสภาร่างรัฐธรรมนูญ นั่นหมายความว่า สภาร่างรัฐธรรมนูญที่ทำหน้าที่จัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่กับฝ่ายนิติบัญญัติที่ทำหน้าที่ออกกฎหมายของประเทศฝรั่งเศสในช่วงเวลานั้น เป็นสภาเดียวกันนั่นเอง

ทั้งนี้ สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญทั้งหมดล้วนมาจากการเลือกตั้งโดยประชาชนทั้งสิ้น ส่วนรูปแบบการเลือกตั้งนั้นใช้วิธีการแบ่งเขตเลือกตั้งเหมือนอย่างการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญในสมัยสาธารณรัฐที่ 2 นั่นคือ ใช้เขตมณฑลเป็นเขตเลือกตั้ง และให้แต่ละเขตเลือกตั้งมีจำนวนสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญคำนวณตามจำนวนของประชากรในเขตมณฑลนั้น

ส่วนเรื่ององค์ประกอบของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญและการจัดทำรัฐธรรมนูญ ตลอดจนการประกาศใช้รัฐธรรมนูญนั้น เนื่องจากการร่างรัฐธรรมนูญเพื่อเข้าสู่ยุคสาธารณรัฐที่ 4 ดังกล่าว มีการเลือกตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญถึง 2 ครั้ง จึงขออธิบายเรื่ององค์ประกอบของสภาร่างรัฐธรรมนูญ และการประกาศใช้รัฐธรรมนูญดังกล่าวโดยแบ่งเป็นช่วงสภาร่างรัฐธรรมนูญที่ 1 และสภาร่างรัฐธรรมนูญที่ 2 ดังนี้

1) สภาร่างรัฐธรรมนูญที่ 1 : ได้รับเลือกตั้งวันที่ 21 ตุลาคม ค.ศ. 1945

องค์ประกอบของสภาร่างรัฐธรรมนูญ

ผลการเลือกตั้งในวันที่ 21 ตุลาคม ค.ศ. 1945 ปรากฏว่าผู้ชนะการเลือกตั้งส่วนใหญ่เป็นนักการเมืองฝ่ายซ้าย ทำให้สภาร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวประกอบด้วยนักการเมืองฝ่ายซ้ายเป็นส่วนมาก ดังนี้²

- พรรคคอมมิวนิสต์ฝรั่งเศส (Parti Communiste Français หรือ PCF) 159 คน
- พรรครีพับลิกัน (Mouvement Républicain Populaire หรือ MRP) 150 คน

² Législative de la 1ère constituante 1945 จากเว็บไซต์ http://www.roi-president.com/elections_legislatives/constituante_legislatives_1945.php

- พรรคผู้ใช้แรงงานนานาชาติ (Section française de l'internationale ouvrière หรือ SFIO) 146 คน

- พรรคสังคมนิยมหัวรุนแรง (Parti Radical-Socialistes) และพรรคสหภาพประชาธิปไตยและสังคมนิยม (Union Démocratique et Socialiste de la Résistance หรือ UDSR) 71 คน

- พรรคการเมืองฝ่ายขวาอื่นๆ รวม 53 คน

- พรรคการเมืองเล็กอื่น ๆ 7 คน

รวมทั้งสิ้น สภาร่างรัฐธรรมนูญชุดนี้ มีสมาชิกทั้งหมด 586 คน โดยมีพรรคการเมืองฝ่ายซ้าย ได้แก่ พรรคคอมมิวนิสต์ฝรั่งเศส พรรคผู้ใช้แรงงานนานาชาติ พรรคสังคมนิยมหัวรุนแรง เป็นต้น เป็นเสียงข้างมากในสภาร่างรัฐธรรมนูญ ในเบื้องต้นสภาร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวได้เลือกนายพลเดอโกลเป็นหัวหน้ารัฐบาลชั่วคราว อย่างไรก็ตาม นายพลเดอโกลเองก็ไม่ไว้วางใจในพรรคฝ่ายซ้ายซึ่งเป็นเสียงข้างมากในสภานี้

การจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ และการลงประชามติ

การร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ในสภาร่างรัฐธรรมนูญไม่ใช่เรื่องที่น่าจะง่ายอย่างที่คาดหมายไว้แต่แรก เนื่องจาก สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญที่มาจากพรรคการเมืองใหญ่ทั้ง 3 พรรค ได้แก่ พรรคคอมมิวนิสต์ พรรคสังคมนิยม (พรรคการเมืองฝ่ายซ้าย) และพรรครีพับลิกัน (พรรคการเมืองฝ่ายขวา) มีความเห็นขัดแย้งกันในเรื่องรูปแบบของสภา กล่าวคือ พรรคสังคมนิยมไม่เห็นด้วยกับการมีวุฒิสภา (ไม่ว่าจะมีหนึ่งสภา หรือสองสภาก็ตามแต่) พรรคคอมมิวนิสต์ต้องการให้ใช้ระบบสภาเดียว คือ มีสภาผู้แทนราษฎรเพียงอย่างเดียว ส่วนพรรครีพับลิกันต้องการให้ใช้ระบบสองสภา คือ มีสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา

อย่างไรก็ดี สมาชิกในสภาร่างรัฐธรรมนูญส่วนใหญ่ไม่ยอมรับการเพิ่มอำนาจให้แก่ผู้นำฝ่ายบริหารของประเทศ และสุดท้ายตัวแทนจากพรรคคอมมิวนิสต์ พรรคสังคมนิยม และพรรคฝ่ายซ้ายอื่น ๆ ซึ่งรวมกันเป็นเสียงส่วนใหญ่ในสภา ก็ได้ลงมติยอมรับร่างรัฐธรรมนูญในวันที่ 19 เมษายน ค.ศ. 1946 ซึ่งร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวกำหนดให้ใช้ระบบสภาเดียว คือสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรง ส่วนวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐที่ 3 นั้น ก็ถูกแทนที่ด้วยฝ่ายที่ปรึกษาทางเศรษฐกิจ (Le Conseil Economique) และสภาที่ปรึกษาสหภาพฝรั่งเศส (Le Conseil de l'Union française) และอำนาจของฝ่ายบริหาร ก็แบ่งเป็น 1. ประธานาธิบดี ซึ่งได้รับเลือกจากสภาผู้แทนราษฎร และ 2. ประธานคณะรัฐมนตรี ซึ่งได้รับเลือกมาจากสภาผู้แทนราษฎรเช่นกัน โดยอำนาจบริหารจริง ๆ อยู่กับประธานคณะรัฐมนตรี ส่วนประธานาธิบดี แทบจะไม่มีอำนาจเลย

นายพลเดอโกลไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับร่างรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว เพราะโครงสร้างระบบดังกล่าวทำให้รัฐบาลอ่อนแอ และได้เชิญชวนให้ประชาชนลงประชามติไม่รับร่างรัฐธรรมนูญ และผลจากการลงประชามติในวันที่ 5 พฤษภาคม ค.ศ. 1946 ก็คือ ประชาชนส่วนใหญ่ลงคะแนนเสียง “ไม่รับ” ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ส่งผลให้ต้องจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญใหม่ และจัดทำรัฐธรรมนูญอีกครั้งหนึ่ง

2. สภาร่างรัฐธรรมนูญของประเทศที่ร่างรัฐธรรมนูญภายหลังเหตุการณ์พิเศษ

2.1 สภาร่างรัฐธรรมนูญประเทศอินเดีย

ที่มาและองค์ประกอบของสภาร่างรัฐธรรมนูญ มีดังนี้ คือ

1. สำหรับกลุ่มรัฐที่อยู่ในปกครองของประเทศอังกฤษ (British India) ให้แต่ละรัฐส่งผู้แทนมาเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ โดยให้ฝ่ายนิติบัญญัติในรัฐนั้น เฉพาะสภาล่าง (สภาผู้แทนราษฎร) เท่านั้นที่จะเป็นผู้คัดเลือกผู้แทน ส่วนเรื่องจำนวนผู้แทนนั้น ให้คำนวณตามสัดส่วนของประชากรโดยให้มีผู้แทน 1 คนต่อจำนวนประชากร 1,000,000 คน

2. เนื่องจากประเทศอินเดียประกอบด้วยประชากรที่นับถือศาสนา 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ ชาวฮินดู (ซึ่งเป็นประชากรส่วนมาก) ชาวมุสลิม และชาวซิกข์ ดังนั้น ข้อเสนอของ Cabinet Mission จึงกำหนดว่าเมื่อคำนวณจำนวนผู้แทนในแต่ละรัฐได้เรียบร้อยแล้ว ให้แบ่งที่นั่งของผู้แทนในรัฐนั้นที่จะเข้าเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทั่วไป (ซึ่งหมายถึงชาวฮินดู) กลุ่มมุสลิม และกลุ่มซิกข์ โดยแต่ละกลุ่มมีสัดส่วนจำนวนเท่าใดนั้น ให้ขึ้นอยู่กับจำนวนประชากรผู้นับถือศาสนานั้น ๆ ในรัฐนั้น ทั้งนี้ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่นับถือศาสนานั้น ๆ เป็นผู้เลือกผู้แทนในกลุ่มศาสนานั้นไปเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ เช่น สมมติว่าในรัฐหนึ่งคำนวณแล้วพบว่าจะมีผู้แทนกลุ่มมุสลิมได้ 3 คน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นชาวมุสลิมในสภาของรัฐนั้น ๆ ก็จะเป็นผู้ทำการคัดเลือกชาวมุสลิมจำนวน 3 คนเพื่อเข้าเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ อย่างไรก็ตาม ไม่ได้มีกฎบังคับว่ากลุ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชาวมุสลิมจะต้องเลือกชาวมุสลิมด้วยตัวเอง กลุ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชาวมุสลิมอาจเลือกชาวฮินดูเข้าไปเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญก็ได้ ด้วยเหตุนี้ เมื่อคำนวณจากจำนวนที่นั่งของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญทั้งหมดแล้วพบว่ามิควมตาของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญสำหรับผู้แทนชาวมุสลิมถึง 78 ที่นั่ง แต่เมื่อมีการเลือกสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญจริง ๆ กลับพบว่า มีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญที่เป็นชาวมุสลิมเพียง 73 คนเท่านั้น

3. สำหรับรัฐเจ้าผู้ครองนครที่เป็นเมืองประเทศราชของประเทศอังกฤษนั้น (ซึ่งขณะนั้นมีอยู่ทั้งสิ้น 565 รัฐด้วยกัน) ให้เจ้าผู้ครองนครประชุมร่วมกันแล้วเลือกผู้แทนเข้ามาเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญด้วย

การดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญของทุกรัฐมีขึ้นในช่วงเดือนกรกฎาคม-เดือนสิงหาคม ค.ศ. 1946 ผลการเลือกตั้งดังกล่าวมีจำนวนผู้แทนจากรัฐต่าง ๆ ของกลุ่มรัฐที่อยู่ในปกครองของอังกฤษทั้งหมด 296 คน และเป็นตัวแทนของรัฐผู้ครองนครอีกทั้งสิ้น 93 คน รวมเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญทั้งหมด 389 คน โดยสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญนี้สามารถแบ่งได้เป็น 4 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มผู้แทนจากพรรคองเกรส (ซึ่งเป็นแกนสำคัญเนื่องจากได้รับเลือกจากสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละรัฐเป็นจำนวนมากจนเป็นฝ่ายที่มีคะแนนเสียงข้างมากในสภาร่างรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ กลุ่มผู้แทนจากพรรคองเกรสมีทั้งผู้แทนที่เป็นชาวฮินดู และผู้แทนที่เป็นชาวมุสลิม)

2. สมาชิกอิสระที่ได้รับการเลือกตั้งมาจากสภาผู้แทนราษฎรในรัฐของตนเนื่องจากการสนับสนุนของพรรคองเกรส

3. ชาวมุสลิมกลุ่มน้อยที่ได้รับการเลือกตั้งโดยการสนับสนุนจากกลุ่มสันนิบาตมุสลิม (Muslim League) ที่ไม่ได้แยกไปตั้งเป็นประเทศปากีสถาน

4. สมาชิกที่ได้รับเลือกตั้งที่ไม่ใช่ชาวฮินดูและไม่ใช่ชาวมุสลิม (เป็นเสียงส่วนน้อยในสภาาร่างรัฐธรรมนูญ)

ทั้งนี้ สภาาร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวประกอบด้วยบุคคลสำคัญหลายคน เช่น บัณฑิต เนห์รู (Pandit Nehru), ชาร์ดาร์ วัลลาไบ ปาเทล (Sardar Vallabhai Patel) และสโรจินี ไนดู (Sarojini Neidu) โดยบุคคลสำคัญเหล่านี้ได้ให้แนวความคิดทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติที่สำคัญในการร่างรัฐธรรมนูญครั้งนี้ ทั้งสิ้น ส่วนมหาดมะ คานธี ผู้นำคนสำคัญของพรรคองเกรสไม่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญในครั้งนี้ด้วย

2.2 สภาาร่างรัฐธรรมนูญในสาธารณรัฐแอฟริกาใต้

รัฐธรรมนูญชั่วคราว ค.ศ. 1993 กำหนดให้ใช้รัฐสภาเป็นสภาาร่างรัฐธรรมนูญ เช่นเดียวกับการร่างรัฐธรรมนูญของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ค.ศ. 1945 ที่กำหนดให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นสภาาร่างรัฐธรรมนูญด้วย จะต่างกันก็ตรงที่ว่า สภานิติบัญญัติแห่งชาติของสาธารณรัฐฝรั่งเศสที่เป็นสภาาร่างรัฐธรรมนูญด้วยนั้นมีรูปแบบเป็นสภาเดียว แต่รัฐสภาที่เป็นสภาาร่างรัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้นี้มีรูปแบบเป็นสองสภาและรัฐธรรมนูญชั่วคราวได้กำหนดว่า ให้สภาาร่างรัฐธรรมนูญประกอบด้วยสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สภาผู้แทนราษฎร) และวุฒิสภา ประชุมร่วมกัน ดังนั้น สมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ จึงมีที่มา ดังนี้

1. มาจากสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติจำนวน 400 คน โดยทั้ง 400 คนนี้ เป็นผู้มาจากการเลือกตั้งโดยประชาชนด้วยระบบการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ (Party Lists) โดยแต่ละพรรคจะต้องทำบัญชีรายชื่อ บัญชีละไม่เกิน 400 รายชื่อ

2. สมาชิกวุฒิสภา ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 90 คน โดยประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้แบ่งออกเป็น 9 จังหวัด (Province) และแต่ละจังหวัดก็มีสมาชิกวุฒิสภาได้จังหวัดละ 10 คน โดยวุฒิสภาเหล่านี้ไม่ได้รับการเลือกตั้งโดยตรงมาจากประชาชน แต่ได้รับการเลือกตั้งมาจากสภาจังหวัด โดยสมาชิกสภาจังหวัดเหล่านี้ จะได้รับการเลือกตั้งมาจากประชากรในจังหวัดนั้น ๆ ด้วยการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ เช่นเดียวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

การเลือกตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และสมาชิกวุฒิสภาเพื่อรวมกันเป็นสภาาร่างรัฐธรรมนูญนั้น มีขึ้นระหว่างวันที่ 26 - 29 เมษายน ค.ศ. 1994 โดยผลการเลือกตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาตินั้น ปรากฏว่าพรรคที่ได้คะแนนนำและถือเสียงข้างมากในสภานิติบัญญัติแห่งชาติ คือ พรรคสภาแห่งชาติแอฟริกัน โดยมีสมาชิกพรรคได้เป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติจำนวน 252 คน และที่สองคือ พรรค National Party ซึ่งมีสมาชิกสภานิติบัญญัติจำนวน 82 คน แต่โดยภาพรวมแล้ว เสียงสมาชิกส่วนใหญ่ของสภานิติบัญญัติมาจากกลุ่มผู้ต่อต้านรัฐบาลเมื่อครั้งยังดำเนินนโยบายเหยียดสีผิวทั้งสิ้น

ผลการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาก็เช่นกัน พรรคที่มีจำนวนสมาชิกวุฒิสภามากเป็นอันดับแรก และเป็นเสียงข้างมากในสภา ได้แก่ พรรคสภาแห่งชาติแอฟริกัน โดยมีสมาชิกพรรคได้เป็นสมาชิกวุฒิสภารวมทั้งสิ้น 60 คน

2.3 สภาร่างรัฐธรรมนูญในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

การจัดทำต้นร่างรัฐธรรมนูญโดยคณะกรรมการจัดทำต้นร่างรัฐธรรมนูญ : Constitutional Convention of Herrenchiemsee โดยการประชุมเพื่อร่างรัฐธรรมนูญของประเทศเยอรมนีเกิดขึ้นในวันที่ 10 สิงหาคม ค.ศ. 1948 ณ เกาะแฮเรนคิมเซ (Herrenchiemsee) ในรัฐบาวาเรีย (Bavaria) ผู้เข้าร่วมประชุมเพื่อร่างรัฐธรรมนูญนี้ ประกอบด้วย

1. ผู้แทนจากรัฐทั้ง 11 รัฐในเขตเยอรมนีตะวันตก จำนวนรัฐละ 1 คน ผู้แทนเหล่านี้เป็นผู้ได้รับเลือกจากรัฐนั้น ๆ ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งโดยประชาชน และผู้แทนทุกคนล้วนแล้วแต่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งสูงในทางราชการ หรือในทางการเมืองของรัฐนั้น ๆ ทั้งสิ้น เช่น นายกเทศมนตรี ที่ปรึกษาของคณะรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม หรือทูต เป็นต้น และมีผู้แทนจากเมืองเบอร์ลินอีก 1 คน แต่ผู้แทนจากเมืองเบอร์ลินนี้ถือว่าเป็น “แขกรับเชิญ” ในที่ประชุมเฉย ๆ กล่าวคือ ผู้แทนจากเมืองเบอร์ลินสามารถให้ความเห็นในที่ประชุมได้ แต่ไม่มีสิทธิลงมติในประเด็นปัญหาต่าง ๆ ในที่ประชุม ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก รัฐเบอร์ลินในขณะนั้น ถูกแบ่งออกเป็น 4 ส่วนโดยแต่ละส่วนจะถูกควบคุมโดยกลุ่มประเทศสัมพันธมิตรตะวันตกทั้ง 3 ประเทศ และสหภาพโซเวียต สภาพเบอร์ลินในตอนนั้นจึงไม่เหมือนรัฐอื่น ๆ ที่ไม่ได้ถูกแบ่งเขตการปกครอง แต่เมื่อเบอร์ลินก็เป็นรัฐที่มีความสำคัญเพราะเป็นเมืองหลวงของเยอรมนี เบอร์ลินฝั่งตะวันตก (หมายถึงเบอร์ลิน 3 ส่วนที่อยู่ภายใต้การควบคุมของฝ่ายสัมพันธมิตรตะวันตกทั้ง 3 ประเทศ) จึงสามารถส่งผู้แทนเข้าร่วมประชุมได้ แต่ไม่มีสิทธิออกเสียง

2. ผู้เชี่ยวชาญจากรัฐทั้ง 11 รัฐ ทั้งนี้ ไม่มีกฎเกณฑ์กำหนดไว้ตายตัวว่าแต่ละรัฐจะต้องส่งผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมประชุมเป็นจำนวนรัฐละกี่คน แต่ในวันที่ประชุม รัฐต่าง ๆ จะส่งผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมประชุมเพียงรัฐละ 1-2 คน เท่านั้น รวมแล้ว ในที่ประชุมมีผู้เชี่ยวชาญประเภทนี้อยู่ทั้งสิ้น 15 คน โดยที่ส่วนใหญ่ของผู้เชี่ยวชาญเหล่านี้มักจะมาจกฝ่ายปกครอง หรือมาจากมหาวิทยาลัย

3. ผู้เชี่ยวชาญทางด้านนิติศาสตร์ จำนวน 5 คน โดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านนิติศาสตร์เหล่านี้มีคนที่เป็นอาจารย์สอนกฎหมายในมหาวิทยาลัย 1 คน ส่วนอีก 4 คน เป็นผู้ดำรงตำแหน่งอยู่ในกระทรวงการคลัง ถ้าหากมองโดยภาพรวมแล้ว การประชุมเพื่อจัดทำต้นร่างรัฐธรรมนูญครั้งนี้ มีจำนวนผู้เชี่ยวชาญมากกว่าจำนวนของผู้แทนของแต่ละรัฐ

โดยมีจำนวนผู้แทนของแต่ละรัฐที่สามารถออกเสียงลงมติได้ทั้งสิ้น 11 คน และมีผู้เชี่ยวชาญรวมทั้งสิ้น 20 คน

ส่วนเรื่องการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญนั้น เบื้องต้นที่ประชุมได้เลือกนายอันโทน ไพเฟอร์ (Anton Pfeiffer) เป็นประธานในที่ประชุม จากนั้นที่ประชุมก็ได้ตั้งคณะกรรมการย่อยอีกหลายชุดเพื่อร่างรัฐธรรมนูญ เช่น คณะกรรมการบรรณาธิการ ซึ่งทำหน้าที่เขียนต้นร่างรัฐธรรมนูญ เป็นต้น

ทั้งนี้ ที่ประชุมได้จัดทำต้นร่างของร่างรัฐธรรมนูญเสร็จเรียบร้อยวันที่ 23 สิงหาคม ค.ศ. 1948 โดยต้นร่างของรัฐธรรมนูญนั้นมีอยู่ประมาณ 149 มาตรา ซึ่งเท่ากับว่า ที่ประชุมดังกล่าวใช้เวลาในการจัดทำต้นร่างของร่างรัฐธรรมนูญในเวลาประมาณ 2 สัปดาห์เท่านั้น

**ตารางเปรียบเทียบการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่โดยสภาร่างรัฐธรรมนูญในอดีตกับการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่
ตามร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ....**

ตารางเปรียบเทียบในส่วนนี้เป็นการเปรียบเทียบกระบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญในอดีตโดยสภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) ซึ่งได้มีการจัดตั้งมาแล้ว 4 ครั้ง ในปี 2491 ปี 2502 ปี 2539 และปี 2549 กับกระบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญตามร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ) (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ) และ (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ) ซึ่งเสนอต่อรัฐสภาในประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

1. จำนวน ที่มา และอำนาจหน้าที่ของสภาร่างรัฐธรรมนูญ

ประเด็น	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2491	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2502	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2539	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2549	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
สภาร่างรัฐธรรมนูญ/ จำนวน	สภาร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 40 คน	สภาร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 240 คน	สภาร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 99 คน	สภาร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 100 คน	-	สภาร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 99 คน (มาตรา 256/1)	สภาร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 151 คน (มาตรา 256/2)
ที่มา	รัฐสภาเป็นผู้เลือก - จากสมาชิกวุฒิสภา 10 คน - จากสมาชิกสภาผู้แทน 10 คน - จากผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นสภาร่างรัฐธรรมนูญ	มาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ที่พระมหากษัตริย์ทรง แต่งตั้ง	มาจากผู้ได้รับเลือก จากจังหวัดต่าง ๆ จำนวน 76 คน และ เลือกจากผู้เชี่ยวชาญ ด้านสาขากฎหมาย มหาชน รัฐศาสตร์หรือ รัฐประศาสนศาสตร์	ให้มีสมาชิกแห่งชาติ โดยมีจำนวนสมาชิก ที่มาจากการสรรหา จากทุกภาคส่วน จำนวนทั้งสิ้น 1,982 คน จากนั้นให้ลงมติ คัดเลือกกันเอง	-	(1) รัฐสภาเลือกจาก ผู้สมัครรับเลือกจาก บัญชีรายชื่อจังหวัดละ 1 คน (77 คน) (2) รัฐสภาเลือกจาก ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มี ประสบการณ์ จำนวน	(1) รัฐสภาเลือก จำนวน 100 คน โดย มาจากการเลือกตั้งผู้มี สิทธิเลือกตั้งแต่ละจังหวัด จังหวัดละไม่น้อยกว่า 1 คน (2) รัฐสภาแต่งตั้งจาก

ประเด็น	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2491	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2502	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2539	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2549	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	อีก 4 ประเภท ๆ ละ 5 คน คือ 1) ผู้มีคุณสมบัติ ของผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภาผู้แทน (ประเภททั่วไป) 2) ผู้ที่ดำรงหรือเคยดำรง ตำแหน่งปลัดกระทรวง หรืออธิบดี หรือเทียบเท่า 3) ผู้ที่เคยเป็นสมาชิก สภาผู้แทนราษฎร หรือ สมาชิกสภาผู้แทน หรือ สมาชิกวุฒิสภา หรือ ดำรงตำแหน่งเป็น รัฐมนตรี 4) ผู้สำเร็จการศึกษาได้รับ ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า		และผู้มีประสบการณ์ ด้านการเมือง การบริหารราชการ แผ่นดินหรือ การร่างรัฐธรรมนูญ จากบัญชีรายชื่อ ที่สถาบันอุดมศึกษา ต่าง ๆ ได้เสนอมา จำนวน 23 คน	จำนวน 200 คน แล้ว ให้คณะมนตรี ความมั่นคงแห่งชาติ คัดเลือกบุคคล ตามบัญชีรายชื่อ ดังกล่าวให้เหลือ 100 คน		22 คน จาก (ก) ผู้เชี่ยวชาญ สาขากฎหมายมหาชน จำนวน 7 คน (ข) ผู้เชี่ยวชาญ สาขารัฐศาสตร์หรือรัฐ ประศาสนศาสตร์ จำนวน 7 คน (ค) ผู้มีประสบการณ์ ด้านการเมือง การบริหารราชการ แผ่นดินหรือการร่าง รัฐธรรมนูญ จำนวน 8 คน	บุคคลผู้มีความรู้ ความสามารถและมี ความเหมาะสมที่เป็น ตัวแทนโดยหรือมาจาก การเสนอชื่อของ สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา คณะรัฐมนตรี องค์กร สมาคม หรือกลุ่มบุคคลต่าง ๆ จำนวน 51 คน (มาตรา 256/2)
หน้าที่	จัดทำร่างรัฐธรรมนูญ	จัดทำร่างรัฐธรรมนูญ และให้มีฐานะเป็น รัฐสภาทำหน้าที่ นิติบัญญัติด้วย	จัดทำร่างรัฐธรรมนูญ	จัดทำร่างรัฐธรรมนูญ	-	จัดทำร่างรัฐธรรมนูญ (มาตรา 256/1)	จัดทำร่างรัฐธรรมนูญ (มาตรา 256/2)

2. จำนวน ที่มา และอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ

ประเด็น	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2491	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2502	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2539	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2549	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิต กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
คณะกรรมการ ยกร่างรัฐธรรมนูญ/ จำนวน	คณะกรรมการยกร่าง รัฐธรรมนูญ จำนวน 9 คน	คณะกรรมการยกร่าง รัฐธรรมนูญ จำนวน 15 คน	คณะกรรมการยกร่าง รัฐธรรมนูญ จำนวน 29 คน	คณะกรรมการยกร ร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 35 คน	คณะกรรมการยกร ร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 35 คน (มาตรา 256/1 (1))	คณะกรรมการ ยกร่างรัฐธรรมนูญ อย่างน้อย 45 คน (มาตรา 256/15)	คณะกรรมการ ยกร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 27 คน (มาตรา 256/13)
ที่มา	สภาร่างรัฐธรรมนูญ แต่งตั้งคณะกรรมการ ยกร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 9 คน	สภาร่างรัฐธรรมนูญ แต่งตั้งคณะกรรมการ ยกร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 15 คน	สภาร่างรัฐธรรมนูญ แต่งตั้งคณะกรรมการ ยกร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 29 คน	สภาร่างรัฐธรรมนูญ แต่งตั้งคณะกรรมการ ยกร่างรัฐธรรมนูญขึ้น คณะหนึ่ง ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็น หรือมิได้เป็นสมาชิก สภาร่างรัฐธรรมนูญ ที่ได้รับการคัดเลือก ตามมติของสภาจำนวน 25 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นหรือมิได้เป็น สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 10 คน ตาม	ผู้สมัครเลือกตั้งรวมกัน เป็นกลุ่มบุคคลตาม บัญชีรายชื่อไม่น้อยกว่า 17 คน แต่ไม่เกิน 70 คน เพื่อให้ผู้มีสิทธิ เลือกตั้งเลือกจากบัญชี รายชื่อ โดยนำผล คะแนนมาคำนวณให้ได้ จำนวน 70 คน (มาตรา 256/2) แล้ว ให้รัฐสภาคัดเลือกให้ เหลือจำนวน 35 คน (มาตรา 256/5)	สภาร่างรัฐธรรมนูญ แต่งตั้ง - จากบุคคลซึ่งเป็น สมาชิกสภาร่าง รัฐธรรมนูญจำนวน อย่างน้อย 2 ใน 3 ของจำนวน กรรมการทั้งหมด - กรรมการอื่นที่ เหลืออาจแต่งตั้งจาก บุคคลซึ่งมิได้เป็นสมาชิก สภาร่างรัฐธรรมนูญ โดยพิจารณาถึงความรู้	สภาร่างรัฐธรรมนูญ แต่งตั้ง - จากสมาชิกสภาร่าง รัฐธรรมนูญ จำนวน 14 คน - จากผู้เชี่ยวชาญ ด้านกฎหมายมหาชน จำนวน 5 คน ผู้เชี่ยวชาญสาขา รัฐศาสตร์หรือรัฐ ประศาสนศาสตร์ จำนวน 5 คน และ จากผู้มีประสบการณ์

ประเด็น	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2491	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2502	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2539	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2549	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
				คำแนะนำของประธาน คณะมนตรีความมั่นคง แห่งชาติ	-	ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ (มาตรา 256/15)	ด้านการเมือง การบริหารราชการ แผ่นดินและการร่าง รัฐธรรมนูญ จำนวน 3 คน การแต่งตั้งกรรมการ ยกร่างรัฐธรรมนูญ ในส่วนของสมาชิก สภาร่างรัฐธรรมนูญ ให้คำนึงถึงสมาชิก สภาร่างรัฐธรรมนูญ ในภูมิภาคต่าง ๆ อย่างเป็นธรรม
หน้าที่	ยกร่างรัฐธรรมนูญ	ยกร่างรัฐธรรมนูญ	ยกร่างรัฐธรรมนูญ	ยกร่างรัฐธรรมนูญ	- จัดทำร่างรัฐธรรมนูญ - จัดทำร่าง พระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญ (มาตรา 256/15)	ยกร่างรัฐธรรมนูญ (มาตรา 256/15)	ยกร่างรัฐธรรมนูญ (มาตรา 256/13)

3. จำนวน ที่มา และอำนาจหน้าที่ของสภาที่ปรึกษาการยกย่องรัฐธรรมนูญ

ประเด็น	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2491	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2502	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2539	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2549	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
สภาที่ปรึกษา การยกย่องรัฐธรรมนูญ/ จำนวน	-	-	-	-	สภาที่ปรึกษา การยกย่องรัฐธรรมนูญ จำนวน 100 คน (มาตรา 256/1 (2))	-	-
ที่มา	-	-	-	-	มาจากการเลือกตั้ง ของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ในแต่ละจังหวัด อย่างน้อยจังหวัดละ 1 คน แต่ไม่เกิน 5 คน รวมทั้งหมดต้อง ไม่เกิน 100 คน (มาตรา 256/7))	-	-

ประเด็น	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2491	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2502	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2539	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2549	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
หน้าที่	-	-	-	-	<p>- รับฟังและรวบรวม ความคิดเห็นของประชาชน อย่างทั่วถึงในเรื่องการ จัดทำรัฐธรรมนูญ ฉบับใหม่และการจัดทำ ร่างพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญ - จัดให้มีการเข้าถึง และเผยแพร่เนื้อหา สาระและความคืบหน้าใน การจัดทำรัฐธรรมนูญ ฉบับใหม่และการจัดทำ ร่างพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญ - แจงให้สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา คณะรัฐมนตรี และหน่วยงานของรัฐ ที่เกี่ยวข้อง แสดงความ คิดเห็นหรือมีข้อเสนอแนะ อื่นใด (มาตรา 256/19)</p>	-	-

4. กระบวนการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ

ประเด็น	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2491	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2502	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2539	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2549	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
ระยะเวลาจัดทำร่างรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	กำหนดให้สภาร่างรัฐธรรมนูญชุดนี้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวรให้แล้วเสร็จภายใน 180 วัน นับแต่วันเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญเสร็จสิ้น	ไม่ได้กำหนดระยะเวลาไว้ ซึ่งการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ใช้เวลา 9 ปี 4 เดือน (3 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2502 ถึง 20 มิถุนายน พ.ศ. 2511)	กำหนดให้จัดทำร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายในเวลา 240 วัน นับแต่วันที่มีสมาชิกครบจำนวน	จัดทำร่างรัฐธรรมนูญและพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน 180 วัน นับแต่วันเปิดประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญครั้งแรก	- จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ภายในกำหนดเวลา 270 วันนับแต่วันที่มีการประชุมคณะกรรมการธิการยกร่างรัฐธรรมนูญครั้งแรก เพื่อเสนอต่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบ - จัดทำร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับใหม่กำหนดไว้ ภายใน 180 วันนับแต่วันที่รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา เพื่อเสนอต่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบ (มาตรา 256/15)	- จัดทำร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลา 360 วัน นับแต่วันที่มีการเปิดประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญครั้งแรก ซึ่งต้องจัดให้มีขึ้นไม่ช้ากว่า 30 วัน นับแต่วันที่ประกาศรายชื่อสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญในราชกิจจานุเบกษา (มาตรา 256/10)	- จัดทำร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลา 180 วัน นับแต่วันที่มีการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญครั้งแรก ซึ่งต้องจัดให้มีขึ้นไม่ช้ากว่า 30 วันนับแต่วันที่ประธานรัฐสภาประกาศรายชื่อสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (มาตรา 256/15)

ประเด็น	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2491	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2502	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2539	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2549	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพิชิต วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
กรอบการจัดทำ ร่างรัฐธรรมนูญ	หลักการสำคัญ เช่น เรื่องระบบรัฐสภา โดยมีสภาผู้แทนมาจากการ เลือกตั้ง และมี วุฒิสภาซึ่งมาจาก พระมหากษัตริย์ทรง แต่งตั้ง ตลอดจนเรื่อง การกำหนดขอบเขต สิทธิและหน้าที่ของ ประชาชนที่เป็นทหาร และของข้าราชการ ประจำที่เป็นพลเรือน และตำรวจด้วย	หลักสาระสำคัญเป็น การทั่วไปว่า ประเทศไทย มีการปกครองระบอบ ประชาธิปไตย มี พระมหากษัตริย์เป็น ประมุข และได้กำหนด หลักสาระสำคัญใน เรื่องอื่น ๆ อาทิ เรื่อง รูปแบบรัฐสภา และ เรื่องสัมพันธ์ภาพ ระหว่างรัฐสภากับ คณะรัฐมนตรี กล่าวคือ มีสองสภา สภาหนึ่ง ประกอบด้วยสมาชิก ที่ราษฎรเลือกตั้ง อีกสภาหนึ่ง ประกอบด้วยสมาชิก ที่พระมหากษัตริย์ ทรงแต่งตั้ง รัฐสภามี อำนาจทางนิติบัญญัติ	กรอบความคิดพื้นฐาน หลักการ และ สาระสำคัญที่ควรจะ นำไปบัญญัติไว้ใน รัฐธรรมนูญขึ้น 3 กรอบ ซึ่งแต่ละกรอบ ประกอบด้วยสภาพ ปัญหาหลัก หลักการ สำคัญ และแนวทางใน การแก้ไขปัญหา ดังกล่าว	กรอบในการยกร่าง รัฐธรรมนูญ 1. สิทธิ เสรีภาพ และการมี ส่วนร่วมของประชาชน และการกระจาย อำนาจ 2. สถาบัน การเมือง 3. องค์กร ตรวจสอบอิสระ และ คำนึงถึงรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และรัฐธรรมนูญฉบับ อื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทาง ในการยกร่าง รัฐธรรมนูญ	มีเนื้อหาที่สำคัญ ดังต่อไปนี้ด้วย (1) การรับรองความ เป็นราชอาณาจักร อันหนึ่งอันเดียวจะ แบ่งแยกมิได้ (2) การให้มีการ ปกครองระบอบ ประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรง เป็นประมุข (3) การคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ คัดค้าน ความเป็นมนุษย์ และ สวัสดิการขั้นพื้นฐาน ของประชาชน (4) การออกแบบ สถาบันทางการเมือง ให้มีที่มาที่ยึดโยงกับ ประชาชน ประชาชน	ร่างรัฐธรรมนูญที่มีผล เป็นการเปลี่ยนแปลง การปกครองระบอบ ประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุขหรือ เปลี่ยนแปลงรูปของรัฐ รวมถึงมีการ เปลี่ยนแปลง แก้ไข เพิ่มเติม หมวด 1 บททั่วไปและหมวด 2 พระมหากษัตริย์ ของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 จะกระทำมิได้ (มาตรา 256/13)	การจัดทำร่าง รัฐธรรมนูญที่มีผลเป็น การเปลี่ยนแปลงการ ปกครองระบอบ ประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุขหรือ เปลี่ยนแปลงรูปแบบ ของรัฐ จะกระทำมิได้ (มาตรา 256/15)

ประเด็น	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2491	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2502	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2539	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2549	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
		และควบคุมการบริหาร ราชการแผ่นดินได้ ด้วยวิธีการตั้งกระทู้ ถามรัฐบาล เปิดอภิปรายทั่วไป โดยไม่ลงมติ หรืออภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ			ตรวจสอบ ถ่วงดุลได้ และมีความเป็น ประชาธิปไตยมากขึ้น (5) การวางกลไกที่มี ประสิทธิภาพในการ ป้องกัน ตรวจสอบ และขจัดการทุจริตและ ประพฤติมิชอบ การใช้ อำนาจโดยมิชอบ และ ผลประโยชน์ทับซ้อน (6) การจำกัดขอบเขต ใช้อำนาจรัฐการ ควบคุมมิให้องค์กรของ รัฐใช้ดุลพินิจตาม อำเภอใจหรือขัดขวาง เจตนารมณ์ของ ประชาชน (7) การสร้างเสริม ความเข้มแข็งของหลัก		

ประเด็น	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2491	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2502	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2539	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2549	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
					<p>นิติธรรมและหลัก ธรรมาภิบาล รวมถึง การบังคับใช้กฎหมาย อย่างเสมอภาค (8) การบริหารราชการ แผ่นดินและการ ขับเคลื่อนนโยบายรัฐ ที่ยืดหยุ่น คล่องตัว และตอบสนองต่อ ความเปลี่ยนแปลง และความต้องการของ ประชาชน (9) การวางหลักเกณฑ์ ให้มีการแก้ไขเพิ่มเติม รัฐธรรมนูญได้ตาม ฉันทามติของ ประชาชนหรือผู้แทน ที่มาจากการเลือกตั้ง ของประชาชน (มาตรา 256/26)</p>		

ประเด็น	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2491	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2502	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2539	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2549	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพิริชฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
<p>การดำเนินการ เมื่อสภาร่างรัฐธรรมนูญ จัดทำร่างรัฐธรรมนูญ เสร็จแล้ว</p>	<p>ให้สภาร่างรัฐธรรมนูญ ส่งร่างรัฐธรรมนูญนั้น ไปยังรัฐสภาโดยไม่ชักช้า และเมื่อรัฐสภาได้ลง มติว่าจะให้นำขึ้น ทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อ พระมหากษัตริย์ ทรงลงพระปรมาภิไธย พระราชทานให้ใช้เป็น รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย หรือไม่ ถ้ารัฐสภาโดย คณะเสียงเกินกว่า กึ่งจำนวนสมาชิกของ ทั้งสองสภาลงมติ ให้นำร่างรัฐธรรมนูญ ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อพระมหากษัตริย์ ทรงลงพระปรมาภิไธย</p>	<p>ให้สภาร่างรัฐธรรมนูญ ประชุมในสภานิติสภา พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ นั้นว่า จะให้นำขึ้น ทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อ พระมหากษัตริย์ ทรงลงพระปรมาภิไธย ให้ประกาศใช้หรือไม่ การประชุมปรึกษา ดังกล่าวนี้ สภาจะแก้ไข เพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญนั้น ประการใดมิได้</p>	<p>เมื่อสภาร่าง รัฐธรรมนูญได้จัดทำ ร่างรัฐธรรมนูญเสร็จ สิ้นแล้วให้นำเสนอ ต่อรัฐสภา ให้รัฐสภา พิจารณาเพื่อให้ ความเห็นชอบร่าง รัฐธรรมนูญทั้งฉบับ โดยจะแก้ไขเพิ่มเติม ประการใดมิได้ การลงมติให้ใช้วิธี เรียกชื่อและลงคะแนน โดยเปิดเผยและต้องมี คะแนนเสียงให้ความ เห็นชอบในการที่จะให้ ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ มากกว่ากึ่งหนึ่ง ของจำนวนสมาชิก ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่</p>	<p>ให้เผยแพร่ให้ ประชาชนทราบและจัด ให้มีการออกเสียง ประชามติว่าจะให้ ความเห็นชอบหรือไม่ เห็นชอบร่าง รัฐธรรมนูญทั้งฉบับ</p>	<p>ให้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้ (1) เสนอร่าง รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ให้ ประธานสภาที่ปรึกษา การยกร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อจัดให้มีการประชุม ร่วมกันระหว่าง คณะกรรมาธิการ ยกร่างรัฐธรรมนูญกับ สภาที่ปรึกษาการยก ร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ มีการอภิปรายแสดง ความคิดเห็นต่อร่าง รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยไม่มีการลงมติและ ทำรายงานความเห็น ของที่ประชุมร่วมให้ แล้วเสร็จภายใน 15 วัน</p>	<p>ให้นำเสนอต่อรัฐสภา โดยให้รัฐสภาพิจารณา เป็นสามวาระเพื่อให้ ความเห็นชอบ ร่างรัฐธรรมนูญ (มาตรา 256/16)</p>	<p>ให้นำเสนอต่อรัฐสภา ให้รัฐสภาพิจารณา เพื่อให้ความเห็นชอบ ร่างรัฐธรรมนูญภายใน 30 นับแต่วันที่ได้รับ ร่างรัฐธรรมนูญ หากรัฐสภาพิจารณา ไม่แล้วเสร็จภายใน กำหนดเวลาดังกล่าว ให้ถือว่ารัฐสภา ให้ความเห็นชอบตาม ร่างรัฐธรรมนูญที่เสนอมา (มาตรา 256/17)</p>

ประเด็น	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2491	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2502	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2539	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2549	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	พระราชทานให้ใช้เป็น รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทยแล้ว ก็ให้ประธานวุฒิสภา ดำเนินการต่อไปตาม มตินั้นและเป็นผู้ลงนาม รับสนองพระบรม ราชโองการ		ของทั้งสองสภา เมื่อรัฐสภาลงมติ ให้ความเห็นชอบ ร่างรัฐธรรมนูญแล้ว ให้ประธานรัฐสภา นำร่างรัฐธรรมนูญขึ้น ทูลเกล้าฯ ถวาย - ในกรณีที่มิฉะนั้น เสี่ยงให้ความเห็นชอบ ไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวน สมาชิกทั้งหมดเท่าที่มี อยู่ของทั้งสองสภา ให้ดำเนินการจัดให้มี ประชามติเพื่อให้ ประชาชนออกเสียง ลงคะแนนว่าจะ เห็นชอบหรือไม่ เห็นชอบกับร่าง รัฐธรรมนูญที่สภาร่าง รัฐธรรมนูญเสนอ		นับแต่วันที่ คณะกรรมาธิการ ยกร่างรัฐธรรมนูญ จัดทำร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับใหม่แล้วเสร็จ (2) ให้ประธาน กรรมาธิการยกร่าง รัฐธรรมนูญเสนอร่าง รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และความเห็นตาม (1) ให้ประธานรัฐสภาจัด ให้มีการประชุมร่วมกัน ของรัฐสภาเพื่อออก เสียงลงคะแนนให้ ความเห็นชอบร่าง รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ประธาน รัฐสภาได้รับร่าง รัฐธรรมนูญ		

ประเด็น	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2491	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2502	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2539	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2549	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพิชิต วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
					ฉบับใหม่และความเห็น ตาม (1) โดยรัฐสภาจะ แก้ไขเพิ่มเติมเนื้อหา ของร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับใหม่ไม่ได้ (มาตรา 256/27)		
ผลการออกเสียง ประชามติ	-	-	หากผลปรากฏว่า ประชาชนโดยเสียง ข้างมากเห็นชอบด้วย กับร่างรัฐธรรมนูญ ให้ประธานรัฐสภา ดำเนินการต่อไปตาม มาตรา 211 สัตตรส แต่ถ้าเสียงข้างมาก ไม่เห็นชอบด้วยกับร่าง รัฐธรรมนูญนั้นหรือ มีผู้มาใช้สิทธิออกเสียง ประชามติเป็นจำนวน ไม่ถึง 1 ใน 5 ของจำนวน	ถ้าประชาชนผู้มีสิทธิ เลือกตั้งโดยเสียง ข้างมากของผู้มา ออกเสียงประชามติ เห็นชอบให้นำร่าง รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ มาใช้บังคับแล้ว ให้ประธานสภา นิติบัญญัติแห่งชาติ นำร่างรัฐธรรมนูญ ขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อม ถวาย และเมื่อทรงลง พระปรมาภิไธยแล้ว	ในกรณีที่ผลการออกเสียง ประชามติเห็นชอบด้วย กับรัฐร่างรัฐธรรมนูญ ให้ประธานรัฐสภานำ ร่างรัฐธรรมนูญขึ้น ทูลเกล้าทูลกระหม่อม ถวายภายใน 30 วันนับ แต่วันประกาศผล เสียงประชามติ เพื่อให้ พระมหากษัตริย์ทรง ลงพระปรมาภิไธย และเมื่อทรงลง พระปรมาภิไธยแล้ว	เมื่อการออกเสียง ประชามติเสร็จสิ้นแล้ว ให้คณะกรรมการ การเลือกตั้งประกาศ ผลการออกเสียง ประชามติให้แล้วเสร็จ ภายใน 15 วันนับแต่ วันออกเสียงประชามติ หากผลการออกเสียง เห็นชอบด้วยกับ ร่างรัฐธรรมนูญให้ ประธานรัฐสภานำร่าง รัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้า	เมื่อการออกเสียง ประชามติเสร็จสิ้นแล้ว ให้คณะกรรมการการ เลือกตั้งประกาศผล การออกเสียง ประชามติให้แล้วเสร็จ ภายใน 15 วันนับแต่ วันออกเสียงประชามติ หากคะแนนการออก เสียงประชามติ เห็นชอบกับร่าง รัฐธรรมนูญให้ประธาน รัฐสภาหรือประธาน

ประเด็น	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2491	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2502	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2539	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2549	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพิชิต วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
			ผู้มีสิทธิออกเสียง ประชามติ ให้ร่าง รัฐธรรมนูญนั้นเป็น อันตกไป เมื่อมีประชามติ เห็นชอบด้วยกับ ร่างรัฐธรรมนูญ ให้ประธานรัฐสภา นำร่างรัฐธรรมนูญ ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย และให้นำบทบัญญัติ มาตรา 93 และมาตรา 211 ปันรศ วรคสี มาใช้บังคับโดยอนุโลม และให้ประธานรัฐสภา เป็นผู้ลงนามรับสนอง พระบรมราชโองการ	ให้ประกาศใน ราชกิจจานุเบกษาและ ใช้บังคับได้	ให้ประกาศ ในราชกิจจานุเบกษา และใช้บังคับได้ โดยให้ ประธานรัฐสภาลงนาม รับสนองพระบรมราช โองการ (มาตรา 256/31) ในกรณีที่ผลการออก เสียงประชามติ ไม่เห็นชอบกับร่าง รัฐธรรมนูญ ให้ร่าง รัฐธรรมนูญเป็นอันตกไป (มาตรา 256/32)	ทูลกระหม่อมถวายทรง ลงพระปรมาภิไธย และ เมื่อทรงลงพระปรมาภิไธย แล้ว ให้ประกาศใน ราชกิจจานุเบกษาและ ใช้บังคับได้ แต่หากผล การออกเสียงประชามติ ไม่เห็นชอบด้วยกับ ร่างรัฐธรรมนูญ ให้ร่างรัฐธรรมนูญ นั้นตกไป (มาตรา 256/20)	สภาร่างรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี นำร่าง รัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าฯ ทูลกระหม่อมถวาย และให้ประธานรัฐสภา หรือประธานสภาร่าง รัฐธรรมนูญ แล้วแต่ กรณี เป็นผู้ลงนาม รับสนองพระบรม ราชโองการ แต่หาก คะแนนการออกเสียง ประชามติไม่เห็นชอบ กับร่างรัฐธรรมนูญ ให้ร่างรัฐธรรมนูญ นั้นเป็นอันตกไป (มาตรา 256/18 และมาตรา 256/19)

ประเด็น	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2491	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2502	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2539	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2549	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพิชิต วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
กรณี ร่างรัฐธรรมนูญ ที่จัดทำขึ้นตกไป	ในกรณีที่รัฐสภา ลงมติไม่เห็น ร่างรัฐธรรมนูญขึ้น ทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อ พระมหากษัตริย์ ทรงลงพระปรมาภิไธย พระราชทานให้ ใช้เป็นรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย ก็ดี หรือในกรณี ที่พระมหากษัตริย์ ไม่ทรงลงพระปรมาภิไธย พระราชทานให้ใช้ ภายในกำหนด 180 วัน นับแต่วันที่ได้นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายก็ดี ให้มีสภาร่าง รัฐธรรมนูญเพื่อร่าง	ในกรณีการลงมติของ สภาร่างรัฐธรรมนูญ ไม่ได้คะแนนเสียงของ สมาชิกให้นำร่าง รัฐธรรมนูญขึ้น ทูลเกล้าฯ ถวาย พระมหากษัตริย์ทรงลง พระปรมาภิไธยเกิน กึ่งหนึ่งของจำนวน สมาชิกสภาร่าง รัฐธรรมนูญ ให้สภาร่างรัฐธรรมนูญ พิจารณาร่าง รัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ และดำเนินการต่อไป ตามบทบัญญัติ แห่งธรรมนูญนี้	ถ้าร่างรัฐธรรมนูญ ที่จัดทำขึ้นตามหมวดนี้ ตกไป คณะรัฐมนตรี หรือสมาชิก สภาผู้แทนราษฎร จำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวน สมาชิกทั้งหมด เท่าที่มีอยู่ของ สภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา และสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎรจำนวน ไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิก ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ของทั้งสองสภา มีสิทธิ เสนอญัตติต่อรัฐสภา เพื่อให้รัฐสภามีมติให้มี	ในการออกเสียง ประชามติ ประชาชน โดยเสียงข้างมาก ของผู้มาออกเสียง ประชามติไม่เห็นชอบให้ ใช้ร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับใหม่ก็ดี ให้สภาร่าง รัฐธรรมนูญสิ้นสุดลง และให้คณะมนตรี ความมั่นคงแห่งชาติ ประชุมร่วมกับ คณะรัฐมนตรีเพื่อ พิจารณารัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย ที่ได้เคยประกาศใช้ บังคับมาแล้วฉบับใด ฉบับหนึ่งมาปรับปรุง ให้แล้วเสร็จภายใน 30 วันนับแต่วันออกเสียง	ในกรณีร่างรัฐธรรมนูญ ที่ยกร่างหรือจัดทำขึ้น ตามหมวดนี้ตกไป คณะรัฐมนตรี หรือ สมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรจำนวน ไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิก ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ของสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรและสมาชิก วุฒิสภาจำนวน ไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิก ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ของทั้งสองสภา มีสิทธิ เสนอญัตติต่อรัฐสภา	ถ้าร่างรัฐธรรมนูญที่ จัดทำขึ้นตามหมวดนี้ ตกไป คณะรัฐมนตรี หรือสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรจำนวน ไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิก ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ของสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา และสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรจำนวน ไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิก ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของ ทั้งสองสภา มีสิทธิ เสนอญัตติต่อรัฐสภา เพื่อให้รัฐสภามีมติให้มี การจัดทำรัฐธรรมนูญ	ถ้าร่างรัฐธรรมนูญ ที่จัดทำขึ้นตามหมวดนี้ ตกไป สมาชิกสภา ผู้แทนราษฎร จำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวน สมาชิกทั้งหมดเท่าที่ มีอยู่ของสภา ผู้แทนราษฎร หรือ สมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรและสมาชิก วุฒิสภา มีจำนวน ไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิก ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ของทั้งสองสภา มีสิทธิ เสนอญัตติต่อรัฐสภา เพื่อให้รัฐสภามีมติให้มี การจัดทำร่าง

ประเด็น	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2491	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2502	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2539	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2549	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายอนุทิน ชาญวีรกูล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	รัฐธรรมนูญขึ้นใหม่และ ดำเนินการต่อไปตาม บทบัญญัติแห่ง รัฐธรรมนูญนี้จนกว่า รัฐสภาจะลงมติให้นำขึ้น ทูลเกล้าฯ ถวาย พระมหากษัตริย์ทรงลง พระปรมาภิไธย พระราชทานให้ใช้เป็น รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทยสืบไป		การจัดทำรัฐธรรมนูญ ฉบับใหม่ตามความใน หมวดนี้ก็ได้ การออก เสียงลงคะแนนให้ ความเห็นชอบของ รัฐสภาให้ถือเอาเสียง ข้างมากเป็นประมาณ	ประชามติไม่เห็นชอบ และนำขึ้นทูลเกล้าฯ ทูลกระหม่อมถวายเพื่อ ทรงลงพระปรมาภิไธย ประกาศใช้เป็น รัฐธรรมนูญต่อไป	เพื่อให้รัฐสภามีมติ ให้มีการจัดทำร่าง รัฐธรรมนูญตามหมวด นี้ก็ได้ (มาตรา 256/39)	ฉบับใหม่ตามความใน หมวดนี้ก็ได้ (มาตรา 256/23)	รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ตามหมวดนี้ก็ได้ (มาตรา 256/21)

(๒๓)

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์
ศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๑๘/๒๕๖๘

เรื่องพิจารณาที่ ๘/๒๕๖๘

วันที่ ๑๐ เดือน กันยายน พุทธศักราช ๒๕๖๘

ระหว่าง	{	ประธานรัฐสภา	ผู้ร้อง
		-	ผู้ถูกร้อง

เรื่อง ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของรัฐสภา ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๐ วรรคหนึ่ง (๒)

ประธานรัฐสภา (ผู้ร้อง) ส่งคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๐ วรรคหนึ่ง (๒) กรณีมีปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของรัฐสภาในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๒๕๖ และเพิ่มหมวด ๑๕/๑ การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่) ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบ สรุปได้ดังนี้

นายพิรัชต์ วัชรสินธุ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาชน กับคณะ เสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๕๖ และเพิ่มหมวด ๑๕/๑ การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่) ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๗ ต่อรัฐสภา กำหนดให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญประกอบด้วยสมาชิกจำนวนสองร้อยคนมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน ทำหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เสนอต่อรัฐสภาเพื่ออภิปรายแสดงความเห็นโดยไม่มีการลงมติ

ก่อนจัดให้มีการออกเสียงประชามติ ต่อมาวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๗ คณะกรรมการประสานงานและเสนอความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาวินิจฉัยของประธานรัฐสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎรมีมติว่า ประธานรัฐสภาสามารถบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับดังกล่าวเข้าระเบียบวาระการประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาได้ตามรัฐธรรมนูญและข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๖๓ วันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๗ ประธานรัฐสภาส่งบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับดังกล่าวเข้าระเบียบวาระการประชุมร่วมกันของรัฐสภา โดยประธานรัฐสภาพิจารณาแล้วเห็นว่า ตามคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๑/๒๕๖๗ ประธานรัฐสภามีอำนาจบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเข้าระเบียบวาระการประชุมร่วมกันของรัฐสภา หากมีการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีการเพิ่มหมวด ๑๕/๑ การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เข้ามายังรัฐสภา เมื่อรัฐสภาพิจารณาตามขั้นตอนทั้งสามวาระและลงมติเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมแล้ว เป็นการยืนยันว่ารัฐสภามีความประสงค์จะแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว จึงดำเนินการส่งความต้องการและร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่รัฐสภาเห็นชอบแล้วให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดให้มีการออกเสียงประชามติว่าประชาชนจะเห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีการเพิ่มหมวด ๑๕/๑ การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่ หากประชาชนไม่เห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าว กระบวนการก็ยุติทั้งหมด แต่หากประชาชนเห็นชอบด้วย รัฐสภาจึงดำเนินการโดยนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยประกาศใช้ หลังจากประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขเพิ่มเติมแล้ว คณะกรรมการการเลือกตั้งจะจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อทำหน้าที่ยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ต่อไป ภายใต้หลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขเพิ่มเติมนั้น เมื่อรัฐสภาเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่แล้ว คณะกรรมการการเลือกตั้งจะจัดให้มีการออกเสียงประชามติของประชาชนว่าเห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่ หากประชาชนเห็นชอบด้วย จึงดำเนินการโดยนำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยประกาศใช้ แต่หากประชาชนไม่เห็นชอบ ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เป็นอันตกไป

นายวิสุทธิ ไชยณรงค์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย กับคณะ เสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ... (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๕๖ และเพิ่มหมวด ๑๕/๑ การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่) ลงวันที่ ๘ มกราคม ๒๕๖๘ ต่อรัฐสภา กำหนดให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญประกอบด้วยสมาชิกจำนวนสองร้อยคนมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน ทำหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เสนอต่อรัฐสภาเพื่อให้ความเห็นชอบก่อนจัดให้มีการออกเสียงประชามติ ต่อมาวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๖๘ ประธานรัฐสภาสั่งบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับดังกล่าวเข้าระเบียบวาระการประชุมร่วมกันของรัฐสภา

ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๖ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่สอง) เป็นพิเศษ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๘ ที่ประชุมพิจารณาญัตติด่วน เรื่อง ขอให้รัฐสภามีมติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๐ วรรคหนึ่ง (๒) ซึ่งนายเปรมศักดิ์ เพียยุระ สมาชิกวุฒิสภา และนายวิสุทธิ ไชยณรงค์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้เสนอ เมื่อพิจารณาญัตติดังกล่าวครบถ้วนแล้ว ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภามีมติโดยเสียงข้างมาก เห็นด้วยให้ส่งศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๐ วรรคหนึ่ง (๒) ในประเด็นดังต่อไปนี้

๑. หากรัฐสภาต้องการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ต้องจัดให้ประชาชนออกเสียงประชามติเสียก่อน โดยรัฐสภาดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๖ มีการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีการเพิ่มหมวด ๑๕/๑ การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ทั้งสามวาระ และลงมติเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวแล้วจึงส่งความต้องการและร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่รัฐสภาเห็นชอบแล้วไปให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดให้มีการออกเสียงประชามติว่า ประชาชนจะเห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวหรือไม่ หากประชาชนไม่เห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าว กระบวนการยุติทั้งหมด แต่หากประชาชนเห็นชอบด้วยจะดำเนินการนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวประกาศใช้ หลักเกณฑ์และวิธีการดังที่กล่าวมานี้เป็นการพิจารณาที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๖ หรือไม่ อย่างไร

หากรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขเพิ่มเติมประกาศใช้แล้ว คณะกรรมการการเลือกตั้งจะจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อทำหน้าที่ยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ต่อไป ภายใต้หลักเกณฑ์

และวิธีการที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขเพิ่มเติมนั้น และเมื่อรัฐสภาเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่แล้ว คณะกรรมการการเลือกตั้งจะจัดให้มีการออกเสียงประชามติของประชาชนว่าเห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่ หากประชาชนเห็นชอบด้วยจะดำเนินการนำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ประกาศใช้ แต่หากประชาชนไม่เห็นชอบ ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ก็เป็นอันตกไป หรือไม่ อย่างไร

๒. รัฐสภาที่มีอำนาจพิจารณาและลงมติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีการเพิ่มหมวด ๑๕/๑ การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยที่ยังไม่มีการจัดให้ออกเสียงประชามติว่า ประชาชนประสงค์จะให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่เสียก่อนได้หรือไม่ หากรัฐสภาที่มีอำนาจพิจารณาและลงมติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมได้แล้ว การจัดให้มีการออกเสียงประชามติว่าประชาชนประสงค์จะให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่ สามารถกระทำภายหลังที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมแล้ว โดยทำพร้อมกับการทำประชามติว่า ประชาชนเห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมหรือไม่ ได้หรือไม่ อย่างไร (นายเปรมศักดิ์ เพียยุระ สมาชิกวุฒิสภา เป็นผู้เสนอญัตติ)

๓. รัฐสภาจะพิจารณาและลงมติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีบทบัญญัติให้จัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยยังไม่มีผลการออกเสียงประชามติว่าประชาชนประสงค์จะให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้หรือไม่ (นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้เสนอญัตติ)

ผู้ร้องมีหนังสือขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๐ วรรคหนึ่ง (๒) กรณีมีปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของรัฐสภาในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๕๖ และเพิ่มหมวด ๑๕/๑ การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่) ต่อมาจัดส่งสำเนารายงานการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๖ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่สอง) เป็นพิเศษ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๘ ตามคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญ

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาเบื้องต้นมีว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับหนังสือของผู้ร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๐ วรรคหนึ่ง (๒) หรือไม่ เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๐ วรรคหนึ่ง (๒) บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่และอำนาจพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรอิสระ ซึ่งการยื่นคำร้องต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๐ วรรคหนึ่ง (๒) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๔

ประกอบมาตรา ๗ (๒) คือ ต้องเป็นปัญหาซึ่งเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจที่เกิดขึ้นแล้วและในกรณีที่ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นกับหน่วยงานใดให้หน่วยงานนั้นเป็นผู้มีสิทธิยื่นหนังสือต่อศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อข้อเท็จจริงตามคำร้องปรากฏว่า ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๖ (สมัยสามัญประจำปี ครั้งที่สอง) เป็นพิเศษ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๘ ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาเห็นว่า เป็นปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของรัฐสภาและมีมติโดยเสียงข้างมากให้ส่งปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของรัฐสภาในการเสนอ พิจารณา และลงมติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีการเพิ่มหมวด ๑๕/๑ การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยยังไม่มีการจัดให้ออกเสียงประชามติ และผู้ร้องยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยปัญหาจำนวน ๓ ข้อ เป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญไม่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์และวิธีการไว้เป็นการเฉพาะ ประกอบกับญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญดังกล่าวบรรจุวาระการประชุมร่วมกันของรัฐสภาแล้ว เป็นปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจที่เกิดขึ้นแล้วตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๐ วรรคหนึ่ง (๒) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๔ ประกอบมาตรา ๗ (๒) ศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่และอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย ส่วนปัญหาข้อที่ ๑ (ผู้ร้องเป็นผู้เสนอ) ไม่ปรากฏว่าเป็นญัตติที่มีการเสนอต่อที่ประชุมรัฐสภา จึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องในส่วนนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย และเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณา ให้ผู้ร้องจัดส่งสำเนารายงานการประชุมของฝ่ายกฎหมายของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือรัฐสภา ที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาหรือให้ความเห็นที่เกี่ยวข้องกับการเสนอ การพิจารณา และการลงมติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีบทบัญญัติว่าด้วยการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ รวมทั้งเอกสารหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้อง

ผู้ร้องจัดส่งบันทึกการประชุมคณะกรรมการประสานงานและเสนอความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาวินิจฉัยของประธานรัฐสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๗/๒๕๖๗ วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๗ และครั้งที่ ๑/๒๕๖๘ วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘ บันทึกข้อความคณะกรรมการประสานงานและเสนอความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาวินิจฉัยของประธานรัฐสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎร ที่ สผ ๐๐๐๑/๔๑๘๕ ลงวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๗ บันทึกข้อความคณะกรรมการประสานงานและเสนอความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาวินิจฉัยของประธานรัฐสภาและประธาน

สภาผู้แทนราษฎร ลับ ด่วนที่สุด ที่ สผ ๐๐๐๑.๐๖/๔๕๙ ลงวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘ และ
บันทึกข้อความวุฒิสภา ลับ ด่วนที่สุด ที่ สว ๐๐๑๒/๔ ลงวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้นำความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญที่ได้จากการไต่สวนในคดี
เรื่องพิจารณาที่ ๔/๒๕๖๔ (คำวินิจฉัยที่ ๔/๒๕๖๔) มารวมสำนวน เพื่อประกอบการพิจารณาวินิจฉัย
และเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณา อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย
วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๒๗ วรรคสาม ให้พยานผู้เชี่ยวชาญจัดทำ
ความเห็นเป็นหนังสือตามประเด็นที่กำหนดยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ

พยานผู้เชี่ยวชาญจัดทำความเห็นเป็นหนังสือ สรุปได้ดังนี้

๑. นายมีชัย ฤชุพันธุ์ จัดทำความเห็นสรุปได้ว่า รัฐสภาสามารถริเริ่มหรือแสดงความต้องการ
เพื่อจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้ แต่ต้องจัดให้ผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญได้แก่ประชาชน
ออกเสียงเห็นชอบเสียก่อนว่าสมควรมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามที่รัฐสภาริเริ่มหรือแสดงความต้องการ
หรือไม่ ถ้าผลการออกเสียงประชามติเห็นชอบด้วยจึงดำเนินการต่อไปได้ การจัดให้มีการออกเสียง
ประชามติแต่ละครั้ง เพื่อให้ประชาชนผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญมีโอกาสในการตัดสินใจว่าควรจัดทำ
รัฐธรรมนูญขึ้นใหม่หรือไม่ ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติว่าด้วยการจัดทำรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่
และร่างรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นใหม่นั้นตรงตามเจตนารมณ์ของประชาชนผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ
หรือไม่ ซึ่งตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔/๒๕๖๔ ต้องจัดให้มีการออกเสียงประชามติจำนวนสามครั้ง
คือ ครั้งที่หนึ่ง ก่อนที่รัฐสภาจะริเริ่มหรือแสดงความต้องการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ครั้งที่สอง
เมื่อเสนอญัตติให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๕๖ และดำเนินการตามขั้นตอน
ตามมาตรา ๒๕๖ (๑) ถึง (๖) และจัดให้มีการออกเสียงประชามติก่อนดำเนินการตามมาตรา ๒๕๖ (๗)
และครั้งที่สาม เมื่อดำเนินการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามบทบัญญัติว่าด้วยการจัดทำรัฐธรรมนูญ
ฉบับใหม่เสร็จแล้วต้องดำเนินการตามมาตรา ๒๕๖ อีกครั้งหนึ่ง โดยต้องจัดให้มีการออกเสียงประชามติ
เพื่อให้ประชาชนผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญลงมติว่าจะให้ความเห็นชอบต่อร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่
ที่จัดทำขึ้นตามบทบัญญัติว่าด้วยการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่

๒. นายบวรศักดิ์ อุวรรณโณ จัดทำความเห็นสรุปได้ว่า รัฐสภามีอำนาจริเริ่มและแสดง
ความต้องการเพื่อจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

โดยการพิจารณาและลงมติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีบทบัญญัติว่าด้วยการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้ แต่ต้องดำเนินการตามมาตรา ๒๕๖ (๘) โดยอนุโลม กล่าวคือ ต้องจัดให้มีการออกเสียงประชามติ เพราะการแก้ไขเพิ่มเติมหมวด ๑๕ ว่าด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญยังต้องมีการออกเสียงประชามติ ดังนั้น การเพิ่มบทบัญญัติว่าด้วยการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ยังต้องเป็นไปเช่นนั้น ตามหลักการตีความกฎหมาย ส่วนกรณีการจัดให้มีการออกเสียงประชามติที่ครั้งนั้น มิได้มีบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญกำหนดไว้และมีได้กล่าวถึงไว้ในคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔/๒๕๖๔ หากจะตีความว่า ต้องทำแยกกันระหว่างการออกเสียงประชามติว่าสมควรมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หนึ่งครั้ง และสร้างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ให้ประชาชนพิจารณาและออกเสียงประชามติอีกหนึ่งครั้ง ซึ่งสามารถกระทำได้ แต่อาจใช้ระยะเวลาพอสมควรและมีค่าใช้จ่ายในการจัดให้มีการออกเสียงประชามติเป็นจำนวนมาก จึงเห็นควรจัดให้มีการออกเสียงประชามติโดยการตั้งคำถามจำนวน ๒ ข้อ คือ ข้อ ๑ ท่านเห็นชอบให้จัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้นใช้แทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ หรือไม่ หากตอบไม่เห็นชอบถือว่าไม่เห็นชอบข้อ ๒ ด้วย และข้อ ๒ หากท่านเห็นชอบให้จัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ทั้งฉบับตามข้อ ๑ ท่านให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามที่แนบมานี้หรือไม่

๓. นายสมคิด เลิศไพฑูรย์ จัดทำความเห็นสรุปได้ว่า รัฐสภามีอำนาจริเริ่มและแสดงความต้องการเพื่อจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ โดยการพิจารณาและลงมติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีบทบัญญัติว่าด้วยการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้ จะต้องจัดให้มีการออกเสียงประชามติหลังจากที่รัฐสภาได้ลงมติในวาระที่สามแล้ว ก่อนที่จะนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย ทั้งนี้ ต้องจัดให้มีการออกเสียงประชามติเพียงสองครั้ง กล่าวคือ ครั้งที่หนึ่ง เป็นการจัดให้มีการออกเสียงประชามติในเรื่อง “รูปแบบและขั้นตอน” ของการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ที่มีการจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นเพื่อให้ทำหน้าที่ในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ส่วนครั้งที่สอง เกิดขึ้นภายหลังจากที่สภาร่างรัฐธรรมนูญจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เสร็จสิ้นและมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับหมวด ๑ หมวด ๒ หรือเกี่ยวข้องกับศาลและองค์กรอิสระตามมาตรา ๒๕๖ (๘) ว่าประชาชนเห็นชอบด้วยกับรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่

๔. นายณรงค์เดช สรุโฆษิต จัดทำความเห็นสรุปได้ว่า รัฐสภามีอำนาจริเริ่มหรือแสดงความต้องการเพื่อจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ โดยการพิจารณาและลงมติว่าร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีบทบัญญัติว่าด้วยการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้ ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของผู้ยกร่างรัฐธรรมนูญและการตีความบทบัญญัติลายลักษณ์อักษรตามหลัก “ยิ่งต้องเป็นเช่นนั้น” และทฤษฎีอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญอันเป็นรากฐานของหลักการตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๘ - ๒๒/๒๕๕๕ และคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔/๒๕๖๔ รวมทั้งเป็นไปตามหลักการระงับและความเป็นจริงว่าการพิจารณาและลงมติของสมาชิกรัฐสภาตามมาตรา ๒๕๖ (๒) ถึง (๖) ไม่ใช่การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่โดยตรง ตราบใดที่ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าว ยังไม่มีผลเป็นกฎหมาย กระบวนการยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่โดยสภาร่างรัฐธรรมนูญยังมีอาจเริ่มต้นตั้งนั้น เห็นควรกำหนดให้รัฐสภาพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมแล้วเสร็จก่อนจัดให้มีการออกเสียงประชามติ ซึ่งสอดคล้องกับประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมที่ผสมผสานกลไกประชาธิปไตยแบบผู้แทนเข้ากับกลไกประชาธิปไตยทางตรง โดยให้รัฐสภาในฐานะผู้แทนประชาชนกลั่นกรองและเสนอเรื่องเพื่อให้ประชาชนออกเสียงประชามติตัดสินใจในขั้นตอนสุดท้ายอันเป็นการสร้างสมดุลของหลักการทางรัฐธรรมนูญ ส่วนการจัดให้มีการออกเสียงประชามติต้องจัดจำนวนสองครั้ง คือ ครั้งหนึ่ง ภายหลังจากที่รัฐสภามีมติเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมในวาระที่สามขั้นสุดท้ายแล้ว และครั้งที่สอง ภายหลังจากสภาร่างรัฐธรรมนูญจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่แล้วเสร็จ ซึ่งการจัดให้มีการออกเสียงประชามติจำนวนสามครั้งเป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณแผ่นดินและกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนซึ่งมีหน้าที่ต้องออกเสียงประชามติมากเกินไป

๕. นายรวินท์ ลีละพัฒนา จัดทำความเห็นสรุปได้ว่า แม้ศาลรัฐธรรมนูญจะมีอำนาจตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจของรัฐสภา แต่หากการดำเนินการใดมีลักษณะเป็นการเมืองโดยแท้ ศาลรัฐธรรมนูญควรปฏิเสธที่จะวินิจฉัยปัญหาที่เกิดขึ้น

๖. นายปุนเทพ ศิริบุษย์ จัดทำความเห็นสรุปได้ว่า การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเพื่อให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ประกอบด้วยเงื่อนไขการจัดทำประชามติก่อนและหลังจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ และขั้นตอนการยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ไม่ใช่กรณีที่รัฐสภาใช้อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญแทนประชาชน รัฐสภาสามารถกระทำได้โดยปฏิบัติไปตามขั้นตอนและหลักเกณฑ์ตามมาตรา ๒๕๖ โดยเพิ่มเติมหมวด

การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เพื่อสร้างความต่อเนื่องทางกฎหมายระหว่างรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันกับการพิจารณาการจัดทำรัฐธรรมนูญและรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เมื่อพิจารณาคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔/๒๕๖๔ เห็นว่าการจัดให้มีการออกเสียงประชามติต้องดำเนินการจำนวนสองครั้ง ครั้งที่หนึ่ง “ก่อน” เริ่มกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ซึ่งไม่ใช่ “ก่อน” การแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อให้มีกระบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และครั้งที่สอง ภายหลังจากจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เสร็จแล้ว ทั้งนี้ ไม่จำเป็นต้องจัดให้มีการออกเสียงประชามติก่อนหนึ่งครั้งว่าประชาชนเห็นชอบให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้อง ความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญ และเอกสารประกอบแล้ว เห็นว่า คดีเป็นปัญหาข้อกฎหมายและมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้ จึงยุติการไต่สวนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๕๘ วรรคหนึ่ง กำหนดประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัย ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง ภายใต้อำนาจรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ รัฐสภามีอำนาจริเริ่มหรือแสดงความต้องการเพื่อจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ หรือไม่

ประเด็นที่สอง การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ต้องมีการจัดให้มีการออกเสียงประชามติกี่ครั้ง

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ หมวด ๗ รัฐสภา ส่วนที่ ๕ การประชุมร่วมกันของรัฐสภา มาตรา ๑๕๖ บัญญัติว่า “ในกรณีต่อไปนี้ ให้รัฐสภาประชุมร่วมกัน ... (๑๕) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๕๖ ...” หมวด ๑๕ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ บัญญัติว่า “การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่เป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบของรัฐ จะกระทำมิได้” และมาตรา ๒๕๖ บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา ๒๕๕ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ให้กระทำได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ดังต่อไปนี้ (๑) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจากคณะรัฐมนตรี หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา หรือจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคนตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย (๒) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องเสนอเป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมต่อรัฐสภา

และให้รัฐสภาพิจารณาเป็นสามวาระ (๓) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งชั้นรับหลักการ ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมนั้น ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ซึ่งในจำนวนนี้ต้องมีสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วย ไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา (๔) การพิจารณาในวาระที่สองชั้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา โดยการออกเสียงในวาระที่สองนี้ ให้ถือเสียงข้างมากเป็นประมาณ แต่ในกรณีที่เป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่ประชาชนเป็นผู้เสนอต้องเปิดโอกาสให้ผู้แทนของประชาชนที่เข้าชื่อกัน ได้แสดงความคิดเห็นด้วย (๕) เมื่อการพิจารณาวาระที่สองเสร็จสิ้นแล้ว ให้รอไว้สิบห้าวัน เมื่อพ้นกำหนดนี้แล้วให้รัฐสภาพิจารณาในวาระที่สามต่อไป (๖) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามชั้นสุดท้าย ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผยและต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา โดยในจำนวนนี้ต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมืองที่สมาชิกมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือรองประธานสภาผู้แทนราษฎร เห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าร้อยละสิบของทุกพรรคการเมืองดังกล่าวรวมกัน และมีสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา (๗) เมื่อมีการลงมติเห็นชอบตาม (๖) แล้ว ให้รอไว้สิบห้าวัน แล้วจึงนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย และให้นำความในมาตรา ๘๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม (๘) ในกรณีร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหมวด ๑ บททั่วไป หมวด ๒ พระมหากษัตริย์ หรือหมวด ๑๕ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่หรืออำนาจของศาลหรือองค์กรอิสระ หรือเรื่องที่ทำให้ศาลหรือองค์กรอิสระไม่อาจปฏิบัติตามหน้าที่หรืออำนาจได้ ก่อนดำเนินการตาม (๗) ให้จัดให้มีการออกเสียงประชามติตามกฎหมายว่าด้วยการออกเสียงประชามติ ถ้าผลการออกเสียงประชามติเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม จึงให้ดำเนินการตาม (๗) ต่อไป (๙) ก่อนนายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยตาม (๗) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา หรือของทั้งสองสภารวมกัน แล้วแต่กรณี มีสิทธิเข้าชื่อกันเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกหรือประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณี

ว่าร่างรัฐธรรมนูญตาม (๗) ขัดต่อมาตรา ๒๕๕ หรือมีลักษณะตาม (๘) และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับเรื่องดังกล่าวส่งความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญ และให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่อง ในระหว่างการพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ นายกรัฐมนตรีจะนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยมิได้”

รัฐธรรมนูญมีเจตนารมณ์กำหนดให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญสามารถกระทำได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่บัญญัติไว้เป็น ๒ ระดับ ๓ ลักษณะ คือ ระดับที่ ๑ บทบัญญัติหรือหลักการของรัฐธรรมนูญในเรื่องที่สำคัญมากจะกำหนดให้การแก้ไขเพิ่มเติมเป็นไปได้ยากมาก และระดับที่ ๒ ไม่มีผลกระทบต่อรูปแบบของรัฐหรือโครงสร้างทางการเมืองมากนักจะกำหนดให้แก้ไขเพิ่มเติมได้ในระดับที่ยากกว่าหลักเกณฑ์และวิธีการตรากฎหมายระดับพระราชบัญญัติปกติโดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายเป็นสำคัญ ลักษณะที่ ๑ ห้ามแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบของรัฐ ลักษณะที่ ๒ การแก้ไขเพิ่มเติมในเรื่องต่อไปนี้ (๑) หมวด ๑ บททั่วไป (๒) หมวด ๒ พระมหากษัตริย์ (๓) หมวด ๑๕ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ (๔) เรื่องที่เกี่ยวกับคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ และ (๕) เรื่องที่เกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของศาลหรือองค์กรอิสระ หรือเรื่องที่ทำให้ศาลหรือองค์กรอิสระไม่อาจปฏิบัติตามหน้าที่และอำนาจได้ ต้องให้รัฐสภาเป็นผู้พิจารณาให้ความเห็นชอบขออนุญาตแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่คณะรัฐมนตรี สมาชิกรัฐสภา หรือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคน เป็นผู้เสนอ แล้วต้องจัดให้มีการออกเสียงประชามติด้วย และลักษณะที่ ๓ การแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติอื่นใดต้องผ่านความเห็นชอบของรัฐสภาด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกของทั้งสองสภา โดยจำนวนนี้ต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมืองที่สมาชิกไม่ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือรองประธานสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าร้อยละสิบของทุกพรรคการเมืองดังกล่าวรวมกัน และต้องมีสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔/๒๕๖๔ วินิจฉัยไว้ว่า รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดที่กำหนดรูปแบบของประเทศ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการบริหารกิจการบ้านเมือง และความสัมพันธ์ขององค์กรดังกล่าว

ที่สำคัญเป็นเสมือนสัญญาประชาคมที่จะยอมให้รัฐมีบทบาทในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ได้มากน้อยเพียงใดภายใต้เงื่อนไขอย่างไร แต่โดยที่รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่กำหนดโครงสร้างและกลไก ทางการเมืองอันถือเป็นกติกาของสังคมหรือกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมของประเทศนั้น ๆ และถือเป็นกฎหมายที่ต้องมีความยืดหยุ่นเพื่อให้คนในสังคมรุ่นใหม่สามารถจัดการกับความเปลี่ยนแปลง หรือความหลากหลายทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาได้ ดังนั้น ผู้มีอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญย่อมเล็งเห็นถึงความเป็นพลวัตของรัฐธรรมนูญด้วยการกำหนดให้ มีบทบัญญัติว่าด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไว้ในรัฐธรรมนูญนั่นเอง โดยการกำหนดให้มีองค์กร ผู้มีอำนาจแก้ไขเพิ่มเติม รวมถึงกระบวนการที่เกี่ยวข้อง เพียงแต่การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นจะต้อง ไม่มีลักษณะอันเป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ ... มาตรา ๒๕๕ มิให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ในบางเรื่องโดยเด็ดขาด ส่วนหลักเกณฑ์และวิธีการในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญต้องเป็นไปตาม มาตรา ๒๕๖ (๑) ถึง (๙) และการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญสามารถกระทำได้โดยที่ประชุมร่วมกัน ของรัฐสภาตามมาตรา ๑๕๖ (๑๕) โดยกำหนดให้รัฐสภาประชุมร่วมกันเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๒๕๖ ... การที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๖ (๑๕) บัญญัติให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ กระทำโดยที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภามุ่งประสงค์ให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นการใช้อำนาจ ของรัฐสภาโดยเฉพาะ อย่างไรก็ตาม รัฐธรรมนูญกำหนดให้กระบวนการใช้อำนาจของรัฐสภาในกรณีดังกล่าว มีหลักเกณฑ์และวิธีการซึ่งมีลักษณะแตกต่างจากการทำหน้าที่ในกระบวนการนิติบัญญัติทั่วไป โดยมีเป้าหมาย เพื่อปกป้องความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญและรักษาความต่อเนื่องของรัฐธรรมนูญเป็นสำคัญ กล่าวได้ว่า แม้รัฐสภาจะมีอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ หากแต่เป็นอำนาจที่ได้รับมอบมาซึ่งถูกจำกัด ทั้งรูปแบบ กระบวนการ และเนื้อหา รัฐสภาต้องทำหน้าที่ตามที่ได้รับมอบอย่างเคร่งครัด โดยไม่อาจ กระทำนอกขอบของหน้าที่และอำนาจที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ได้ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจึงต้อง อยู่ในเงื่อนไขที่มีความผูกพันกับรัฐธรรมนูญฉบับเดิม ยึดโยงกับหลักการพื้นฐานและให้เหมาะสม และสอดคล้องกับมติมหาชน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ หมวด ๑๕ เพียงบัญญัติให้สามารถแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้เท่านั้น ไม่มีบทบัญญัติให้จัดทำขึ้นใหม่ทั้งฉบับ การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ด้วยวิธีการร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมให้มีหมวด ๑๕/๑ ย่อมมีผล เป็นการยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ อันเป็นการแก้ไขหลักการสำคัญ

ที่ผู้มีอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิมต้องการปกป้องคุ้มครองไว้ หากรัฐสภาต้องการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ต้องจัดให้ประชาชนผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญออกเสียงประชามติเสียก่อนว่าสมควรมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่ ถ้าผลการออกเสียงประชามติเห็นชอบด้วย จึงดำเนินการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ต่อไป เมื่อเสร็จแล้วต้องจัดให้มีการออกเสียงประชามติว่าเห็นชอบหรือไม่กับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งเป็นการให้ประชาชนพิจารณาเนื้อหาของร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ แล้วจึงนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย เมื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว จึงนำประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยต่อไป อันเป็นกระบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญตามครรลองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ประเด็นที่หนึ่ง ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ รัฐสภามีอำนาจริเริ่มหรือแสดงความต้องการเพื่อจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ หรือไม่

เห็นว่า รัฐธรรมนูญ หมวด ๑๕ กำหนดหลักเกณฑ์การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ กำหนดให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่เป็นการเปลี่ยนแปลงคุณค่าและหลักการสำคัญอย่างยิ่งของรัฐธรรมนูญ ได้แก่ การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือรูปแบบของรัฐ จะกระทำมิได้ ซึ่งเป็นข้อห้ามเด็ดขาดในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ การแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนที่นอกเหนือไปจากข้อห้ามเด็ดขาดดังกล่าวย่อมกระทำได้ โดยปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๖ อันมีลักษณะเป็นการมอบอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจากประชาชนผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิมให้แก่รัฐสภา โดยกำหนดให้มีขั้นตอนพิเศษเพิ่มขึ้นสำหรับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในเรื่องที่สำคัญต้องจัดให้มีการออกเสียงประชามติตามมาตรา ๒๕๖ (๘) ซึ่งเปลี่ยนแปลงรูปแบบของหลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจากรัฐธรรมนูญฉบับก่อนหน้านี้ที่กำหนดให้ใช้รูปแบบเดียวกันครอบคลุมการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทุกมาตรา การใช้อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญของรัฐสภาต้องเป็นไปตามที่ได้รับมอบหมายตามบทบัญญัติดังกล่าว แม้ว่ารัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๖ มิได้กำหนดให้อำนาจแก่รัฐสภาในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเพื่อนำไปสู่การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่อันเป็นการปกป้องความเป็นกฎหมายสูงสุดและรักษาความต่อเนื่องของรัฐธรรมนูญ แต่เมื่อรัฐสภามีความประสงค์จะแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ โดยเพิ่มหมวด ๑๕/๑ การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีบทบัญญัติว่าด้วยการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่จึงอยู่ใน

ความหมายของการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญด้วยอันเป็นเรื่องที่ต้องจัดให้มีการออกเสียงประชามติ ตามมาตรา ๒๕๖ (๘) ยิ่งกว่าการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ หมวด ๑๕ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ เนื่องจากความประสงค์ของรัฐสภาจะนำไปสู่การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่และส่งผลกระทบโดยตรง ต่อรัฐธรรมนูญซึ่งผ่านการออกเสียงประชามติโดยประชาชนผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิม จึงต้องขอความเห็นชอบจากประชาชนด้วยการจัดให้มีการออกเสียงประชามติว่าเห็นชอบกับความประสงค์ ดังกล่าวของรัฐสภาหรือไม่ อันเป็นแนวทางดำเนินการที่สอดคล้องกับหลักอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ เป็นของประชาชน เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๖ และเป็นหลักการที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยในคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๘ - ๒๒/๒๕๕๕ และคำวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔/๒๕๖๔ ทั้งนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ รัฐสภา ไม่อาจให้ประชาชนเลือกผู้ร่างรัฐธรรมนูญได้โดยตรง

ดังนั้น ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ รัฐสภามีอำนาจริเริ่ม หรือแสดงความต้องการเพื่อจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้ แต่ต้องให้ประชาชนออกเสียงประชามติ ให้ความเห็นชอบว่าสมควรมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่เสียก่อน ทั้งนี้ การจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ จะต้องเป็นไปตามบทบัญญัติ หมวด ๑๕ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และรัฐสภาไม่อาจให้ประชาชน เลือกผู้ร่างรัฐธรรมนูญได้โดยตรง

ประเด็นที่สอง การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ต้องมีการจัดให้มีการออกเสียงประชามติที่ครั้ง

เห็นว่า คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔/๒๕๖๔ วินิจฉัยว่า “... หากรัฐสภาต้องการจัดทำ รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ต้องจัดให้ประชาชนผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญออกเสียงประชามติเสียก่อน ว่าสมควรมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่ ถ้าผลการออกเสียงประชามติเห็นชอบด้วย จึงดำเนินการจัดทำ ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ต่อไป เมื่อเสร็จแล้วต้องจัดให้มีการออกเสียงประชามติว่าเห็นชอบหรือไม่ กับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่อีกครั้งหนึ่ง ...” แสดงว่าเมื่อรัฐสภามีอำนาจริเริ่มหรือแสดงความต้องการ เพื่อจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ในระหว่างที่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับถาวรซึ่งมีเงื่อนไขที่สำคัญ คือ ต้องให้ประชาชนผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญได้ออกเสียงประชามติก่อนว่าประชาชนประสงค์ จะให้มีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่ โดยจัดให้มีการออกเสียงประชามติเพื่อให้ความเห็นชอบว่า

สมควรมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่เสียก่อน ส่วนการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ผ่านกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๕๖ นั้น การจัดให้มีการออกเสียงประชามติในส่วนของ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเพื่อนำไปสู่การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่กับการเห็นชอบรัฐธรรมนูญ ฉบับใหม่ต้องกระทำแยกกัน ซึ่งการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเพื่อนำไปสู่การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ต้องขอความเห็นชอบจากประชาชนในรูปแบบ ขั้นตอน กระบวนการในการจัดทำและหลักการพื้นฐาน แต่ละเรื่องของร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยมีหลักเกณฑ์และรายละเอียดชัดเจนเพียงพอทั้งในส่วน รูปแบบ ขั้นตอน กระบวนการในการจัดทำและหลักการพื้นฐานแต่ละเรื่องของร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เพื่อให้ประชาชนผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญได้ทำความเข้าใจรูปแบบ ขั้นตอน กระบวนการ ของการจัดทำและหลักการพื้นฐานแต่ละเรื่องของร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่อย่างถ่องแท้ จากนั้น ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่ขออาณัติจากประชาชนผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญที่มีเนื้อหาสาระชัดเจน เพื่อการออกเสียงประชามติเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

เพราะฉะนั้น เพื่อให้เป็นไปตามหลักอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญของประชาชน การจัดทำ รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ จำเป็นต้องจัดให้มีการออกเสียงประชามติสามครั้ง ครั้งที่หนึ่ง หากรัฐสภาประสงค์จะจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ รัฐสภาต้องร้องขอให้คณะรัฐมนตรีจัดให้มีการออกเสียงประชามติก่อนการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ แก้ไขเพิ่มเติมที่มีบทบัญญัติว่าด้วยการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ของรัฐสภา เพื่อให้ความเห็นชอบ ว่าสมควรมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่ ซึ่งอาจเกิดขึ้นก่อนการเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ต่อรัฐสภาตามมาตรา ๒๕๖ (๑) ครั้งที่สอง การออกเสียงประชามติให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญ แก้ไขเพิ่มเติมซึ่งได้ดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๖ และเพิ่มหมวด ๑๕/๑ การจัดทำ รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ที่รัฐสภาพิจารณาญัตติเกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมกรณีดังกล่าว จนแล้วเสร็จ ซึ่งต้องเป็นการให้ความเห็นชอบแต่ละประเด็นทุกประเด็น ทั้งวิธีการและเนื้อหา ในร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมก่อนการดำเนินการต่อไปของรัฐสภา และครั้งที่สาม ภายหลังจากจัดทำ ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เสร็จแล้ว

อนึ่ง การออกเสียงประชามติครั้งที่หนึ่งและครั้งที่สองอาจดำเนินการพร้อมกันในคราวเดียวได้ ซึ่งประชาชนย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในการออกเสียงประชามติทุกครั้ง แม้ผู้ออกเสียงประชามติ

ไม่เห็นชอบในครั้งใดครั้งหนึ่งต้องไม่ถูกตัดสิทธิในการออกเสียงประชามติในครั้งต่อไป ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงงบประมาณและระยะเวลาที่จะต้องสูญเสียไปในการจัดให้มีการออกเสียงประชามติ อันเป็นการให้สัตยาบันด้วยฉันทานุมัติของประชาชนผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญต่อการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเพื่อจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามครรลองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ รัฐสภาที่มีอำนาจริเริ่มหรือแสดงความต้องการเพื่อจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้ แต่ต้องให้ประชาชนออกเสียงประชามติให้ความเห็นชอบว่าสมควรมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่เสียก่อน ทั้งนี้ การจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ต้องเป็นไปตามบทบัญญัติ หมวด ๑๕ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ซึ่งรัฐสภาที่มีอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้ แต่รัฐสภาไม่อาจให้ประชาชนเลือกผู้ร่างรัฐธรรมนูญได้โดยตรง และการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ต้องมีการจัดให้มีการออกเสียงประชามติสามครั้ง ได้แก่ ครั้งที่หนึ่ง ให้ประชาชนออกเสียงประชามติว่าสมควรมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่ ครั้งที่สอง ให้ประชาชนออกเสียงประชามติเกี่ยวกับการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ว่ามีวิธีการและเนื้อหาที่สำคัญอย่างไร และครั้งที่สาม ภายหลังรัฐสภาจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เสร็จแล้ว ให้ประชาชนออกเสียงประชามติว่าเห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่ อนึ่ง การออกเสียงประชามติ ครั้งที่หนึ่งและครั้งที่สองอาจดำเนินการพร้อมกันในคราวเดียวได้

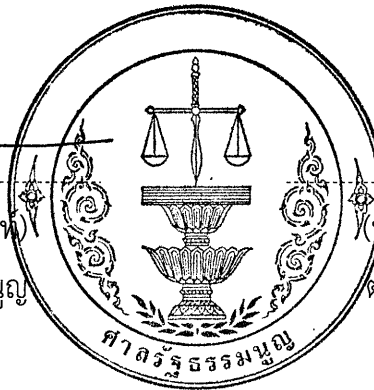

(คำวินิจฉัยที่ ๑๘/๒๕๖๘)

(นายอุดม สิทธิวิรัชธรรม)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายวิรุฬห์ แสงเทียน)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายจิรนิติ หะวานนท์)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายนภดล เทพพิทักษ์)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายบรรจงศักดิ์ วงศ์ปราชญ์)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายสุเมธ รอยกุลเจริญ)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

สำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

โทร. 0 2242 5900 ต่อ 5730, 5740, 5750

Bureau of Academic Services

The Secretariat of the House of Representatives

Tel. 0 2242 5900 ext. 5730, 5740, 5750

พิมพ์ที่ : สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร